

Tisdagen den 20 juni

Kl. 09.00–16.48
18.00–21.58

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 30 maj justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2022/23:391

Till riksdagen

Interpellation 2022/23:391 Regeringens vision för personer med funktionsnedsättning
av Eva Lindh (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 31 augusti 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 16 juni 2023

Socialdepartementet

Camilla Waltersson Grönvall (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2022/23:2399–2401 till socialutskottet

EU-dokument

COM(2023) 232 till näringsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 11 september*.

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Konstitutionsutskottets betänkanden
2022/23:KU32 Översyn av JO-ämbetet
2022/23:KU40 Utredning om stödet till den politiska beslutsprocessen och ledamotskapet i riksdagen
2022/23:KU41 En tillfällig allmän flaggdag för att högtidlighålla 50-årsdagen av konungens trontillträde

Finansutskottets betänkanden
2022/23:FiU24 Uppföljning och utvärdering av penningpolitiken 2022
2022/23:FiU35 Utbetalningsmyndigheten

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

§ 5 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU20
Riktlinjer för den ekonomiska politiken (prop. 2022/23:100 delvis) föredrogs.

Anf. 1 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Vi närmar oss sommaren. Jag säger ”närmar oss” även om jag vet att man i södra Sverige har haft sommar något längre än vi som bor i norra Sverige.

Det är nog många av oss i denna kammare som ser fram emot morgondagens avslutning av riksdagsåret. Man ser kanske fram emot att få åka hem och ha några dagars midsommarfirande innan Almedalen och en del möten tar vid i väntan på att den riktiga sommarledigheten ska börja. Men här i kammaren kommer det i alla fall att bli sommar. Själv ska jag fira med min dotter hemma i Umeå, och att få åka hem till Norrland känns välkommet efter mycket arbete under våren.

Det man kan känna som både politiker och förälder är att det är tungt att se hur andra föräldrar inte har möjligheten att fira midsommar, sommar och sommarlov med sina barn. Vi har en situation där barn mördar andra barn i vårt land. För bara några dagar sedan sköts en 15-årig pojke till döds i ännu en i raden av dödsskjutningar i vårt land.

Detta handlar om barn som mördar andra barn i kriminella uppgörelser. Det är unga pojkar som borde längta efter skolavslutning – som borde få lära sig att knyta sin första slips men som i stället får vapen i hand och skickas att för att mörda andra barn.

Vi kan inte acceptera denna utveckling längre. Nu måste vi göra allt i vår makt för att faktiskt bryta detta på riktigt. Detta är inhemsk terrorism och måste behandlas därefter. *Allt* måste göras för att bryta utvecklingen. Den nya regeringen fortsätter att satsa mer pengar på både brottsbekämpning och förebyggande insatser samtidigt som den skärper straffen för de grova brotten.

En annan viktig del i budgeten, fru talman, handlar om att stärka det svenska försvaret. Vi tillför hundratals miljoner under innevarande år för att stärka försvaret och den svenska beredskapen. Det handlar om både Natoförberedelser och att stärka livsmedels- och dricksvattenberedskap –

många saker som kanske inte är sådant man tänker på i första hand, men det är mycket som behöver göras för att höja den svenska försvarsförmågan.

Demokratin måste försvaras, vilket har tydliggjorts genom det som har hänt i vårt närområde. Vi gör det tillsammans med andra, och därför behöver vi rusta upp det svenska försvaret och anpassa det efter möjligheten att ansluta oss till Nato så fort som möjligt. Genom de tillskott vi gör nu i år kommer vi att kunna snabba på processen, och så fort samtliga Natoländer har ratificerat Sveriges anslutningsprotokoll har vi möjlighet att bli medlem.

Fru talman! Sverige har många problem. Det är gängen och den grova brottsligheten, liksom Rysslands vedervärdiga krig mot grannlandet Ukraina. Svenska hushåll plågas av högre räntor som gör att bolånen blir en allt tyngre börda, och vi ser höga matpriser och allt dyrare levnadsomkostnader. Den höga inflationen gör oss alla fattigare, fru talman, och den måste fortsätta bekämpas. El och bränsle har också blivit väldigt mycket dyrare, vilket samtidigt har varit med och drivit den svenska inflationen.

Allt är inte den förra regeringens fel, fru talman – låt mig vara tydlig med det. Men väldigt mycket *är* den förra regeringens fel. Mer borde ha gjorts för att knäcka gängen och den grova brottsligheten. Avvecklingen av kärnkraften har orsakat Sverige allvarlig skada och väldigt höga elpriser för både hushåll och företag. Den förra regeringens experiment med reduktionsplikten gav Sverige världens högsta dieselpriis, till mycket tvivelaktig nytta. Flera av de problem som den förra regeringen orsakade har dessutom varit med och drivit på den svenska inflationen.

Nu är det den nya regeringens ansvar att lösa de problem Sverige har. Vi har påbörjat det arbetet och kommer att fortsätta det under de kommande åren. Vi kan redan nu se att många samlade insatser för att få ned inflationen börjar ge resultat även om mycket fortfarande kvarstår. Regeringen kommer att möta den svåra ekonomiska situationen med en plan som innehåller tre delar.

För det första ska vi bekämpa inflationen och stötta de utsatta hushållen.

För det andra ska vi återupprätta arbetslinjen. Det måste alltid löna sig mer att arbeta än att leva på bidrag. Så bygger man sin egen välfärd, och så bygger vi välfärd i det här landet tillsammans med varandra.

För det tredje behöver vi genomföra strukture reformer för att öka den svenska tillväxten i den globala konkurrensen.

Givet den svåra ekonomiska situation som Sverige befinner sig i behöver inflationsbekämpning vara en central prioritering. Regeringen tar ansvar genom att bedriva en fortsatt återhållsam finanspolitik samtidigt som stöd ges till de utsatta hushållen.

Regleringar som driver på prisökningarna görs om; exempelvis sänks reduktionsplikten, som gett oss världens dyraste diesel. Vi sänker den från och med den 1 januari 2024. Vi gör mycket för att bygga tillbaka ny elproduktion. All elproduktion behövs – också ny kärnkraft.

Under innevarande år stötts hushållen med 27 miljarder kronor i elstöd. En genomsnittlig villaägare får någonstans mellan 4 500 och 19 000 kronor i elstöd, och det gör stor skillnad i plånboken för väldigt många. Vi föreslår också en förlängning och höjning av bostadsbidraget för dem som har allra störst behov. En ensamstående förälder med två barn får igenom-

snitt 1 100 kronor mer att leva på per månad. Det är viktigt för att skydda de mest utsatta hushållen från de prisökningar vi nu har sett.

Det är viktigt att komma ihåg att staten inte kan eller bör kompensera för allt. Vi kan dock stötta dem som har det allra tuffast, för så håller Sverige ihop under svåra tider. Men långsiktigt måste vi skapa möjligheten att vända utvecklingen, och det är bara när fler har ett jobb att gå till och kan bidra till det gemensamma som Sverige blir ett rikare och bättre land för oss alla.

Därför måste vi återupprätta arbetslinjen. Skatten på arbete måste sänkas när det ekonomiska läget ger möjlighet till det. Det är särskilt viktigt för människor med låga och medelhöga löner. Åtgärder som bryter passivitet ska sättas in, och vi ska stärka drivkraften att gå från bidrag till arbete. Nyligen har regeringen också presenterat planer på ett bidragstak, vilket ska säkerställa att det aldrig lönar sig mer att leva på bidrag jämfört med att ta ett arbete. Det är ett av flera steg på vägen. Alla som kan gå till jobbet ska också få möjlighet att göra det. Det är så vi bygger Sverige starkt.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återkomma till att detta är en problemlösningsbudget, med betoning på ”lösning”. Det kan kännas mörkt just nu. Det är ständiga rubriker om dödsskjutningar, våld, skenande inflation och allmänt tuffa tider. Men det går att vända utvecklingen – Sverige kan bättre. Regeringen har redan inlett det arbetet, och denna budget är ytterligare ett steg på vägen mot att åstadkomma det.

Som studenterna nu sjunger runt om i vårt vackra, avlånga land när de går ut från skolorna omgivna av ljusgröna björkar och blågula ballonger: Den ljusnande framtid är vår. Det är hoppfullt, och vi kan tillsammans vända utvecklingen. Allt är inte dåligt, och det som är dåligt kan också bli bra.

Fru talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag till beslut. Jag vill också under en av de sista debatterna med finansutskottet inför sommaren passa på att önska finansutskottets ledamöter och kansli en riktigt fin sommarledighet när den väl infinner sig. Jag vet att vi har extramöten och en hel del annat kvar, men jag vill passa på att härifrån önska en fin sommarledighet.

Jag vet att jag talar för hela finansutskottet när jag säger att vi vill rikta ett särskilt stort tack till finansutskottets kansli för ett fantastiskt gott arbete både för regeringspartierna och för oppositionspartierna. Vi sätter mycket stort värde på det arbete ni i kansliet gör. Ni har haft det tufft under pandemin. Vi tänkte att det skulle bli lugnare därefter, men det har fortsatt varit mycket arbete för finansutskottets kansli. Ni har klarat det galant. Stort tack för det från oss alla!

(Applåder)

Anf. 2 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Edward Riedl är ju moderat. Det finns vissa saker som moderater brukar framhäva att de tycker mycket om, exempelvis kungen, skatteavdrag för höginkomsttagare och nedskärningar i välfärden. Även marknader och konkurrensen på dem är sådant som moderater gärna lyfter fram.

Om man undersöker detta lite närmare visar det sig dock att det finns starka indikationer på att Moderaterna framför allt är intresserade av detta

som teori, eller som fantasi, och att de i många viktiga och verkliga sammanhang är mer kallsinniga eller direkt fientliga.

Nu när vi har en inflationskris ser vi hur den konkreta konkurrenssituationen på vissa marknader gör att inflationen blir högre där. Genom den marknadsstyrka som vissa starka aktörer besitter övervältras hela inflationstrycket och mer därtill på konsumenterna. Detta gäller inom matvarubranschen, där vi har ett fåtal jättar som styr en stor del av kedjan. De klarar sig utmärkt, medan vanliga konsumenter klarar sig mindre bra. Vi ser det inte minst inom banksektorn, där bankerna har stora marginaler mellan inlåning och utlåning. Detta ger dem klirr i kassan men utgör ett enormt problem för miljoner hushåll i Sverige.

På dessa områden har det presenterats konkreta förslag, bland annat av Vänsterpartiet men också av andra, på hur de faktiska marknaderna – alltså inte idén om dem utan de faktiska marknaderna – skulle kunna omregleras och hur konkurrensen skulle kunna bli bättre. Moderaterna har dock med högt tonläge avvisat alla dessa förslag och i stället värnat vikten av att göra ingenting.

Mot bakgrund av detta vill jag fråga Edward Riedl: Vore det inte bättre att vara mer ärlig med att det inte är konkurrensen som Moderaterna omhuldar utan möjligheten för de bättre bemedlade att alltid och i alla lägen berika sig mer?

Anf. 3 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag vill först ge Ali Esbati rätt i någonting som han sa. Han konstaterade att jag är moderat, och det stämmer alldeles utmärkt.

Den regering som nu har tillträtt gjorde till det här året en historisk satsning på att stärka välfärden under tuffa tider. Att det skulle handla om besparingar stämmer inte – tvärtom har denna regering faktiskt satsat på välfärden.

Under den förra mandatperioden gjorde Moderaterna och Vänsterpartiet flera gånger gemensam sak för att stärka äldreomsorgen och sjukvården. Är det något som Moderaterna och den nya regeringen värnar är det givetvis att välfärden fungerar och har tillräckliga resurser för sitt uppdrag.

Det som Ali Esbati är inne på, fru talman, handlar om det som han kallar konkreta förslag. Detta är ju sådant som inte går att genomföra. Jag är förvånad – och jag vet att det är fler som är det – att man har fått med sig Socialdemokraterna på flera av dessa konstiga förslag, som uppenbart skulle strida mot både EU-rätt och mycket annat. Det handlar om icke genomförbara förslag om att använda SBAB för att sänka räntor och annat. Detta är tyvärr inte görbart och inte heller önskvärt.

Däremot delar vi uppfattningen att konkurrensen behöver fungera bättre. Konkurrensen kommer att få ned matpriserna. Att man säkerställer konkurrensen kommer också att göra att bankerna håller rimliga räntemarginaler. Det är därför det är viktigt, fru talman, att denna regering nu satsar pengar på att stärka Konkurrensverket för att konkurrensen ska fungera.

I sammanhanget ska jag också säga att Vänsterpartiet vill låna upp hundratals miljarder de kommande åren. Då kan man förstås satsa på en massa saker. Detta är dock låtsaspengar, eller monopolpengar – det är pengar som inte finns. Det gör att det blir lite svårt att ha en debatt i kammaren om detta.

Anf. 4 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Ja, lite svårt är det nog att ha en debatt när Edward Riedl påstår saker som inte stämmer och som inte heller har något att göra med den fråga som jag ställde.

Jag vill ge Edward Riedl rätt i att Moderaterna var med och bidrog till att tillskjuta mer pengar till välfärden före valet. Däremot stämmer det inte att de saker som Edward Riedl kallar för satsningar är satsningar i verkligheten. Det fattas ungefär 12 miljarder för att man ens ska komma upp till den nivå som hade behövts för att behålla personaltätheten inom välfärden. Det vi nu ser i verkligheten är mycket betydande nedskärningar och mer därtill.

Det är intressant att höra vad Edward Riedl tror är görligt och inte. När det gäller matpriserna är det tydligen inte görligt att göra saker som redan görs i ett antal andra EU-länder. Det skulle enligt Edward Riedl inte vara görligt att exempelvis ge SBAB samma direktiv som SBAB hade före 2012. Mig veterligen fanns Sverige på riktigt då och var till och med medlem i EU, så det är lite udda att säga att detta inte är görligt med hänvisning till EU-rätten eller andra metafysiska idéer som Edward Riedl möjligen har.

Detta skulle stå i kontrast till att det skulle vara görligt att skaffa fram kärnkraft på några veckor; det låter på Edward Riedl som att han vill göra det. Jag kan tänka mig att det kanske inte är görligt i verkligheten, men vi har lite olika idéer om detta.

Jag kan hänvisa den intresserade till att ta del av Vänsterpartiets budget – den finns på internet.

Anf. 5 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag vill, precis som Ali Esbati, uppmana alla som lyssnar på denna debatt att läsa Vänsterpartiets budgetförslag. Om man lånar hundratals miljarder kan man helt ofinansierat satsa på en mängd olika saker, men detta skulle sätta Sverige i ett läge som det vore helt oansvarigt att sätta landet i. Därför är det glädjande att se att det också finns seriösa delar av oppositionen som inte jobbar på det sättet. Både Socialdemokraterna och Centerpartiet har ju ändå lagt rimliga budgetar där de har utgått från verkligheten. Miljöpartiet och Vänsterpartiet har nu i opposition helt och hållet släppt verkligheten, och det tycker jag är beklagligt.

Jag talar om att låna oändligt mycket pengar, skuldsätta landet och trycka på inflationen. Om man tog de lån som Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill ta skulle det påverka räntorna för vanliga hushåll med säkert flera procentenheter.

Med detta sagt: Före valet samarbetade Moderaterna och Vänsterpartiet för att satsa på äldreomsorg, sjukvård och mycket annat. Efter valet har Moderaterna tillsammans med regeringspartierna fortsatt att satsa på välfärden. Vi gör historiskt stora satsningar det här året på just välfärden, för det behövs mer resurser i skolan och i sjukvården. Man kan alltid hävda att det behövs ännu mer resurser, och det är säkert sant. Att hävda att det inte är på det sätt som jag har beskrivit är dock direkt felaktigt, fru talman.

Dessa satsningar görs just nu. Däremot har inte regeringspartierna – och inte heller hela oppositionen – gått med på alla Vänsterpartiets förslag om allt från prisregleringar till pristak. Detta är reformer som vi känner igen från andra typer av länder. Det är reformer som enligt ledande natio-

nalekonomer aldrig har fungerat någonstans. Detta ska Sverige inte experimentera med.

Däremot ska vi se till att konkurrensen fungerar och säkerställa resurser till välfärden. Så tar vi oss igenom den här krisen, fru talman.

Anf. 6 MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land, och denna debatt hålls när vårt land är som allra vackrast. Sommaren står för dörren, syrenerna blommar och livet har återvänt till gator och torg. Sommaren är vanligtvis något att längta till. Det finns mer tid för nära och kära och tid att se nya platser, komma ut i naturen eller bara koppla av.

Men denna sommar ser ut att bli den tuffaste på länge för många. Inflationen har plågat vårt land i mer än ett år. Vi har haft den snabbaste ökningen av matpriserna sedan 1950-talet. Boendekostnaderna har slagit i taket när elpriserna skenat och boräntorna flerdubblats på mycket kort tid. Svenska löntagare har förlorat tio års reallöneökningar. Andelen hushåll som lever i ekonomisk utsatthet och inte har råd med det mest basala har ökat för första gången på många år. Ensamstående mammor är särskilt utsatta.

Även om inflationen ser ut att ha toppat både i Sverige och internationellt ser utvecklingen i den reala ekonomin dystert ut. Sveriges bnp sjunker, och vi blir fattigare. Faktum är att Sverige också går mot en fullskalig vårdkris om inget görs då regionerna ska klara av att parera de största underskotten under hela 2000-talet. Meteorologerna varnar för extremväder i sommar med torra och skogsbränder.

Fru talman! Gängkriminaliteten med dess hänsynslösa våld plågar vårt land. Den senaste tiden har vi sett hur gängvåldet har eskalerat, hur skjutningarna blir alltmer hänsynslösa och hur gängen rekryterar allt yngre killar. Samtidigt står våra barn och unga inför ett sommarlov som kommer att präglas av kostnadskrisen, där kommunen kanske har tvingats skära ned på fritidsverksamheter och inte har råd att anställa tillräckligt många fältassistenter och trygga vuxna som finns på gator och torg. Sammantaget riskerar detta att bli en rekryteringsfest för gängen.

Kostnadskrisen slår med full kraft mot sjukvården. Av 21 sjukvårdsregioner budgeterade 17 för underskott i år, och flera till har sagt att det blir underskott i år. Inför 2024 väntas underskotten växa ytterligare, och vi ser redan hur sjukvårdsregioner vidtar åtgärder för att möta krisen. De gör allt de kan för att skydda sjukvården. De skär ned eller ökar taxorna i kollektivtrafiken. I första hand sägs administrativ personal upp, men vi vet vilka som står på tur. Det är undersköterskorna och sedan sjuksköterskor, för när regionerna ska hämta in miljarder i underskott kommer det att märkas i sjukvården. I slutändan blir det patienterna och de anställda som får betala priset genom längre värdköer och tuffare arbetsmiljö.

Fru talman! Sammantaget befinner sig Sverige i ett historiskt svårt ekonomiskt läge. Vad gör då regeringen för att möta krisen? Nästan ingenting. I tuffa tider krävs ett ledarskap som orkar prioritera och ta tuffa beslut. I stället har vi en regering som har satt sig på läktaren. Vi har krävt att regeringen återkommer med besked innan midsommar om statsbidragen till välfärden för 2024. Nu är det tre dagar kvar, och jag vill ge finansministern en sista chans att ge ett tydligt besked. Hur mycket kommer regeringen att satsa på välfärden i höstens budget? Sverigedemokraterna och reger-

ingen måste orka prioritera välfärdsfrågan. Annars riskerar vi att se hur elevassistenter, undersköterskor och sjuksköterskor sägs upp helt i onödan. Ansvaret för välfärds krisen är hemkockt och faller tungt på regeringen.

Fru talman! I detta ekonomiska läge har vi socialdemokrater gjort vårt bästa för bidra med konstruktiva förslag som skulle göra verklig skillnad men också visa att det finns ett alternativ till Sverigedemokraternas och regeringens passiva politik. När regeringen i höstbudgeten, vid sidan av alla löftessvek, valde att inflationsskydda höginkomsttagarna och gå fram med en skattesänkning på 13 miljarder kronor visade vi hur vi kunde ha prioriterat i stället. Vi ville satsa dubbelt så mycket på att stötta välfärden, ge ett tillfälligt höjt barnbidrag och satsa på utbildning och arbetsmarknadspolitik.

I vårt förslag till vårändringsbudget gick vi fram med ytterligare stöd till barnfamiljer och ensamstående föräldrar samt en satsning på sommaraktiviteter med lunch för barn och ungdomar särskilt riktad till kommuner med socioekonomiska utmaningar. Vi visade också hur det skulle kunna finansieras.

Skillnaden i politiken handlar i grund och botten om hur vi tycker att samhället ska hantera kriser. I Socialdemokraternas Sverige möter vi svåra tider tillsammans, vi håller ihop och vi ser till att klyftorna inte ökar. Men regeringens politiska agenda och krishantering riskerar tvärtom att öka splittringen. I Sverigedemokraternas och Moderaternas Sverige får miljonärer elstöd samtidigt som ensamstående mammor har svårt att sätta näringsriktig mat på bordet till sina barn. I Sverigedemokraternas och Moderaternas Sverige lägger man dubbelt så mycket pengar på att inflationsskydda och sänka skatten för höginkomsttagare som man lägger på att stötta välfärden genom kostnadskrisen. Det duger inte.

Fru talman! Också utsikterna för svensk ekonomi är minst sagt dystra. Förra veckan presenterade OECD sin nya prognos, och återigen ligger Sverige i botten när det gäller tillväxtutsikt. Vi är ett av få länder där ekonomin krymper i år. I hela OECD ser bara Estland ut att få en sämre tillväxt än Sverige. Vi är också det land i Västeuropa som har sett de största tappet i reallöner, och inflationen är fortfarande betydligt högre än i våra nordiska grannländer.

Detta är något regeringen borde ta på största allvar, men i stället bedriver man en bakvänd krispolitik med nedskärningar på arbetsmarknadspolitik och utbildningsplatser. Regeringen valde att kapa kön till investeringsstödet för hyresbostäder samtidigt som vi står inför den värsta krisen i byggbranschen på länge. Faktum är att det nog inte har byggts så här få bostäder i Sverige sedan Ulf Kristersson senast satt i regeringen.

Fru talman! I dag debatterar vi riktlinjerna för den ekonomiska politiken, så jag tänker ta tillfället i akt att blicka framåt. Sveriges utvecklingspotential är egentligen enorm, men regeringen verkar sakna en riktning för Sverige. När det gäller tillväxtpolitiken sätter finansministern hela sin tilltro till en vällovlig produktivitetskommission som ska vara klar i oktober 2025 men tar inte ansvar för beslut som behöver fattas här och nu.

I Sverige pågår en grön industriell revolution med nyetablering av industrier i orter som i vissa fall präglats av utflyttning. Att ligga i framkant av den gröna omställningen är helt avgörande för Sveriges konkurrenskraft, men den nya högerregeringen har valt att slita av Sverige ledartröjan, sätta sig i baksätet och låta Sverigedemokraterna ratta klimatpolitiken.

Regeringen konstaterar att näringslivet har blivit den nya miljörelsen och verkar nöjd med det. Jag ser snarare hur näringslivet springer ifrån staten när det gäller både ansvar och ambition.

Regeringsunderlagets största parti vill gå så långt som till att riva vindkraftverk, och Sverige har för första gången på 20 år en regering som aktivt bidrar till att öka utsläppen.

Regeringens passivitet riskerar att få konsekvenser för lång tid framöver. Vi befinner oss just nu vid en avgörande tidpunkt för nyindustrialiseringen där företag står inför investeringsbeslut om etableringar och nya fabriker. Antingen hamnar investeringarna och jobben i Sverige – eller så hamnar de någon annanstans.

Fru talman! Sverige måste rustas för vår tids stora samhällsomvandlingar. Den gröna omställningen, AI och nya behandlingsmetoder och revolutionerande mediciner i vården innebär enorma möjligheter för välbefinnande i vårt land. Men det ställer också krav på samhällets förmåga att ställa om och se till att människor får möjlighet att vidareutbilda sig och ta jobb i en industri som utvecklas och behöver anställa.

Under förra året slöts ett helt historiskt omställningsavtal på svensk arbetsmarknad. Med det nya omställningsstudiestödet får Sverige kanske världens modernaste omställningsstöd. Fullt utbyggt kommer 40 000 människor om året att få möjlighet att med 80 procent av sin lön vidareutbilda sig mitt i arbetslivet. Men regeringen hedrar inte sin del av uppgörelsen. Man har valt att inte skjuta till de medel som krävs för att CSN ska klara sitt uppdrag, vilket innebär att de ansökningar som kommit in inte behandlas. På samma sätt riskeras parternas etableringsjobb, som skulle kunna bidra till att tusentals nyanlända och långtidsarbetslösa kommer i arbete.

Jag menar att det ytterst är finansministern som bär ansvaret för om avtalen inte fullföljs och för de konsekvenser detta får för kompetensförsörjning och produktivitet. Jag förväntar mig därför att finansministern och Moderaterna kliver fram och tar det fulla ansvaret för att trygga omställningsstudiestödet och etableringsjobben. De är viktiga pusselbitar för att bygga Sverige starkare.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Jag vill också passa på att tacka kansliet och hela Riksdagsförvaltningen, som gör vårt arbete lättare, och givetvis alla ledamöter i finansutskottet för ett bra samarbete under året. Jag önskar er en fin sommar.
(Applåder)

Anf. 7 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag tänkte att det kanske var på sin plats att säga några saker efter Mikael Dambergs inledningsanförande. När man lyssnar till retoriken är den uppenbara frågan om det, förvisso mycket lägre, elstöd som den förra regeringen tog fram när Mikael Damberg var finansminister också gick till miljonärer. Eller var det bara riktat till dem som inte var miljonärer?

Av anförandet som Mikael Damberg håller när vi nu diskuterar vår budgeten och vårpropositionen kan man nästan tro att Socialdemokraterna tillför en massa nya pengar nu under våren. Så är det ju inte. Det finns inte en enda krona mer till kommuner och regioner i den vårbudget som Socialdemokraterna lägger fram här. Det låter som att det skulle vara en massa

nya pengar, men det är inte en enda krona mer till kommuner och regioner för att hantera detta.

När Socialdemokraterna i höstas faktiskt satsade något mer än vad regeringen gjorde – marginellt mer, men ändå – på kommuner och regioner ville de finansiera det genom att höja skatten för sjuksköterskor och barnmorskor och en miljon löntagare. Mikael Damberg glömde att berätta att de satsningar man ville göra skulle finansieras av bland annat dem som jobbar inom vården.

Sedan vill jag bara säga att de sämsta ekonomiska utsikterna för Sverige uppnåddes under Mikael Dambergs tid som finansminister. Förhoppningsvis kommer vi att kunna förändra det nu.

Anf. 8 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! När det gäller tillväxten kan man konstatera att Sverige hade en snabbare återtillväxt efter pandemin än många andra länder. Vi dippade också mindre än många andra länder. Därav kan man räkna ut att vi då något år efteråt inte har lika stor återhämtning som en del länder som hade en mycket sämre ekonomisk utveckling. Man måste alltså se det över tid.

Oavsett det är jag lite förvånad över att Edward Riedl tar replik om elstödet eftersom det väl är regeringens största löftessvek men också sjabbel i regeringsställning. Först lyckas man lura svenska folket att elstödet skulle komma på plats den 1 november; man stod och sa att man var helt överens om det. Man lovade ett väldigt frikostigt system i valrörelsen som man sedan inte genomförde i regeringsställning. Det blev väldigt försenat. Man satte inget tak på utbetalningarna till miljonärerna, vilket gjorde att det bland dem som fick mest utbetalningar fanns någon enskild person som fick 700 000 i elstöd, samtidigt som andra hade väldigt svårt att klara sin ekonomi. Det var först efter att vi och andra partier hade pressat regeringen att innefatta hela Sverige som också norra Sverige fick något elstöd över huvud taget. Kommunerna i norra Sverige har fortfarande inte fått något elstöd, medan södra Sverige har fått det.

Det finns så många misstag och så mycket sjabbel i hanteringen av elstödet som regeringen förtjänar kritik för. Min poäng är att det inte fanns några ambitioner från regeringen att sätta ett tak för elstödsutbetalningarna men att man inte har råd att förbättra för den ensamstående mamman, som vi vet har det absolut tuffast i samhället. Man har råd att avsätta 13 miljarder i skattesänkningar för dem som är riksdagsledamöter med 1 000 kronor i månaden, men man har inte råd att garantera välfärden tillräckliga resurser så att vi inte hade behövt ha den sjukvårdskris som vi har just nu eller besparingarna i skolan. Det är fel prioritering från Moderaterna.

(Applåder)

Anf. 9 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja i den totala avsaknaden av ödmjukhet inför de problem som Socialdemokraterna skapade under den förra mandatperioden. När man lyssnar på Mikael Damberg kan man tro att han inte hade någonting att göra med de problem vi har i dag. Faktum är att kärnkraften avvecklades av den förra regeringen, som Mikael Damberg satt i, och det skapade problemen och behovet av elstöd.

Den här regeringen har betalat ut elstöd som är flera gånger större än det elstöd som Socialdemokraterna tog fram förra mandatperioden. Det riktar sig också till företag.

I det här läget, när man har orsakat problemen genom att lägga ned kärnkraft och när man med de här höga elpriserna hade ett mindre elstöd som tog ännu längre tid att få på plats, står Mikael Damberg här med högt tonläge och pratar om att den här regeringen har sjabbat, när man själv har orsakat problemet som vi nu måste lösa. Det är en total avsaknad av självinsikt och ödmjukhet inför det man har gjort, fru talman. Det är provocerande.

Jag hoppas att ni som lyssnar på den här debatten faktiskt tar in vad Mikael Damberg säger här. Man har skapat problemen genom att lägga ned kärnkraften och betalade själv ut ett elstöd som var mycket lägre, och nu står man här och kritiserar den nya regeringen. Det är provocerande.

När det gäller den ekonomiska tillväxten var den lägst i hela Europeiska unionen under Mikael Dambergs tid som finansminister. Utsikterna ser fortsatt mörka ut, men det är ju på grund av de åtta år som den förra regeringen hade på sig. Vi kommer att vända detta.

När det gäller att säkerställa att de som har det allra mest tufft får stöd har den här regeringen gjort väldigt mycket vid årsskiftet och nu under våren. Jag får stanna där, för tiden tar slut.

(Applåder)

Anf. 10 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Som av en händelse hann Moderaterna inte med att tala om dem som har det sämst ställt i Sverige. För man gör ju väldigt lite. Man förlänger ett stöd som vi införde under pandemin och justerar nivån. Man räknar upp garantipensionen som vi tog en strid med Moderaterna och Sverigedemokraterna om att höja före valet. Det var den sista politiska striden före valet, och den handlade om att vi kunde förbättra pensionerna för de pensionärer som har det sämst ställt med 1 000 kronor i månaden, framför allt många kvinnor som har jobbat ett helt yrkesliv till en väldigt låg lön. Tänk om de inte hade fått den garantipensionshöjningen, hur hade de klarat inflationen nu?

Jag svarade tidigare på diskussionen om tillväxt och pandemin. Sverige var ett av de länder som klarade pandemin bäst ekonomiskt. Det fanns problem med pandemihanteringen, men Sverige valde en balanserad linje där vi både tog ansvar för minskad smittspridning och såg till att inte minst välfärden hade de resurser som krävdes för att klara en pandemihantering. Det var otroligt viktigt när vi gick igenom pandemin. Det var också en av anledningarna till att Sverige hade en snabbare återhämtning efter pandemin och därmed sammantaget hade en bättre ekonomisk utveckling än de flesta andra länder, kopplat till just den ekonomiska krisen. Man kan ju lite grann jämföra krishanteringen under pandemin och den krishantering som regeringen försöker bedriva just nu.

Sedan var det som sades om kärnkraften fel, och jag behöver inte gå in på alla delar om detta. Men det är socialdemokratiska regeringar som har byggt svensk kärnkraft. Det är socialdemokratiska regeringar som alltid har tagit ansvar för energiförsörjningen i Sverige. Vi vet att det är grunden för den industri vi har i vårt land.

Förra året hade Sverige, trots de höga elpriserna, Europas lägsta elpriser. Vi hade den största exporten av el i hela EU. Det duger inte; vi måste göra mer. Därför föreslår vi ett nytt energipolitiskt mål om 60 nya terawatt-timmar fossilfri el till 2030 – för att industrin ska kunna expandera och göra investeringarna i Sverige och inte någon annanstans. Men med Moderaternas samarbete med Sverigedemokraterna äventyras detta, för man driver inte på elektrifieringen och kommer inte att klara miljömställningen. (Applåder)

Anf. 11 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Fru talman! Att bekämpa inflationen är den enskilt viktigaste ekonomisk-politiska åtgärden i år, och troligen även under kommande år. Det är inflationen som gör att kommuner och regioner drabbas av kostnadsökningar, vilket påverkar välfärden, och det är inflationen som gör att den genomsnittliga löntagaren drabbas av reallöneminskningar för första gången på jag vet inte hur länge. Med hög inflation kommer även höga räntor. Då måste man hålla en åtminstone neutral inriktning på finanspolitiken.

En expansiv inriktning, det vill säga att man gasar på, öser på, ökar utgifterna och driver staten med stora underskott, hade i det här läget förvärrat och ökat inflationen och tvingat Sveriges riksbank till ännu större och fler räntehöjningar.

Vi i regeringsunderlaget menar att den ekonomiska politik som vi driver och de budgetpropositioner som vi lägger på riksdagens bord innebär just en neutral och inte en expansiv inriktning. Här ger såväl Riksbanken som Finanspolitiska rådet oss rätt.

Att det sedan är tråkigt är en helt annan sak. Jag vill väl också kompensera varenda individ, varenda kommun och vartenda företag som har drabbats av inflationen, krona för krona. Men det går inte, för då skapar vi ett större problem än det vi försöker lösa. Ibland måste man också göra saker som är tråkiga.

Det är faktiskt mer intressant än vad det låter, fru talman, därför att alla Tidöpartier står bakom detta grundläggande resonemang. Kan detsamma sägas om oppositionens fyra partier? Det var en retorisk fråga. Svaret är nej; det spretar något oerhört.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill driva staten med gigantiska budgetunderskott och skuldsätta oss med 200 eller nästan 300 miljarder kronor under denna budgetperiod. Vad skulle hända med inflationen och räntan då? Det är en giftig cocktail som de håller på och blandar ihop på den sidan av politiken.

Fru talman! Om man accepterar detta resonemang, hur tråkigt det än låter, förstår man att vi inte kan göra allt och definitivt inte göra allt samtidigt. Man förstår också att det verkligen förstärker behovet av att prioritera och helst prioritera rätt.

Det som vi i regeringsunderlaget prioriterar framgår tydligt av såväl den senaste budgetpropositionen som den ekonomiska vårpropositionen. Det handlar om att värna de ekonomiskt mest utsatta grupperna, som har drabbats allra hårdast av inflationen, och det handlar om inre och yttre säkerhet.

Tidöpartierna har drivit igenom ett flertal reformer och förslag för att stärka ekonomiskt utsatta grupper. Vi har stärkt arbetslöshetsförsäkringen.

Vi har stärkt garantipensionen. Vi har stärkt bostadsbidraget, och vi har gjort det billigare att tanka bilen för en genomsnittlig barnfamilj.

Fru talman! Detta är konkreta exempel. Det finns givetvis fler, men det är konkreta exempel på hur Tidöpartierna har stärkt köpkraften för de hushåll som har drabbats allra mest av inflationen.

Vi sköt till 12 miljarder kronor till kommunsektorn i nuvarande års budget, men staten kan eller ska inte göra allt. Kommunerna behöver också prioritera. Det är alltså inte tid för några extravaganser eller lyxprojekt. Det är möjligt att man gör sig impopulär genom att säga detta, men ändå: Fokusera på kärnverksamheten! Hellre bra mat till skoleleverna än kommunala badhus. Hellre hög kvalitet på äldreboendena än kommunanställda kommunikatörer. Det handlar om förskola, skola och äldreomsorg. Fokusera på kärnuppgiften!

Det ska sägas att de flesta kommuner gör ett oerhört starkt och bra jobb, men det finns tyvärr exempel på motsatsen också.

Fru talman! I sammanhanget extravaganta projekt vill jag nämna Stålverk 80. Det var ett tag sedan. Jag var liten då, liten och söt kanske. När det gäller Stålverk 80 tryckte Socialdemokraterna in miljard efter miljard av skattepengar i vad som senare skulle visa sig vara ett dödfött projekt. Och nu är vi där igen, men nu heter det inte Stålverk 80 längre utan Hybrit.

Det är ett hallelujah moment som aldrig förr. Då blir jag orolig och backar ett par steg. Det är miljarder av skattebetalarnas pengar som går genom skattebetalarnas myndigheter, genom skattebetalarnas regering och även genom skattebetalarnas aktiebolag, det vill säga LKAB, SSAB och Vattenfall.

Det är inte en enda krona av privat riskvilligt kapital som vill närma sig projektet, utan det är bara skattepengar som investeras. Vi som är skattebetalare har inte ens tillfrågats. Jag befärar mycket starkt att alla de skattepengar som nu trycks in i projektet kommer att sluta på samma sätt som det en gång gjorde för Stålverk 80, det vill säga med en gigantisk förlust av skattebetalarnas pengar. Hybrit kommer inte att bli kommersiellt lönsamt. Och ni ska inte leka riskkapitalister för svenska folkets skattepengar.

Fru talman! Jag nämnde också inre och yttre säkerhet. Det handlar om hur staten ska kunna återupprätta våldsmonopolet inom rikets gränser och om hur staten ska kunna freda dessa gränser. Det är en lång resa som har börjat nu, och det finns enormt mycket som behöver göras: fler poliser, mer befogenheter för dessa poliser, fler åklagare och längre straff.

Det handlar om en enorm utveckling av kriminalvården: 16 stora och helt nya anstalter är det bedömda behovet som är ett resultat av Tidöpartiernas brottsbekämpande politik. Från den ekonomiska horisonten kommer vi att svara upp mot de behov av resursförstärkningar som har uppenbarat sig. Efter åtta år av socialdemokratiskt styre är dessa behov angränsande till det oändliga.

Fru talman! När jag gjorde lumpen, vilket börjar bli ett tag sedan nu, förstod vi givetvis vem som var den presumtiva fienden, även om det inte sades rätt ut, och vad det egentligen var som vi lärde oss och övade på. Men det skarpa utövandet efter all denna övning, det vill säga att med extremt höga våldsnivåer bringa andra människor om livet, kändes väldigt avlägset. Det var vi såklart glada för.

Då kändes det avlägset, men i dag känns det tyvärr mindre avlägset. Varje dag fortsätter vi med upprustningen av Försvarsmakten så att vi inte

ska behöva hamna i det där skarpa läget, alltså när övningen övergår till en skarp insats.

Vi har sett hur rysk trupp har betett sig i den självständiga och suveräna staten Ukraina. Det är etnisk rensning, det är våldtäkt, det är plundring, det är krigsbrott, det är ren terrorism och det är tortyr.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter mina ganska sorgliga ord vill jag ändå, likt tidigare talare, passa på att önska finansutskottets utmärkta kansli, finansutskottets ledamöter och givetvis även talmannen och talmanspresidiet en trevlig sommar. Jag vill rikta ett särskilt tack till finansutskottets ordförande, som har hållit koll på oss så att sammanträdena inte har ballat ur fullständigt. Jag önskar dig och din dotter en trevlig sommar, Edward Riedl.

(Applåder)

Anf. 12 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har sedan i höstas uppvisat en rätt imponerande förmåga att systematiskt göra annat än det som de förespeglade väljarna i valet. Då gjorde de ett stort nummer av att de ville stärka pensionerna, men i de budgetar de har förhandlat fram finns ingenting av detta över huvud taget. För de pensionärer som har behov av äldreomsorg bjuder Sverigedemokraterna i stället på nedskärningar när sänkta skatter för inkomsttagare prioriteras framför att trygga kommunernas ekonomi.

Inför valet mellan bostadsägarens ekonomi och bankdirektörernas vinstmarginaler ställer Sverigedemokraterna sig på bankdirektörernas sida. Detta visade man i ställningstagandet gällande de direktiv för SBAB som togs upp häromveckan.

Ledande sverigedemokrater fantiserar om att tågpersonal ska göra honnör för dem som räddare av nationen, men Oscar Sjöstedt har inget problem med att svenska samhällsfastigheter tumlar runt hos spekulanter och kan hamna i kinesisk eller saudisk ägo. Att skolkoncerner kan röna samma öde är inte bara okej för Sverigedemokraterna utan ett viktigt skäl till att Oscar Sjöstedt är där han är.

Sverigedemokraterna har svikit sådant som de gett uttryck för gällande sjukförsäkringen, där man nu ska utreda försämringar för långtidssjuka i stället för förbättringar, och gällande tågunderhållet, där man nu vacklar bort från tidigare löften om starkare statlig samordning.

För oss som följt Sverigedemokraterna ett tag kommer detta egentligen inte som någon överraskning. Men jag tror att detta sätt att bete sig och tala med dubbla tungor kan vara en överraskning för många väljare.

Då vill jag hjälpa Oscar Sjöstedt lite grann att få berätta för fattigpensionärer, småhusägare och bekymrade föräldrar till skolbarn varför han och hans parti är mer intresserade av att stå på bankdirektörernas och skolbolagsprofitörernas sida när det kommer till kritan.

Anf. 13 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det var mycket, och jag får se om jag snappade upp allting. Ali Esbati inledde med pensionerna. Jag tror att vi har haft ett replikskifte tidigare om det. Mitt svar är detsamma nu, och det är att Sverigedemokraterna inte sitter i Pensionsgruppen. Förhoppningsvis kommer det att kunna ändras, och förhoppningsvis kommer det att kunna ändras inom en ganska

snar framtid. Ska vi driva igenom olika typer av reformer i pensionssystemet kommer de att behöva passera Pensionsgruppen på ett eller annat sätt.

Jag hoppas att vi får en inbjudan dit i närtid. Vi kommer i så fall att tacka ja till en sådan inbjudan, och vi kommer att komma med konstruktiva, realistiska och genomförbara förslag när vi väl är inne i Pensionsgruppen. Just nu sitter Sverigedemokraterna alltså inte i Pensionsgruppen.

Vi har inte skurit ned på äldreomsorgen. Tvärtom, som jag var inne på i mitt anförande. Vi sköt till 12 miljarder kronor i årets budget. Det är stora tillskott. Mycket av dessa pengar kommer att sippra ned exempelvis till äldreomsorgen, men såklart inte alla 12 miljarder kronor eftersom det finns behov även i förskolan, skolan och vården. Men en stor del av dessa pengar kommer att sippra ned till äldreomsorgen. Och det är alltså ett tillskott och inte någon nedskärning.

Ledamoten Esbati var inne på SBAB. Vänsterpartiet har lagt fram ett förslag som inte fick majoritet i utskottet. Anledningen till det var att det inte är ett genomförbart och realistiskt förslag. Sedan skulle vi kanske ha en diskussion om staten över huvud taget ska äga en bank. Det är jag inte helt övertygad om. Men det får bli en annan diskussion.

När det gäller samhällsfastigheter har Fortifikationsverket fått i uppgift att inventera vilka samhällsfastigheter som är säkerhetsklassade, just för att de inte ska hamna hos kineserna eller någon annanstans. Det finns också en proposition om detta som ligger på riksdagens bord och som hanteras av justitieutskottet.

Anf. 14 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Det stämmer att jag tog upp mycket. Det beror på att det är mycket som Sverigedemokraterna har varit med och gjort och som står i strid mot eller i kontrast mot det som de förespeglade väljarna i valet.

Jag ser ett mönster här som är väldigt tydligt. I valet gav Sverigedemokraterna sken av att stå på vanligt folks sida när det gäller hur vardagsekonomi ska gå ihop och när det gäller vad det är som är problemet i vanligt folks vardag.

När Sverigedemokraterna väl sitter och bestämmer över budgetarna är det helt andra saker som prioriteras, och det är att stå på de mäktigas och besuttnas sida rakt igenom på varenda punkt. I varje fråga som kommer upp där det finns prioriteringar och vägval att göra väljer Sverigedemokraterna otroligt tydligt sida, och det är inte vanligt folks sida.

Nu ska det sippra ned pengar till äldreomsorgen. Oscar Sjöstedt hävdar att det är satsningar som görs. Det är samma nominella summa som tidigare. Det innebär, som jag tror att Oscar Sjöstedt egentligen känner till, att det inte följer med utvecklingen, inte ens när det kommer till att hålla samma personaltäthet som tidigare, utan det är nedskärningar. Dessa nedskärningar är inte teoretiska, utan de pågår hela tiden i alla kommuner och regioner i Sverige. Ansvaret vältras över från staten, som sitter på pengarna, till kommunerna och regionerna som inte har någon möjlighet att lösa dessa problem, oavsett färg på styret. Kommunerna och regionerna kan göra olika prioriteringar, men det går inte att trola.

Det som ändå blir Oscar Sjöstedts besked är att man ska vänta på att några pengar sipprar ned och i övrigt hitta på någonting annat. Men det finns pengar i Oscar Sjöstedts budget till att sänka skatterna för de rikaste och till att stå fast vid att Sverigedemokraterna står på de besuttnas sida.

Det är detta som är poängen här, och jag hör att Oscar Sjöstedt inte vill kommentera den.

Anf. 15 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Man behöver inte vänta, för dessa pengar har redan gått in i det kommunalekonomiska utjämningsystemet.

Sippra ned var kanske fel uttryck. Men pengarna landar ute i landets olika kommuner och regioner. Sedan är det kommunerna själva som disponerar pengarna. Det är kanske någon kommun som hypotetiskt inte vill satsa en enda krona på äldreomsorgen, även om jag inte tror det, och någon annan kommun som känner att man behöver satsa väldigt mycket. Det är detta jag menar. Det är inte finansministern eller jag själv för den delen som sitter och bestämmer vad varje enskild kommun ska göra med dessa tillskott.

Men man kan rimligen inte kalla ett tillskott på 12 miljarder kronor för en nedskärning, fru talman. Någonstans får det ändå vara lite rim och reson och balans.

Vi har vidtagit ett flertal åtgärder. Varför driver vi på så hårt för ytterligare skattesänkningar på drivmedel och bränsle? Det är för att vanliga barnfamiljer ska ha råd att tanka bilen. Det har ingenting med några direktörer här eller där att göra. Det handlar om vanligt folk. Elstöd gick ut till vanligt folk. Vi såg till att det gick till vanligt folk även norr om Dalälven, till elprisområde 1 och elprisområde 2, vilket annars inte hade varit fallet.

Sedan är vi tillbaka på detta med 1 miljon löntagare som skulle ha fått höjd skatt med Vänsterpartiets budgetpolitik. Där hittar vi barnmorskor, poliser och andra ganska vanliga yrkesgrupper. Ali Esbati vill alltså gå fram med en ordentlig skattehöjning för helt vanliga löntagargrupper. 1 miljon individer hade berörts av det.

Anf. 16 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt ställa min fråga om just välfärden. Jag tycker att Ali Esbatis replikskifte med Oscar Sjöstedt ändå var belysande. Det verkar som att Oscar Sjöstedt fortfarande tror att det är en massa extrapengar som sipprar ned till kommuner och regioner. Då skulle inte i princip varenda sjukvårdsregion gå med underskott. Då skulle vi inte tala om besparingar i äldreomsorgen och i fritidsverksamheten i skolan i kommun efter kommun, om det damp ned en massa resurser från staten som kommunerna kan sitta och fördela och göra satsningar med. Det är inte så verkligheten ser ut.

Det är väl ändå basalt att förstå att vi lever i en inflationsekonomi där kostnadsökningarna slår också mot kommunerna? Genom att göra andra prioriteringar prioriterar regeringen inte välfärden. Regeringen valde i stället en skattesänkning som Oscar Sjöstedt står här och försvarar. Då hamnar sjukvården och skolan i dessa bekymmer. Det är verkligheten.

Här verkar verkligheten inte ha spökat riktigt än för Oscar Sjöstedt. Men det är detta som är verkligheten i kommunerna som måste hantera den budget som Oscar Sjöstedt har varit med om att driva igenom. Det är ett politiskt val som han har gjort genom att på denna punkt svika de anställda i äldreomsorgen och i sjukvården. Ni talade i opposition så mycket om att ni skulle stå på samma sida som de. Arbetsvillkoren för kvinnorna i vården var jätteviktiga. Var är de nu? Nu möts de av besparingar för att

regeringen inte klarar av att göra de satsningar som krävs för att upprätthålla välfärdskvaliteten i skolan och i sjukvården.

Min andra replik kommer att handla om ifall Oscar Sjöstedt förstår vilken osäkerhet han skapar i svenskt näringsliv. Han har talat om att montera ned vindkraftsparker i Sverige. Det är väl en sak. Nu står han och är emot det teknikskifte som svensk stålindustri står inför. Detta handlar om ifall stålet ska förädlas i Sverige eller om det ska göras i andra länder. Det är miljardinvesteringar som står på spel, och det är tusentals jobb i Sverige som står på spel. Förstår Oscar Sjöstedt vad han säger?
(Applåder)

Anf. 17 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det handlar om 12 miljarder kronor i tillskott till landets kommuner och regioner. Hade vi satsat 20 miljarder kronor hade Mikael Damberg stått här och sagt att det inte räcker utan att vi måste satsa 21 miljarder kronor. Hade vi satsat 30 miljarder kronor hade Mikael Damberg sagt att det inte räcker utan att vi måste satsa ännu mer. Han hade aldrig varit nöjd. Och alla, inklusive kommuner och regioner, hushåll, företag och offentlig verksamhet, drabbas givetvis av inflationen. Alla tvingas till tuffare prioriteringar. Min poäng i talarstolen alldeles nyss var att även staten behöver prioritera tuffare, primärt då på utgiftssidan.

Innan vi sätter igång arbetet riktigt skarpt med höstbudgeten – budgetpropositionen – kommer det att komma fler prognoser. Och beroende på hur dessa prognoser ser ut kommer de att styra vilka ytterligare tillskott till just kommuner och regioner som vi behöver besluta om.

Om det visar sig att prognoserna är väldigt bra, att det ser väldigt optimistiskt och glädjande ut och att inflationen faller tillbaka till normala nivåer kommer i alla fall jag att bedöma att behovet av ytterligare tillskott är lägre. Om det visar sig att höginflationsekonomin ligger kvar och kanske till och med förvärras påverkar det givetvis behoven i den andra riktningen. Så är det såklart.

Det kommer som sagt att komma ytterligare prognoser innan vi fattar beslut om budgetpropositionen senare i höst.

Jag har inga synpunkter på hur man tillverkar stål. Det var inte poängen. Min synpunkt är att det inte är en enda krona av privat riskvilligt kapital. När man har en affärsverksamhet eller en affärsidé säger man normalt sett: ”Titta! Jag har en affärsidé och vill sparka igång ett företag. Är det någon som vill komma och hjälpa mig att investera i företaget?” Där efter är man good to go.

Min poäng är att det i detta fall är skattepengar som vi riskutsätter. Jag har ingenting emot teknikutveckling, utan jag värnar skattebetalarnas pengar.

Anf. 18 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Fru talman! SSAB är ett privat företag som jobbar i global konkurrens och som ser att kunderna kommer att vilja ha högkvalitativt stål. Man kommer inte att kunna konkurrera på världsmarknaden med gammal teknik.

Det är inte bara Hybrit som prövar att jobba med denna teknik för att göra ett teknikskifte. I H2 Green Steel är det bara privata aktörer som gör en investering. Varför gör de det? Jo, för att de ser att de inte kommer att

kunna konkurrera på världsmarknaden med den gamla tekniken där man använder väldigt mycket kol i processen för att tillverka stål.

Näringslivet har därför gjort bedömningen att skiftet måste ske. Det avgörande nu är att vi gör rätt vägval i Sverige så att vi fortsätter ligga i framkant av den gröna omställningen. Det är det som driver investeringarna och de nya jobben i Sverige.

Nu kom dock beskedet att Sverigedemokraterna inte bara ska försöka bromsa utbyggnaden av vindkraft, som är hela förutsättningen för den gröna omställningen i Sverige, utan att de också ska stoppa teknikskiftet i stålindustrin. Det är ett jätteallvarligt uttalande från det största partiet i regeringskonstellationen.

Detta äventyrar jobb och investeringar i Sverige och skapar en enorm osäkerhet. Risken är stor att en del av de investeringar som har planerats i Sverige i stället hamnar i Finland, USA eller Tyskland, eftersom dessa länder är på tå för att driva den gröna omställningen och positionera sina länder i den.

Ska vi bara ta upp järnmalm ur gruvorna och exportera den till andra länder? Eller ska vi förädla produkterna i Sverige och bygga framtidens industri i vårt land? Det är vad frågan handlar om. Tyvärr har Sverigedemokraterna hamnat på fel sida i frågan, för att de vill göra klimatpolitik till ett nytt kulturkrig i svensk politik. Det har svensk industri inte råd med. (Applåder)

Anf. 19 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Staten är väl ändå den största ägaren i SSAB? I LKAB äger man 100 procent av aktierna, och i Vattenfall äger man också 100 procent av aktierna. Det här är skattebetalarnas pengar, och det var min poäng. Det är skattebetalarnas aktiebolag.

Det är Mikael Damberg som måste förklara varifrån alla dessa terawattimmar ska komma för att projektet ska vara möjligt. Skjut inte budbäraren! Jag är bara budbärare här, fru talman. Jag konstaterade att de terawattimmar som hade fordrats för att projektet skulle möjliggöras inte finns. Det är inte mitt fel. Var ska vi hitta dem? Varifrån ska de komma? Vi måste få en förklaring till det först.

Sedan stämmer det inte när det gäller H2 Green Steel. Det har gång på gång anslagits pengar från regeringens myndigheter Vinnova, Tillväxtverket och Energimyndigheten. Jag hade trott på projektet om det skett på kommersiella grunder med privat riskvilligt kapital, men inte en enda privat investerare vill skjuta in pengar i det. Då borde man backa ett steg och säga: Ojdå, varför är det på det sättet? Varför vill ingen privat investerare satsa en enda krona här? Är det för att riskerna med projektet är så pass höga? Är det för att det är orealistiskt? Ja, troligen är det så.

Skjut inte budbäraren! Jag pekar bara på problemen. Terawattimmarna finns inte, oavsett om det är 70 eller 100. De hade behövt finnas för att detta skulle vara realistiskt och genomförbart, men det gör de inte.

Anf. 20 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Detta område har varit uppe förut, men Sverigedemokraterna säger ju sig vara ett parti som prioriterar välfärden. Det kunde man höra i Oscar Sjöstedts anförande. Nu sitter man för första gången och be-

stämmer tillsammans med regeringen. Då är det upp till bevis. Vad vi sett så här långt imponerar inte.

Man gick fram med en höstbudget som innehöll skattesänkningar för höginkomsttagare samtidigt som välfärden sattes på svältkur. Det är klassisk högerpolitik och alltså också Sverigedemokraternas.

Sveriges Kommuner och Regioner har inför kommande höstbudget bett om klara besked om nästa års statsbidrag, men det får de inte. Regeringen vill nämligen kunna sänka skatten nästa år, uppenbarligen med Sverigedemokraternas goda minne. Man har dessutom remitterat förslag om att specifikt sänka skatten för höginkomsttagare.

Jag skulle vilja fråga Oscar Sjöstedt hur ett parti som säger sig stå upp för välfärden kan gå med på att lägga fram skattesänkningar för rika i stället för att komma med besked om mer pengar till välfärden.

Anf. 21 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är jätteintressant att Janine Alm Ericson vet mer än vad jag vet om vad vi kommer att gå fram med i höstbudgeten. Den är vi ju inte klara med. I de budgetförhandlingar som vi ska ha fram mot slutet av sommaren kommer jag och Sverigedemokraterna att driva på för skattelättnader på primärt el och bränsle. Jag tror att det är en klok åtgärd som även får en dämpande effekt på inflationen. Det är vad jag och Sverigedemokraterna kommer att göra. Ingen vet än var vi landar, förutom Janine Alm Ericson som tydligen redan vet det. Det är helt fantastiskt. Hur har det gått till?

Förra hösten sköt vi till 12 miljarder kronor till kommuner och regioner för att stärka välfärden. Vilket behov av ytterligare tillskott som kommer att finnas i höst kommer att avgöras av de prognoser som vi först vill ta del av innan vi beslutar om höstbudgeten.

Om läget är ungefär som nu med fortsatt hög inflation och konjunkturen därefter finns det självklart större behov av ytterligare tillskott. I ett glädjescenario där inflationen faller tillbaka till mer normala nivåer, målnivåerna, minskar behovet av ytterligare tillskott till kommunerna.

Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Nej, jag vet naturligtvis inte hur debatten går. Det jag däremot vet är att ni har skrivit ett skatte-pm om sänkningar av skatten för rika, men ni har inte lämnat besked till kommuner och regioner om hur mycket pengar de kan planera för.

Det är det som är grejen. De bad för flera veckor sedan, inför vårbudgetpropositionen, att få besked. De behöver redan nu planera sin verksamhet. Om de inte får något tillskott måste de dra ned. Det kommer att gå ut över vanligt folk i hela Sverige.

Det kan inte vara roligt för dem som har röstat på Sverigedemokraterna i tron om att de skulle stå upp för välfärden att nu se hur Oscar Sjöstedt och Sverigedemokraterna agerar när de för första gången har reellt inflytande över den förda politiken.

Det hjälper inte att säga att kommunerna ska satsa på kärnverksamheten när man sedan inte skjuter till de resurser som behövs. Om det inte ens finns pengar till det som är kärnan – vården, omsorgen om våra äldre och en bra skolgång för våra barn – kan man inte satsa ur tomma intet. Regeringen hade behövt komma med besked, och det för länge sedan.

Jag märker att Oscar Sjöstedt inte svarar på frågan. Det var därför jag ställde den, trots att Ali Esbati och Mikael Damberg redan hade gjort det. Jag ska därför ställa den igen och vara lite tydligare: Vad är viktigast för er i kommande förhandlingar? Är det skattesänkningarna eller välfärden?

Anf. 23 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Det är lite märkligt ändå att det förs en debatt om att vi inte har kommit med besked. När brukar det komma besked? Brukar höstbudgeten vara klar i mitten av juni? Så är det ju inte.

Jag har full respekt för att de som sitter och planerar vill ha besked så tidigt som möjligt. Det gäller bland annat kommunerna, men hela samhället påverkas givetvis av budgetpropositionen. Men det hör väl inte till vanligheten att höstbudgeten är klar redan i mitten av juni? Det har väl aldrig hänt? Vi är inte färdiga med höstbudgeten, och därför har jag inget besked som är siffersatt. Men det är ingenting som är out of the ordinary eller konstigt på något sätt.

Behoven kommer att visa sig i de prognoser vi kommer att ta del av. Sedan får vi se hur mycket mer pengar vi behöver tillskjuta till kommuner och regioner. Men någon siffra kan jag inte nämna i nuläget. Det är som det brukar vara; vi är i mitten av juni.

När det gäller skattesänkningar är jag ganska kräsen. Jag tror att det läge som vi nu befinner oss i med den höga inflationen gör att vi behöver prioritera även inom skattesänkningar. Jag tror inte att det är läge för några stora inkomstskattesänkningar. Jag tror att det är läge för att sänka skatten på insatsvaror, typ el och bränsle. Det gynnas både hushållen och företagen av. Då får vi ned kostnaderna i producentledet, så att företagen kan sänka sina kostnader. Då får vi även ned kostnaderna i konsumentledet, och inflationen faller tillbaka. Jag tror att det är klok ekonomisk politik att sänka skatterna på insatsvaror, typ el och bränsle, och inte inkomstskatterna.

Anf. 24 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman och Oscar Sjöstedt! Nu hoppas jag att alla de väljare som av misstag råkade rösta på Sverigedemokraterna i Norrbottens län och Västerbottens län – där det valdes in ledamöter som i vissa fall inte ens varit i Västerbotten – lyssnar på det här replikskiftet väldigt noga. Oscar Sjöstedt har i något slags allmän utläggning – populistisk som vanligt, vilket SD är experter på – angripit det största projekt som hela Norrland nu satsar på, säkert även SD:s representanter i kommunerna i norra Sverige. Titta på Edward Riedl från Västerbotten, som sitter här i kammaren och säkert skruvar på sig. Titta på finansministern, som står bakom Oscar Sjöstedt och säkert skruvar på sig. Hon har just varit på en stor klimatkonferens, där man har lovat industrin mer vindkraft och en stor satsning på det som hela världen nu riktar sina blickar mot: det fossilfria stålet i Norrland.

Jag har en liten upplysning till Oscar Sjöstedt, som har sitt lilla Stockholmsperspektiv. Det görs privata investeringar på tiotals miljarder i H2 Green Steel i Boden. Det är hela Sveriges stolthet. Åk gärna upp dit! Jag ska ge en referens, så att du förstår hur stort det är. Det område där man ska bygga är stort som Kungsholmen. Man ska ha 140 meter höga torn för att skapa det fossilfria stålet. Allt det är ni nu beredda att sänka.

Jag vill ställa en till fråga; det var egentligen den ursprungliga frågan. Vet Oscar Sjöstedt vad priset på mjölk är? Då menar jag inte butikspriset, utan det pris som Sveriges bönder får för mjölk just nu.

Anf. 25 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Nej, det vet jag faktiskt inte, vill jag vara ärlig och säga. Det skulle jag jättegärna vilja bli upplyst om.

Nu måste vi hålla vissa saker isär. Tekniken bakom fossilfritt stål är jättehäftig. Det är inte det vi pratar om. Men kanske borde även Centerpartiet rygga tillbaka när vi har tre aktiebolag involverade, varav två är helt statligt ägda och ett har staten som största ägare, och regeringens myndigheter skickar ut pengar i olika typer av bidrag till det här projektet. Det är våra skattepengar – mina, Martins och alla andras.

Det finns inte privata investerare i Hybrit. Och varför gör det inte det? Vi diskuterar alltså inte att det här på något sätt skulle vara en dålig teknik. Tekniken är ju superhäftig. Det är det faktum att det bara är skattebetalarnas pengar som ligger bakom detta som gör mig orolig. Om detta nu verkligen på riktigt är ett hallelujah moment, som kommer att förändra allting och vara så bra, borde inte i så fall i en fungerande marknadsekonomi privata investerare ösa pengar över projektet, så att vi inte behövde gå in med skattepengar?

Jag vill ställa samma fråga till Martin Ådahl som jag ställde till Mikael Damberg. Det var i min andra replik till honom, så han hade ingen möjlighet att svara på frågan. Det handlar om en ”liten detalj”: Varifrån ska alla dessa terawattimmar komma?

Anf. 26 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag hoppas att alla som satsar på det här, de samhällen och regioner som lägger all kraft för att bidra, hörde vad Oscar Sjöstedt sa. Nu snackar SD ned Norrland. Nu snackar SD ned svensk grön industrialisering. Det som SD upprepar i sin populistiska okunnighet är inte sant. Tiotals miljarder kronor satsas av internationella investerare på Sverige. Var stolt över Sverige, Oscar Sjöstedt! Var stolt över Norrland, Oscar Sjöstedt! Snacka inte ned det!

Bönderna har ni glömt. I butiken kostar mjölken 13–15 kronor. Det tror jag att även du vet, Oscar Sjöstedt. Men bönderna får i dag med de senaste avräkningspriserna 5,50–5,60. Det är en oerhörd kris just nu på grund av torkan. Sommaren ser ut att bli värre än 2018. Då behöver bönderna besked om vad vi gör för deras långsiktiga konkurrenskraft. Det räcker inte att bara säga att man förlänger den nedsättning för dieseln som vi i Centerpartiet drev igenom. Det gäller att ha ett långsiktigt jordbruksavdrag. Man behöver sätta igång i dag, så att garantierna finns där, så att svenska bönder inte går i konkurs i den här klimatkrisen, så att det finns ett gruppundantag och så att pengarna inte delas ut någon gång nästa år när allt är över.

Varför är SD så intresserade av att stoppa saker i Norrland och så ointresserade av bönderna? Jag hörde ingenting från Oscar Sjöstedt om svensk landsbygd och den djupa krisen för svenska bönder. Nu är tydligen valet helt glömt. Nu är alla löften och alla fina ord om Sveriges bönder borta.

Anf. 27 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:

Fru talman! Nu tar Martin Ådahl i så att han spricker. Min oro är genuin och befogad. Det jag sa i mitt huvudanförande och i tidigare replikskiften, fru talman, är att jag befärad att alla de skattepengar som går in i det här projektet kommer att gå förlorade, ungefär som skedde med Socialdemokraternas Stålverk 80. Det finns väldigt många likheter. Staten går in och är en aktör på marknaden när vi har marknadsekonomi. Man kan tycka att marknadsaktörerna skulle kunna lösa det här om det är så fint och bra. Jag hoppas det. Men jag har en legitim, genuin och befogad oro över att skattebetalarna kommer att förlora väldigt mycket pengar. Martin Ådahl behöver inte ta i från fotknölnarna så att han spricker. Det är en legitim oro rörande skattebetalarnas pengar. Den oron har inte stillats av vare sig det här replikskiftet eller tidigare replikskiften.

Jag ställde också frågan: Varifrån ska alla de terawattimmar komma som behövs för att det här projektet över huvud taget ska vara möjligt? Det är fråga om enorma mängder energi. Det är en verksamhet som är extremt energiintensiv, otroligt energiintensiv. Varifrån ska alla terawattimmar komma? Kanske kan de komma från Finland, där man faktiskt har fått igång ett kärnkraftverk. Men det är inte säkert att finländarna vill sälja sin el till oss.

Bönderna var vi inne på. Skatten på jordbruksdieseln är sänkt till absolut miniminivå, i praktiken avskaffad. Det gäller under budgetperioden. Reduktionsplikten kommer att sänkas vid årsskiftet. Vi kommer att få ned dieselkostnaderna väldigt markant, vilket kommer att gynna lantbrukarna, och vi ska förhoppningsvis också kunna driva igenom ytterligare skattesänkningar på drivmedel.

Anf. 28 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Den 18 oktober förra året hade jag, i likhet med de flesta andra i kammaren i dag, det tvivelaktiga nöjet att sitta i denna sal och höra Ulf Kristerssons regeringsförklaring. Det sades mycket i den, somligt med den numera välbekanta anstrykningen av reaktionär elakhetssignalering, annat av mer platt och tom karaktär, också detta ett allt starkare signum för dagens regering.

En mening, tidigt i regeringsförklaringen, återvänder jag dock ibland till med viss motvillig beundran: "Samarbetet lägger grunden för en långsiktig politik, med målet att på allvar lösa Sveriges stora samhällsproblem." Sålunda talade statsministern och refererade alltså till borgerlighetens underkastelse under Sverigedemokraterna.

Jag tänker på det fina uttrycket "att äga fräckhetens nådegåva". För nog är det en gåva att utan rodnad eller synbara kval bygga ett helt regeringsprojekt på något som så fundamentalt, så demonstrativt, förhåller sig i rak motsättning till det man står och säger i riksdagens talarstol. Och sällan blir väl kontrasten mellan det sagda och det gjorda så uppenbar, så konkret, som i samband med de budgetförslag som regeringen, under överinseende av Sverigedemokraterna, presenterar och, kanske ännu viktigare, inte presenterar.

Är det någonting som verkligen präglar den ekonomiska vårproposition som vi nu debatterar är det att centrala ekonomisk-politiska problem i Sverige är utanför fokus och framför allt att lösningar på dem lyser med sin frånvaro.

Vi har under våren hört finansministern tala mantralikt om inflationen. Men det vi ser är en politisk passivitet som står svenska folket dyrt, nu och i framtiden. Den här vårbudgeten hade varit andefattig i ett läge som *inte* karakteriserades av flera pågående kriser. Nu är den snarare anmärkningsvärt apatisk.

Fru talman! Inflationskrisen är inte något som den här regeringen har skapat. Men den visar på och griper in i en del strukturella problem i svensk ekonomi. Den som intresserar sig för hur ekonomin faktiskt ser ut skulle till exempel ha sett och brytt sig om oligopolet för matvarujättarna – det som gett högre prisökningar i Sverige än i många andra länder. Det är prisökningar som dröjer sig kvar och som drabbar barnfamiljer och hushåll med små marginaler oproportionerligt hårt.

En ansvarsfull regering skulle ha kunnat samla de här aktörerna och agerat för prispress – som Vänsterpartiet tidigt lyfte och som allt fler i den internationella debatten pekar på för att just trycka tillbaka inflationen. I stället har vi först fått irriterad retorik om att inget får göras, sedan något förläget fototillfälle helt utan ambitioner.

Vi skulle ha kunnat ha en regering som analyserar och agerar när de dåliga konkurrensförhållandena på bolånemarknaden gör att svenska storbanker har glada dagar, samtidigt som många svenskar känner en växande oro varje månad när räntorna på bolånen ska betalas. Verktygen finns. Statens ägande i SBAB skulle enkelt kunna användas till att förbättra konkurrensförhållandena – dem som högerpartierna annars gärna talar sig varma för i teorin.

Vi vet att SBAB hade annorlunda formulerade direktiv och avkastningskrav för drygt tio år sedan, och vi ser i statistiken att det hade en nedhållande effekt på övriga affärsbankers räntemarginaler. Ett sådant förslag lyftes också av Vänsterpartiet med stöd av S och MP i finansutskottet, men Sverigedemokraterna och stödpartierna i regeringen valde att ställa sig på bankdirektörernas sida i stället för att hjälpa svenskar som är tyngda av bolån.

Fru talman! Inte minst ser vi nu som en direkt effekt av regeringens vägran att tillskjuta nödvändiga resurser en pågående och för varje dag fördjupad välfärdskris i Sverige. Ansvaret vältrar SD och regeringen över på kommuner och regioner där det inte finns någon reell möjlighet att kompensera för den långvariga statliga underfinansieringen, för de feta sugrör som slussat och slussat skolpeng och vårdersättningar till kapitalägare, inte sällan med partibakgrund hos eller delad sommarstuga med de styrande, och nu helt akut för tyngden från inflationen.

Det är alltså inte så att pengarna inte finns. Det är helt enkelt de val som SD-M-regeringen har gjort. De 13 miljarder som gick åt till att sänka skatterna för höginkomsttagare är händelsevis i samma storleksordning som det regeringen valde att inte ge till Sveriges kommuner och regioner i höstens budget så att de åtminstone skulle ha kunnat behålla personaltäteten på samma nivå, givet en åldrande befolkning.

Och hur ser det ut framåt? Ja, den dynamiska duo som styr statsbudgeten nu – Oscar Sjöstedt och Elisabeth Svantesson – har inga extra pengar i den här vårbudgeten. De har heller inget besked att komma med till kommuner och regioner som försöker planera. De ska förhandla lite sedan, och så får man se. Det är budskapet. Det enda som vi vet har remitterats, som potentiell storsatsning i nästa års budget, är skattesänkningar med en när-

mast parodiskt gammelmoderat fördelningsprofil, där miljonärer skulle få tusentals kronor varje månad.

Regeringens idé om hur man bekämpar inflationen är alltså att göra ingenting åt de områden där vi vet att inflationen är särskilt hög och att agera för att hålla direktörer och godsherrar skadeslösa med skattesänkningar och elstödet utformning, för att därefter komma fram till att patienter som får ligga i sjukhuskorridorer, elever som måste trängas i större klasser och äldre som får vänta tre dagar till på en dusch är bra inflationsbekämpning.

Jag önskar att detta var överdrifter och retoriskt vevande. Men det är dessvärre inte det. Det är regeringspolitik i vårt Sverige, och det är politik som vi som samhälle kommer att behöva betala ett högt pris för också långt senare. Det är nämligen inte bara att knäppa med fingrarna och ta tillbaka folk som lämnar skolan, sjukvården eller äldreomsorgen. Och vi ska inte tala om vad försämrade utbildning och slakten av socialtjänsten kostar. Det har, för att citera vice statsministerns ofrivilligt humoristiska valslogan, blivit ”dyrt att vara svensk”.

Fru talman! Regeringens uppenbara misslyckade med att föra ”en långsiktig politik, med målet att på allvar lösa Sveriges stora samhällsproblem” går bortom det som handlar om inflationskrisen, hushållen och välfärden på kortare sikt.

Det handlar om att tågtrafiken ska fungera och om att våra skolor ska vara inriktade på kunskap. Det handlar om klimatförändringarna som varje dag förändrar förutsättningarna för välfärd och välstånd för människor på den här planeten – och även om en del här inte verkar ha fått med sig det pratar jag alltså om samma planet som även Sverige finns på.

Det här är exempel på problem och utmaningar som de flesta utanför den marknadsfundamentalistiska tankebobblan begriper kräver samhälls- handling. Det går inte att hoppas på att någon glad entreprenör får feeling och driven av konsumentmakt drar järnvägsräls för framtiden. Det är uppenbart så att idén om att leka basar med järnvägsunderhållet har fått ödesdigra systemeffekter. Men hos regeringen syns inget av detta – inga analyser, ingen handling.

Skolan är ett område där marknadsiseringens problem är ännu mer uppenbara. Barns utbildning lämpar sig synnerligen dåligt att behandla som en skojig konsumtionsvara. Och skadorna är irreparabla. Det går ju inte att lämna in sin utbildning på lagning om man är missnöjd eller tro att det löser sig om man byter märke, som om det vore fråga om snabbmat och underkläder.

Gör regeringen något åt detta? Nej, tvärtom är ju hela denna regeringskoalition skapad för att slå vakt om dessa lukrativa vinstuttag. Utan dem hade det inte funnits samma ekonomiska incitament att bjuda sverigedemokrater på konjak, in i den näringslivsgenererade värmen.

Ovanpå detta, eller under, vid sidan om och runt detta, har vi klimatkrisen. Inga individuella konsumtionsval i världen kommer att ge oss industriell omställning, stora vindkraftsparker till sjöss och till lands, kraftfullt utbyggd överföringskapacitet för el eller en realistisk och systematisk omvandling av fordonsflottan.

Allt detta behövs. Inget av detta är prioriterat för regeringen. Det är skamligt och oansvarigt, och det gör Sverige till ett land som är sämre positionerat att konkurrera på världsmarknaden.

Lite tragikomiskt är det att det sitter folk på och runt Regeringskansliet och liksom fantiserar om hur man kan byta ut delar av befolkningen eller i alla fall kolorera om här och där, medan det närliggande och mödosamma lämnas därhän. Hur ska tågunderhållet börja fungera? Vi håller tummarna. Hur ska nyrekryteringen till den organiserade brottsligheten stoppas? Genom symbolisk repression och unket misstänkliggörande. Hur ska skolsystemet kunna förändras när systemet är riggat för att producera just ökad ojämlikhet och prioritera profit före kunskaper?

Det kommer några till intet förpliktigande förmaningar från skolministern samt ännu någon fräsig idé om tillsyn. Sådant tär på sömmarna i samhällsdebatten.

Vi har den senaste tiden hört en del företrädare för den blåbruna alliansen uttrycka oro för sagostunder med utklädda artister. Vi är rätt många som snarare har god grund att vara oroliga för de handfasta, skadliga effekterna av att basera regeringspolitik på sagor om perfekt fungerande marknader och om välstånd som ska sippra ned när de mest förmögna har fått krasa ihop än mer av de gemensamt skapade värdena i ekonomin.

Fru talman! Den vårbudgetmotion som Vänsterpartiet har lagt på riksdagens bord – och som jag nu passar på att yrka bifall till, reservation 2 – skulle innebära flera viktiga akuta satsningar för trygghet och ansvar i krisen.

Det handlar om att införa ett krisbarnbidrag, finansierat med att pausa rutbidragen för hushållstjänster. Det handlar om skolfrukost i hela landet. Det är ett bra sätt att lätta på bördorna i ett läge när hushållen är mycket pressade. Det handlar om att ha samma regler för karensersättningen som vi hade under pandemin. Och det handlar inte minst om ett ordentligt räddningspaket till regionerna, och att ge kommunerna möjlighet att använda de riktade statsbidragen till att bärga kärnverksamheter. Det handlar också om att halvera biljettkostnaderna i kollektivtrafiken – viktigt både för hushållen på kort sikt och för klimatomställning på längre sikt. Det handlar om att uppmärksamma och göra någonting åt den märkliga situation som folk födda 1957 har hamnat i med den politik som regeringen har stått bakom när det gäller skatterna.

Men framför allt handlar detta om en annan inriktning på politiken – en politik som ser att det förtroende-, välfärds- och kunskapskapital som mödosamt och över flera decennier har byggts upp i vårt land nu försnillas i rask takt. Växande ojämlikhet, kronisk underfinansiering och vettlös marknadsiering av välfärdstjänsterna, kraftig underinvestering i infrastruktur – det är sådant som gör vårt samhälle skörare, kallare och fattigare.

Men det måste inte vara så. Svenska folket förtjänar i stället en verklig politik med målet att på allvar lösa Sveriges stora samhällsproblem. Vi ska ha en politik som tar det här landets medborgare och möjligheter på allvar. Det är vänsterpolitik, om man ska uttrycka det mer kortfattat.

Jag vill också säga några saker om sommaren och tacka folk, men jag gör det i morgon i en debatt som jag också ska vara med i.

(Applåder)

Anf. 29 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I Sverige söker sig nu studenter vidare för nya studier, och nybakade studenter söker arbeten. Flyttlassen går dit där studier och arbe-

ten finns. Men det är sorgligt att konstatera att flyttlass även går för att man ska fly undan den otrygghet som man upplever i sitt område.

När nu Sverige har gått in i en lågkonjunktur med en fortsatt hög inflation, höga räntor och hög arbetslöshet ställs krav på politikens förmåga att genomföra en ansvarsfull ekonomisk politik och parallellt ta fram de reformer som krävs för att göra Sverige starkt och tryggt igen.

Efter de gångna åtta åren saknas det inte problem och utmaningar för vår regering att ta itu med. Men regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna rivstartat för att försöka få Sverige på rätt kurs igen. Kristdemokraterna har i regeringsställning tagit ställning för att energipolitiken läggs om och att hushållen med minst marginaler stöttas genom riktade åtgärder. Garantipensionen, föräldrapenningen och bostadstillägget – alla har de höjts. Elstöd till privatpersoner och företag på totalt lite drygt 55 miljarder kronor har betalats ut. Samtidigt har regeringen stärkt rättsväsendet, försvaret och välfärden.

Även om inflationssiffrorna både här hemma i Sverige och utomlands nu äntligen pekar åt rätt håll är det för tidigt att ropa faran över. Nuvarande prognoser pekar på att vi fortsatt kräver en återhållsamhet. Men redan här och nu kan vi naturligtvis från politikens sida fokusera på vilka åtgärder och reformer som krävs för att få fart på arbetsmarknaden men också på tillväxten.

Kristdemokraterna menar att en politik för företagande och tillväxt är nyckeln till fortsatt bra välfärd. Det är dags att lyfta blicken och inte bara prata krisbekämpning utan också se över hur vi kan få en företagarvänlig och tillväxtfrämjande politik. Det är dags för strukturreformer. Vi menar att det finns några särskilt viktiga fundament för att komma till rätta med detta.

Ett av de viktigaste är att incitamenten till egen försörjning måste öka. Det ska alltid löna sig att arbeta framför att gå på bidrag. När människor går från utanförskap till sysselsättning är det absolut en vinning i ekonomiska termer. Men det är en vinning också för den enskilde och inte bara för samhället i stort. Det ökar skatteintäkterna och minskar behoven av bidrag. Men det absolut viktigaste för mig är vinningen för den enskilde individen på ett moraliskt och socialt plan. Vetskapen om att man kan försörja sig själv och sin familj ger naturligtvis en inre styrka och trygghet som inga statliga och kommunala bidrag kan skänka på samma sätt

Regeringens arbete med att förstärka incitamenten till arbete inkluderar reformer som exempelvis bidragstak och kvalificering. Andra viktiga delar är att välfärdsförmånerna inte får tillåtas passivisera människor. Passivt mottagande av försörjningsstöd är förödande för den enskilde, och det kan leda till ett livslångt utanförskap. Det måste brytas genom aktivitetskrav för att uppbära försörjningsstöd. Den yrkesinriktade utbildningen, vuxenutbildningen och yrkeshögskolan stärks också.

En särskilt allvarlig konsekvens av den höga inflationen är att den urholkar incitamenten för arbete. Samtidigt som de flesta ersättningarna i socialförsäkringssystemen nu räknas upp har löntagarna fått se sin köpkraft kraftigt urgröpt av inflationen. Det blir därför viktigt för regeringen och riksdagen att se över hur man kan möjliggöra att arbete lönar sig på nytt.

En fungerande välfärd byggs inte med ord, retorik eller, för den delen, med symbolpolitik. Att prioritera välfärden är vår linje i regeringsställning

från Kristdemokraternas sida, och vi tror att vi gör detta bäst genom att öka självförsörjningen i det här landet och låta enskildas flit och arbete löna sig.

Det bygger på ett enkelt och krasst konstaterande: att det är skatteintäkter, inte skattesatser, som finansierar välfärden. Skatteintäkter uppstår inte ur tomma intet, utan de uppstår när människor arbetar och betalar skatt. Mer skatteintäkter kommer när fler människor arbetar mer. Det underlättas om vi i Sverige har ett skatte- och bidragssystem som uppmuntrar just arbete. Det är så vi kan se till att klara av de välfärdsåtaganden som vi från olika partier gärna vill se och argumenterar för.

Här och nu är det dock viktigt att finanspolitiken krokas arm med penningpolitiken för att snabbast möjligt knäcka inflationen och få ned den till riktmärket. Det kommer att vara avgörande för både hushåll och företag. Det bygger på kunskapen om att en låg och stabil inflation är en förutsättning för att Sverige ska få en god ekonomisk utveckling.

Inflationen slår dessutom alltid hårdast mot de hushåll som redan före inflationen hade små marginaler. Osäkerhet påverkar sedan investeringsviljan och konsumtionen, vilket i sin tur påverkar tillväxten.

Alla har förstått att det är en prioriterad åtgärd för regeringen att bekämpa inflationen och likaså att stötta utsatta hushåll. Men det är också viktigt att se till att arbetslinjen nu rustas upp och att vi ser till att få fart på tillväxten i Sverige.

Politiker skapar som bekant inte arbete, men politiken och politikerna kan genom lagar, regler och skatter uppmuntra eller sätta käppar i hjulet för nya arbeten och för våra entreprenörer. Sverige har nu en regering som ser värdet av att vi inte bara får nya utan också växande företag så att fler arbetstillfällen kan skapas och fler kan få bli självförsörjande.

Vi menar att det ska vara lätt att driva företag. Det är i de små och medelstora företagen jobben skapas. Produktivitetskommissionen har redan varit uppe i debatten, och det är bra. Det är första gången på 30 år som vi har en sådan. Den analyserar vilka hinder som finns för produktivitetstillväxten och vilka möjligheter som finns att öka den. Därutöver ska regeringen jobba med att minska företagens regelbördor och administrativa kostnader.

Regeringen investerar även i forskning och utveckling och i ökad kunskap i skolan. Det är allt sådant som ger och främjar tillväxt.

Men, fru talman, allt handlar inte bara om att knäcka inflationen, att stötta hushåll, att återupprätta arbetslinjen och att se till att vi får en högre tillväxt. Vi har en regering som även prioriterar arbetet med att få bort de långa köerna till vården och som vill arbeta för att skapa en jämlik vård över hela landet så att kvaliteten på vården inte avgörs av var du bor.

Vi har en regering som förstår att bygga på samhällets absolut viktigaste byggsten: familjerna. Tidigare i våras beslutade regeringen att fördubbla antalet dubbeldagar, alltså de dagar där mamma och pappa kan vara hemma samtidigt. Alldeles nyligen fattade regeringen också beslut om att föräldradagar ska kunna överlåtas till närstående. Föräldrar ska kunna överlåta 45 dagar vardera, den som är ensamstående 90 dagar. Det är de första stegen mot en mer modern och flexibel föräldraförsäkring, något som skapar ökade möjligheter för både män och kvinnor att få familjeliv och arbetsliv att gå ihop.

Sverige har nu också en regering som prioriterar arbetet med att se till att tryggheten återkommer i Sverige och att vi knäcker de grovt kriminella gäng som kan plåga hela bostadsområden.

Regeringens arbete sedan den tillträtt och denna vårproposition och vårändringsbudget visar på en väg framåt som gör att det studenterna sjunger om att "den ljusnande framtid är vår" inte bara är en sång utan något som både de och alla vi kan se fram emot.

Avslutningsvis vill jag tacka för samarbetet i finansutskottet. Jag vill rikta ett varmt tack till vår ordförande Edward Riedl och vice ordförande Mikael Damberg. Det har varit ett gott och konstruktivt klimat i utskottet, tycker jag. Jag vill också rikta ett varmt tack till riksdagens talmän och kanslipersonal men naturligtvis också till vår fantastiska kanslipersonal i finansutskottet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Mathias Bengtsson och Camilla Rinaldo Miller (båda KD).

Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag skulle faktiskt i många stycken kunna skriva under på det anförande som Hans just höll. Jag tycker att det var en bra beskrivning av vad Sverige behöver.

Min första enkla fråga är dock: Om man verkligen tror på arbetslinjen, att gå från bidrag till arbete, varför står man då inte upp för det i praktisk politik? Varför har man i stället höjt skatten på arbete, utan att sänka någon annan skatt på arbete för att kompensera det, väldigt kraftigt sedan man tillträdde och höjt a-kassan lika mycket? Det är ju motsatsen till arbetslinjen. Jag kan inte förstå det på annat sätt än att den här regeringen domineras av ett annat parti som driver en helt annan politik.

Min andra fråga gäller Sveriges bönder. KD har historiskt sett prioriterat dem och sa också inför valet att man skulle göra det. Varför kan man då inte i denna oerhört tuffa situation ge något tydligt besked så att de kan veta att de kommer att klara sig igenom den här krisen, som är den värsta sedan torkan 2018?

Sedan har jag en väldigt specifik fråga som också berör landsbygden, där ju ni har det ansvariga departementet: Varför har Gotland till denna dag inte kunnat få något besked om sin trafik, där kostnaderna har ökat med 50 procent? Hela ön är beroende av en enda livlina till fastlandet. Man har bett om 150 miljoner på grund av de rusande bränslepriserna för färjorna, vilka i sin tur leder till rusande biljettpriser. Man har bett regeringen och regionen om hjälp för att klara detta men fått noll och intet svar. Gotland är nu inne i en allvarlig kostnadskris.

Anf. 31 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! När det gäller arbetslinjen tror jag att Martin Ådahl var med och såg vårt initiativ om att införa något som vi kallade statlig dagpenning. Vi ser att det finns väldigt många som är arbetsföra men som är arbetslösa och hamnar i försörjningsstödet. Där ska inte en arbetsför men arbetslös person vara. De personerna ska naturligtvis utrustas så att de blir anställbara. Då hade vi en idé om att införa en statlig dagpenning som skulle göra att man fick inte bara utbildningsdelen utan också möjlighet att

exempelvis ta ett jobb under några timmar och faktiskt få behålla en del av pengarna för den arbetsinsats man gör. Så är det inte med försörjningsstödet i dag, utan det räknas av helt och hållet.

Om man nu ska prata om incitament – och det ska man absolut göra; jag är vän av det – tror jag att det är oerhört viktigt för att få till en arbetslinje att de som i dag är arbetslösa men inte anställbara blir det. Jag tror att det finns väldigt många som gärna skulle vilja gå till ett jobb om det bara fanns någon som anställde dem. Då gäller det att se till att utrusta dem så att företagen kan göra detta.

Det är sant att arbetslöshetsersättningen ligger kvar på en högre nivå. Jag tror att det kan vara klokt att ha den på en högre nivå nu när vi går in i en lågkonjunktur. Jag är övertygad om att det är många som uppskattar det beskedet från regeringen. Men arbetslinjen kommer av en rad olika saker. Som jag nämnde i mitt anförande har vi nu en utredning som regeringen har tillsatt för att titta på och få fram ett bidragstak. Arbetslinjen är central, men då måste det också alltid löna sig mer att arbeta än att gå på bidrag.

Anf. 32 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för att Hans Eklind har mycket att svara på, så jag kommer att upprepa några frågor.

Jag fick verkligen inget svar på varför man lägger de stora pengarna på att höja a-kassan, det man tidigare kallade sossepolitik, medan man höjer skatten för att finansiera det. Sveriges företagare vet att vi på den tiden vi förhandlade med Socialdemokraterna såg till att få rejäla skattesänkningar på arbetsgivaravgifterna och annat så att det faktiskt blev leverans av vad man på den tiden skulle kalla borgerlig eller liberal politik. Men där förstod jag inte alls svaret, även om det är bra att ni har något helt annat.

Vi har dessutom lagt någonting som liknar detta konkret på riksdagens bord: När man går från bidrag och försörjningsstöd och in i arbete ska man få en 50-procentig stimulans så att man får behålla mycket mer av pengarna. Detta har ni sagt nej till. Det är jättebra att KD har ett eget förslag, men det är ju bra att börja med det som liknar detta och redan finns i riksdagen.

Sedan var det de två andra frågorna. Bönderna behöver mycket just nu för att vi ska kunna behålla en svensk livsmedelsförsörjning där vi inte importerar mer än hälften av allt vi äter och har en mycket bättre beredskap. De får inte slås ut igen. I den klimatkris som tyvärr pågår behöver de hjälp med bevattning och bättre konkurrensvillkor där vi omvandlar de avdrag som i dag finns på exempelvis diesel till ett permanent jordbruksavdrag.

Särskilt mjölkbönderna har det väldigt tufft just nu, som jag nämnde tidigare. De behöver nu besked om att det finns samma form av stöd som det fanns under den förra torkan – den här gången kanske den blir ännu värre – och att de dessutom kan få det här gruppundantaget i EU.

Slutligen gällde det Gotland, som är avskuret och har enorma problem just nu. Svara på den frågan!

Anf. 33 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att Martin Ådahl och jag hade den här debatten i samband med budgetpropositionens lämnande. Martin Ådahl gav då sken av att regeringen inte ser jordbruket och landsbygden, men det är ju inte

sant. Den här regeringen satsar verkligen på just landsbygden. Vi ser till jordbruket och har sagt väldigt tydligt att skatten på jord- och skogsbruksdiesel ska ligga på EU:s miniminivå. Det har den här regeringen gett besked om. Vi har också sett till att reseavdraget har förstärkts. Vi har sett till att även den diesel som används i vattenbruksverksamheten ska ligga på den nivån skattemässigt.

Vi satsar på utbyggnad och underhåll av samhällsviktig infrastruktur. Alla som har bott på landet – jag har gjort det; jag vet inte om Martin Ådahl någonsin har gjort det – vet hur viktigt det är att underhållet av vägar och så vidare fungerar i de delarna. Detta kombinerat med att reseavdraget är utformat på ett sådant sätt att man kan pendla till en sjyst kostnad till sitt jobb utvecklar naturligtvis landsbygden.

Återigen – det kanske enskilt viktigaste är att reduktionsplikten kommer att sänkas till EU:s miniminivå den 1 januari. Det kommer att innebära otroligt mycket för alla som vill bo på Sveriges vackra landsbygd. Centerpartiet behöver fortfarande leverera ett hållbart svar på varför man måste se till att reduktionsplikten inte reduceras. Man vill ju fortsätta på den anslagsbana som gör att diesel och bensin blir dyrare. Det kommer inte att gynna dem som vill bo på landet.

Anf. 34 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Med Hans Eklind vill jag ta upp den orimliga skattesituation som pensionärer födda 1957 har hamnat i sedan riktåldern för pension höjdes utan att övergångsreglerna hängde med. Det innebär att de som är födda 1957 betalar mer i skatt än andra.

Hans Eklind har sagt att han tycker att den orättvisan ska åtgärdas. Det välkomnar jag. Det är bra. Därför vill jag fråga när det kommer ett förslag som kompenserar dem som är födda 1957 för den skatteorättvisa de har råkat ut för.

Anf. 35 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Bakgrunden är att 57:orna får betala en helt annan skatt än exempelvis 58:orna kommer att få göra. 59:orna kan hamna i samma situation, om man inte ser till att parallellt justera riktåldern, övergångsreglerna och regelverket. De kan också drabbas av att få betala högre skatt under första året. Sedan kommer de som är födda 1960, 1961, 1962, 1963, 1964 och 1965 att få betala den skatt som man ska ha när man blir pensionär. Medan 66:orna, min generation, kommer att få betala högre skatt under första året, om det inte görs något åt detta.

Det finns en anledning till att jag har varit tydlig med att detta måste rättas till. I Pensionsgruppen, under tiden Annika Strandhäll var minister och ledde Pensionsgruppen, satte vi nämligen ned foten i fråga om det här med riktålder. Det var oerhört tydligt att allt som har med riktålder att göra, alltifrån LAS-regler och så vidare, skulle justeras parallellt.

Men förra året lade regeringen fram en proposition där man inte hade med ett förhöjt grundavdrag. Det gör att dessa pensionärer i arbetsrättslig mening är pensionärer, men i skatterättslig mening är de plötsligt yrkesarbetande. Det är inte rimligt. Därför menar jag att det är en prioriterad uppgift för alla politiska partier. Vi kan inte ha det så att en årskull på drygt 100 000 betalar mer i skatt än andra årskullar ska göra.

Jag hoppas att vi ska kunna ge besked om att en sådan åtgärd kommer att vidtas. Jag tror inte att det kommer att kunna göras under innevarande år. Däremot finns det, som jag uppfattar det, möjlighet att göra det retroaktivt. Jag driver på för detta, eftersom rätt är rätt och fel är fel.

Anf. 36 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att det är en orättvisa som inte bör bestå.

Jag tackar Hans Eklind för den utvecklade förklaringen av varför den uppkommit. Men det jag frågade om var egentligen om det snart kommer något förslag eller om det är något som Hans Eklind och Kristdemokraterna ämnar driva i budgetförhandlingarna.

Anf. 37 HANS EKLIND (KD) replik:

Fru talman! Jag har varit tydlig med att jag tänker driva det här ända in i kaklet. För mig är det först och främst en moralisk fråga. Det är moraliskt helt förkastligt att, som man gjorde förra året, lägga fram förslag som innebär att en årskull får betala mer i skatt än andra årskullar.

Alla partier i Pensionsgruppen var ändå rörande överens om att alla system skulle parallelljusteras, just för att detta inte skulle uppstå. Jag menar därför att det är rimligt att åtminstone alla de partier som ingår eller ingick i Pensionsgruppen – i och med att Miljöpartiet satt i regeringsställning satt även ni med i Pensionsgruppen på den tiden – krok ar med varandra och säger: Det blev knas, och det ska åtgärdas.

Jag hoppas att vi ska kunna ge besked om det. Det kommer att göras så fort som möjligt. Men när kan jag inte svara på här och nu.

Anf. 38 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag börjar med att tacka för en fin riksdagsperiod. Nu när vi går mot avslutning och vad som ser ut att bli en mycket varm sommar vill jag tacka utskottet för goda samtal och ordföranden och talmannen för fina debatter.

Jag vill också passa på att yrka bifall till vår reservation. Eftersom Centerpartiet nu står som det sista liberala, gröna och bondförnuftiga alternativet till Tidöregeringen och Socialdemokraterna i svensk politik är det viktigt att stå upp för det här.

Det är en väldigt tuff ekonomisk situation. Man kan citera hur mycket data som helst om hur inflationen har gröpt ur hushållens köpkraft. Många är pressade när de ska handla. Jag noterar när jag pratar med vänner och bekanta hur pass dyrt folk känner att det är att handla bara inför midsommarmåltiden.

Räntekostnaderna har mångdubblats för många hushåll. Sveriges bnp ligger nu i botten, bland de sämsta länderna, av EU:s tillväxtliga. Och vår arbetslöshet ligger i toppen. Det är ett väldigt allvarligt läge.

Mest orolig tycker jag dock att man ska vara över att förtroendet har rasat så mycket. Det är inte bara att det inte finns något förtroende för regeringen, vilket vi läser om. Det handlar också om konsumentens förtroende. Att hushållen har trott på framtiden har varit en tillgång i vårt land. Det finns inte alls längre.

Vi vet att en stor del av det har att göra med det vedervärdiga skjutvåldet, som berör oss allihop. Vi står helt bakom satsningen på polisen. Det har vi gjort länge, och vi kommer att fortsätta göra det. Vi vill dessutom satsa på att fånga upp de ungdomar i klasserna som är rekryteringsbasen. Vi gör i vårt alternativ en stor satsning på socionomer – det låter tråkigt, men det är viktigt – som kan möta alla de ungdomarna. Polisen säger att nio av tio ungdomar som gängen vill rekrytera missas i dag på grund av att den typen av insatser inte finns.

Självklart beror pessimismen också på kriget i Ukraina. Det pågår nu med full kraft. Ukrainas folk kämpar för hela Europas frihet. De offrar oerhört mycket. Naturligtvis ligger det tungt i allas tankar just nu.

Men det är mer än så. Det handlar också om att vi inte kan få något besked av den nya regeringen. De lovade fruktansvärt mycket: guld och gröna skogar, billig bensin och allt på en gång. Det skulle bli ordning på Sverige. Men vi får ju inga besked. Vi får inga besked om hur landets kommuner ska klara att driva skolorna. Vi får inga besked om hur landsbygden ska klara krisen med såväl nedlagda skolor som högre priser och ett jordbruk som drabbas hårt. Vi får inga besked om klimatet, där Sverige sacker efter i EU.

Det finns ingen förmåga i den här regeringen att prioritera efter alla populistiska löften. Som Reinfeldt sa: Antingen är man förberedd, eller så är man det inte. Och då märks det.

Här behövs ett alternativ. Alla tycker att vi ska bekämpa inflationen. Det är självklart. Vi i Centerpartiet är kända för att vara hökar när det gäller att föra strikt politik. Men måttfullhet är en dygd; handlingsförlamning är det inte. Svaret på vad som ska ge ekonomisk ökning är inte att stoppa ned huvudet i sanden och låtsas som att det ska gå över.

Jag må ha tyckt annorlunda än Anders Borg när han var finansminister, trots att våra partier satt i samma regering. Men snälla, kära nån – allt är förlåtet, Anders Borg. Kom tillbaka till Finansdepartementet!

Då gjorde man ju någonting! Det var kris, och man gjorde jobbskatteavdrag och stärkte arbetslinjen. Och ja, man vågade sätta stopp för bidrag. Nu gör man ingenting – eller snarare några saker: Man höjer skatten på arbete, och man höjer a-kassan. Med all respekt, Mikael Damberg – på den tiden ni gjorde det funkade det inte. Det funkade bättre när ni jobbade med oss. Sossepolitik fast i ny form kommer inte att funka nu heller.

Varför tar ni inte chansen att göra som experterna säger och sänka kostnaderna för att anställa? Ska det vara så svårt? Måste ni höja skatten i stället? Dämpa kostnaderna!

Varför kan ni inte, som nämndes tidigare i debatten, nu när det är ett sådant enormt behov av kompetens som i sin tur kan ge fler jobb och mer tillväxt, satsa på yrkeshögskola, vidareutbildning och det fantastiska omställningsstudiestöd som fack och arbetsgivare enades om när LAS gjordes mer flexibelt samtidigt som människor fick världens chans att utbilda sig mitt i livet?

Den gröna industrin och digitaliseringen gör att kommunerna har enormt stora kompetensbehov. Varför gör ni inte detta? Varför denna totala handlingsförlamning? Varför inte bara vanlig, borgerlig politik – liberal politik? Varför är det alltid SD med plastpåseskatten eller a-kassan och så vidare som ska gå före?

Flera har varit inne på läget i kommunerna. Det är på väg att gå från en ekonomisk kris till en välfärdskris. Kommunernas situation är sådan att det är som om deras resultat – minus 28 miljarder – störtar ned i något slags Grand Canyon. De har jättehöga inflationskostnader medan skatteintäkterna minskar, och dessutom höjer ni skatten på att anställa unga med 2 miljarder, så de pengarna blir de också av med.

Vi ser redan nu att antalet behöriga lärare som sägs upp i kommunerna räknas i tusental. Det är alltså lärare på hundratals små skolor på den svenska landsbygden som riskerar att sägas upp. Detta får långvariga effekter – och varför? Det är inte för att man vill vara måttfull i inflationen, som sägs här, utan för att man inte kan ge besked till kommunerna som man brukar göra på våren! De har ingenting att gå på. De tvingas vidta panikåtgärder bara för att SD ska bestämma över regeringen och ni inte kan komma överens.

Man måste ge besked. Vi har sagt det. Ge dem åtminstone de miljarder de behöver för att kunna behålla behöriga lärare och de hundratals miljoner som krävs för att behålla de små skolorna! Se till att de får generella medel. Ta utspelspengarna till riktade medel som ni har haft och klumpa ihop dem så att de kan användas i den här krisen och möta behoven på tiotals miljarder. Det handlar om verkliga behov i vardagen i många små kommuner.

Slutligen måste jag också säga någonting om hur regeringens politik för klimatkrisen närmast börjar likna en kris för klimatpolitiken. Det man hör från talarstolen är helt otroligt. Inte nog med att vindkraften ska stoppas – nu handlar det dessutom om den gröna industrialiseringen. Allt det ni pratade om på den där konferensen ska tydligen SD i praktiken stoppa nu.

Vi ser för första gången att i och med att man har lagt ned så många viktiga klimatinsatser på kort tid säger alla bedömare att utsläppen kommer att öka. Lyssna på det! Hela världen ska snabbt dra ned på grund av klimatkrisen som pågår. Det är underbart när barnen kan bada i 30 grader och det är 21 grader i Siljan, men det är ju ett symptom på någonting som vi alla oroar oss för. Och vad gör man då? Jo, Sverige ska öka utsläppen, trots att vi har alla chanser tack vare den fantastiska industrialiseringen i norr. Det är fantastiska möjligheter.

Om elbilarna, som skulle rädda situationen, kom det i dag besked att andelen som säljs faller för att ni tog bort det enda instrumentet som påverkade det. Det är 16 000 färre elbilar i den nya prognosen från Mobility Sweden.

Allting bara rasar ihop i klimatpolitiken! Centerpartiet säger: Ge folk en chans nu, innan nästa vinter då de nya elräkningarna kommer, att spara el. Jag har träffat många människor som har stora hus på landsbygden, och de har inte haft råd att göra energibesparingar. De får nu de högsta elräkningarna någonsin på grund av den stora energikrisen. Sträck ut en hand till dem! Vi har föreslagit ett grönt avdrag så att de kan köpa värmepump eller till och med bergvärme. Ge dem också en grön kredit som kan användas av den som inte kan gå till banken så att de kan göra dessa lönsamma besparingar för Sverige, klimatet och den egna ekonomin och sedan betala tillbaka under en längre tid.

Vad gäller reduktionsplikten kommer sänkningen att innebära att Sverige i det här läget blir helt beroende – vänner i Sverigedemokraterna – av saudisk och faktiskt, indirekt, rysk olja. Man ökar den andelen och det be-

roendet. Centerpartiet säger bara: Tanka svenskt! Det vi ville med reduktionsplikten var att satsa fullt ut på svensk produktion av svenska drivmedel.

Okej – vi får göra om det här. Vi kan inte bara skrota det, utan vi måste göra om det så att vi har så låg skatt som möjligt på det svenska biobränslet och att vi upphandlar det så billigt som möjligt och inte så dyrt som vi gör i dag. Det ska finnas krav på att det renaste bränslet ska vara det billigaste. Tanka svenskt!

Energimyndigheten säger att vi kan få svenskt biobränsle av resterna av svensk skog för 15 kronor litern. Våga göra det som är bra för Sverige! Våga fylla tanken med svenskt bränsle som stärker svensk landsbygd och som stärker vårt oberoende!

Jag ska stanna där, för tiden är ute, men det finns så mycket att säga om det gröna, liberala, bondförnuftiga alternativ som vi har ställt upp. Jag kommer eventuellt att komma tillbaka till böndernas kris framöver om det ges tillfälle, men det har jag redan gjort i många replikskiften. Jag vill bara säga till alla dem som har gett upp hoppet lite grann, alla de som förtroendeindikatorerna visar har gett upp hoppet: Ge inte upp hoppet! Sverige kommer att leda den gröna nyindustrialiseringen.

Vi kommer att vända den här krisen. Regeringen gör kanske ingenting, men till slut blir det bättre om vi vågar ta debatten och ställa upp alternativ.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag ber ledamöterna byta talarstol med varandra.)

Anf. 39 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Det är inte lätt att veta vilken sida man ska stå på i svensk politik, men Centerpartiet hamnar gång på gång fel – så även här.

Låt mig ta upp några saker först. Beträffande att Centerpartiet skulle vara hökar när det gäller den ekonomiska politiken har Centerpartiet gång på gång föreslagit stora, ofinansierade reformer rakt in i finansutskottet, och de skulle spä på inflationen. Den som har lyssnat på Martin Ådahl i talarstolen har hört honom rada upp förslag efter förslag som skulle driva på kostnadsutvecklingen.

Fru talman! Det är intressant att höra en företrädare för Centerpartiet, som jag faktiskt tror var det enda partiet i Sveriges riksdag i höstas som ville spara på välfärden, dra ned på pengarna till kommuner och regioner och genomföra sparkrav på kommuner och regioner. Det skulle då bli mindre pengar till det som Martin Ådahl nu pratar om. Det finns en liten satsning i vårbudgeten som jag tror är omkring en tredjedel av det som man ville spara in i höstas. Man vill alltså ta bort mer än man vill lägga till. Det är symptomatiskt för mycket av det Martin Ådahl pratar om i talarstolen.

När bönderna inte får några besked, som Martin Ådahl säger, kan han läsa i tidningen hur finansministern, som också sitter här i kammaren, ändå säger att man inte kommer att lämna kommuner och regioner i sticket, att man inte utesluter stöd ifall torkan slår till och så vidare – givetvis med hänsyn till den höga inflationen.

Låt oss vara tydliga när det gäller reduktionsplikten: Snart är det bara Martin Ådahl och Centerpartiet som står för den helt orimliga politiken. Jag tror att till och med Socialdemokraterna kommer att försöka smyga ur

de gamla positionerna. I dag dömde även Riksrevisionen ut reduktionsplikten. Ändå står Martin Ådahl kvar och försvarar att Sverige borde ha världens högsta bränslepriser. Hur skulle det hjälpa landsbygden, Martin Ådahl?
(Applåder)

Prot. 2022/23:128
20 juni

*Riktlinjer för den
ekonomiska politiken*

Anf. 40 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag får verkligen tacka Edward Riedl för att han gav mig tillfälle att prata om saker som ligger oss varmt om hjärtat, men tyvärr var det inte många rätta svar på de tre frågorna.

Först och främst gör vi i vår budget många saker för skolan. Framför allt riktar vi en vädjan till regeringen att rädda de behöriga lärarna och lägger pengar på det. Vi prioriterar det framför a-kassan. Vi prioriterar det framför att fylla stadspendlarnas suvar med ännu billigare bensin och diesel, som ni gör. Det är de på landsbygden som är beroende av bilen som ska ha pengarna. Vi prioriterar det, och det står vi för.

Ni har dessutom höjt skatterna på kommunerna och regionerna med 2 miljarder genom er höjning av avgifterna för de unga som de anställer. Det ska de få tillbaka. Dessutom lägger vi 5 miljarder rakt av, det vill säga 7 miljarder jämfört med er. Det är bara att läsa vår budget. Jag kan återkomma till kalkylen för höstbudgeten, men den verkar inte heller gå ihop när ni läser oppositionsbudgeten. Jag hoppas att det är ordning och reda på Finansdepartementet.

Sedan är det bönderna. Jaha! Det är väl bra att det görs allmänna uttalanden, men alla som var med om torkan förra gången vet – och det vet Edward Riedl också – att de behöver besked nu. Vi måste få igång grupperna nu, annars kommer pengarna för sent. Det här har varit ett stående problem, och man behöver mycket bredare insatser än nu.

Sedan var det frågan om reduktionsplikten. Det är nog bra att inte skriva frågorna innan jag har hållit mitt anförande eller läsa på vår hemsida om vad vi föreslår om man inte har koll på det.

Vi säger inte att reduktionsplikten ska fortsätta som i dag. Vi säger att vi ska ställa om till det som alla egentligen vill ha, det vill säga det billigaste som är möjligt av svenskt biobränsle av svenska restråvaror från skogen, där det finns stor potential, in i tanken för att ersätta oljan från Saudi-arabien. Skatten ska sänkas så mycket som möjligt så att bränslet blir billigt. Tanka svenskt är vår politik nu. Det är dags att uppdatera sig.

Anf. 41 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag vill för den som lyssnar på debatten påminna om att Centerpartiet sparar mer på kommuner och regioner i höstbudgeten än vad man vill lägga till i vårbudgeten. Det går helt enkelt inte ihop.

När det gäller bönderna har den här regeringen gett besked om dieselnedsättningen för hela året. Det som Martin Ådahl efterfrågat i andra delar när Centerpartiet har varit med har bönderna fått besked om för länge sedan. De vet att de får nedsättningen. Om torkan slår till kommer regeringen att få skäl att återkomma.

Det har varit tidiga besked. Dieselnedsättningen kom tidigt. Och det är viktigt eftersom man kan planera utifrån de förutsättningarna.

När det gäller reduktionsplikten kan jag återigen konstatera att verkligheten inte riktigt går ihop med retoriken. Såvitt jag förstår har snart sagt alla utom Centerpartiet lämnat den orimliga positionen att Sverige ska ha världens dyraste bränslepriser. Det är en direkt följd av det som Centerpartiet har varit med och drivit igenom och som Centerpartiet står kvar vid, det vill säga fylla tanken med mycket biodrivmedel, trots att även miljörelsen dömer ut detta – man får helt enkelt inte ihop klimatkalkylerna.

I det läget säger man att det ska vara billig svensk produktion i tanken, men faktum är att den politik Centerpartiet hade vad gäller bränsle ledde till att vi fick dammsuga en stor del av Sydostasien på slakteriavfall till mycket höga kostnader, vilket i sin tur ledde till världens dyraste dieselpriser i Sverige – innan kriget i Ukraina.

Martin Ådahl får gärna utveckla hur det här ska gå till. Det som Martin Ådahl pratar om finns inte i verkligheten, utan verkligheten blev världens dyraste bränslen. Det är dåligt för landsbygden. Det kan vi som kommer därifrån tala om, till skillnad från Martin Ådahl.

Anf. 42 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är slående hur många gånger som det refereras till vem som kommer från landsbygden. Allvarligt talat; prata med folk på landsbygden över hur oroliga de är för att servicen läggs ned, äldreomsorgen skärs ned och de små skolorna läggs ned. Prata med dina vänner i de små kommunerna runt om i landet, så får du lite reality check på det.

(EDWARD RIEDL (M): Vi bor ju där!)

Precis! Men då ska du kanske bry dig lite mer om dem. Sedan kan vi också hålla på talarordningen, fru talman.

Jag hade egentligen velat ställa frågor till Edward Riedl. Nu har du privilegierad tillgång i talarstolen till vad Centerpartiet faktiskt tycker. Det står också på vår hemsida, och det är det vi driver i hela landet. Det kommer snart små kepsar där det står: Tanka svenskt!

Vi måste bli mer oberoende av olja från diktaturstater. Vi måste använda vår svenska skog. Ta i stället som intäkt nu att vi hoppades att reduktionsplikten skulle ge produktion i Sverige. Vi var alla bakom det. Sedan blev det inte tillräckligt bra, och framför allt blev det en osäkerhet eftersom ni inte gjorde de stora investeringarna.

Nu går vi rakt på sak: Sänk skatten på det goda bränslet, det svenska bränslet, upphandla det inte så dyrt som möjligt utan så billigt som möjligt. Kräv sedan att höginblandat från den typen av råvaror går in i tanken. Gå rakt på sak. Det är vad vi alla vill. Vad är det som är så dåligt med att tanka svenskt, inte saudiskt eller ryskt? Låt oss bygga upp en billig svensk produktionsbas. Det är inte jag som säger så, utan det finns investerare redan i dag. Men de väntar på grund av er klimatfientliga politik. Ge dem chansen. Investera i storproduktion av svenskt bränsle i stället för hur det är nu. Då klarar vi våra klimatmål, och vi slipper den typen av klimatkris. Sverige kan leda i stället för att ligga efter.

Anf. 43 CARL B HAMILTON (L):

Fru talman! Den osäkerhet som har funnits om den ekonomiska utvecklingen minskar nu. Den tidigare prognosen som framgår i materialet

om att det ska vara lågkonjunktur långt in på 2025 framstår som överdrivet dystert. Låt oss glädja oss åt det.

Det här är viktigt eftersom alla kräver mer pengar till någonting eller allting. Det ska ju betalas, och det kan bara betalas med tillväxt i bruttonationalprodukten antingen i dag eller i morgon. I morgon är det många som tycker att det ska betalas; vi kan ju alltid använda Riksgäldskontoret för att låna pengarna. Det är alldeles uppenbart. Här utlovas miljarder efter miljarder, och de kommer inte att finnas i den svenska budgeten om inte de lånas.

Låt mig gå över till min huvudfråga. Den gäller Sverige och det europeiska valutasamarbetet euron. När frågan diskuteras handlar det nästan alltid om växelkurser. Varför är kronan så svag och så instabil?

Men låt oss inte fastna på frågan om Sveriges framtida valutapolitik på denna enkla och extremt kortsiktiga fråga. Den är ju naturligtvis populär i näringslivet men är inte särskilt användbar när man sysslar med ekonomisk politik, även om frågan om växelkursen blir viktig för företag och konsumenter i vissa situationer.

Vad vi måste tänka på är i stället den politiska och ekonomiska situationen i Europa. Varför går inte Sverige utan vidare spising med i eurosamarbetet? Ju förr, desto säkrare; och bättre förutsättningar för en stabil svensk politik för ekonomi och ekonomisk tillväxt.

Först och främst går det inte därför att det måste ske ändringar i lagar, kanske till och med grundlagsändringar. Men Liberalerna menar att Sverige bör bli en fullvärdig och mer deltagande lagspelare i EU:s makro- och finanspolitik, som så ofta under årens lopp bara har haft det enkla målet att minimera Sveriges bidrag till gemensamma uppgifter i den ekonomiska politiken.

Tack och lov har den hållningen som en bieffekt av kriget i Ukraina fått ge vika för en ökad politisk vidsyn och realism. Snålhetshetsandet beträffande EU:s budget har dämpats.

Vi ska vara tydliga med att Sverige bör tillhöra och vinner på att tillhöra Europas kärna och att Sverige med sin politik och sina analyser och ställningstaganden vill bidra till hela Europas stabilitet och ekonomiska tillväxt. Den kommer inte gratis. Det är i kärnan av det politiska och ekonomiska Europasamarbetet som Sverige ska finnas, vinner på att finnas, och där Sverige ska bidra till kunskap, analyser och engagemang.

Jag tror att man när man om fem eller femtio år ser tillbaka på Ukrainakriget kommer att notera att det kriget i praktiken omöjliggjorde svensk tvehågsenhet och försök till, på lite haltande tyska, alleingång i europeisk politik och ekonomi.

Jag tycker att vi ska suga på insikten att vi är i en helt ny situation när det gäller ekonomisk politik i ett europeiskt sammanhang. Sverige har också på bara drygt ett år tack vare Ukrainakriget – inget ont som inte har *något* gott med sig – blivit mycket mer av en lagspelare. I dag väger vi i högre grad in hela Europas öde i det vi gör, och det vi har gjort på 50-talet och senare ligger verkligen långt bort och är främmande i dag.

Alternativet är att vi trasslar till det för oss, och om svenskt tilltrasslande skulle gynna någon är det väl Vladimir Putin. Ju starkare och mer enat EU står, desto svårare blir det för Putin och Ryssland att så split och starta krig och konflikter med sina grannar.

Om vi i stället vill medverka till ett starkare och mer demokratiskt EU, vilket man naturligtvis kan ha som ett mycket genuint politiskt mål, är den naturliga rollen för ett rikt, välskött och stabilt land som Sverige att vi efter måttet av vår förmåga tar del av ansvaret för demokrati, välstånd och ekonomisk politik i Europa och inte fortsätter att bita oss fast utanför till exempel euron, utanför ECB och utanför en bankunion som skulle stärka hela Nordens stabilitet.

Vi bör därför nu följa Finland i eurofrågan på ungefär samma sätt som vi försöker följa Finland i Natofrågan. Vi bör följa Finland in i eurosamarbetet.

Finland valde 1999, alltså för 24 år sedan, att gå med i euron av i huvudsak politiska skäl. Finlands motiv för 24 år sedan var inte minst att säkra stöd och uppbackning från sin europeiska omvärld mot den eviga ryska faran i öster. Men i den debatten var det konstigt nog de ekonomiska frågorna – lönebildning, buffertfonder och likartade spörsmål – som stod i fokus för diskussionen för 24 år sedan i Finland. Men man hade förutsett och förberett ett bredare perspektiv på beslutet än bara växelkursen och budgeten, som var det som diskuterades, och man fattade beslutet att Finland utan vidare spisning skulle gå med i euron. Medan vi i Sverige – även jag själv – vid den tiden fokuserade på ränteskilnader och växelkursprognoser som i dag alla är helt överspelade och bortglömda höll Finland tankarna på huvudfrågan, nämligen relationen till Ryssland.

Vi bör i Europafrågan styra i enlighet med det större och bredare perspektivet och då följa och göra som Finland. Vi ska som land ta till oss att vi vinner på att ett fördragsmässigt fullvärdigt eurosamarbete ingås. Det sker då med länder som i stor utsträckning är lika oss: Tyskland, Frankrike, Beneluxländerna, Finland, Baltikum och likasinnade euromedlemmar. På det sättet tar vi ansvar, inte minst för hela Östersjöområdet.

Därför blir det för hela EU väldigt viktigt vilken politisk riktning som Sverige väljer. Att bekräfta att man ser sig själv som en fullvärdig och ansvarstagande aktör i Europasamarbetet är vad vi hoppas att Sverige ska göra. Sverige ska inte vara något knepigt styvbarn i Europafamiljen. Vi ska både dra nytta av samarbetet och själva bidra med full kraft så att samarbetet fördjupas och säkerställs långt in i framtiden. Vi ska inte uppträda som tillfälliga EU-besökare utan som fullvärdiga, inlemmade lagspelare i de europeiska demokratiernas samarbete.

Jag vill också ansluta mig till dem som tackar kansliets och utskottets kompetenta medarbetare för ett utomordentligt samarbete. Tack!
(Applåder)

Anf. 44 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Nu står sommaren för dörren. Medan många familjer längtar efter långa lediga dagar med sol och bad finns det andra som fasar för veckorna som ligger framför oss. För vad händer med barnen utan fast punkt i tillvaron när skolverksamheten lägger ned och de kanske tappar kontakten med de vuxna förebilder som ser till att de håller sig på banan? Jo, de lämnas ensamma, ofta helt utan förutsättningar att få det sommarlov vi önskar att varje barn skulle få.

Det öppna våldet har eskalerat under mycket lång tid, och efter förra helgens vedervärdiga skjutningar är det än mer uppenbart att vi från samhällets sida måste ta krafttag för att vända utvecklingen. Då måste vi arbeta med både polisiära metoder och förebyggande åtgärder.

Nu ligger tyvärr allt fokus och hela debatten på det polisiära och det dömande. Men det är det förebyggande som kommer åt problemet på längre sikt, och det arbetet ligger i väldigt stor utsträckning på kommunerna. Då är det anmärkningsvärt att det är just där regeringen skär ned, för det är precis det som händer när kommuner och regioner larmar om att det behövs mer pengar men regeringen slår dövörat till. Det är inte bara upprörande utan också väldigt sorgligt. Kommunerna måste i det här läget ges förutsättningar att satsa på socialtjänsten och skolorna i de utsatta områdena.

Jag är extremt orolig över vilken effekt nedskärningarna i vår gemensamma välfärd kommer att ha på nyrekryteringen till gången. Jag hoppas verkligen att regeringen inom en mycket snar framtid ger kommuner och regioner besked om ökade ekonomiska resurser inför nästa år. Annars finns risken att man redan nu börjar skära ned i kommunala verksamheter som är helt avgörande för att samhället ska hålla ihop och unga pojkar hållas ifrån gängens klor.

Höjda straff och hårdare tag kommer aldrig att väga upp för en havererad välfärd. Det är en insikt som vid det här laget borde ha nått även regeringen.

Men det är inte bara skolan och socialtjänsten som kommer att drabbas av regeringens oförmåga att prioritera det som är vårt gemensamma. Den vård och omsorg som alla i den här kammaren säger sig värna står också inför stora nedskärningar om vi inte agerar. Det slår mot alla dem som tar hand om oss när vi behöver det som mest och mot var och en av dem som är i behov av vård och stöd.

Så behöver det inte vara. Redan för i år lade vi i Miljöpartiet förslag på att utöver regeringens budget skjuta till 14 miljarder till Sveriges kommuner och regioner. Det är pengar som hade behövts här och nu. Men regeringen valde att göra det högerpolitiker alltid gör – att ge mer till dem som redan har.

Vi vet att en annan väg är möjlig. Genom att ge Sveriges kommuner och regioner de pengar som krävs för att kunna upprätthålla och utveckla välfärden i hela landet bygger vi ett bättre Sverige – ett land där vårdpersonalen har fler kollegor och högre löner, där extra stöd till varje barn i behov av det finns i skolan från dag ett och där socialtjänsten har tid, pengar och möjligheter att sätta in rätt insatser, inte bara till barnen utan till hela familjen.

Fru talman! Medan vissa familjer packar resväskorna för familjens årliga resa till Medelhavet fasar andra föräldrar för att inte ha tillräckligt med pengar för att kunna packa ihop mat till en picknickkorg. Höga matpriser och skenande kostnader har gjort familjer som sedan tidigare levt i ekonomisk utsatthet ännu fattigare. Under vårterminen har det inkommit rapporter om att det går åt alltmer mat i skolorna. Nu under sommaren kommer skollunchen inte längre att vara ett alternativ för många barn runt om i Sverige. Det sommarlov som ska vara en tid för avkoppling och roliga aktiviteter ihop kommer för många familjer i stället att handla om att hålla nere kostnaderna.

Men den här kostnadskrisen borde inte behöva betalas av barnfamiljerna. När allt blir dyrare måste också samhällets ersättningar följa med. Vi har förslag som att inflationssäkra barnbidraget så att det inte urholkas när det behövs som mest. Och när matpriserna har skjutit i höjden har vi föreslagit att helt slopa momsens på viktiga basvaror som mjölk, bröd och smör under de kommande sommarmånaderna. Detta skulle göra stor skillnad för dem som har det allra tuffast nu under sommarlovet, när mer mat måste lagas hemma.

Men högern säger nej. Och det är lika lite förvånande som det är otroligt allvarligt för de barn som får ta konsekvenserna här och nu. Det är tyvärr samma barn som alltid får betala priset när samhället inte räcker till och abdikerar.

Fru talman! Värmerekorden och larmrapporterna om olika sorters extremväder har de senaste veckorna duggat tätt. Och så kommer det tyvärr att fortsätta. I Sverige befinner vi oss nu bara i början av sommaren, men när vi ser oss omkring i naturen ser det ut som det brukar göra efter många, långa sommarmånader. Många säger att situationen redan nu är värre än den var under den mycket torra sommaren 2018. Flera experter varnade redan i våras för att det kunde bli en mycket torr och varm sommar.

Vi i Miljöpartiet föreslog därför att man skulle öka stödet för jordbrukets klimatanpassning, med särskilt fokus på åtgärder för att förebygga just torka. Regeringen agerade inte då, och vi ser nu hur skördar riskerar att torka bort och hur köerna till slakterierna växer. Det betyder dåliga tider för Sveriges bönder, men det betyder också dåliga tider för vår självförsörjning – som vi i den här kammaren brukar säga att vi är överens om behöver öka.

Men det är inte bara jordbruket som drabbas av extremväder. Den extremt varma sommaren 2018 ledde också till ungefär 700 fler dödsfall, helt i onödan. Vi ser att vi också måste stärka arbetet med klimatanpassningen, för det är bokstavigt talat en fråga om liv och död. I dag gör vi alldeles för lite.

Miljöpartiet vill se satsningar på värmevård, information om var man kan svalka sig och åtgärder för att minska risken för värmeöar och ytor som kan översvämmas när kraftiga regn kommer. Jag hoppas verkligen att fler partier i den här kammaren kan inse att det nu börjar bli riktigt bråttom att stärka arbetet med klimatanpassning i Sverige när värmerekorden slås på löpande band.

Men vi ska förstås inte bara hantera klimatkrisens effekter. Utsläppen måste minska, och de måste minska snabbt. Alla varningslampor lyser rött. Klimatforskarna har uttömt sitt ordförråd i sina försök att inskräpa situationens allvar. Vi hör att 2023 är på väg att bli det varmaste år som någonsin uppmätts.

Det borde vara helt uppenbart att vi måste öka takten i klimatarbetet – men nej, inte för Tidöpartierna. De väljer i stället att föra en politik som ökar utsläppen. Den här regeringens klimatpolitik är inget annat än ett haveri. Man gör det billigare att släppa ut och går fram med en politik som gör att vi missar klimatmålen för 2030 – som vi var på väg att nå. Man vill öka andelen fossilt i bensin och diesel. När man då frågar hur vi ska minska klimatutsläppen svarar regeringen att vi ska elektrifiera fordonsflottan. Och ja, det låter som en bra plan; det behöver göras. Men med en dags varsel slopar regeringen i stället elbilsbonusen och kraschar elbilsförsälj-

ningen till privatpersoner. Det är raka motsatsen till det man säger sig vilja göra och därför helt absurt. Med Sverigedemokraterna i förarsätet kör den här regeringen oss i full fart mot klimatkatastrofen.

Detta är ovärdigt för det Sverige som faktiskt kan gå längst fram i omställningen, om vi vill. Men den här regeringen har gång på gång och med all önskvärd tydlighet visat att man faktiskt inte vill. Det är pinsamt, och det är farligt.

Vi i Miljöpartiet har en politik för att accelerera omställningen. Vi vill att vi investerar 100 miljarder om året i den gröna omställningen. Vi ser att USA och EU gör det. De ökar takten i klimatinvesteringarna, och Sverige riskerar att falla efter.

Vi har inte råd att ha en eftersatt järnväg som hotar den svenska konkurrenskraften. Vi har inte råd med att vindkraften byggs ut alldeles för långsamt. Och vi har inte heller råd att förlora stora gröna industrisatsningar till andra länder.

Men vi har faktiskt råd att satsa på klimatet. Miljöpartiet har länge lyft att det finanspolitiska ramverket bör klimatsäkras. Nu hör vi också hur alla från LO till Svenskt Näringsliv och Agenda 2030-samordnaren lyfter behovet av att ändra reglerna för finanspolitiken. Sverige kan bättre. Vi har alla förutsättningar att vara ett land där nya gröna tekniker utvecklas och skalas upp. Vi borde vara ett föregångsland för det gröna samhällsbygget, inte ett land som sätter hämlarna i marken och stretar emot.

Fru talman! Efter varje sommar kommer en höst. Trots att det nu känns långt till dess är det med avstamp i det som vi behandlat här i dag som vi går in i den. För oss i Miljöpartiet är det självklart: Det är bara med satsningar på klimatet, hushållen och välfärden som vi kan möta hösten med tillförsikt. Jag hoppas att regeringen under sommaren kommer fram till samma sak.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation nummer 4. Även jag vill tacka utskottet och dess ordförande och vice ordförande för mycket gott samarbete under året. Men framför allt vill jag rikta ett väldigt stort tack till kansliet, som alltid står ut, är mycket kunniga och med mycket tålamod hjälper oss rätt i förvaltningens vindlingar.

Anf. 45 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Fru talman! Vi hör om elvaåringar som lockas av narkotikaförsäljare att utföra jobb åt kriminella, fjortonåringar som utför sprängdåd åt samma kriminella nätverk, femtonåringar som plockas upp efter fotbollsträningen för att sedan åka och skjuta någon och barn med automatkarbiner som de knappt ens kan bära.

Fru talman! Det var 21 skott med automatvapen som för inte alls länge sedan släckte livet på en man och en pojke, mitt i Farsta centrum. Detta har lämnat många väldigt berörda, med rätta. Det är inte så här Sverige ska vara, eller behöver vara. Att vända denna brutala utveckling hänger ihop med politiska prioriteringar. Det handlar om politisk vilja och handlingskraft.

Att bryta våldsutvecklingen och den våg av otrygghet som sveper över hela vårt land, att bygga upp och bygga ut ett energisystem som har blivit rejält sargat och inte alls gynnar klimatomställningen och att ta oss igenom ett sällsynt svårt ekonomiskt läge är några av de stora och svåra uppgifter

som vi fyra samarbetspartier bestämt oss för att ta oss an. Vi vet att det inte kommer att bli lätt, men det går. Vi har nu ansvaret, och vi tar ansvar.

Fru talman! Många hårt arbetande människor är nu på väg mot semester. Några har redan tagit semester och kanske gläder sig åt det varma vädret som har varit de senaste veckorna. Det är glädjande med värme och sol, men vi vet också att det är väldigt bekymmersamt för många av Sveriges bönder. De är oroliga för sin skörd, med rätta, och dessutom är många skogsägare nu också oroliga för skogsbränder. Regeringen följer den här utvecklingen noga och har löpande kontakt med både branschen och med myndigheterna. Men vi står också beredda att hantera en svår situation den här sommaren. Det kan komma att behöva göras mycket för att hjälpa både skogsägare och lantbrukare.

Fru talman! Det har varit högsommarvärme här utanför Sveriges riksdag, men så ser det inte ut i den svenska ekonomin. Där är det fortfarande ekonomisk vinter. Vi har en inflation som är uppe på rekordnivåer, och att kärninflationen inte går ned är mycket bekymmersamt. Samtidigt väntas vi nu vara på väg in i en lågkonjunktur. Allt detta gör att vi befinner oss i en sällan skådad provning.

Dessutom är osäkerhetsfaktorerna större än på mycket länge med bland annat kriget, Rysslands brutala krig i Ukraina, där vi inte vet hur utvecklingen kommer att fortsätta.

Fru talman! Regeringen och samarbetspartierna har en plan för att ta oss igenom detta ekonomiska läge. Jag har berättat om den tidigare, men jag vill upprepa den här i Sveriges riksdags kammare. Det är en plan i tre delar.

Det första och viktigaste just nu är att bekämpa inflationen. Det kanske låter självklart för någon, men uppenbart inte för alla. Inflationen måste bekämpas för att det är en förutsättning för att vi ska kunna ha en god ekonomisk utveckling, och det är en förutsättning för framtida reallöneökningar för vanliga löntagare. Inflationen måste helt enkelt tillbaka till en låg och stabil nivå. Det är också en förutsättning för att hushåll ska kunna klara den ekonomiska vardagen. För dem som är allra mest utsatta just nu är bekämpningen av inflation helt centralt.

Det är också en förutsättning för att Sveriges alla kommuner och regioner ska kunna pressa tillbaka sina kostnader och att kostnaderna inte ska fortsätta att öka. Om de ska kunna upprätthålla en god välfärd är inflationsbekämpning självklart en viktig del.

Men med detta sagt, fru talman, vill jag säga att samarbetspartierna för det här året lade 12 miljarder i olika typer av stöd till både kommuner och regioner. Jag vet att många av kommunerna vill ha mer. Jag pratar med dem väldigt ofta. Men jag vet också att det gör skillnad. Och bara så att vi har det sagt: Inflationsbekämpningen är också något av det viktigaste vi gör för Sveriges kommuner och regioner. Annars kommer kostnaderna i äldreomsorgen, i skolan och i sjukvården att fortsätta att öka.

Fru talman! Det finns inga genvägar. Det krävs återhållsamhet. Efter att ha läst oppositionens fyra olika vårmotioner kan jag konstatera att den uppfattningen kanske inte delas av alla. Några partier här i riksdagen tycker att det är helt i sin ordning att gå fram med kraftigt expansiv politik i det här läget. Det skulle alltså vara som att kasta pengar på inflationsbrasan. Det skulle brinna ännu mer. Brasan blir större, inflationen ökar, räntorna ökar, priser på varor och tjänster ökar och hushållen blir allt fattigare.

Mitt besked är att våra fyra samarbetspartier inte kommer att lyfta på filten förrän inflationsbrasan mer eller mindre är släckt. Därför var budgeten för i år återhållsam, och även den vårbudget som ni ska fatta beslut om i dag är återhållsam.

Men detta betyder inte att det är en passiv budget, tvärtom. 2023 års budget och den här vårbudgeten gör stor nytta. De gör stor nytta i försvaret och i rättsväsendet. De gör stor nytta med de 12 miljarderna till kommuner och regioner. Det var en tredjedel av det reformutrymme vi hade.

Vi har också varit aktiva för att stötta hushåll och företag. Enormt stora elstöd har gått ut de senaste månaderna och gör stor skillnad för både individer och företag. Listan kan göras väldigt lång, och jag ska inte använda all min tid till det. Men vi har gjort allt detta genom att prioritera. Vi har gjort det genom att ta ansvar. Sammantaget är vår politik återhållsam och ansvarstagande, och den spår inte på inflationen.

Fru talman! Låt mig säga något kort om vårändringsbudgeten. Här gör vi en riktad insats till dem som har det allra tuffast. Det är flera som har nämnt det innan, men jag vill ändå ta upp det. Det handlar om bostadsbidraget för barnfamiljer, som höjs med 40 procent och också förlängs. Det är otroligt viktigt och träffsäkert för att just de som har allra minst marginaler också ska få en förstärkning.

Dessutom ger vi tillskott till civilsamhället, som också stöttar personer i särskilt utsatta situationer. Alla vill ju inte vända sig till kommunen eller till myndigheter.

Fru talman! Jag vill bara nämna en sak till. Det har talats om priser här i talarstolen i dag. Jag håller med om att man ibland kan undra över hur vissa priser har ökat. Vi tycker som regering att det är enormt viktigt att också se till att det finns god konkurrens på olika marknader. Därför får också Konkurrensverket i den här budgeten extra resurser för att följa den här utvecklingen och framför allt också komma tillbaka och se om det krävs lagstiftningsändringar, till exempel när det gäller konsumentlagen och annat. Det ska inte finnas ett enda företag som passar på att höja priserna bara för att det är, som det heter, möjligt.

Fru talman! Även om inflationen är det allra viktigaste att bekämpa här och nu vet vi också att Sverige är i behov av stora strukturella reformer. En sådan är att stärka arbetslinjen. Låt mig säga någonting kort om detta. Jag tog emot OECD:s rapport över den svenska ekonomin förra veckan. En av de viktiga slutsatserna där var att vi måste öka drivkrafterna att arbeta. Det är för liten skillnad mellan att jobba och att inte jobba. Därför arbetar vi just nu med bidragsreformer i olika steg. Det handlar om 100 procent aktivitet och om att se till att man inte kan stapla bidrag. Vi kommer också att återkomma om det som vi kallar att kvalificera sig in i välfärden.

Samtidigt kommer våra partier under den här mandatperioden – i år eller nästa år, jag återkommer – att sänka skatten på inkomster. Det handlar om det som jag har sagt många gånger: Inflationen är löntagarnas värsta fiende.

Den tredje delen i vår plan handlar om att varaktigt stärka tillväxten och produktiviteten. Man kan absolut ha många åsikter om en produktivitetskommission. Annars är det ju väldigt populärt att kräva en kommission här i riksdagen, men jag är glad över att vi har fått den på plats. Äntligen ska flera experter fördjupa sig i svensk ekonomi – den privata

sektorn och den offentliga – för att se hur vi kan bli mer produktiva, så att tillväxten kan öka om fem, tio eller femton år.

Men det betyder ju inte att regeringen inte gör saker här och nu. Regel-förenklingsarbetet har tagit ny fart. 3:12-reglerna ska förbättras. Och till exempel har vi nu också sett till att Migrationsverket ska få ha max 30 dagar på sig att ge besked om ett företag kan anställa personer från andra länder. Arbetskraftsinvandringen är en viktig del för väldigt många företag.

En annan del, fru talman, som gäller tillväxten är energin. Det är många som har pratat om den här i dag. I dag är ju en historisk dag för framtida ökad tillväxt och förbättrad omställning, och det handlar om det energipolitiska målet, som riksdagens ledamöter om bara några timmar ska rösta om. Här har varje parti en möjlighet att ta ställning till om det ska vara ett 100 procent fossilfritt mål eller ett förnybart.

Detta gör skillnad på riktigt – att vi får en bredd av energislag, så att vi klarar all den tillväxt, produktion och omställning som det här landet så väl behöver. Det är en stor dag, och jag är glad för att det nu finns en majoritet i riksdagen för detta.

Slutligen, fru talman – tiden går fort! – vill jag säga något kort om höstens budget. Det är ju många som vill ha besked, och det kan jag förstå.

Vi kommer att återkomma i budgeten i höst. Men som jag understrukt tidigare befinner vi oss fortfarande i ett väldigt svårt läge. Inflationen behöver komma ned. Samtidigt ska våra fyra partier självklart fokusera på viktiga reformer som Sverige, svenska hushåll och svenska företag behöver. Men vi återkommer när det gäller detta.

Det kommer också att bli ett tillfälle då vi alla här i riksdagen måste ha förmågan att prioritera. Ett läge som det vi befinner oss i nu, med en begynnande lågkonjunktur, en konjunkturedgång och en hög inflation har de flesta av oss här i rummet inte varit i tidigare. Det kräver någonting av oss. Det kräver prioriteringar, det kräver fokusering och det kräver att vi förmår att ta ansvar.

(Applåder)

Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Det har varit intressant, kanske mest i betydelsen lite märkligt, att höra finansministern tala om inflationen och vikten av att bekämpa den också i dag. För det är svårt, för att inte säga omöjligt, att hitta något som finansministern gör för att bekämpa inflationen.

Jag kan inte se att finansministern tagit något intryck av diskussioner som förs internationellt om hur man bäst kan förstå just den här inflations-episodens karaktär och vad det kan betyda för finanspolitikens utformning. Att inflationen inte är lönedriven utan snarare vinstdriven är uppenbart, men det är inget som verkar spela någon roll för finansministern. Likaså har konkurrenssituationen på olika marknader ingen framträdande plats i det regeringen säger och ingen plats alls i det regeringen gör. Finansministern tar inget intryck av de regleringar som rönt viss framgång i exempelvis Schweiz och Spanien för att just bekämpa inflationen, inte heller av de investeringsplaner som rullas ut i USA med hänvisning till inflations-bekämpning framöver.

Men även om man landat i den snäva idén om att inflationen ska bekämpas endast genom att hålla tillbaka efterfrågan blir det oerhört märkligt att se vad som fredas och hur det presenteras för svenska folket. Det är alltså bra inflationsbekämpning om sjuksköterskor måste sägas upp och om patienter får ligga i korridorerna på akuten. Men det är inte tänkbart att dämpa skattesänkningar för riksdagsledamöter och statsråd. Det hjälper tydligen mot inflationen att pressa in fler elever i ett klassrum. Men man kan inte begränsa bidragen till dem som köper städning eller silverputsning till paradvåningen. Elstödet är toppen, men när det gäller att det är panik i äldreomsorgen menar man: Ja, tyvärr, vi måste bekämpa inflationen.

Vill finansministern kanske förklara lite närmare varför just förlängda operationsköer, uppsagda lärare och förtvivlad personal inom äldreomsorgen är de metoder som regeringen föredrar och har valt att experimentera med som inflationsdämpare?

Anf. 47 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Ali Esbati, för frågan! För mig är det både enkelt och svårt. Det är enkelt såtillvida att vi nu behöver prioritera det som är allra viktigast. I den budget som vi lade fram för detta år var det en stor satsning på försvar och rättsväsen. Men det enskilt egentligen största handlar just om välfärden. Vi såg till att en tredjedel av hela vårt reformutrymme gick just till detta. Kommer det att räcka? Nej, många kommuner och regioner har det tufft. Framför allt har mycket av personalen det tufft. Men det ser olika ut på olika ställen. Jag pratar, som sagt var, med många kollegor runt om i landet.

Vad handlar inflation om här? Jag tror att Ali Esbati har hört mig säga detta, men jag säger det gärna också nu ifall det är någon tv-tittare som ser på detta. Vad skulle det leda till om man gör som Ali Esbati? Bara här i vårbudgeten lägger Ali Esbati 20 miljarder i ofinansierade satsningar. Vad skulle det leda till? Det skulle leda till högre inflation.

Sedan kan man alltid ha en diskussion om exakt vilken typ av satsningar som leder till mer inflation eller inte. Det handlar om pengar som kommer ut i systemet, men det är också viktigt att finanspolitiken i sin helhet är ansvarstagande och att man inte blåser på inflationen.

Det har kommit frågor till mig – eller det har inte kommit frågor, utan det har kommit påståenden i kammaren i debatten – om välfärden. För mig är det självklart att samarbetspartierna kommer att fortsätta stötta välfärden. Jag har fått igenom tre budgetar här i riksdagen. I alla dem har välfärd – både regioner och kommuner – fått pengar. Sedan kommer det nog alltid att vara så att Vänsterpartiet och samarbetspartierna inte alltid kommer att dela synen på hur mycket det ska vara. Men det ska vara tydligt och självklart och underlätta för dem som har det allra, allra tuffast. Det gäller både kommuner och regioner, men det handlar också såklart om hushåll.

Anf. 48 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Det handlar om att göra det som är allra viktigast och att prioritera det som är allra viktigast, sa finansministern. Det är det jag pekar på. Det som uppenbarligen har varit allra viktigast för denna regering har varit att freda dem som tjänar väldigt gott, så att de får sina skattesänkningar, och att freda dem som bor i gods och herrgård, så att de får extra

mycket elstöd. Det är den prioritering som man faktiskt har gjort från regeringens sida.

Det som Elisabeth Svantesson nämner om försvaret, till exempel, är vi eniga om. Vi pratar om det som man gör utöver detta och i övrigt. Det blev tydligt. Det är bra.

När det gäller finanspolitiken i allmänhet kan vi väl konstatera att Vänsterpartiet i höstas lade fram en budget som var neutral, som alltså inte gick med något underskott under innevarande år. När det gäller ofinansierade satsningar handlar det inte om det, utan det handlar om att vi vet att det statsfinansiellt gick bra för svensk ekonomi förra året men att det inte gick så bra för alla som finns i den svenska ekonomin. Därför vore det rimligt att vidta åtgärder som i flera fall löser akuta problem och i andra fall bidrar till att pressa tillbaka inflationen. Sänkta taxor inom kollektivtrafiken, till exempel, är något som kan bidra till att pressa tillbaka inflationen här och nu.

Jag har både i mitt anförande och nu varit inne på flera andra saker som man diskuterar mycket mer utanför Sveriges gränser. Det handlar om sätt att pressa tillbaka den inflation som vi har just nu och om att göra något åt den dåliga konkurrenssituationen inom vissa marknader. Det har finansministern och hennes kamrater tvärt avvisat. Det handlar också om att på andra sätt se till att det staten gör trycker tillbaka inflationen snarare än bidrar till den.

Jag har fortfarande inte fått något svar på frågan: Varför skulle inte mer pengar i höginkomsttagarnas fickor leda till inflation? Man ska däremot pressa inflationen genom förlängda operationsköer. Det är intressant.

Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Ali Esbati vet mycket väl att regeringen inte aktivt sänkt en skatt för dem som har de högsta inkomsterna. Tvärtom är det så att Ali Esbati, Mikael Damberg och andra här i kammaren gärna vill att denna skatt ska vara högre för barnmorskor, poliser och andra som har statlig skatt. Om er budget eller Socialdemokraternas budget skulle gälla skulle väldigt många betala högre skatt i år. Det är alltså inte bara riksdagsledamöter och statsråd. Det är väldigt många hårt arbetande människor. Det är människor som tar ett extrapass i sjukvården eller ett extrapass som polis. Jag vill bara ha det sagt. Det är väldigt tydligt. Dessa människor drabbas av er politik. Ni höjer faktiskt skatten för helt vanligt folk med någonstans mellan 20 och 30 miljarder. Det påverkar människor i detta läge.

Vad som är viktigt för mig och för regeringen är att vi nu bekämpar inflationen samtidigt som vi stöttar dem som har det tuffast och samtidigt som vi ser till att välfärdssektorerna också har resurser. Men jag har sagt det förr, och jag säger det nu: Det kommer att vara tufft ett tag till, så länge inte inflationen dämpas ordentligt.

Slutligen: Det bästa som vi kan göra just nu är att också ha strukturellt riktiga reformer för dem som inte jobbar. Det handlar om dem som lämnats åt sitt öde, som under de senaste åtta åren knappt har haft kontakt med Arbetsförmedlingen utan fastnat i långtidsarbetslöshet. Det handlar också om de familjer där vi vet att det inte alls lönar sig att en av föräldrarna går och jobbar. Det är alltså ingen skröna, Ali Esbati, utan det är riktigt. Det är verkligt.

Med bidragssystem och incitament men också stöd och hjälp i fråga om yrkesutbildning och annan typ av utbildning – svenska är till exempel otroligt viktig – vill vi se till att människor är heltidsaktiva. Det handlar om att inte få bidrag utan en motprestation. Så kommer människor in på den svenska arbetsmarknaden. Så kan man bygga Sverige starkt, och så hjälper man dem som har minst marginaler just nu.
(Applåder)

Anf. 50 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag har ett par frågor till finansministern, men först kommer jag att ställa en fråga som har att göra med det som har försiggått här i kammaren när finansministern varit på plats.

Det handlar om att Sverigedemokraterna, det största partiet i Tidökoalitionen eller bland Tidöpartierna, har meddelat att man är emot det stora gröna fossilfritt stål-projektet i norra Sverige, Hybrit. Man kastar en skugga över detta och vill egentligen stoppa stödet, i den mån det finns, även till övriga gröna industriprojekt, till skillnad från alla andra länder i världen, trots att vi är världsledande.

Jag vill bara ha ett klart och tydligt besked. Är det som SD säger det som gäller, eller är det som regeringen säger det som gäller? Är det som SD säger dumheter som vi ska bortse ifrån, eller är det de som i praktiken kommer att bestämma framöver? Det är jätteviktigt för Norrland, jätteviktigt för det svenska näringslivet och jätteviktigt för industrisatsningarna.

För det andra undrar jag om följande. Det handlar om alla de kommunalråd som tycker att skolan ska prioriteras, att det ska finnas behöriga lärare och att eleverna ska få en chans i livet. De är jätteoroliga för att ni nu inte kan ge besked. De står redo att lägga ned skolor för att ni inte har gett ett besked. Har de fel? Är det på något sätt så att de bara snällt ska vänta? De behöriga lärarna ska försvinna, och sedan kan de återanställas igen när ni har kommit överens om det. Det är min andra fråga.

Det tredje är att det har talats mycket om att man ska hålla nere inflationen. Men varför sänker ni inte kostnaderna för att anställa så att fler som är utsatta och unga kan få jobb? Företagen ber om det, näringslivet ber om det, och de som söker jobb ber om det. Experterna säger att det också sänker inflationen. Jag förstår inte detta från en så kallad borgerlig, liberal regering.

Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Fru talman! Jag lyssnade förut i elva minuter på Martin Ådahls inlägg. Då slog det mig att Martin Ådahl borde starta en ny riksdagskör med honom själv, Mikael Damberg, Ali Esbati och Janine Alm Ericson. Det var nämligen väldigt gott om klagosånger.

Det är helt frivilligt. Man kan ägna elva minuter åt att visa sin frustration. Men jag är något förvånad över tonläget. Jag tror att det vore bättre att man också använde sin tid till att berätta om vad man själv vill göra. Det har jag använt min tid till. Det tänker jag fortsätta med att göra.

Nummer ett handlar om arbetsgivaravgiften för unga. Jag vet inte hur många gånger jag har diskuterat just den frågan med Martin Ådahl. Det var en tillfällig nedsättning. Det kan mycket väl bli så längre fram att den kommer att sättas ned igen. Men om jag här och nu fick välja skulle jag se

till att löntagarna som drabbats väldigt hårt av inflationen skulle få en skattesänkning.

Vi kommer också att göra det under mandatperioden. Jag tror att det är väldigt viktigt och centralt. Jag tror också att Martin Ådahl vet att det inte är de unga som är allra dyrast att anställa. Med det sagt kan det absolut behöva göras igen. Men just nu är det inte en prioritet.

Sedan har jag förstått att Martin Ådahl helt plötsligt har blivit väldigt Norrlandsälskande. Det gläder mig mycket. Jag har bott både i Lycksele och i Östersund.

Jag kan bara minnas tillbaka till den tiden när Centerpartiet och Soci-aldemokraterna samverkade om olika saker, det så kallade januariavtalet. Många av oss har försökt att förtränga det, men det var ändå där.

Det var inte så att ni alltid var överens om alla saker. Låt mig säga en sak som jag verkligen är överens med Oscar Sjöstedt om i den här frågan. Det gäller elefanten i rummet.

Vi måste få mer el. Mer elproduktion behövs. Därför borde Centerpartiet i dag rösta ja till ett 100 procent fossilfritt mål så att vi på allvar kan komma igång ännu mer med elproduktionen i hela Sverige.

Det gäller särskilt i Norrbotten. Om fem, åtta eller tio år finns det risk för att det är brist på el för Hybrit och för andra.
(Applåder)

Anf. 52 MARTIN ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Det är lite vågat att säga att man ska tala om sina egna förslag och sedan inte ge något svar alls om vad man själv vill göra.

Om finansministern lyssnade noggsamt till mitt anförande kunde hon höra att det verkligen handlade om visionerna för vad vi vill göra. Vi kan ta frågorna lite snabbt igen.

Är det SD, som säger att Hybrit och de stora gröna satsningarna i Norrland – som vi, tro mig, engagerat oss i länge – är dumheter, som är de som bestämmer, eller är det ni i regeringen? Vad är det som gäller egentligen? Nu är det verkligen stor osäkerhet här under debatten.

Det andra är återigen: Experterna säger att om man sänker kostnaderna för företagen så att de kan anställa så sänker det också inflationen. Varför detta enorma motstånd mot det?

Om man inte gillar sänkningen för unga utan vill ha det mer för de utsatta, som Centerpartiet framöver vill ha, varför gör man inte det i stället?

Det är jättebra om man sänker skatterna på inkomster. Men nu har ni hittills höjt dem. Varför höja dem för att sedan sänka dem?

Sedan återigen: Jag hörde över huvud taget ingenting för oss som värnar skolan om vad som kan hända under året. Har de kommunalråd och skolchefer fel som säger: Vi tvingas nu säga upp våra behöriga lärare till långvarig skada för våra elever därför att regeringen inte kan ge något ordentligt besked?

Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Jag har hela vägen varit tydlig med att regeringen följer utvecklingen väldigt noga när det gäller välfärden. Jag tror nog att Martin Ådahl ska börja tänka tillbaka till åren som varit innan.

Det var inte så att den förra regeringen gav besked i juni om hur statsbidragen skulle se ut året efter. Det gör man oftast inte. Det gäller särskilt nu i en svår ekonomisk tid när vi inte vet. Vi vet inte hur ekonomin utvecklas. Vi vet inte hur budgetutrymmet kommer att se ut.

Då vill inte jag gå ut och säga exakt hur det kommer att bli. Vi har heller inte budgetförhandlat. Är det någon som vet detta är det Martin Ådahl.

Man kan vara säker på att samarbetspartierna inte kommer att lämna kommuner och regioner i sticket. Men de har också ett arbete att göra själva. Det ser olika ut i olika kommuner och i olika regioner. Många är pressade. Vi lämnar dem inte i sticket. Men det kommer också att bli tufft.

Herr talman! Med det sagt tycker jag att jag har svarat på Martin Ådahls frågor. Jag tänker inte gå in än en gång i en diskussion om sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Den har Martin Ådahl och jag haft här så många gånger tillsammans. Jag delar delvis bilden men inte helt och fullt.

För oss och för regeringen är det viktigt att fortsätta att bekämpa inflationen. Vi kommer att använda pengarna i reformutrymmet på det allra bästa sättet. Vi har fått ett mandat av väljarna att vända en utveckling som har gått åt fel håll. Vi är övertygade om att den går att vända.

Med det sagt vill jag önska alla en glad sommar. Jag säger det nu, herr talman, så att jag inte missar det. Jag riktar ett tack till talmanskansliet och hela finansutskottet för ett gott samarbete under det här året.

Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Jag börjar med att konstatera att finansministern inte orkade eller ville ta avstånd från Sverigedemokraternas angrepp på den gröna omställningen av svensk stålindustri.

Jag tror att det ändå förtjänar någon form av kommentar från regeringen när det största partiet i regeringskonstellationssamarbetet gör ett så pass stort angrepp på Sveriges tillväxtförutsättningar framöver.

Det är inte bara så att det har hotat utbyggnaden av energisystemet i olika debatter tidigare. Nu går man till frontalangrepp mot det flaggskeppsprojekt som också regeringen har talat om i Europasammanhang och internationellt som någonting som kan minska utsläppen och också bidra till svensk konkurrenskraft efter tid.

Annars har jag lyssnat väldigt noga på finansministern. Hon brukar upprepa att vi lever i ett väldigt svårt ekonomiskt läge och att man måste föra en ansvarsfull finanspolitik. Det instämmer jag i, även om det inte ska bli en ursäkt.

Det vi socialdemokrater kritiserat regeringen och SD för är att de gör fel prioriteringar inom ramen för det budgetutrymme som finns. Man gjorde fel som prioriterade en skattesänkning på 13 miljarder kronor för de högavlönade i stället för att säkra finansieringen av välfärden och även kunna göra insatser för de barnfamiljer som drabbas väldigt hårt av den ekonomiska krisen.

Nu är vi inte ensamma om kritiken. Jag har sett att SKR driver på för det, och det är väl en sak. Men så här skriver Lars Calmfors: "Jag är dock kritisk mot balansen i regeringens samlade finanspolitik. Stöden till hushåll borde inte varit så breda utan riktats mer till låginkomstgrupper. Skattesänkningarna till höginkomsttagare genom indexuppräknningen av brytpunkten för statlig inkomstskatt kunde ha pausats. Det hade skapat utrym-

me för högre statsbidrag till kommuner och regioner i syfte att minska risken för nedskärningar i skola, omsorg och vård.” Detta skrev alltså Lars Calmfors den 15 maj i år.

Mot bakgrund av verkligheten med skolneddragningar och sjukvårdskris, är finansministern beredd att erkänna att man gjorde en felaktig prioritering i höstens budget som nu skapar stora problem i välfärden?

Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Även den här diskussionen har jag och Mikael Damberg haft några gånger nu. Den budget som vi lade på riksdagens bord i november var väl avvägd. Den var svagt åtstramande och tillsammans med elstödet neutral. Det var helt rätt och riktigt.

Många har också hållit med om det. Det gäller Riksbanken och Finanspolitiska rådet. Vi gjorde inte bedömningen att vi ska gå in och ändra i skattesatser i specifika skiktgränser, precis som vi inte gjorde i någonting annat som räknas upp på grund av inflation. Den här diskussionen har vi haft flera gånger.

Jag talar också med väldigt många runt om i kommuner och regioner. Som jag sagt ser det väldigt olika ut. Många jobbar nu på att använda den här tuffa tiden för att försöka att göra saker på bättre sätt. Självklart vill inga partier härinne att vi ska se stora nedskärningar i välfärden. Det är därför som vi har sagt att vi återkommer i budgeten med nya besked för nästa år.

Herr talman! Jag tycker inte att en tredjedel av reformutrymmet var lite. 12 miljarder kronor var 12 miljarder kronor till de sektorer som nu så väl behöver dem.

Jag kan bara konstatera att Mikael Damberg nog delvis vill prata om detta därför att de pengar som han skulle använda skulle här och nu ha inneburit en skillnad i skatt på ganska mycket pengar för 1 miljon löntagare. Och det handlar inte bara om direktörer – Ali Esbati brukar prata om bankdirektörer. Det finns något fler bankdirektörer nu eftersom vi har bättre konkurrens. Men det är inte så mycket mer än 150 pers. Men det är alltså många, många hårt arbetande människor som skulle ha haft en högre skatt med Mikael Damberg än med denna regering, vilket jag tycker är värt att påpeka – även de som jobbar i välfärden.

Anf. 56 MIKAEL DAMBERG (S) replik:

Herr talman! Nu var min poäng inte att Socialdemokraterna kritiserade regeringen utan att Lars Calmfors kritiserade regeringen för att den valde en skattesänkning för höginkomsttagare i stället för att säkra finansieringen av skolan, sjukvården och äldreomsorgen i ett läge då de kan drabbas av besparingar.

Finansministern får inte ihop logiken. Hon säger att vi är i ett exceptionellt läge och att det är en väldigt svår situation. Och nu säger Sveriges kommuner och regioner att de behöver besked nu för att inte göra till och med onödiga besparingar i sjukvården och i kommunerna.

Om man i ett exceptionellt läge och i en annorlunda situation inte kan agera från regeringens sida och ge besked, när ska man då ge besked? Det är ju nu krisen är. Det är nu som det exceptionella läget är.

Jag kan inte tolka finansministern på något annat sätt under denna debatt än att det inte blir några besked till kommuner och regioner före som-

maren om hur det blir med ekonomin. Då måste finansministern förstå att hon också bär ansvar för de besparingar som kanske genomförs i onödan i sjukvården och i skolan.

Jag ska fortsätta att citera Lars Calmfors: ”Regeringen borde åtminstone ge en utfästelse om hur stora reala statsbidrag – bidrag i fast penningvärde – som kommunsektorn ska få 2024 för att ge bättre planeringsförutsättningar.” Allt detta i syfte att undvika besparingar.

Det är så verkligheten ser ut. Man kan inte fly verkligheten när man är finansminister. Man har ett ansvar att ta in verkligheten, agera, regera och prioritera. Och än så länge har denna regering valt att prioritera fel i detta krisläge.

(Applåder)

Anf. 57 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Detta är väldigt intressant. Huvudansvaret för regionernas och kommunernas ekonomi har de självklart själva. Det är de som naturligtvis tar in skatt.

Men jag har under många år sagt att staten också har ett viktigt ansvar. Det var därför som jag till exempel gjorde upp med Ulla Andersson, som inte är här nu, i finansutskottet under förra mandatperioden och stoppade friåret och såg till att pengarna gick till välfärden. Något år senare gjorde Kristdemokraterna, Vänsterpartiet och Moderaterna upp och såg till att stärka äldreomsorgen. Det röstade även Sverigedemokraterna för. Det var två tre år sedan. Detta har jag gjort flera gånger, och jag kommer att stötta välfärden igen.

Men nu i juni när vi inte vet exakt hur det kommer att se ut de närmaste månaderna och hur stort reformutrymmet är, då vore det rent ansvarslost att göra det därför att försvaret behöver stora pengar och polis och rättsväsen kommer att behöva stora pengar. Hushåll kan fortsättningsvis behöva stötta. Det finns en mängd behov. Kommuner och regioner är en av alla delar som vi kommer att behöva stötta på något sätt. Men de får vänta till hösten. Och det har jag sagt. Det får även hushållen och företagen göra. Men det beror på att ekonomin är osäker, att utvecklingen är osäker och att prognoserna är osäkra. Jag tar ansvar i ett svårt läge och gör en sak i taget och ser till att prioritera på det sätt som vi anser är det bästa sättet.

Sedan har jag stor respekt för att Mikael Damberg tycker att det är ett dåligt sätt att prioritera. Men jag känner mig lugn och trygg med att vi har gjort rätt.

(Applåder)

Anf. 58 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Klimatkrisen är här och nu. Torka, översvämningar och extremväder omkullkastar människors vardag och livsförutsättningar såväl i Sverige som i världen. Arter dör ut, ekosystem rubbas och såväl hav som skogar står under en enorm påfrestning.

I grund och botten finns det bara en enskild åtgärd som är överlägsen alla andra, och det är att minska utsläppen. Men det är tyvärr en åtgärd som regeringen verkar vara ointresserad av.

Miljöpartiet har i flera år lyft fram behovet av att klimatsäkra det finanspolitiska ramverket. Detta har nu också lyfts fram av både Klimatpolitiska rådet och Finanspolitiska rådet. Nu senast var det aktörer från

Naturskyddsföreningen, Volvo Cars och Swedbank som tillsammans med Agenda 2030-samordnaren lyfte fram behovet av att inleda en översyn av ramverket för att se till att det bättre bidrar till just en hållbar utveckling. Till och med Svenskt Näringsliv har föreslagit att överskotts målet slopas.

Finanspolitiska rådet pekade i sin rapport på behovet av investeringar i den gröna omställningen och att det var ett viktigt skäl att se över reglerna och skapa utrymme just för sådana investeringar.

Det är tydligt att det finns en bred uppslutning kring att man borde sätta igång en översyn skyndsamt.

Jag skulle vilja fråga finansministern om hon är beredd att göra det.

Anf. 59 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Svaret på Janine Alm Ericsons fråga är ja.

Anf. 60 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Det var ett väldigt glädjande besked, och vi ser fram emot det eftersom det inte finns någon tid att tappa i fråga om detta.

Jag skulle också vilja passa på att ta upp ett tema som jag har tagit upp med andra, och det är den tuffa situationen för kommuner och regioner. Det är flera talare som har frågat finansministern om detta tidigare. Men jag skulle ändå bara vilja fråga en gång till: Kan finansministern ge besked om hur det blir med pengar till kommuner och regioner nästa år? Eller när får vi annars veta det? De behöver besked nu för att kunna planera och inte dra ned.

Anf. 61 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan. Jag har svarat på den vid några tillfällen, och jag har inget annat svar att ge. Det är otroligt viktigt att välfärdens sektorer, välfärdens verksamheter – skolan, äldreomsorgen, sjukvården och psykiatrin – fungerar. Det är alla vi fyra samarbetspartier väldigt överens om.

Jag ska ändå koppla ihop det lite grann till ramverket. Det ska ses över. Det är alla åtta partier här i riksdagen överens om. Detta arbete pågår nu, och vi kommer att återkomma. För att ramverket ska kunna sjösättas som det är tänkt den 1 januari 2027 måste vi dra igång detta arbete nu.

Det är viktigt att vi har ordning och reda i ekonomin. Vi har under våren drivit på hårt i EU-arbetet för ett nytt ramverk och samlat 27 länder för att få just en inriktning där vi alla har ordning och reda i våra finanser. Det är viktigt i EU, och det är viktigt här. Det är absolut dags att se över ramverket för att se om vi behöver göra justeringar. Exakt hur det kommer att bli kommer ni – eftersom jag tänker att det blir en parlamentarisk kommitté – att få diskutera. Så får vi återkomma senare till dessa frågor.

Men jag delar bilden av att man måste prioritera rätt och göra rätt investeringar, ställa om och såklart se till att utsläppen minskar.

Än en gång är jag väldigt glad över att ni som sitter här inne och några fler ska rösta om ett nytt energipolitiskt mål. Jag tror nämligen att det är en väldigt viktig pusselbit för att det ska kunna bli ett grönare, säkrare och friare Sverige.

(Applåder)

Anf. 62 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! I partiledardebatten i onsdags sa statsministern: Ingenting är viktigare än att stödja Ukraina.

Rysslands brutala krig har kostat många liv och skapat en enorm katastrof – humanitär, miljömässig och ekonomisk. Priset betalas ytterst av det ukrainska folket, som med sitt blod betalar för sin och för vår frihet. När vi återkommande talar om hur kriget påverkar oss i Sverige får vi aldrig glömma vem det är som gör de verkliga uppoffringarna.

Herr talman! Sverige befinner sig onekligen i en ansträngd situation med ett pågående krig i närområdet, en synnerligen besvärlig situation på energimarknaderna i Europa och den högsta inflationen på 30 år. Dessutom har vi inflation samtidigt som vi har lågkonjunktur.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde i höstas har den främsta prioriteringen varit att hindra inflationen att bita sig fast på en hög nivå genom att bedriva en fortsatt återhållsam finanspolitik. Till skillnad från Vänsterpartiet och Miljöpartiet tar regeringen denna uppgift på största allvar. Samtidigt ges stöd till framför allt utsatta hushåll genom riktade satsningar i budgeten och genom att de uppräkningsåtgärder som sker med fastlagd automatik fortgår.

I ett tidigare replikskifte insinuerade Mikael Damberg att Moderaterna inte vill berätta vad regeringen gör för att stötta dem som har det svårast – detta efter att Edward Riedls talartid tog slut innan han hunnit gå in på frågan. Därför gör jag det i stället.

Ett exempel på en åtgärd för att stödja dem som har det svårt är en förlängning och höjning av det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag. Detta görs för att ge dessa familjer bättre förutsättningar att klara sina boendekostnader i dessa tider då levnadsomkostnaderna ökar.

Denna insats är betydligt mer träffsäker än en generell höjning av barnbidraget, vilket föreslås i motioner av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – var för sig, vill jag tillägga. Bostadsbidraget är nämligen inkomstprövat och tillfaller i större utsträckning barnfamiljer som är beroende av socialförsäkringar och andra transfereringar från välfärdssystemen.

Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att det förlängda och höjda tilläggsbidraget inte ska avräknas från försörjningsstödet, vilket enligt min mening är helt fel. Låt mig förklara varför. För grupper med svag förankring på arbetsmarknaden minskar höjda bidrag drivkrafterna till egen försörjning. Det måste alltid vara skillnad mellan att ha ett arbete och försörja sig själv och att leva på bidrag.

För att stödja de mest utsatta har regeringen ökat anslagen med 50 miljoner kronor under 2023 till de civilsamhällsorganisationer som arbetar med humanitära insatser för människor som har det svårt.

En annan åtgärd för att bekämpa inflationen är skattenedsättningen på jordbruksdiesel till EU:s miniminivå till slutet av året. Regeringen avser att vidhålla denna skattenedsättning under 2024 och 2025 för att stötta den svenska matproduktionen. Regeringen prioriterar också genomförandet av strukturreformer för ökad tillväxt.

Detta är minst sagt välbehövligt. Under de åtta åren efter 2014, under regeringarna Löfven och Andersson, var Sverige det land i hela Europeiska unionen där arbetslösheten ökade mest. Sverige är också ett av de länder i Europeiska unionen som har haft den lägsta ekonomiska tillväxten under de två föregående S- och MP- respektive S-regeringarna.

Lite ödmjukhet vore därför på sin plats i stället för att, som Socialdemokraterna, skriva i sin motion om segregation och fattigdom utan att över huvud taget nämna sin egen skuld. Att Sveriges problem inte har uppstått under de månader som gått sedan regeringen Kristersson tillträdde kan vem som helst räkna ut. Att som oppositionen ideligen påstå detta är inte seriöst.

Den förödande och systemhotande brottsligheten med kriminella klaner har inte uppstått under regeringen Kristerssons nio månader vid makten. De parallella samhällena med människor som saknar rätt att vistas i Sverige har inte heller uppstått under de senaste nio månaderna. Det har inte heller energikrisen, väntetiderna för att få vård eller de undermåliga skolresultaten.

Vad vi nu har är dock en regering som har vinnlagt sig om att åtgärda dessa systemhotande problem av olika karaktär. När vi för ett år sedan debatterade skattepolitiken tyckte vi moderater att skattepolitiken borde användas för att möta de problem som Sverige har. Sedan dess har Sverige fått en ny regering – en regering som gör just detta.

Skattepolitiken används nu för att pressa ned arbetslösheten, för att ge ökade möjligheter till ekonomisk tillväxt och för att klämma åt dem som fuskar och begår brott och därmed förstör vår trygghet och vardag. Fuskare och kriminella stjälar årligen flera miljarder från välfärden. Vad den grova kriminaliteten kostar samhället går inte ens att överblicka.

Herr talman! Jag är den första att beklaga att det för närvarande inte finns ekonomiska förutsättningar att genomföra några betydande skattesänkningar. Inflationzbekämpningen har som jag redan nämnt allra högsta prioritet. Men förutom inflationzbekämpning prioriterar regeringen ett återupprättande av arbetslinjen. Så fort situationen tillåter det kommer därför ett förstärkt jobbskatteavdrag med fokus på låga och medelhöga inkomster att införas. Det är en viktig åtgärd för att stimulera jobbskapande och tillväxt.

Regeringen arbetar också med att reformera bidragssystemet med bidragstak, successiv kvalificering in i välfärden och krav på heltidsinsats för dem som ändå behöver bidrag. Det måste alltid löna sig att arbeta för att människor som befinner sig i utanförskap ska kunna gå över till att försörja sig själva och dessutom bidra till vår gemensamma välfärd. Det är vägen till en positiv samhällsförändring: arbetande, mer självständiga och friare medborgare.

Slutligen vill jag tacka utskottskansliet, Riksdagsförvaltningen och inte minst alla ledamöter i skatteutskottet, inklusive ordföranden Niklas Karlsson och vice ordföranden Per Söderlund, och önska en fin sommar.

(Applåder)

Anf. 63 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Vi har sedan tidigare upplevt hur de omfattande och vidlyftiga vallöften som de borgerliga partierna, inte minst Moderaterna, utställde i valrörelsen inte har lyckats möta verkligheten. Detta framfördes

tidigare i debatten när Martin Ådahl från Centerpartiet uttryckte det som att man lovade guld, gröna skogar och sänkt bensinpris. Någonting ditåt var det. Men vad ser vi av detta? Ingenting. Det blev 14 öre vid pump. Vad som händer med resten återstår att se.

Trots detta kan vi skönja det borgerliga samhällsbygget. Ambitionen framgår ju i regeringens förslag, även om den inte har lyckats lägga fram några skarpa förslag än.

Herr talman! Boriana Åberg sa i sitt anförande att skattepolitiken ska användas för att möta problemen. Vi har många problem. Kommunsektorn och regionerna skriker efter stöd från staten för att klara av sina åtaganden, för att inte behöva skära ned i välfärden och för att klara av skola, vård och omsorg. Från regeringen föreslår man skattesänkningar på 24 miljarder, men några stöd till kommunsektorn kan man inte lova. Man kan bara säga i riksdagens debatt att man inte kommer att lämna verksamheterna i sticket. Men det behövs ju besked nu.

Herr talman! Vad är beskedet från de borgerliga partierna? Vad är beskedet från Boriana Åberg? Hur löser man problemen i välfärden genom att sänka skatten med en fördelningspolitisk profil som gör att de som redan har får mest?

Anf. 64 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Jag får börja med att berätta hur vi stöder kommuner och regioner. Redan i höst tilldelas kommuner och regioner 12 miljarder i olika stöd. Kommuner och regioner får också ta del av elstödet på ungefär 5 miljarder. Sedan finns det andra sätt att få lite mer pengar – det extra tilläggsbidraget till bostadsbidraget gör till exempel att kostnaderna för socialbidrag sjunker. Sammanlagt blir det ungefär 20 miljarder till kommunerna.

Om Niklas Karlsson hade lyssnat tidigare under debatten kunde han ha hört att finansministern sa att hon inte utesluter hjälp om sådan behövs. Det är dock inte klart att alla kommuner eller alla regioner har dessa behov. Till exempel klarar sig moderatledda kommuner som Kävlinge och Staffanstorps riktigt bra, eftersom de för en ansvarsfull politik. Dessutom brukar de hamna i topp när det handlar om olika klassificeringar som SKR brukar göra gällande till exempel äldreomsorg. Även i olika rankningar av trygghet hamnar moderatledda kommuner i topp. Detta är någonting för Niklas Karlsson att fundera på.

(Applåder)

Anf. 65 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Boriana Åberg, och jag lyssnade på finansministern. Jag försöker ärligt att förstå hur de tänker och vilka konsekvenserna blir av den politik som de lägger på riksdagens bord och som de vill genomföra.

Jag hörde precis det som Boriana Åberg sa nu. Finansministern sa ordagrant att man inte tänker lämna kommuner och regioner i sticket. Problemet är bara att de behöver beskedet nu. De 20 miljarder i underskott som kommuner och regioner har flaggat för är nämligen inte längre 20 miljarder. För bara en stund sedan kom veckomejlet från SKR, där de sa att det nu fattas ytterligare 12 miljarder jämfört med den budget som har lagts.

Krisen är allvarlig, och den är här nu. Då måste man ge besked. Då räcker det inte att i juni säga att man inte tänker lämna kommuner och regioner i sticket, utan man måste också tala om på vilket sätt man kommer att stödja dem. Annars kommer ju arbetet med att skära i välfärden i kommunerna och regionerna att påbörjas redan nu. Om man inte vill det måste man vara ärlig, komma med förslag och tala om vad det är man vill.

Vad jag också noterar i dagens debatt är att samarbetspartiet – alltså Sverigedemokraterna, det parti som egentligen styr regeringen – i debatten genom Oscar Sjöstedt säger att det nu är viktigt för våra kommunalråd och regionråd och för kommuner och regioner att fokusera på kärnverksamheten. De behöver prioritera tuffare. Det är klart: När finansministern lite luddigt säger att man inte tänker lämna verksamheterna i sticket och Sverigedemokraterna säger att det handlar om prioritering är det lätt att dra slutsatsen att det inte kommer några pengar och att skattesänkningar för dem som redan har går före vård, skola och omsorg.

(Applåder)

Anf. 66 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Jag kan inte göra något annat än upprepa det som finansministern sa: Vi kommer inte att lämna dem som behöver hjälp i sticket.

Det är inte kutym att i juni göra utfästelser om vad man kommer att göra i höst i budgeten. Vi vet inte hur ekonomin förändras. Vi vet inte heller hur omvärldsläget förändras. Jag har nämnt att det finns ett krig som pågår i närområdet. Vi hoppas alla att detta krig tar slut. Det finns många variabler som vi inte bestämmer över, och vi måste ha respekt för detta.

När det gäller nedskärningar i kärnverksamheten undrar jag: Vilka kommuner började att skära ned på lärare och socialsekreterare? Vilka kommuner gjorde detta?

Niklas Karlsson apostroferade Sverigedemokraternas Oscar Sjöstedt. Han frågade vilka som har börjat att skära ned på till exempel kommunikatörer. Det finns många uppgifter i en kommun som inte är kärnverksamhet och som förvisso kan vara välbehövliga i goda tider. I dåliga tider måste man dock ha modet att prioritera.

(Applåder)

Anf. 67 NIKLAS KARLSSON (S):

Herr talman! I *Åldrandets poesi* av Anki Sehlstedt får vi möta Elin, som tittar på skidtävlingar i dagrummet och minns sin Folke. Vi får möta demenssjuke Markus, som knappt kan formulera ord men ändå får fram en vacker kärleksförklaring. Vi får även möta Josefina, som hela sitt liv längtat efter en kvinna i sin famn, och många fler.

Det Anki Sehlstedt lyckas illustrera i sin debutroman är bland annat den erfarenhet som mina år som förtroendevald har gett mig om hur välfärden konkret och direkt påverkar människors vardag – hur den skapar trygghet i ålderdomen, ger livschanser i ungdomen samt ökar människors frihet och förbättrar deras förutsättningar för ett gott och meningsfullt liv.

Som socialdemokrat tror jag nämligen på en mycket enkel och allmännyttig princip: Gemensamma angelägenheter ska vi finansiera gemensamt och ta ansvar för tillsammans. Så ser samhällskontraktet för den svenska och skandinaviska välfärdsmodellen ut. Den ger nämligen människor verktyg för att frigöra sig från den ekonomiska underordningens bojar.

Den frigör människor, och den innebär att vi inte blir beroende av egna ekonomiska tillgångar för att ta del av skola, vård och omsorg. Vi slipper dessutom ge upp stora delar av vårt liv för att ta hand om närstående som behöver sådana tjänster och inte kan köpa dem på en marknad. På så sätt har vi genom den skandinaviska och svenska välfärdsmodellen skapat världens kanske mest jämlika, frihetliga och generösa samhälle.

Herr talman! Hur välfärden ska gestalta sig och vilka de gemensamma angelägenheterna är tar sig också uttryck i skattepolitiken. Vårt sätt att definiera det gemensamma och hur vi väljer att finansiera välfärden avgör hur vi ska betala skatt, vem som ska göra det och hur mycket man ska betala i skatt. Med detta följer också det omvända förhållandet: Varje förslagen skattesänkning ska betalas med minskade utgifter och mindre alternativt sämre välfärd.

Herr talman! Om vi ska klara av välfärdsåtagandet kommer vi att behöva en stabil och långsiktig finansiering av välfärden. Vi behöver därför öka legitimiteten i skattesystemet, bland annat genom att säkerställa att välfärden och tryggheten finansieras efter bärkraft samtidigt som vi försvårar för skattefusk, skatteflykt och skatteundandragande. Behovet av en politisk skattereform finns, och reformen måste bygga på principerna om enhetlighet, neutralitet och likformighet, med få undantag och särregler. Men en sådan måste också bygga på principen att bördorna bärs efter förmåga där vi beaktar hur de med de högsta inkomsterna och förmögenheterna kan bidra mer till den generella välfärden.

Herr talman! Mot denna svenska välfärdsmodell står ett annat sätt att se på världen – en borgerlig, konservativ samhällssyn där marknadslogiken styr hur välfärdsresurserna fördelas och där det gemensamma projektet och de gemensamma angelägenheterna är betydligt färre och där den som har mest också får mest. Det visar sig också i den praktiska politiken, för även med regeringens handhavandefel i handlaget och trots att de omfattande och vidlyftiga vallöftena inte har klarat av att möta verkligheten kan vi ändå skönja konturerna av det borgerliga systemskiftet. Högern är nämligen sig lik. Man vill inflationsskydda höginkomsttagares inkomster framför att höja barnbidraget. Skattesänkningar långt över 20 miljarder prioriteras framför att skjuta till resurser till vård, skola och omsorg. Till råga på allt är det med en mycket tydlig fördelningspolitisk slagsida där den som redan har ska ha ännu mer.

Av alla regeringens skatteremisser tar kanske förslaget om sänkt marginalskatt priset. Bakom själva rubriken döljer sig nämligen ett förslag om att man ska ta bort avtrappningen för jobbskatteavdraget och det förhöjda grundavdraget. Det innebär en skattesänkning för dem som har inkomster på 780 000 kronor om året, motsvarande en månadslön på 65 000 kronor, på drygt 9 000 kronor. Har man riktigt stora inkomster på 2 miljoner kronor kan man se fram emot en skattesänkning på drygt 36 000 kronor.

Herr talman! Regeringens ambition är tydlig även om verkligheten för närvarande kanske är dess största motståndare. Skattesänkningar för höginkomsttagare går före barnfamiljer, och principen om att den som redan har mest också ska få mest gäller. Man för en politik som splittrar och backar in i framtiden.

Herr talman! Så här skriver Anki Sehlstedt i sin bok *Åldrandets poesi*: Hon stod kvar i dörröppningen till avdelningen med en vilsen, ledsen min och såg ut att vilja vända, gå hem igen och tillbaka till den tid då hennes pappa var frisk, stark och munter. Då hade hennes lilla hand fått trygghet och tröst i hans stora, grova arbetarnäve. Nu var rollerna omvända. Nu var det han som krampaktigt höll i en hand som han förnam var bekant men bara vagt. Dock alstrade deras fasta handtag värme, och det gav honom ro för stunden. För honom spelade det inte någon roll var hans fysiska kropp uppehöll sig. Han hade för länge sedan glömt var hemma var. Sjukdomen hade berövat honom allt som tidigare var bekant och tryggt.

I ett nytt Sverige med ett annat system där välfärden inte är generell och där var och en är sin egen lyckas smed är det inte dessa historier vi kommer att höra berättas. De ser annorlunda ut och är inte lika varma och lyckliga.

(Applåder)

Anf. 68 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Niklas Karlsson för ett belevat anförande. Även om jag inte instämmer i slutsatserna var det riktigt njutningsbart att lyssna på det.

Någon som inte uttryckte sig lika belevat var Magdalena Andersson i onsdagens partiledardebatt. Hon sa då att sänkt skatt för höginkomsttagare inte kommer att hindra en enda ung kille från att plocka upp ett vapen.

Sverige utmärker sig inte med exceptionellt låga skatter, snarare tvärtom. Däremot utmärker sig Sverige när det gäller antal skjutningar med dödlig utgång. Vi har faktiskt det högsta antalet i hela Europa.

Sambandet som Magdalena Andersson försökte påvisa blev inte riktigt klart för mig. Kan Niklas Karlsson svara på om höjd skatt kommer att hindra en ung kille från att plocka upp ett vapen? Vad är det som kommer att hindra denna unga kille från att plocka upp ett vapen?

Anf. 69 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Det finns givetvis ett samband mellan vad vi är beredda att avstå till gemensamma angelägenheter och vilken kvalitet vi har på den välfärd vi definierar som gemensam. Om nu ledamotens barn också är mina barn och mina barn också ledamotens barn och varenda tjuvning våra gemensamma barn är de vårt ansvar, och då måste vi vara beredda att sätta till resurser.

Det vi nu ser hända i vårt samhälle med ungdomar som tar till vapen och säger att de inte kommer att sluta förrän alla dör måste vi ta på allvar. Då kan vi inte säga att skatten inte betyder något och att de resurser vi avsätter till välfärden är betydelselösa, för det är de inte. Vi kommer att behöva göra satsningar för att fånga upp dessa ungdomar, få dem att sluta skjuta och ge dem en framtid att se fram emot med lyckad skolgång och ett arbete så att de kan sysselsätta sig och försörja sig själva.

Detta kommer att kräva resurser, och svaret är definitivt inte att gå fram med skattesänkningar och säga de som har inkomster på 780 000 kronor eller mer ska få skattesänkningar. Det är inte att säga att vi ska ha låga skatter på tillgångar och kapital. Är det i något avseende Sverige utmärker sig är det här. Det är ju de förmögna i vårt land som betalar lite skatt, inte det arbetande folket. Så nog finns det utrymme att höja skatten i Sverige,

att fördela bördorna mer rättvist och att bidra efter förmåga. Låt oss se till att ha de resurser som krävs för att fånga upp varenda tjuv så att de inte ska behöva se fram emot ett liv i våld, kriminalitet eller utanförskap.

(Applåder)

Anf. 70 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Herr talman! Nu senast hade Socialdemokraterna makten i åtta år – och i många år dessförinnan. De tog ut höga skatter på allas löner, men ändå utvecklades kriminaliteten katastrofalt. Niklas Karlsson försöker trots det göra det till en fråga om pengar. De ska beskatta människor som jobbar hårt och har långa utbildningar bakom sig då de inte har haft några inkomster.

Men är det verkligen uteblivna skattehöjningar för människor som betalar statlig skatt som har gett kriminella fritt spelrum i landet och gjort att barn och ungdomar använder vapen och skjuter varandra? Finns det inget Socialdemokraterna kan medge är deras fel och som de inte hanterade under sin tid vid regeringsmakten, till exempel en okontrollerad invandring, bristande integration och allmän kravlöshet?

(Applåder)

Anf. 71 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Jag ska vara ärlig och säga att jag tycker att debatten om våldet och skjutningarna och vad som händer bland många ungdomar i dag inte förtjänar att trivialiseras och spetsas till i en debatt i riksdagen. Om vi menar allvar med att komma till rätta med detta är det en gemensam angelägenhet. Det är en uppgift vi måste ta på allvar – alla partier i Sveriges riksdag. Det handlar inte om oppositionen mot regeringen eller tvärtom.

Jag kan naturligtvis säga att det finns fel och brister också i det som har hänt under de åtta åren med S-ledd regering, och det är vi beredda att ansvar för. Men det är ju inte hela sanningen. Och om vi ska vara ödmjuka måste man också från regeringens sida visa detta och säga precis som jag säger, att om vi ska lyckas med detta behöver vi också er hjälp.

Detta är en fråga som är så viktig att vi ska lösa den tillsammans. För att lösa den handlar det inte bara om att peka finger mot vad som har skett eller borde ske utan också att ärligt våga erkänna att om vi ska komma till rätta med detta kommer det att krävas satsningar och resurser. Och ska man finansiera det ska man antingen ta det från något annat eller vara beredd att betala för det. Då går det inte att komma till Sveriges riksdag och sänka skatter i miljardklassen för dem som tjänar allra mest. Det håller inte.

(Applåder)

Anf. 72 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Niklas Karlsson för anförandet.

Jag har en fråga om skattesystemet och vad man tror att det kan leda till. Som ett litet land i utkanten av Europa måste Sverige slå vakt om konkurrenskraften. Skattesystemet får inte hämma ansträngning och ekonomisk tillväxt samtidigt som det ska finansiera vår gemensamma välfärd, som ledamoten har pratat om.

För någon vecka sedan hade vi forskningsdag i skatteutskottet, och vi hade bjudit in Åsa Hansson till ett mycket intressant anförande. Jag antar att ledamoten Niklas Karlsson var inblandad i den inbjudan. Åsa Hansson menar att om skattesystemet gjordes om utifrån dagens förutsättningar skulle Sverige kunna få en högre tillväxt och sysselsättning – alltså mer skattepengar in till välfärden. Förslagen var definitivt inte skattehöjningar på inkomst, utan snarare tvärtom.

Jag undrar hur Niklas Karlsson tänker kring detta och om han kan se att lägre skatt på inkomst faktiskt kan leda till högre sysselsättning, alltså mer skattepengar in till välfärden.

Anf. 73 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Detta är en i grunden väldigt intellektuell fråga, och jag tackar för det. Politiken förtjänar också att vara intellektuell lite oftare än vad den kanske är.

Det finns anledning att fundera över det skattesystem vi har i Sverige, och jag tror att det är få i dag som skulle säga att det är perfekt. Jag framförde i mitt anförande att vi behöver en rejäl skattereform, vilket jag tror att också Liberalerna föreslår med tanke på att vi i januariavtalet hade en punkt där vi skrev att detta behöver göras. Vi kommer dock med olika ingångsvärden, och vi kommer förmodligen att ha långa och svåra diskussioner, men utgångspunkten är att vi ska se över skattesystemet.

För mig är en princip att vi både ska skapa tillväxt och ha resurser att fördela. De ska gå hand i hand; man kan inte bara göra det ena. Man kan inte ha ett skattesystem som bara skapar tillväxt när man är ointresserad av fördelningspolitik, och man kan inte bara säga att vi ska fördela resurser men samtidigt ha ett system som inte skapar tillväxt.

Den balansen, eller den ingången, ska vi gemensamt försöka hitta. Lyckas vi med det och kan få en bred uppgörelse tror jag att det är till nytta för hela Sverige, både när det gäller att skapa välstånd och att fördela välstånd. Den diskussionen ser jag fram emot att föra, bland annat med Liberalerna och de andra partierna i riksdagens skatteutskott.

Anf. 74 CECILIA RÖNN (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Niklas Karlsson för svaret.

Jag är helt enig med ledamoten om att vi behöver en skattereform och se över skattesystemet. Förra gången vi gjorde det gjorde vi det faktiskt tillsammans. Då var det två principer som vi var överens om: att man skulle ha hälften kvar i plånboken och att 10 procent ska betala statlig skatt. Det är inte alls så det ser ut nu, och Socialdemokraterna var väldigt snabba med att överge dessa principer. Jag vill också tillägga att vi dessutom i nästan ett helt år hade enhetlig moms, vilket var en ganska trevlig sak, tror jag, för många av landets företagare.

Under de senaste 90 åren har Socialdemokraterna styrt i 63 år, och de protesterar varje första maj mot de hemska orättvisorna som finns i Sverige. Jag vill verkligen hålla med ledamoten Niklas Karlsson om att vi har saker som behöver rättas till och att systemet inte är perfekt. Men det är ju precis det som jag tror är den stora skillnaden här: Att ha ett skattesystem som skapar tillväxt är grunden i det hela, tänker jag. Det ger mer pengar till vår gemensamma välfärd.

Jag håller alltså inte med Niklas Karlsson när han säger att skattesystemet inte bara får vara till för att skapa tillväxt – det är ju precis det som det ska vara till för. Om vi skapar tillväxt har vi pengar till vår gemensamma välfärd så att vi kan ha en stark skola och sjukvård och ett starkt skydds nät som finns där om man faller. Om vi har en stark skola och ett skattesystem som gynnar utbildning, flit och ansträngning har vi möjlighet att få in ytterligare pengar till vår välfärd. Därför hade jag hoppats att Socialdemokraterna kunde gå ifrån principen att högre skatt alltid är bättre. Hur tänker Niklas Karlsson kring det?

Anf. 75 NIKLAS KARLSSON (S) replik:

Herr talman! Mitt svar till ledamoten är: Inte alls, för det som ledamoten säger är naturligtvis inte sant. Det är ett sätt att fabulera.

Om det första inlägget var intellektuellt så var det andra bara ett tjuvnytt. Visst gjorde vi avsteg från överenskommelsen när vi gjorde ett skattesystem i början av 90-talet. Det har ju faktiskt Folkpartiet – Liberalerna – också gjort, så där är vi nog ansvariga båda två. Detta får vi nog lägga åt sidan om vi ska bli överens och hitta en överenskommelse som håller över tid och som skapar en stabil majoritet i Sveriges riksdag.

Vad jag särskilt vill understryka är att vi skiljer oss åt här i ett avseende. För mig handlar det inte bara om ett skattesystem som ska skapa tillväxt. För mig är fördelningspolitiken viktig. Jag tycker att det är orimligt att vi har ett skattesystem i dag där de med de riktigt stora tillgångarna betalar betydligt mindre i skatt än den som är en vanlig löntagare som får slita ihop till sin inkomst och betala 30 till 32 kronor för varje intjänad hundralapp. För mig är det fördelningspolitik. Och skulle det visa sig att detta system är bra för att skapa tillväxt, då är jag beredd att ompröva det systemet, för fördelningen är också viktig.

Principen att bidra efter förmåga och att alla ska delta är för mig som socialdemokrat oerhört viktig. Jag hör att detta inte är lika viktigt för Liberalerna. Vi får väl se när vi kommer till förhandlingsbordet vad som kommer ut av det till slut.

(Applåder)

Anf. 76 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Vårt land befinner sig i en väldigt svår ekonomisk situation, och prognosen för framtiden är fortfarande bekymmersam. Många hushåll har känt effekterna av inflationen när priset för livsmedel, resor och boende har ökat i väldigt snabb takt. Regeringspartierna och Sverigedemokraterna avser att reformera flera av de skatter och regleringar som har drivit upp kostnadsnivåerna i vårt land, inte minst vad gäller transportkostnader.

Herr talman! Försäljningen av el- och hybridbilar har ökat, och i dag har många just en sådan bil, av naturliga skäl främst i större städer. Elbilar är inte helt billiga att köpa, och för att de ska löna sig i längden behöver man kunna räkna hem inköpskostnaden mot minskade driftskostnader. Då kan det vara förmånligt att ladda sin elbil på arbetet när man ändå har kört den dit. Från den 1 juli i år införs det därför ett tillfälligt undantag från beskattning av förmån av laddel på arbetsplatsen. Ett sådant undantag förväntas också minska den administrativa bördan för både arbetsgivare och anställda vid redovisning av denna sortens förmån.

Herr talman! Rysslands invasion av Ukraina har, i kombination med den svaga svenska kronan, fått stora effekter på drivmedelspriserna. Nu ska inte hela prisökningen skyllas på Rysslands folkrättsvidriga angrepp på Ukraina, även om det är en starkt bidragande orsak. Ökningen började redan våren 2021, då både bensin- och dieselpriiset var under 16 kronor per liter. Före årsskiftet 2021/22 hade priset för bensin gått upp med ungefär 2 kronor per liter och diesel med runt 4 kronor per liter.

För att mildra kostnaderna för nödvändiga resor till och från arbetet höjdes milersättningen kraftigt från 1,85 kronor per kilometer till 2,50 kronor per kilometer den 1 januari i år. Någon sådan höjning har inte gjorts sedan 2008, då bränslepriserna låg på mellan 10 och 14 kronor.

Fru talman! Det är inte bara de som är beroende av bilen som transportmedel som drabbas av de höga drivmedelspriserna. Tvärtom slår dessa brett mot hela vårt samhälle. Varje led i produktionskedjorna, från producent till slutkund, drabbas av de ökade priserna på drivmedel. Det kan vara kostnader för drivmedel för våra lantbrukare när de producerar den mat vi äter. Det kan också vara kostnader för transporter av diverse varor som gör att priserna i handeln ökar.

Nästa steg för oss är en minskning av reduktionsplikten från den 1 januari 2024. Det kommer att ge effekt och ge ytterligare sänkningar av drivmedelspriserna.

Fru talman! Just nu pågår förhandlingar och utredningar på flera områden mellan Tidöpartierna. Ett sådant är ett avskaffande av skatten på plastpåsar. Målet med skatten är att minska användandet av plastpåsar, något som EU kräver att vi ska göra. Dessvärre är skatten utformad på ett sätt som gör att den även träffar nedbrytbara, plastliknande påsar.

Det har varit ett hårt slag mot många av de tillverkare som utvecklat miljövänliga alternativ till plast för att kunna tillverka påsar som har samma egenskaper som plastpåsar men som är bättre för miljön. Dessa företag tappade hela sin marknad när skatten infördes. I dag tillverkas inte de miljövänliga påsarna, och utvecklingen har avstannat. Detta är inget annat än ett praktexempel på hur fel skatter kan slå om de genomförs på fel sätt.

Fru talman! Flygskatten har också kritiserats hårt för att inte nå den avsedda effekten: att minska utsläppen genom att minska resandet. Skatten har tre nivåer och baseras på resmålet, inte flygsträckan. Då blir det lite knepigt.

Att flyga till Spanien innebär en flygskatt på 69 kronor, men att flyga till Marocko, alltså en liten bit till, innebär en skatt på 288 kronor. Om man i stället för att åka till Marocko flyger direkt till Kanarieöarna, som är ändå lite längre, blir skatten 69 kronor eftersom Kanarieöarna tillhör Spanien. Samma skatt som för en flygresa till Marocko drabbas man också av om man flyger till New York, vilket är betydligt längre.

I stället för att beskatta de skadliga utsläppen är det alltså själva resandet som beskattas. På sikt bör därför denna skatt avskaffas.

Fru talman! Det kanske mest oroande på skatteområdet just nu är att EU ser över möjligheten att ändra beslutsförfarandet för skatter. I dag krävs enhällighet för att EU ska kunna besluta om skatter i medlemsländerna. Kommissionen har dock presenterat ett meddelande med en färdplan för övergång till beslut med kvalificerad majoritet enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet på skatteområdet.

Övergången ska ske i fyra steg, och i det fjärde steget införs beslutsfattande med kvalificerad majoritet för initiativ på skatteområdet, vilka är nödvändiga för den inre marknaden och för en rättvis och konkurrenskraftig beskattning i Europa, enligt kommissionen. Detta är en mycket oroande utveckling som vi behöver motverka gemensamt.

Fru talman! Låt även mig avsluta med att tacka utskottet för ett gott arbete under det gångna året. Jag vill rikta ett särskilt tack till Niklas Karlsson för ett gott samarbete i presidiet. Bitvis har det varit glada skatt, och bitvis har vi gnuggat våra geniknölar för att försöka lösa situationer som har uppstått i utskottet.

Jag vill passa på att önska alla en trevlig sommar. Jag vill även tacka vårt mycket kunniga utskottskansli för det arbete de gör och det stöd de utgör för oss. De har hjälpt oss igenom en del kniviga situationer under det gångna året. Jag vill också tacka Riksdagsförvaltningen och dem som arbetar här för det stöd som de utgör för oss ledamöter. Såklart vill jag även tacka talmanspresidiet för ett mycket gott arbete under det gångna året. Trevlig sommar!

(ANDRE VICE TALMANNEN: Tack så mycket, jag önskar det samma!)

(Applåder)

Anf. 77 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! I budgeten för 2023 valde regeringen att höja gränsen för när man ska betala statlig skatt. Personer med månadsinkomster på 70 000 kronor eller mer får omkring 17 000 kronor lägre skatt i år tack vare det beslutet. Vi i Vänsterpartiet menar att det är en orimlig prioritering att lägga 13 miljarder kronor på skattesänkningar för höginkomsttagare i ett läge där välfärden saknar resurser.

Partierna i den högerkonservativa regeringen och dess samarbetspartner Sverigedemokraterna brukar säga att de inte gjorde något val eller fattade något beslut. Det var ju inte bara skattegränsen som ändrades utan även pensioner och andra försäkringssystem som räknades upp, hävdar de.

Detta är inget annat än bortförklaringar. Att inte göra något är också ett beslut. Majoriteten hade kunnat välja att pausa skiktgränsen och därmed inte sänka skatten och samtidigt behålla uppräkningsarna i trygghetsystemen. Detta har tidigare regeringar klarat av att göra.

Ett annat sådant icke-beslut är att inte införa övergångsregler för pensionärer födda 1957. Vi har inte gjort något – det var den förra regeringen, förklarade regeringspartierna och valde att inte lägga in övergångsregler i budgeten för 2023, trots att både PRO och SPF uppvtaktade regeringen inför budgetarbetet.

Vi har inte gjort något – det var den förra regeringen, upprepade partierna i inkomstskattedebatten med mig tidigare i år. När regeringspartierna och Sverigedemokraterna väljer att inte införa övergångsregler eller ge kompensation är det ett beslut – ett beslut att inte göra något.

När skatteutskottet för någon vecka sedan beslutade att inte gå vidare med mitt initiativ att riksdagen skulle besluta om övergångsregler och kompensation hänvisade regeringspartierna och Sverigedemokraterna till

förhandlingar om höstbudgeten. Man låter alltså pensionärer födda 1957 leva i samma ovisshet som kommuner och regioner.

Regioner och kommuner sparar och skär ned, inte bara för att klara 2023 utan också för att förbereda sig för 2024. Pensionärer födda 1957 sparar och skär ned för att klara sig tills de fyller 67, och för den som nu måste byta till en billigare bostad, säga upp tidningsabonnemanget, avstå från resorna till barnbarnen eller sälja sommarstugan vore ett besked välkommet.

Hur ska man kunna planera när regeringspartierna och Sverigedemokraterna hänvisar till förhandlingar? Detta är förhandlingar som de kunde ha haft inför det som vi debatterar i dag, nämligen vårandringsbudgeten och riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Men de väljer som vanligt att inte göra någonting och låter kommuner och privatpersoner leva i ovisshet om den kommande ekonomin.

Fru talman! Jag har haft flera debatter om övergångsregler för 57:orna, och jag har dragit alla argument om och om igen och tänker inte upprepa dem. Glädjande är att flera av de partier som tidigare bara skyllde på varandra numera ändå ser problemet, även om det än så länge inte har lett till något besked eller handling.

Vänsterpartiet skulle helst se att pensionsåldern för alla är 65 år. Inga åldersgrupper skulle då drabbas av övergångsproblem. Men nu är den högre pensionsåldern klubbad, och då krävs det övergångsregler.

Pensionärer födda 1957 betalar upp till 2 995 kronor mer i skatt per månad än en pensionär född 1956. För dem som har de lägsta pensionerna handlar det om över 1 000 kronor mer i skatt varje månad. De som har de lägsta pensionerna tillhör dessutom dem som ofta inte själva kunnat välja när de ska gå i pension. Där har regeringen tidigare hänvisat till att 57:orna borde jobba och få del av jobbskatteavdraget.

De som har a-kassa, sjukersättning eller liknande från våra trygghets-system kan dock inte välja när de ska gå i pension. Ersättningen upphör. De kan eller får inte jobba, för då skulle de ju inte ha sjukersättning eller a-kassa. Här ska vi för övrigt inte glömma att de 57:or som jobbar också betalar högre skatt än äldre pensionärer eftersom grundavdraget slår igenom även för den som arbetar.

Beräkningar visar att det skulle behövas uppemot 3 miljarder för att rätta till skatteorättvisan för 57:orna. Skattesänkningarna för oss med högre inkomster drar undan 13 miljarder från statens inkomster. Jag avstår gärna från min skattesänkning med 1 400 i månaden för att alla pensionärer ska kunna få del av det förhöjda grundavdraget. Resten kan vi lägga på kommuner och regioner som blöder i dag.

Fru talman! I Vänsterpartiets budgetmotion för 2023 presenterade vi en politik som skulle leda till en mer jämlik fördelning av de ekonomiska bördorna. Denna politik bygger på en mer omfördelande skattepolitik och omfattande satsningar på de sämst ställda hushållen genom stärkta trygghetssystem samt sänkta avgifter och taxor på nödvändiga utgifter för hushållen. Vänsterpartiets politik hade inneburit att hushållen varit betydligt bättre rustade för att möta den kris som vi ser i dag.

I vår vårbudgetmotion har vi lagt flera förslag som gynnar hushållen och de familjer som har det tuffast. Det mest påtagliga i regeringens ekonomiska vårproposition är frånvaron av en verklig krispolitik. Sedan reger-

ingen tillträdde med stöd av Sverigedemokraterna har man konsekvent duckat för ansvaret att möta den kris Sverige befinner sig i.

Med hänvisningar till den höga inflationen och det begränsade reformutrymmet har man valt att föra en passiv politik. Regeringen kommer med undanflykter samtidigt som man slår undan benen för kommunernas och regionernas möjligheter att bedriva en fungerande verksamhet. Man prioriterar enorma skattesänkningar för höginkomsttagare i stället för något till de hushåll som har det tuffast.

Så har det inte alltid varit. Förr fanns det en stark tilltro till skattesystemet och möjligheten att göra skillnad tillsammans. Det var en självklarhet att samhällsinvesteringar skulle finansieras gemensamt.

Diskussionen om skatter var då hur de skulle tas ut rättvist, samhällsekonomiskt effektivt och med en bibehållen legitimitet för skattesystemet. I dag för diskussionen om legitima skatter en tynande tillvaro. Snarare är utgångspunkten för debatten att skatter är skadliga och behöver slopas eller minimeras. Skattekvoten, det vill säga skatternas andel av ekonomin, har sänkts och motsvarar cirka 440 miljarder kronor lägre skatteinkomster varje år.

Motiven till skattesänkningarna har skiftat men övervägande karakteriserats av att sänkningarna ska lösa det ena eller andra samhällsproblemet. Det finns dock inget stöd för att skatter gör mer skada än nytta. En stark tes är att skatt på arbete hämmar viljan att arbeta. Ändå kan vi se att Sverige har förhållandevis höga marginal- och deltagandeskatter på arbete samtidigt som vi har EU:s näst högsta sysselsättningsgrad.

Det enda som är helt säkert är att skattesänkningar leder till minskade skatteintäkter och att de tydligt har bidragit till kraftigt ökade inkomstskillnader.

Skatt ska betalas efter bärkraft och välfärd ges efter behov. Det är omfördelningens kärna och borde vara utgångspunkten för skatteuttaget. Det kan inte vara så som regeringen ser framför sig, det vill säga stora skattesänkningar. Sverige behöver en ny skattepolitik som sätter omfördelning, miljö och välfärd främst.

Anf. 78 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! Skatteintäkter är helt grundläggande för vår välfärd. De är en förutsättning för att klara av att möta problemen i sjukvården, den ökande otryggheten och många andra samhällsproblem. Det är våra myndigheter Skatteverket, Tullverket och Kronofogden som ser till att skatten kommer in.

Skatteintäkter uppstår inte ur tomma intet. De uppstår när människor arbetar. För att öka skatteintäkterna är det absolut viktigaste att fler människor arbetar. Det krävs ett skattesystem som uppmuntrar till arbete, och det ska alltid löna sig att gå från bidrag till jobb. Genom att ta sig till jobbet tar man sig också in i samhället och blir en del av samhällsgemenskapen. Det bidrar till integrationen.

Fru talman! Den ekonomiska politiken behöver i dagens situation inriktas på att bekämpa inflationen och stötta utsatta hushåll. Lågkonjunkturen ska mötas av strukturella reformer. Arbetslinjen ska återupprättas så att det alltid ska löna sig att arbeta, och en bidragsreform ska öka incitamenten att komma i arbete. Struktureller reformer ska genomföras för att få ett konkurrenskraftigt och innovativt näringsliv.

Med den nya regeringen prioriterar politiken välfärden med reformer för att bekämpa den organiserade brottsligheten, få bättre kompetens inom äldreomsorgen, öka antalet behöriga lärare och få en krisberedskap som förbättrar energiförsörjningen och minskar utsläppen.

Fru talman! Det bästa sättet att få fler i arbete och öka tillväxten är att göra breda skattesänkningar som kommer alla som arbetar till del. Men det finns också grupper som politiken behöver göra särskilda satsningar på. Särskilt oroande just nu är den stora gruppen långtidsarbetslösa. Den förra socialdemokratiska regeringen lyckades inte komma åt den.

Vi hade hög arbetslöshet redan före pandemin, men i det ekonomiska läge som följde av pandemin ökade arbetslösheten ytterligare. Därför krävs det särskilda åtgärder för att motverka just långtidsarbetslöshet. Det kommer förstås att krävas många olika typer av åtgärder, men en av dessa måste vara att utforma skattesystemet så att det bidrar till att motverka långtidsarbetslösheten.

Vi kristdemokrater menar att skattesystemet behöver utformas så att incitamenten att förlänga arbetslivet stärks. Därför har vi drivit på för att personer över 65 år ska få ytterligare skattesänkningar när de fortsätter arbeta.

Fru talman! Som vi nog alla har lärt oss under den förra mandatperioden är det oerhört svårt att förutse vilka problem som finns runt hörnet. Det enda vi kan vara säkra på är att det med tiden kommer att uppstå nya utmaningar som behöver hanteras. Men vi har nu en regering som bedriver en politik som gör att fler människor kommer i arbete, och därmed har vi ett starkt utgångsläge när nya problem ska hanteras. Kristdemokraterna har därför arbetat och kommer också fortsättningsvis att arbeta för en skattepolitik som leder till att fler människor arbetar mer.

Sverige har nu en regering som prioriterar att få bort de långa köerna till vården och som arbetar för att skapa en jämlik vård över hela landet så att kvaliteten på vården inte avgörs av var du bor.

Sverige har en regering som prioriterar arbetet med att öka tryggheten och att en gång för alla knäcka den grova kriminalitet som plågar hela bostadsområdena.

Sverige har redan ett högt skattetryck, och för att behålla tilliten till skattesystemet måste skattenivåerna vara rimliga och försvarbara och stimulera till arbete och entreprenörskap.

Fru talman! Under Socialdemokraternas åtta år vid makten har otryggheten brett ut sig i hela samhället med grov kriminalitet som tagit kontrollen över många av de socialt utsatta områdena.

I dag kan mer än 1 miljon människor inte försörja sig själva samtidigt som arbetsgivarna desperat skriker efter arbetskraft. Den svenska arbetsmarknaden är inte anpassad efter dagens behov. Det finns de som har ett krävande jobb att gå till varje dag och de som inte har ett jobb och som går på bidrag år efter år.

Det är ett totalt misslyckande. Efter åtta år med Socialdemokraterna har de inte lyckats vända utvecklingen utan har däremot låtit långtidsarbetslösheten bita sig fast. Fler och fler har hamnat längre bort från arbetsmarknaden. I stället för att möjliggöra för fler att komma i jobb och egen försörjning har man låtit utanförskapet växa. Avståndet för alla som står långt ifrån arbete har bara blivit större. Kristdemokraterna vill att det ska vara lönsamt att ta ett jobb.

Fru talman! Sverige har 1,1 miljoner företag. Av dessa är 99 procent småföretag. Där skapas fyra av fem jobb. Småföretagarna är viktiga för att fler jobb ska komma till. De är ryggraden för vår gemensamma välfärd.

Vi vill se fler förverkliga sin dröm om att starta företag, särskilt bland kvinnor. Därför har vår näringsminister Ebba Busch särskilt lyft deras behov. Med starkt entreprenörskap och bra företagsklimat minskar vi byråkratin och stoppar höjda kapitalskatter. Då blir vi attraktiva för företagsetableringar och investeringar i Sverige.

Politiken ska fortsätta att inriktas på reformer för att bekämpa den organiserade brottsligheten, öka antalet behöriga lärare, korta vårdköerna, öka antalet vårdplatser, rusta upp försvaret och krisberedskapen samt förbättra energiförsörjningen och minska utsläppen. För det behöver vi en ansvarsfull finanspolitik, och det får vi med denna regering.

Fru talman! Jag yrkar bifall till finansutskottets förslag. Eftersom detta är min sista debatt detta riksdagsår vill jag uttrycka mitt tack till kansliersonalen, som alltid är professionell och vägleder oss väl. Tack också till ledamöterna i skatteutskottet för gott samarbete! Jag önskar alla en trevlig sommar.

(Applåder)

Anf. 79 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman och övriga som tittar och lyssnar! Jag tyckte att det var väldigt synd att finansministern var tvungen att gå, men jag förstår att hon har annat på agendan. Jag skulle vilja kommentera något som hon sa, även om hon inte är på plats. Finansministern sa någonting om att Konkurrensverket fått i uppgift att se till att livsmedelspriserna inte sticker iväg för att handlare tar ut oskäligt höga priser.

Fru talman! Jag tror faktiskt att de flesta handlare är hårt arbetande. De flesta handlare är inte stora entreprenörer som kör med de nyaste Mercedesbilarna, vilket vissa tyvärr gärna målar upp i medier och debatter. Den generella vinsten är ungefär 4–6 procent för en handlare. Då ska ni också betänka väl att staten drar in 12 procent i moms på mat. Staten får alltså generellt sett in en större del av varje hundralapp än handlaren.

Då har vi inte gått igenom hela livsmedelskedjan från jord till bord. Det finns väldigt många skatter, avgifter och regler som man skulle kunna förenkla för primärproducenten, det vill säga bonden, för den som transporterar maten, för korvfabrikanten och för butiken. Men det är klart att det är mer komplicerat att diskutera den frågan än att peka på handlarna som de stora bovarna.

Jag kommer personligen tillsammans med Centerpartiet att återkomma till den här diskussionen i höst i skatteutskottet, för jag tror att det är dags att göra en översyn om man på allvar vill att vi ska ha fler bönder som producerar mat i det här landet. Eventuellt skulle man också kunna sänka kostnaderna för vanligt folk.

Fru talman! För några dagar sedan skrev 32 lantbrukare ett öppet brev i Aftonbladet. Jag vet inte om mina kollegor har läst den debattartikeln. Man gjorde ett upprop gällande biogasen, som vi har diskuterat ganska mycket i skatteutskottet. En EU-dom ledde till att skattebefrielsen försvann över en natt. Lantbrukarna pekade på att det är väldigt illa ställt just nu och att man lever i ovisshet. Man vet inte om det här kommer att komma

tillbaka eller inte, och man ber regeringen att försöka jobba med frågan så snabbt som möjligt.

Som jag sagt här i talarstolen tidigare har jag personligen besökt jordbrukarna Mattias och Thomas Nilsson, ett brödrapar som bor i Kulbäcksliden utanför Vindeln i mitt eget hemlän. Både de och de 32 lantbrukare som skrev under Aftonbladetartikeln har investerat stora pengar i biogas-anläggningar på sina gårdar. Man har nu fått en väldigt stor skattesmäll. Man trodde, eftersom det från EU-håll utlovades skattebefrielse mellan 2020 och 2030, att man skulle våga investera, vilket många också gjorde. Det är under de två tre senaste åren som man har vågat ta steget och göra de här stora investeringarna. Bröderna från Västerbotten som jag pratade om investerade i sin anläggning för ganska många år sedan, men då tror jag att det gick på 10 miljoner. Det är ju inte direkt något man snyter fram som liten företagare.

Och inte med det. Den här domen innebär också att Skatteverket har möjlighet att kräva tillbaka skatt som man har fått tillbaka för 2021 och 2022. Brödraparet skulle riskera att betala 2 miljoner, många andra lantbrukare lika mycket om inte mycket mer – för att inte tala om större producenter.

Det är klart att det här är problematiskt på många sätt, fru talman, inte minst eftersom gasen redan är såld till priser som byggde på föreställningen att skatt inte skulle komma. Men det blir värre än så. Eftersom skattefriheten inte längre gäller blir biogasen radikalt dyrare, och förutsättningarna för att sälja varan och tjäna in pengarna är väldigt dåliga.

Fru talman! Det stannar tyvärr inte där. Konsekvenserna blir än mer omfattande och påverkar i fler led. Det är katastrof för producenterna, och det är riktigt illa för åkerierna, som har gjort stora investeringar för att kunna köra fossilfritt och samtidigt göra en hyfsad affär. Nu sitter man inlåst med dyra fordon och dyrare bränslen som det gissningsvis finns ett snabbt dalande intresse för att producera. I nästa led påverkar det också jordbrukare som har skaffat maskiner och fordon när de kalkylerat med skattefritt biodrivmedel. I slutet är det alla vi som får ta kostnaden, antingen vid kassan i matvarubutiken eller genom alla följdverkningar som uppstår när det blir för dyrt att producera.

Fru talman! Ambitionen att skattebefria biogas har varit väldigt bra och skulle i den bästa av världar ha kunnat skapa fler intäktsben för exempelvis svenska jordbrukare. Men ska privata företag, små och något större, investera miljonbelopp i anläggningar måste de kunna lita på att politiken håller det den lovat. Nu har det uppenbarligen blivit fel, och då måste problemet hanteras snabbt och tydligt. Jag tror att alla här inne håller med om att det är helt orimligt att i efterhand kräva företagen på pengar till följd av misstag som de själva inte råder över. Producenterna har följt reglerna. Att man från EU-kommissionen och statligt håll har misslyckats med att hålla vad man lovat ska inte den som har investerat lastas för.

Fru talman! För att komma framåt i frågan lade Centerpartiet fram ett förslag till utskottsinitiativ i riksdagens skatteutskott. Vi krävde att regeringen skulle säkerställa att det inte blev några återkrav för svenska biogasproducenter gällande skattebefrielse för biogas som redan beviljats av Skatteverket och att regeringen omgående skulle återställa full skattebefrielse med stöd av EU:s gruppundantagsförordning, även kallad GBER,

vilket enligt branschen är en betydligt snabbare väg till möjlig lösning än ett nytt statsstödsgodkännande.

Tyvärr, måste jag säga från hjärtat – men det finns ännu möjlighet att ändra sig; nu tittar jag på mina kollegor här i kammaren – ville inte regeringspartierna och SD gå vidare med det här initiativet. Man hänvisade till att arbetet redan görs av regeringen. Det betyder i praktiken att biogasproducenter, åkerier, jordbrukare med flera kommer att få vänta 15–18 månader på ett ja eller ett nej från EU-kommissionen. Det skulle jag nog säga är en katastrof i sig, och det riskerar dessvärre att döda biogasmarknaden i Sverige om det vill sig riktigt illa.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga några ord om vindkraft. Åtta av tio kommuner säger i dag nej till vindkraft. Det beror inte på att kommunerna är illvilliga eller ovilliga att bidra till fossilfri elproduktion, utan de gör så för att det är fullständigt rationellt. Ja, ni hörde rätt. Det är faktiskt den nationella politiken som har skapat det här problemet. Därför var det tråkigt att man inte fick leverera några tydliga svar om kommunernas väg framåt i den nyligen presenterade utredningen om incitament till kommunerna för byggnation av vindkraft.

För det finns svar. I praktiken existerar i dag två mycket uppenbara åtgärder som väsentligt skulle förbättra situationen för kommunerna och för närboende som oroar sig för etableringar. Jag har full förståelse för att allmänheten kanske inte alltid uppskattar en nyetablering om den hamnar inpå knuten, oavsett om det handlar om en industri eller vindkraft, eftersom det exempelvis påverkar bostadspriserna. Det är självklart att de närboende måste få en del av den ekonomiska kakan. När den lokala miljön påverkas måste mer av de lokala värdena stanna just lokalt.

Därför var det så synd att utredningens tilläggsdirektiv, som kom i grevens tid i våras, sa att man inte skulle få påverka den statliga skatten. Det är synd, för fastighetsskatten skulle ha kunnat gå tillbaka till kommunerna – som den gör i Finland. Jag kan säga att många små finska kommuner på landsbygden slåss om vindkraftsetableringar eftersom de samtidigt får någonting tillbaka. Varför ska man tillåta vindkraftsexploatering om det inte finns några morötter över huvud taget? Det kan regeringen och SD få fundera på över sommaren. Det är en liten passning från min sida.

När det gäller etablering av vindkraft har samma sak skett tidigare med vattenkraften, inte minst i Norrland. Vi – jag säger ”vi” – skickar in hundratal miljoner i fastighets- och energiskatter varje år, och när staten sedan ska dela ut pengarna baseras det på befolkningsstorlek. I praktisk mening har Ragunda, Jokkmokk och andra kommuner blivit produktionskolonier som inte ges några som helst förutsättningar att utvecklas, trots de enorma värden som de bidrar med.

Med det här som bakgrund är det också logiskt, fru talman, att man lokalt inte har för avsikt att låta historien upprepa sig. Staten måste återbörda den fastighetsskatt som i dag går raka vägen till Rosenbad till kommunerna där den hör hemma. Det kan bidra till näringslivsutveckling och livskraft, samtidigt som det skapar en kompensation för de naturresurser som tas i anspråk.

Anf. 80 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Jag hade inte för avsikt att begära replik på Helena Lindahl. Däremot vill jag förtydliga påståendet om biogasen, eftersom jag tror att folk som lyssnar på debatten riskerar att missuppfatta vad som har hänt.

Först vill jag säga att biogasen är väldigt viktig för Sveriges gröna omställning, och skattebefrielsen har varit ett viktigt verktyg. Vi alla partier står bakom det. Sedan var det väldigt olyckligt att ett tyskt företag överklagade den svenska skattebefrielsen. Det ledde till att EU stoppade den.

Jag vill förtydliga att det utskottsinitiativ som Centerpartiet föreslog i skatteutskottet inte gick att genomföra. Om man gör en ny anmälan enligt den allmänna gruppundantagsförordningen, GBER, i EU behöver Sverige nämligen helt utan förhandsbesked från kommissionen säkerställa att det inte utgör någon överkompensation. Detta är inte enkelt, eftersom varje företag måste prövas ett och ett. Dessutom garanterar en anmälan enligt GBER inte att skattebefrielse inte kommer att underkännas av EU-domstolen.

Anf. 81 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Tack, Boriana Åberg!

Jag tror också att det är viktigt att säga att det inte är regeringen som har bestämt att det ska vara så här, utan det här är en EU-dom.

Däremot har jag sagt tidigare, och jag säger det igen, att jag tror att det är viktigt att regeringen kommunicerar förutsättningarna och det arbete som man gör externt. Just nu är det väldigt många som lever i limbo och är väldigt oroliga, till exempel biogasproducenter och lantbrukare, för man vet inget mer än det man kanske läser i tidningen.

Ska man då vänta på en genomlysning av statsstödsreglerna, vilket tar 15 till 18 månader, eller prova att söka via GBER, gruppundantagsförordningen? För mig personligen spelar det ingen roll så länge det går så fort som möjligt. Branschen har önskat GBER, och de har också läst igenom alla förutsättningar och räknat på det. Man säger att man hellre får ett ja eller nej tidigare i processen än väntar upp till ett och ett halvt år och eventuellt då får ett nej, för i så fall är ju biogasmarknaden död.

Under tiden lever man alltså i limbo. Det är väldigt dyrt för till exempel alla åkerier som har investerat i nya biogasfordon. För några månader sedan betalade man nästan 5 kronor mer för gas vid pump än för diesel. Det är klart att det blir väldigt mycket dyrare plus att det inte ger några incitament för andra att ställa om sina lastbilsflottor.

När jag har pratat med branschen har man sagt att man har en väldigt tät kontakt med regeringen och att man fortfarande tycker, genom de uträkningar som man själv har gjort, att GBER är det bästa. Jag utgår bara från detta.

Anf. 82 BORIANA ÅBERG (M) replik:

Fru talman! Tyvärr finns inte alternativet att få ett snabbt ja eller nej. Det krävs en lagändring för att skattebefrielsen ska kunna uppfylla villkoren från EU-nivån, så förslaget är på inget sätt någonting som kan förverkligas över en natt.

Ännu mer komplicerande är dock att en anmälan om skattebefrielse, som Centerpartiet har föreslagit, inte ändrar frågan om skattebefrielsen utgör en överkompensation av EU:s statsstödsregler. Det enda alternativet

som finns är att hoppas att maskineriet maler fortare än de 15 till 18 månaderna.

Anf. 83 HELENA LINDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag hör vad Borianan Åberg säger, och jag vet också att statssekreteraren Carolina Lindholm på Finansdepartementet var här och berättade för oss. Jag har dock pratat med branschen, och där säger man att man ser endast en liten risk för överkompensation och att Energimyndigheten hade gjort en felräkning. Riskerna är därför inte så stora som departementet trodde.

Vi kan å andra sidan stå här och dividera hur mycket som helst om vem som har rätt och fel. Jag utgår bara från att branschen också vet vad de gör, och jag har förståelse för att man önskar att det ska gå så snabbt som det bara kan. Det är ändå skillnad mellan 18 och 9 månader, även om det i båda fallen handlar om lång tid när man är orolig och inte vet vad som ska hända med ens satsning. Producenterna är trots allt säkert skyldiga bankerna ganska mycket pengar, och man har lagt ned mycket tid och möda på investeringarna. Även lastbilsbranschen är jätteoroad.

Jag tror att Borianan Åberg och regeringen är väldigt medvetna om detta. Min roll är mer att vara en blåslampa, och det kommer jag att fortsätta med efter sommaren. Till dess önskar jag Borianan Åberg en riktigt trevlig sommar! Vi kommer som sagt att fortsätta att diskutera frågan längre fram.

Anf. 84 CECILIA RÖNN (L):

Fru talman! Liberalernas ingång är att skattesystemet ska vara utformat så att det gynnar flit, ambition och utbildning. När det är mer attraktivt att arbeta, investera och starta företag får vi en större kaka att dela på till den så viktiga gemensamma välfärden.

För att kunna bygga en stark gemensam välfärd behöver vi goda skattemässiga villkor för individer och företagande. Det är så vi kan se till att det finns fler lärare i klassrummen, läkare och sjuksköterskor på vårdcentralerna och poliser på torgen. Ju fler som arbetar och startar företag, desto större blir kakan till vår gemensamma välfärd.

Det är alltså inte som många av de vänsterorienterade partierna påstår: att mer skatt kommer in i systemet om skatterna är så höga som möjligt. Att sänka skatten kan leda till mer tillväxt och på det sättet till högre skatteintäkter. Det är en bra fördelningspolitik som leder till mer resurser till den välfärd som vi alla vill ha. Liberalerna vill bekämpa fattigdom. Socialisterna vill bekämpa rikedom.

Fru talman! Sverige lämnar en historisk tid bakom sig. Räntorna har varit mycket låga, och skuldsättning har premierats. Detta har lett till en hög skuldsättning hos hushåll och företag som har växt i hög hastighet i takt med ränteökningarna. Nu väntar en mer normaliserad tid, men många hushåll och företag kommer in i den med stora privata skulder när Riksbanken höjer räntorna.

I dessa tider är det därför rimligt att lägga en stram budget och en vårändringsbudget som riktar sig till de allra mest utsatta. Det är precis det som denna regering gjorde i sin budget och det vi nu gör i vårändringsbudgeten, och det är denna syn vi har i riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Det allra viktigaste nu är att bekämpa inflationen. En hög inflation gör oss alla fattigare och drabbar de allra mest utsatta hushållen och våra kommuner och regioner. Att då ha en expansiv budget är som att hålla bensin på brasan.

Jag vill också tillägga att Sverige är mycket motståndskraftigt. Vi är nu i ett läge med mer normala räntenivåer, och vi kan se att arbetslösheten inte har stigit. Men notera att läget är mycket allvarligt och att det behöver hanteras klokt för att inte förvärpa situationen med den höga inflationen! Om man ska tro de ekonomiska experterna kan vi vänta oss ytterligare räntehöjningar från Riksbanken.

Dessutom har vi en historiskt lågt värderad valuta som gör att vi importerar inflation till Sverige. Det är dags att en gång för alla göra slut med kronan och gå med i eurosamarbetet för att få en mer stabil och förutsägbar ekonomisk utveckling i Sverige. När vi vaknade i morse kunde vi notera att kronan i natt nästan hade slagit bottenrekord. Kronan är på historiskt låga nivåer. Därför vill jag upprepa min partiledare Johan Pehrsons krav: Nu är det dags att utreda ett inträde i eurosamarbetet.

Fru talman! Det måste bli lättare att driva företag, och den som arbetar ska kunna leva på sin lön. Arbetslinjen är mer avgörande än på länge. Ingen tjänar på en politik som driver ut människor i arbetslöshet.

Därför är jag mycket glad över att höstens budget gick igenom och att även detta och nästa betänkande om vårandringsbudgeten ser ut att få en majoritet i kammaren. Oppositionens spretiga budgetförslag med inflationsdrivande och destruktiva förslag är inget som Sverige behöver i tuffa tider som dessa.

Det regeringen gjort och gör är viktiga åtgärder för att underlätta för de allra mest utsatta hushållen genom ett förlängt och höjt bostadsbidrag till barnfamiljer. Vi ger ett inflationsskyddat bidrag till de allra mest utsatta och satsar på utbildningsplatser som näringslivet efterfrågar för att ge dem utan arbete en möjlighet att komma in i arbetslivet och för att ge företagen möjlighet att få den kompetens de behöver för att bland annat klara klimatomställningen.

Att ha ett arbete att gå till är det allra viktigaste i dessa tuffa tider. Till sammans med en stark skola som fokuserar på kunskapsresultaten och ser varje elevs potential är detta det allra bästa receptet för att motverka utanförskap, kriminalitet och psykisk ohälsa och för att skapa mening för varje individ. Utöver allt detta ger det mer pengar in till vår gemensamma välfärd.

Därför är det så otroligt viktigt och rätt med Liberalernas och regeringens satsningar på och prioriteringar av skolan och det förebyggande arbetet. Vi visade i den budget som lades för 2023 att detta är vårt fokus, och vi kommer att fortsätta att prioritera satsningar på skolan från Liberalernas sida för att varje elev ska få förutsättningar att klara skolan var i landet de än bor.

Fru talman! Det är också viktigt att säga att vi skulle behöva se över flera delar i det svenska skattesystemet för att förbättra det i riktning mot enkelhet och tydlighet och se till att det möjliggör företagande och ökad konkurrenskraft. Som ett litet land i norra Europa behöver vi hela tiden säkra att vi är attraktiva för att man ska vilja starta och driva företag i Sverige som leder till jobb och utveckling.

Sverige har flera fördelar här. Det finns ett stort förtroende för forskning och utveckling som har tagit svenska innovationer ut i världen både för ökad tillväxt, för klimatomställning och för att minska våra utsläpp. Därför är det så välkommet och bra att vi nu kommer att förbättra förutsättningarna för företagande och innovation ännu mer med ett stärkt FoU-avdrag.

Ytterligare en liberal seger jag ser fram emot och som ska bli verklighet denna mandatperiod är att vi ska skattebefria de första 300 000 kronorna i ISK – svenskarnas populäraste sparform. I tider som dessa ser vi att det är otroligt viktigt att ha en buffert. Jag är fullt medveten om att alla inte har den möjligheten i sin vardag. Men nu gör vi skillnad så att varje hundralapp man kan spara undan blir värd mer på ISK-kontot den dag man behöver pengarna för att till exempel kunna köpa sitt boende eller göra en annan viktig investering för framtiden.

Fru talman! Jag anser att detta är det allra viktigaste: Vi ska ha en stark tilltro och höga krav på alla som kan jobba när det gäller att de ska göra just det och bidra till välfärden. Jag är också övertygad om att den stora majoriteten vill detta.

Staten ska i så stor utsträckning som möjligt låta bli att lägga sig i individers val och liv. Vi ska låta individerna ha så mycket pengar kvar som möjligt i plånboken för att de ska kunna göra sina egna livsval, som passar just dem bäst.

Samtidigt har jag som socialliberal själv upplevt och ser hela tiden vikten av att ha en stark välfärd. Välfärden ska vara ett starkt skyddsnät som finns där om man faller. Det ska vara utan håll så att alla individer ska kunna ta del av välfärden, och ingen ska riskera att falla igenom. Skyddsnätet ska bidra till en skola som gör att du kan klara den oberoende av bostadsort eller dina föräldrars bakgrund.

Det ska finnas ett starkt samhälle som bland annat ser barnen som far illa och som agerar. Samhället ska se den förtryckta eller utsatta kvinnan och hjälpa henne, se den sjuka och ge rätt vård och stöd och se till att man får det stöd man behöver när man blir äldre.

Det fina är att dessa två visioner går att kombinera. Det är jag helt övertygad om, och det är det jag kommer att jobba för varje dag så länge jag har denna roll som ledamot av Sveriges riksdag.

Fru talman! Med det vill jag avsluta med att säga att det har varit ett spännande och intressant första år. Jag vill också tacka kansli och riksdagskollegor och önska en glad sommar.

(Applåder)

Anf. 85 MARIELLE LAHTI (MP):

Fru talman! Skattepolitiken kan vara ett kraftfullt verktyg för att styra samhället i en mer hållbar riktning. Det visade vi prov på under vår tid i regeringen när vi bland annat sänkte skatten på reparationer och införde ett bonus malus-system som fick elbilsförsäljningen att skjuta i höjden. Vi såg även till att flyget skulle vara med och betala för sin klimatpåverkan. Skatten sänktes för boende i glesbygd som en del av den gröna skatteväxlingen. Vi beslutade om ett nytt, mer klimatsmart reseavdrag som skulle omfatta fler kollektivtrafikresenärer.

Tyvärre verkar den här regeringen ha en annan syn på läget; den verkar faktiskt ha helt motsatt syn. Man höjer skatten på reparationer. Sedan sänker man skatten på utsläpp. Det är uppochnedvända världen.

Jag tror att de allra flesta håller med mig om att det är rimligt att gynna det som är hållbart. Det var det som var tanken när vi sänkte skatten på reparationer. Vi vill bort från slit-och-släng-samhället och i stället uppmantra att man reparerar och återanvänder det man redan har. Det bidrar till arbetstillfällen, företagande och hantverkskunnande.

Regeringen valde helt enkelt i stället att dubblera momsens för bland annat skraddare och skomakare från den 1 april i år. Det är tyvärr helt i linje med hur regeringen agerar i hållbarhetsfrågor generellt.

Klimat och reparationer hänger ihop på ett väldigt viktigt sätt. Det kanske låter som en liten sak, men textilavfall har faktiskt den fjärde största miljö- och klimatpåverkan ur ett globalt perspektiv. I medierna har vi kunnat ta del av vad som i några fall tyvärr hänt med klädåtervinning. Kunder som vill göra rätt tar med sig kläder till butiker för återvinning – tror de. I stället har vi sett att kläderna skickas till fattiga länder där de dumpas eller bränns. Snittet för slängda textilier i världen är 9 kilo per person och år. I Sverige är den siffran 14 kilo – väldigt mycket mer. Det här är inte en hållbar livsstil. Vi måste tänka om och använda planetens ändliga resurser på ett klokare sätt.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet tycker att skattepolitiken ska bidra till omställningen mot en mer cirkulär ekonomi där saker och ting används mer effektivt. Utöver att sänka skatten på reparationer, förstås, tycker vi att skattesystemet ska ställas om för att gynna cirkulära affärsmodeller där man räknar priset på produkter från ax till limpa, så att säga.

Skattepolitiken spelar också en viktig roll när det gäller fördelningspolitiken. Vi i Miljöpartiet står bakom ett progressivt skattesystem. Om skatten ska sänkas ska det främst vara för låg- och medelinkomsttagare.

Den synen verkar regeringen tyvärr inte dela med oss. I år sänktes skatten kraftigt för höginkomsttagare, och baserat på vad finansministern sagt tidigare finns det tyvärr kanske förutsättningar att göra det även framöver.

Utöver att man verkar stå fast vid att höja brytpunkten för statlig inkomstskatt har regeringen också remitterat ett förslag om att särskilt sänka skatten för höginkomsttagare. Det är helt fel prioritering i ett läge där kommuner och regioner har en mycket tuff ekonomisk situation. Tyvärr är detta kanske vad man borde vänta sig av Tidögänget. Det är klassisk högerpolitik: Valfärden sätts på svältkur, medan skatterna sänks för höginkomsttagare.

Fru talman! När vi står här i kammaren och debatterar skatter vill jag också ta upp situationen för dem som är födda 1957. Den 1 januari 2023 höjdes åldersgränsen i flera delar av vårt pensionssystem. När pensionsåldern höjs inför man normalt sett övergångsregler för att det inte ska uppstå orimliga konsekvenser. Så har skett även denna gång – men med ett undantag, nämligen när det gäller det förhöjda grundavdraget för personer födda 1957. Konsekvenserna av detta är att personer födda 1957 får betala mer i skatt än andra personer som uppnått pensionsåldern. Det är inte okej. Situationen för de drabbade förvärrades dessutom av att det väldigt länge inte fanns korrekt information om vad som gällde för 57:orna.

Att de nu drabbas av en högre skatt är väldigt orättvist. Vi i Miljöpartiet vill åtgärda denna orättvisa och retroaktivt ersätta 57:orna för den högre

skatt de tvingas betala till följd av att man missat att införa övergångsregler.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 4. Jag vill också tacka presidiet, ledamöterna i skatteutskottet och kansliet samt önska trevlig sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 6 Vårändringsbudget för 2023

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU21
Vårändringsbudget för 2023 (prop. 2022/23:99)
föredrogs.

Anf. 86 JESSICA STEGRUD (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Det jag och övriga talare här i kammaren tycks fokusera på inom ramar för detta betänkande är förslaget om ett nytt energipolitiskt mål för elproduktionens sammansättning 2040.

Fru talman! År 2018 fattade riksdagen beslut om ett nytt energipolitiskt mål. Målet var att 2040 ha en 100 procent förnybar elproduktion. Förslaget och sedermera beslutet var sprunget ur den energiöverenskommelse som samtliga partier utom Sverigevänliga Sverigedemokraterna ingick 2016.

Det nyuppsatta målet lydde i sin helhet: ”Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Detta är ett mål, inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och innebär inte heller en stängning av kärnkraft med politiska beslut.”

Jag noterar, fru talman, att man var noga med att påpeka att målet inte skulle innebära något direkt förbud mot kärnkraft samt att man förtydligade att detta mål inte heller skulle leda till en förtida stängning av kärnkraft.

Det är intressant med byråkratiska politiska formuleringar. Man får liksom läsa mellan raderna. Ja, jag brukar tjata om det, men som den före detta investeringscontroller jag ändå är – ni har hört det förr – ska jag nu översätta texten till investerarspråk, det vill säga klartext.

Målet skrivet i klartext hade kunnat vara formulerat ungefär så här: Vi kommer inte att förbjuda er – än – att satsa på planerbar, fossilfri kärnkraft. Men kom ihåg: Vi kommer inte att lyfta ett finger för att underlätta er verksamhet. Tvärtom kommer vi att gynna andra energislag. Och den dag ni måste stänga ned på grund av icke teknikneutrala marknadsvillkor är det inte vårt fel.

Fru talman! På några årtionden gick vi från att vara ett land med enkel standard och relativt fattig befolkning till att bli en framgångsrik, modern exportnation med hög levnadsstandard och allmän välfärd som följd. Det lilla landet i norr blev ett föregångsland. Satsningarna på planerbar, fossil-snål och storskalig energi har lagt grunden för konkurrenskraften, som i sin tur lagt grunden för jobb och allmänt välstånd. Vår unika energimix, där fossilfri vatten- och kärnkraft fått utgöra basen, gav oss länge ett för-språng gentemot övriga världen.

Prot. 2022/23:128
20 juni

*Riktlinjer för den
ekonomiska politiken*

*Vårändringsbudget
för 2023*

Fru talman! Sveriges första större kommersiella reaktor, Oskarshamn 1, togs i drift 1972. År 1975 togs de första reaktorerna i bruk i både Ringhals och Barsebäck, medan Forsmarks kärnkraftverk började leverera el 1980. Alla svenska kärnkraftverk placerades strategiskt vid kusten för att få god tillgång till kylvatten. De placerades också strategiskt för att överföringsmässigt vara nära de mer folkrika regionerna.

Alla reaktorer i dessa fyra verk utom Ringhals 2–4 är av svensk konstruktion, utvecklade av Asea Atom. Vi tar det igen, för det tål att upprepas: Alla reaktorer i dessa fyra verk utom Ringhals 2–4 är av svensk konstruktion. På 13 år sattes alltså tolv svenska kärnkraftsreaktorer i kommersiell drift – tolv reaktorer, varav nio utgjordes av svensk ingenjörskonst.

Den svenska kärnkraftshistoriken är imponerande från början och nästan till slutet. Vi pratar svensk forskning, svensk ingenjör- och byggkonst, svenska arbetstillfällen, svensk konkurrenskraft och svenska verksamma politiska beslut – imponerande!

Fru talman! Vad i all sin dar hände? Jag har ställt frågan förr i många sammanhang och även här i kammaren. Jo, det sunda förnuftet, omtanken om Sverige och byggandet för framtiden byttes mot fagra löften, luftslott och naivitet. Makten blev viktigare än landet och medborgarna. Perifera Centern och dogmatiska Miljöpartiet lämnades att sköta energipolitiken, en politik byggd på vanföreställningarna att det alltid blåser lagom mycket, att elproduktion inte behöver kunna planeras, att lagringsmöjligheterna liksom överföringskapaciteten är enorma och att den gröna energiomställningen faktiskt är grön.

Är det verkligen så, fru talman? Hur grön och koldioxidfri är egentligen den så kallade gröna omställningen för Sveriges del? Vad tjänar vi egentligen på att byta ut kärnkraft mot vindkraft?

Det är till exempel ett faktum att vindkraft på kraftverksnivå ger tre gånger mer utsläpp än kärnkraft. På systemnivå är det betydligt mer. Vindkraft kräver tio gånger större arealer, förfular naturlandskapen, hotar faunan, släpper ut farliga mikroplaster och är åtskilliga gånger mindre energi-effektiv. Den fungerar inte heller som bas för elsystemet, då det ju inte alltid blåser.

Föregående regering, nuvarande opposition, pratar mycket om de stora satsningarna i norr och om massiv elektrifiering som kommer att kräva en extremt omfattande utbyggnad av landets elsystem. Men samtidigt som man betonar vikten av ett robust elsystem och konkurrenskraftiga priser pratar man väldigt tyst om hur vi ska hantera elsystemet och elbehovet när det inte blåser. I handling visar man inte heller någon vilja att göra något för de energislag som gynnar elsystemet som helhet: de planerbara energislagen, inte minst storskalig kärnkraft.

Fru talman! De stora satsningarna i norr, bland annat på stål utan kol, beräknas kräva 80 terawattimmar fossilfri el. Det är mer än halva Sveriges nuvarande elförbrukning. Frågan som ständigt hänger i luften och saknar svar är: Var ska elen komma ifrån?

Då oppositionen inte är förtjusta i kärnkraft antar jag att det som återstår är att den fossilfria elen produceras med vindkraft. Jag antar också, för enkelhetens skull, att den ska produceras nära där den används och att havsbaserad vindkraft därför faller bort, med tanke på att Bottenviken är islagd stora delar av året och att underhåll är komplicerat under vinterhalvåret. Det gäller även förtöjningen av verken så att de klarar de enorma

krafter som uppstår när isen kommer i rörelse. Dessa frågor har ännu inte fått någon lösning.

På grund av varierande vindförhållanden producerar landbaserade vindkraftverk bara motsvarande ungefär 40 procent av installerad effekt. Det innebär i praktiken att vindelen måste balanseras med stabil baskraft. Vattenkraften är, vilket är allmänt känt vid det här laget, i stort sett maximalt.

Mot bakgrund av detta brukar visionen om 100 procent förnybart kombineras med visionen om det fossilfria vätgassamhället. Det innebär att vi ska använda vätgas som balans- och reglerkraft och producera el med vätgas när det inte blåser. Hur ser då den kalkylen ut? Den frågan brukar jag, min vana trogen, ställa mig.

Att omvandla el till vätgas och därefter till el igen innebär en energiförlust på cirka två tredjedelar. Det krävs alltså 3 kilowatt vindel för att producera 1 kilowatt vätgas. För varje kilowatt vätgas krävs därför motsvarande 7 kilowatt installerad vindkraft med en effekt på 40 procent. Även när det blåser för fullt måste alltså huvuddelen av den el som vindkraftverken producerar avledas till att producera vätgas som kan användas för att producera el när det inte blåser. Det är många siffror här, fru talman. Men det behöver sägas.

För att producera 48 terawattimmar vätgas till elnätet går det åt 144 terawattimmar vindkraftsel. Fyra femtedelar av vindkraftverkens elproduktion måste användas till att producera vätgas som producerar el när det inte blåser. Eftersom landbaserade vindkraftverk bara producerar motsvarande 40 procent av installerad effekt skulle det krävas vindkraftverk som om det blåste optimalt hela tiden skulle producera 440 terawattimmar. Det är komplicerat. Men det måste sägas.

En annan viktig aspekt, som det talas alltför lite om, är det extremt dåliga utnyttjande av elnätet som detta skulle leda till. Det skulle bli otroligt kostsamt att bygga upp ett elnät som klarar att tillfälligt överföra radikalt högre effekt än i dag men som ska stå överksamt eller gå på långt under maximal kapacitet en stor del av tiden.

En utredning från OECD har dessutom visat att kostnaderna för elöverföringen kan vara minst lika stora som för själva elproduktionen när produktionsanläggningarna är utspridda över stora områden, vilket ofta är fallet med vindkraft.

Fru talman! Det sägs att vägen till helvetet ofta är kantad med goda föresatser. Visionen – drömmen – om ett 100 procent förnybart elsystem baserat på vind- och vätgas må vara broderad med allsköns goda föresatser. Men det måste bli ett slut på drömmandet, fru talman. Det är vårt ansvar som politiker, som förvaltare av svenska medborgares tillgångar och förtroende, att fatta beslut som gynnar hela elsystemet och i slutänden alla medborgare.

Vi är inte ensamma om att ha dåligt fattade beslut. I Tidningen Näringslivet kunde man nyligen läsa: ”Tyska företagsledare larmar om att viktiga industrier kan lämna landet som en följd av att landet har stängt de sista kvarvarande kärnkraftverken ... Nu står Tyskland inför elbrist.”

Tyskland står inför en elbrist som kommer att tvinga kritiska industrier att lämna landet efter att regeringen har stängt de sista kvarvarande kärnkraftverken, till förmån för förnybar energi. Det understryker en rad företagsledare. Den intermittenta naturen hos dessa gröna energikällor, som

gör dem mottagliga för plötsliga spänningsfall under molniga eller vindstilla perioder, innebär att Tysklands elsystem förblir sårbart för elbrist och prisvolatilitet.

Fru talman! Jag närmar mig slutet. Att ställa om till 100 procent förnybart till 2040 var ett minst sagt problematiskt mål. Enligt min mening var det fullständigt orealistiskt, i alla fall om man samtidigt vill elektrifiera, bygga ut elproduktionen massivt och ha ett robust, prisvärt och leveranssäkert energisystem.

I och med Tidöavtalet har Sverige tagit ett stort steg i rätt riktning, mot att återigen bli en trygg, välfungerande nation med ett effektivt och konkurrenskraftigt energisystem. Med det nya energipolitiska målets föreslagna formulering, att vi 2040 ska ha 100 procents fossilfri elproduktion, förtydligas vikten av teknikneutralitet. Därmed öppnas det även upp för framtida satsningar på fossilfri, planerbar och effektiv kärnkraft.

I detta anförande instämde Josef Fransson (SD).

Anf. 87 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det finns mycket jag skulle vilja säga, men jag tänker begränsa mig något.

Till att börja med tänker jag läsa upp vad Unipers vd sa efter energiöverenskommelsen 2016: "Energiöverenskommelsen är viktig för Sverige eftersom den lagt grunden för en långsiktig energipolitik. Överenskommelsen har gett en välkommen signal till energibranschen, som är kapitalintensiv och behöver förutsägbarhet för att kunna räkna på långsiktiga investeringar."

Det är inte alls i linje med det Jessica Stegrud försökte översätta till investerarsvenska i början av sitt anförande. Jag tycker att det är viktigt att vi håller oss till sanningen.

Vi kan fortsätta tala om sanningen. Det finns nämligen ett par myter som vi måste döda i den här kammaren och sluta återupprepa. Jessica Stegrud talade om mikroplaster från vindkraftverk. Det stämmer att det kommer ungefär 150 gram per vindkraftverk per år, främst från färg. Om Jessica Stegrud tycker att det är problematiskt med färg tror jag att hon får fundera på hur alla husägare i Sverige ska hantera sina hus.

Om vi har 150 gram mikroplaster per år från vindkraftverken kan jag säga att vi också har 13 000 ton från sådant som däck, konstgräsplaner, tvätt- och acetatfiber, bottenfärg på båtar, vägtrafik och annat.

När det kommer till fågeldöden pratar vi om att ungefär 36 000 fåglar dödas av vindkraften varje år. Vi vet också att 13 miljoner fåglar dödas av våra katter. Och om vi pratar om rovfåglar, vilket man gärna gör, vet vi att 40–45 procent av alla kungsörnar dödas av tåg, helt enkelt därför att tågen kör på vilt. Då kommer fåglarna och sätter sig på rälsen och blir ihjälkörda.

Min fråga till Jessica Stegrud är alltså: Varför är SD inte lika engagerade när det gäller mikroplaster, biologisk mångfald och fågeldöd förutom i fråga om vindkraft?

Anf. 88 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att kommentera det ledamoten sa om Uniper. När man jobbar med investeringar vill man ha långsiktighet. Vad överenskommelserna innehåller är en sak, men långsiktighet är viktigt.

Därför är det bra med breda överenskommelser. Det är inte tu tal om något annat.

Man kan dock fråga sig om det efter beskedet har byggts mer eller mindre kärnkraft. Har det stängts ned, byggts ut eller livstidsförlängts? Jag tror att vi alla vet svaret på det. Det är det jag menar med att läsa mellan raderna. Vem satsar miljarder i något som inte ska få existera bortom 2040? Vi pratar alltså om livstidslängder på 60–80 år. Det är stora investeringar som är kapitaltunga i början, väldigt lönsamma och väldigt bra för energisystemet i det långa loppet.

När det gäller Centerns plötsliga vurm för naturen är det ju så att ingenting är gratis. Allting handlar om prioriteringar. Om vindkraften hade haft en massa fördelar i form av till exempel planerbarhet hade det satt vindkraften i en annan dager, men nu är det snarare så att den förstör naturvärden, sabbar energisystemet, gör priserna volatila och förstör för både industri och hushåll. Det är det som är skillnaden.

Anf. 89 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är kul att SD nu verkligen har insett att det är bra med breda överenskommelser, så vi ser väl fram emot att kunna göra upp tillsammans med SD och regeringen och att SD kommer att driva på för breda överenskommelser. Det är inte det man gör i den här kammaren i dag, men det är kul att man har kommit till insikt.

Jag vet inte riktigt vad jag ska säga om att Centerpartiet skulle ha en plötslig vurm för naturen. Centerpartiet var ju det parti som lade den första miljömotionen i Sveriges riksdag – redan på 60-talet! Jag tror att Jessica Stegrud får läsa på sin historia för att över huvud taget ha någon typ av korrekthet i den här debatten.

Jag kan bara konstatera att det inte finns någon typ av miljöintresse hos SD förutom när det handlar om vindkraft. Om SD nu tycker att det är så viktigt med mikroplaster, fågeldöd och andra frågor – som visserligen är viktiga – varför lägger de inte fram förslag om det annat än när de står i talarstolen och pratar om vindkraft? Varför upprepa saker om 150 gram per år jämfört med 13 000 ton? Det är ju bara att sprida myter och att se till att vi får en problematisk situation.

Om vi ska prata lönsamhet vet vi ju att hela näringslivet skriker efter nybyggnation av bland annat vindkraft. Varför gör SD en helt annan kalkyl än alla investerare på den marknaden? Det är någonting med SD:s politik som inte går ihop. Uppenbarligen handlar det framför allt om att de inte vill ha någon vindkraft. De säger till och med att man ska plocka ned befintliga verk.

Min fråga blir återigen varför man blir så engagerad mot mikroplaster och fågeldöd när det kommer till vindkraft och inte någon annan gång. Varför lyfter man aldrig de här frågorna i miljö- och jordbruksutskottet, exempelvis?

Anf. 90 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Det var väldigt mycket här. Det där om att vi vill montera ned vindkraftverk vet ledamoten också att det inte stämmer. Det där om att läsa på kanske vore något för ledamoten själv. Det är helt enkelt inte sverigedemokratisk politik.

Jag tror att den stora skillnaden är att jag som sverigedemokrat ser till hela elsystemet. Sverigedemokraterna har inget egenintresse av att tjäna stora internationella vindkraftsbolag som får enorma kreditgarantier från bland annat EU med hjälp av skattemedel. Min uppgift som politiker är att se till hela systemet. Hela systemet ska fungera.

I södra Sverige har man redan nu problem på grund av att den planerbara kärnkraften har stängts ned. Ni har stängt ned den – inte vi. Situationen innebär volatila priser, överproduktion när det blåser och underskott och effektbrist när det inte blåser. Det är inte att ta ansvar för hela systemet, och det är min uppgift som politiker att göra det – inte att gynna en viss typ av storföretag, som i dag dessutom ofta har kinesiskt ägande. Jag tror att det är den stora skillnaden mellan oss.

Det jag menar med ”en plötslig vurm för naturen” är att det är enorm skillnad. Ledamoten kan se sig omkring – hur ser det ut i de stora vindkraftsparkerna? Jo, människor får sina fastighetsvärden förstörda, och djur och natur tar skada. Det måste man också ta hänsyn till.

Det är fascinerande att ni hakar upp er på just mikroplasterna. Jag försöker belysa en bredare syn på vindkraften, men det viktigaste är att den inte hjälper elsystemet eftersom den är icke planerbar. Det är den stora knäckfrågan här, och den önskar jag att Centerpartiet tog lite mer hänsyn till.

Anf. 91 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta på samma spår. Naturvärden är en intressant öppning.

Ledamoten och Sverigedemokraterna pratar sig varma för kärnkraft, och jag undrar hur ledamoten ser på råvaran för kärnkraft: uran. Det importeras ju från skurkstater och diktaturer som Saudiarabien och Ryssland, som är en av världens största producenter av uran. Ska vi fortsätta med det? Om inte undrar jag var i Sverige som ledamoten har tänkt sig bryta uran.

Klimatministern välkomnade häromdagen urangruvor i Sverige, och jag undrar om också ledamoten välkomnar uranbrytning till exempel i Östergötland, på Öland, i Skåne, i västra Götaland och så vidare.

Anf. 92 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Uran kan upphandlas på en internationell marknad, och naturligtvis ska vi ha handelsförbindelser med länder vi kan lita på – framför allt demokratiska länder som är västerländskt sinnade. Det är också det man hela tiden styr mot. Jag håller med om problematiken, men den går helt enkelt att åtgärda. Det jobbas kontinuerligt med det.

Vad gäller uranbrytning i Sverige tycker jag att om man ska tillåta och är för kärnkraft och hela den gröna omställningen måste man också vara villig att bidra med de metaller – särartsmetaller, jordartsmetaller – som faktiskt krävs. Här har vi – inte minst ledamotens parti – ett dilemma med lagstiftningar som går mot varandra. Återigen: Politik handlar om att prioritera.

Exakt var lokaliseringen skulle ske är jag såklart inte rustad att berätta om, men jag tycker att grundinställningen bör vara att man inte kan gå in i en total omställning som kräver helt nya råvaror och metaller och sedan anse att endast någon annan ska stå för brytningen. Grundföresatsen är att

man får se över detta, men det måste naturligtvis tas hänsyn till miljö, säkerhet och så vidare. Det är komplext och oerhört viktigt.

Prot. 2022/23:128
20 juni

Vårändringsbudget
för 2023

Anf. 93 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag delar bilden av att vi måste bidra nationellt med de ämnen som behövs för att tillverka till exempel batterier, men jag frågade om just uran för att det är en väldigt speciell utvinning som i så fall skulle göras i Sverige.

Man utvinner uran ur något som kallas alunskiffer. Den utvinningsprocessen är ganska speciell. Det finns en gruva i Finland som heter Talvivaara. Där utvann man nickel på samma sätt som man skulle utvinna uran i Sverige. En av Europas största miljökatastrofer inträffade där 2012.

Tidigare pratade vi om vindkraftverk och hur de kan störa, sänka fastighetsvärden och så vidare. Om man skulle bryta uran i Sverige i till exempel västra Götaland, Närke eller något av de utpekade områdena handlar det om så kallade fällningsbassänger som kan vara så stora som 140 hektar. Det är enorma ytor. I fallet Talvivaara var det en sådan bassäng som hade börjat läcka och skapade en enorm naturkatastrof.

Jag undrar alltså om ledamoten vill se brytning av uran i alunskiffer i Sverige.

Anf. 94 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Frågan ligger inte på mitt bord, och jag är inte insatt i den. Det erkänner jag med en gång. Grundprincipen är ändå att man bör utreda saken, för om man ska vara del av omställningen bör man också kunna se över möjligheterna att faktiskt bidra med de råvaror som behövs. Jag vill vända på frågan, för utan kärnkraften och den planerbara elen har vi ingen elektrifiering att tala om och ingen omställning framför oss. Man måste alltså förstå att detta handlar om prioriteringar.

Idén att vi kan ha vindkraftsparker precis överallt och att det skulle trygga Sveriges elförsörjning är djupt orealistisk. Det var något jag återkom till i mitt lite för långa anförande. Det är dags att sluta drömma! Vi har ett elsystem som måste fungera. Med alla planer på utökat elbehov och elektrifiering behöver vi en stor, planerbar kraftkälla i grunden. Där är kärnkraften otroligt viktig, och det glöms ofta bort.

Det är utopiskt att tro att man ska kunna fasa ut kärnkraften och ersätta den med till exempel vätgas och förnybart. Därför är det ett jättebra beslut som majoriteten i kammaren förhoppningsvis kommer att fatta om att gå ifrån den förnybara visionen till den fossilfria. Det är den som påverkar utsläppen, och det är den som bäddar för konkurrenskraft och omställning för Sveriges del framöver.

Anf. 95 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Just nu pågår en global kapplöpning där länder och företag gör allt för att ställa om för att klara av att minska sina klimatutsläpp på ett sätt som kan skapa nya jobb, förbättra konkurrenskraften och öka välbefindandet.

I den tuffa konkurrensen har Sverige tagit sig fram till den globala ledarklungan. Med politiska beslut och en nära samverkan mellan politik och näringsliv ligger vi allra längst fram på många olika områden. Befintliga företag investerar inte bara för att överleva utan för att vinna nya mark-

nadsandelar. Nya företag står på rad för att investera i nya branscher och använda vårt land som bas för sin gröna verksamhet.

Orsaken till den positiva utvecklingen är att det finns en kraftigt växande global efterfrågan på det som är fossilfritt och förnybart. Men om den svenska potentialen verkligen ska förverkligas krävs elektrifiering på ett sätt som vi inte har sett på 50 år. Elanvändningen kommer att behöva öka kraftigt, på sikt kanske till och med fördubblas eller mer därtill. Och det kommer att kräva ny generering från alla fossilfria kraftslag. Det är verkligen så att alla kraftslag behövs.

Den svenska produktionen av el har i decennier varit i det närmaste helt fossilfri. Utbygganden av vattenkraften, kärnkraften och vindkraften har gjort den svenska elmixen klimatsmart. Det mål som regeringen nu vill att riksdagen ska ta ställning till är egentligen att det ska fortsätta att vara så om 17 år. Det behöver förstås i sig inte vara fel, utan det är en förutsättning att vi inte ändrar på den saken. Men så defensiv behöver man faktiskt inte vara. Vi behöver helt enkelt en mer kraftfull styråra för politiken, och det här är inte det. Sällan har väl ett nytt mål upplevts som så futtigt på ett område som kräver så mycket.

Målet för energipolitiken har precis som Jessica Stegrud sa tidigare sin grund i energiöverenskommelsen från 2016. Moderaterna och Kristdemokraterna röstade då för förslaget när det lades fram i riksdagen. Anledningen var det Jessica Stegrud återgav ur propositionen, vågar jag mig påstå, nämligen att det inte var ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft och inte heller innebar någon stängning av kärnkraft på grund av politiska beslut. Tvärtom gjordes tydligt att man kunde investera i nya reaktorer. Dessutom förbättrade politiken kärnkraftens konkurrenskraft. Det gjordes genom sänkt beskattning och genom att bättre förvalta Kärnavfallsfonden, vilket sänkte kostnaderna för avsättningar med något öre per kilowattimme. Det var oerhört viktigt eftersom elpriserna var låga, och förväntades fortsätta att vara låga, samtidigt som behovet av investeringar för att nå upp till de nya säkerhetskraven var desto större.

Vi socialdemokrater menar förstås att det är helt okej att diskutera en ny målformulering för energipolitiken, inte minst för att den elektrifiering som nu genomförs ställer nya stora krav. En sådan diskussion om målet hade antagligen varit en alldeles utmärkt första frågeställning i en bred blocköverskridande samtalsomgång, i varje fall för en regering som har ambitionen att skapa breda majoriteter över blockgränserna och som vill skapa stabilitet och långsiktighet.

Grunden för ett mål för energipolitiken bör förstås vara att den ska harmoniera med den klimatpolitik vi ska föra. År 2045 ska politiken på många områden ha lett fram till nettonollutsläpp i Sverige. Det har förstås betydelse att det finns långsiktiga mål. Men riskerna är förstås att man missar det som behöver hända precis här och nu om målsikten är lite för lång. Där riskerar vi att hamna, och det är det som är problemet.

I Sverige har elproduktionen ökat kraftigt de senaste åren. Sverige är Europas största exportör av el. Efter den här mandatperioden riskerar Sverige att gå miste om den positionen. Tvärtom pekar våra expertmyndigheter på att Sverige kommer att vara nettoberoende av el – från exportör till importör – och därmed också ha ett ökat beroende av andra. Det är det som riskerar att hända på närmare sikt.

Vi socialdemokrater lyfter i den här frågan upp behovet av att ha ett mål på kortare sikt för att understryka den starka vilja vi har att få in ny elproduktion i systemet. Redan till 2030 tycker vi att det behövs minst 60 terawattimmar fossilfri el. Alla kraftslag behövs.

Fru talman! Ett nytt riksdagsbundet mål borde också sättas efter en bred diskussion och i gemensam överenskommelse som ger stadga och trovärdighet över tid. Det är inte någonting man ensidigt snickrar ihop på departementet och skickar över till riksdagen och hoppas att alla ska rösta för. Ett mål som siktar 17 år fram i tiden är nog inte bara något som redan har uppnåtts när det har beslutats. Vi vill också fokusera på att få mer elproduktion på plats snabbt. Sverige var EU:s största elexportör. Redan nästa mandatperiod riskerar vi att vara beroende av import från andra länder.

Jag står förstas bakom samtliga reservationer i ärendet, men jag yrkar bifall till reservation 2. Det skulle nämligen ge en tydlig signal till alla aktörer som vill investera i Sverige att vi är rätt land att satsa på och rätt land att växa i, om vi också vågar säga att det de närmaste åren kommer mer elproduktion till stånd i vårt land.

Precis som Sverige har ett elöverskott har jag ett visst tidsöverskott, men det var andra som behövde det.
(Applåder)

Anf. 96 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Om jag har förstått det hela rätt kommer Socialdemokraterna i dag att säga nej till ett nytt energipolitiskt mål om 100 procent fossilfritt och ja till ett eget formulerat mål om att riksdagen ska anta ett mål om 60 terawattimmar fossilfri elproduktion till 2030. Det är ett ambitiöst mål, men det saknas en hållbar plan för att nå dit.

När det är vindkraft som står för majoriteten av utbyggnaden kommer det inte att ge en markant ökning i effekttilldelning till nya industrier. Vindkraften bidrar med energi, förmodligen till lägre priser sett över ett år, men den bidrar inte till någon större mängd effekt, alltså megawatt, och kommer därför inte heller att möjliggöra omställningen till 2030, så som Socialdemokraterna verkar se framför sig.

Fru talman! Det var också ledamotens parti som drev på den rekordsnabba utbyggnaden av vindkraften, vilket har visat sig inte bidra till elsystemets säkra och effektiva drift. Trots att vi har haft Europas snabbaste utbyggnad av vindkraft de senaste fem till tio åren har den inte bidragit till elsystemets möjlighet att ansluta industrier eller att ens säkra elförsörjningen till befintliga kunder när vi behöver den som mest.

Har Socialdemokraterna inte lärt sig av sina tidigare misstag, att det inte bara går att ösa in godtycklig produktion i elsystemet utan att ta hänsyn till fysikens lagar? Eftersom Socialdemokraterna vill se en snabb expansion till 2030 undrar jag hur vindkraften ska bidra till effekt så att nya industrier kan ansluta.

Anf. 97 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det absolut viktigaste budskapet i det jag sa i dag och det vi skriver i vår motion är att vi vill se samling kring energipolitiken med gemensamma mål.

Vi tycker att det är dåligt i grunden att regeringen går fram på egen hand utan att skaffa sig en rejäl grund här i riksdagen. Det hade varit ett mycket bättre sätt att hantera frågorna på. Nu har regeringen inte gjort det. Men vi vill inte vara tråkiga och bara säga nej, utan vi vill lyfta in vad som skulle kunna bli en diskussionsfråga i de samtal som vi gärna vill se komma på plats. Där handlar det också om det kortare perspektivet, för vi behöver föra till mer elproduktion in i detta system.

Sedan har Camilla Brodin helt rätt i att vi socialdemokrater har drivit fram vindkraften, precis som vi drev fram vattenkraften och drev fram kärnkraften en gång i tiden. Det är det som gör att vi har en energimix som är fossilfri, där vi har överskott som vi också kan exportera till andra länder. Det är därför som industrier vill komma till Sverige. Det är just den här kombinationen, tillsammans med duktiga företagare och välutbildad arbetskraft som kan processindustrin, som gör att vi nu får alla dessa enorma investeringar.

Men nu sitter inte jag i majoritet längre. Det är Camilla Brodin som gör det, så min fråga till henne är: Om ni tycker att det mål som vi har lagt på riksdagens bord inte är tillräckligt för att vi ska få fram mer el till 2030 och om Sverige går från att vara exportkungen i EU till att bli importberoende, hur ska ni då se till att vi inte tappar det försprång som vi har skaffat?

Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret även om det var ett icke-svar som ledamoten Olovsson levererade här.

Jag säger så här: Vindkraften har 9 procent i kapacitetsfaktor medan kärnkraften har närmare 100 procent. Exempelvis skulle 1 000 megawatt kärnkraft möjliggöra cirka 1 000 megawatts anslutning av nya elkunder medan 1 000 megawatt vindkraft möjliggör mindre än 100 megawatt i tilldelning till nya industrier.

Förstår ledamoten verkligen skillnaden mellan energi och effekt och vad konsekvenserna blir om det ena alternativet har en tiondel så stor kapacitetsfaktor som det andra alternativet? Det låter som om Socialdemokraterna saknar en plan utifrån hur elsystemet fungerar. Hur ska 60 terawattimmar fossilfri elproduktion till 2030 som inte innehåller ny kärnkraft fungera? Ny kärnkraft måste accepteras om man vill få in så mycket vindkraft som S verkar vilja och samtidigt ansluta fler industrier.

Kom igen nu! Är Socialdemokraterna verkligen inte beredda att på ett konstruktivt sätt bidra till en hållbar utveckling och säga ja till ett mål om 100 procent fossilfritt där ny kärnkraft ingår?

Anf. 99 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det som är avslöjande här är att regeringssidan säger att det inte kommer att finnas någon kraft för industrierna. Det kommer inte att finnas någon möjlighet att investera i Sverige under de kommande fem sex sju åtta nio åren. Det är beskedet som nu ges här. Det går alltså inte att öka elproduktionen i det här landet över huvud taget. Det går inte att få de här industrierna på plats. Det är beskedet. Det är vad alla investeringskontrollrar nu kommer att höra. Det går inte.

Jag pratar inte om ett kraftslag; jag pratar om alla kraftslag. Vi behöver maxa allt vi har de kommande åren. Det innebär att vi ska göra allt vi kan av vattenkraften och allt vi kan av kärnkraften, som de senaste åren har

effekthöjt och där det finns ytterligare lite utrymme längre fram under den kortare period som jag pratar om.

Men det väldigt sorgliga budskapet från regeringssidan är att det inte blir någon stor omställning. Det kommer inte att bli det som näringslivet vill ha, för det går inte.

Vi tror faktiskt att det är precis tvärtom. Vi måste göra ännu mycket mer. Vi behöver göra allt vi kan. Det kommer inte alltid att vara enkelt, och vi kommer att behöva göra det på lite olika sätt. Vi kommer att behöva hjälpas åt. Vi kommer att behöva dela på effekten på ett smartare sätt exempelvis i Norrland, där vissa nu blockerar och andra får stå och vänta.

Det finns saker vi kan göra för att komma igång. Jag tycker att vi ska sätta oss ned och jobba med detta tillsammans, för då har Sverige fantastiska möjligheter som vi inte ska spela bort på energipolitiskt tjafs.

(Applåder)

Anf. 100 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Vi hade ju aldrig stått här till att börja med om det inte var så att Socialdemokraterna och Miljöpartiet har monterat ned ett extremt välfungerande energisystem – kanske världens mest välfungerande energisystem – genom att lägga ned kärnkraften, riva ut vattenkraften och skatta bort kraftvärmen. Vi hade aldrig behövt ha den här diskussionen om ni inte hade ägnat åtta år i regeringsställning åt att montera ned de mest basala delarna av det svenska kraftsystemet.

Jag konstaterar också att den här regeringen efter åtta månader har fattat fler beslut, lagt fram fler förslag och tillsatt fler utredningar än den tidigare regeringen mäktade med under åtta år. Det är fakta.

Vi hade alltså aldrig haft den här debatten om man inte hade fattat alla dessa felaktiga beslut, där man gav sig på det viktigaste i svensk kraftproduktion.

Jag har två frågor till Fredrik Olovsson, fru talman.

Den första gäller målet om 60 terawatt fossilfritt som man nu säger att man har. Det ingår i Tidöpartiernas mål om minst 300 terawatt 2045. Men min fråga är varför ni inte själva fattade beslut om ett sådant mål under hela er tid i regering – framför allt under den sista tiden, när Sveriges energiproblem var bara alltför uppenbara.

Näringslivet efterfrågade i morse klarhet i Socialdemokraternas hållning i kärnkraftsfrågan. Ni är inte tydliga över huvud taget, så där har jag en fråga. Kommer de socialdemokratiska målen om att fasa ut kärnkraften att strykas ur era partiriktlinjer för de mål som ni fattade beslut om på partikongressen i november 2021, när vi hade en grasserande energikris?

Anf. 101 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Mats Green och hans parti var ju väldigt glada när överenskommelsen med det här målet och de förutsättningar som gavs till kärnkraften bestämdes, först i överenskommelsen 2016 och sedan också i den proposition som de röstade för 2018. Det var väl det sista som hände den sommaren, innan riksdagen stängde butiken och gick hem.

Det här har inneburit att vi ser effekthöjningar i kärnkraft. Det innebär också att vi på ett väldigt tydligt sätt har fått en diskussion om livstidsförändringar men också, nu när framför allt elpriserna har blivit höga, en diskussion om att bygga ny kärnkraft – vilket är fullt möjligt inom ramen

för den överenskommelse och med det mål som vi har i dag. Det har vi varit väldigt överens om.

Det väcktes farhågor om att teknikutvecklingen på kärnkraftsområdet hade gått så långt när det handlade om SMR:er att regelverket inte var uppdaterat. Då gav Magdalena Anderssons regering uppdrag till myndigheten att ta fram en uppdatering. Man kommer att slutrapportera i sommar. Bilden som Mats Green vill sätta är alltså inte riktigt sann. Den sätts av politiska skäl, inte för att man vill elsystemets eller det svenska näringslivets bästa.

Vi kommer under mycket lång tid att ha kärnkraft i Sverige. Vi socialdemokrater tycker att det är en rimlig utveckling i det här läget. Vi har dessutom möjligheten att se ny kärnkraft byggas. Vi får exempelvis se vad den översyn som det statliga bolaget påbörjade under vår tid i regeringsställning landar i framöver.

Men vi var ju överens om det här. Ni tyckte att det här var väldigt bra. Och nu beskriver ni just precis det som om det skulle vara ett stort problem. Det blir inte riktigt trovärdigt, framför allt inte när vi trots allt är den största elexportören och har de lägsta elpriserna – om än för höga – i EU.

Anf. 102 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Jag kan leva med att Sverige exporterar lite mindre el.

Tre saker. Den första gäller energiöverenskommelsen. Ja, vi var med tillsammans med Kristdemokraterna för att se till att rädda kvar det som kunde räddas av svensk kärnkraft eftersom den dåvarande regeringen med Socialdemokraterna och Miljöpartiet gjorde allt man kunde för att dels lägga ned befintliga reaktorer och dels sätta stopp för de två nya reaktorer som Vattenfall hade planerat, som om man inte satt stopp för dem hade kunnat vara färdiga att tas i drift ungefär i dag. Vi var med för att rädda det som räddas kunde av den svenska kärnkraften.

Vi hade också kunnat rädda kvar Ringhals 1 och 2 om inte Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Vänsterpartiet med en rösts marginal i riksdagen hade fällt det förslaget. Då hade vi kunnat ha Ringhals 1 och 2 kvar i drift.

Sedan vill jag faktiskt ha svar på frågan om det socialdemokratiska kongressbeslutet från 2021, alltså efter att energiöverenskommelsen hade ingåtts, om att man skulle fasa ut kärnkraften – det är ju så beslutet lyder – och successivt ersätta den med förnybara energikällor. Min fråga är återigen: Ska ni stryka det kongressbeslutet? Ska ni stryka det behöver ni göra det i närtid, för annars har det ingen trovärdighet när ni står och säger att ni vill ha mer kärnkraft. Fast ni säger i och för sig inte att ni vill ha mer kärnkraft, utan ni säger att ni kan acceptera att vi har kärnkraft kvar – att det är rimligt. Det är inte riktigt, i alla delar och fullt ut, ett jakande svar, fru talman.

Det tredje och sista jag fortfarande vill ha svar på gäller ert mål om 60 terawattimmar fossilfritt. Varför satte ni inte själva det målet under den senaste socialdemokratiska regeringen i Sverige? Då fanns alla problemen. Varför satte ni inte själva ett sådant mål, när alla andra såg vad som höll på att ske?

Anf. 103 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att Mats Green lyfter upp frågan om Ringhals 1 och 2. Det är ju lite av en följetong nu i regeringskretsarna, där ni uppenbarligen har kommit fram till samma slutsats som alla andra – det är bara Sverigedemokraterna kvar – nämligen att det inte går att rädsla på några rimliga villkor. Det är bra om det blir fler som ser verkligheten så som den ser ut. Då kan man lägga detta åt sidan.

Den andra frågan, som jag inte hann svara på i min förra replik, handlade om att de 60 terawattimmarna ingår i de 300 som Tidöpartierna vill få på plats till 2040. Det är helt sant, och det innebär väl att man kan sätta denna typ av mål, vilket ifrågasattes tidigare. Det är naturligtvis fullt möjligt att göra det. Det verkar inte riksdagsbundet än, men det kanske blir det.

Det är klart att de ingår. Men grejen är bara den att om vi inte nu får in mer el i det svenska systemet och inte får på plats alla de investeringar som svenska företag och nya intressenter vill få på plats i vårt land, med nya jobb, ny välfärd och bättre konkurrenskraft, kanske dessa inte blir kvar. Då har vi inte de stora näringsgrenar som använder mycket el i dag. Det är så allvarligt detta är.

Det är därför vi vill peka på det kortare perspektivet. Och vi är inte ensamma. Även många industrier och branschförbund pekar på att detta måste fram här och nu, och då måste vi använda alla kraftslag vi kan använda. Gör mer med vattenkraften, och effekthöj där det går. Gör mer med kärnkraften, och effekthöj där det går. Bygg ut vindkraften, och gör om gammal vindkraft så den blir ännu mer effektiv. Det är väl de redskap vi har till vårt förfogande.

Vi vill peka på att det är viktigt att göra detta. Vi gör det gärna tillsammans med andra och i samtal som kan göra energipolitiken mer långsiktig.

Anf. 104 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten pratar om breda överenskommelser. Jag funderar på vad det är vi ska prata om. Är det inte dags? Är det inte färdigfikat nu? Ledamotens parti är inte så piggt på att bjuda in alla partier i övriga frågor, men nu vill man plötsligt dra ut på detta och prata energiöverenskommelser.

Det är dags för Socialdemokraterna att bestämma sig om kärnkraften. Jag hör det konstant, och jag hörde det i samband med Moderaternas fråga här tidigare: Det svaras inte på hur detta med kärnkraft ska gå till.

Men vi gör så här: Förklara i stället! Vi fasar ut kärnkraften, för det är uppenbarligen det Socialdemokraterna vill även om man låtsas som något annat. Vad ska vi ha i stället? Det var fråga nummer ett.

Den konkreta fråga nummer två är: Ska de 60 terawattimmar som nu ska byggas vara installerade och klara om fem år? Är det detta Socialdemokraterna ser framför sig, fru talman? Var ska detta vara någonstans? Och vilken typ av kraft? Kommer det att krävas balanskraft, och vilken då i så fall?

Anf. 105 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt föraktfullt att prata om att politiker fikar. Man har i så fall dålig förståelse för hur svensk politisk tradition ser ut och för vad vårt land egentligen i grunden är.

Vi har under väldigt lång tid varit en samarbetsdemokrati, där vi räcker ut handen till varandra. Det kan handla om alltifrån liberaler och socialdemokrater som ordnar rösträtten till fack och arbetsgivare som kommer överens om den svenska modellen eller socialdemokrater och bondeförbundare som – föraktfullt, då – kohandlade fram de viktiga frågorna. Och så här kan vi fortsätta.

Det har varit väldigt viktigt för Sverige att vi håller ihop och gör saker tillsammans. Det är inte så konstigt, för vi är ett ganska litet land – om än stort på många områden, och framgångsrikt. Så det är klart att vi behöver göra mer tillsammans.

Dessutom är det precis som Jessica Stegrud sa i sitt anförande och som Rickard Nordin sa förut om Uniper: Det är viktigt för näringslivet och för den som vill investera att det finns långsiktighet. Det är ett problem för Sverige att vi har så mycket av kortsiktighet nu. Det borde vi alla kunna se, bli överens om och försöka göra något åt, även om det ibland är väldigt svårt.

De fikasamtal som Stefan Löfven hade under sina år i regeringen ledde från att industrin i Sverige var ”basically gone”, som statsminister Reinholdt sa när han åkte till världsmöten, till att industrin är på tå på ett fantastiskt sätt. Man anställer. Jag var i Ludvika i går och såg framtidstron, med alla människor som ska in i de verksamheterna – som dessutom hänger ihop med den elektrifiering som nu sker.

Det är fantastiska möjligheter. Vi borde ta dem genom att bli överens, i vårt fall med regeringen. Men regeringen får väl bestämma vilka de bjuder in.

(Applåder)

Anf. 106 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Hade det inte varit här jag var hade jag faktiskt trott att jag var på stand-up comedy. Det är faktiskt hutlöst, fru talman, att som socialdemokrat stå här och påstå att alla ska bjudas in till blocköverskridande samtal och bjudas in att vara med och samarbeta. Det finns väl inget parti som lika mycket som Socialdemokraterna har uteslutit mitt parti när det gäller just breda överenskommelser. Det är faktiskt bara trams.

Men jag förstår varför ledamoten lägger tid på den här målande beskrivningen av samarbete, för ledamoten vill inte svara konkret. Var ska de 60 terawattimmarna byggas på drygt fem år? Vilken typ av kraft? Vilken typ av balans- och reservkraft kommer att krävas? Var någonstans i Sverige ska detta ske? Är det rimligt? Kommer det att kunna ske, helt enkelt? Nu vill jag ha konkreta svar.

Sedan vill jag också gärna ha det sista svaret gällande kärnkraften. Vad gör vi utan kärnkraft i energisystemet? Med socialdemokratisk politik, som tack och lov inte får råda just nu, har vi nämligen ingen kärnkraft i systemet om så där 15, 20 eller 30 år. Vad vill Socialdemokraterna ha i stället?

Anf. 107 FREDRIK OLOVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror nog att det var på sin plats att berätta för Sverigedemokraternas ledamöter vad Sverige egentligen är. Det är inte alltid ni vet det. Så det kan vara på sin plats att ge en liten historisk återblick på vad som har byggt Sverige starkt. Där har vi socialdemokrater alltid varit de

som står främst. Det är oss man kan lita på när det verkligen behövs. Det tror jag också att den här regeringen så småningom kommer att upptäcka.

När det handlar om kärnkraften kommer vi att ha kärnkraft under över-skådlig tid i Sverige, antagligen till och med de reaktorer som går i dag eftersom de antagligen kommer att livstidsförlängas. Vi tycker att det är bra att de dessutom effekthöjs, framför allt om det kan ske snabbt. Det är bra.

Detsamma gäller för vattenkraften och för vindkraften. Det handlar om den befintliga vindkraften som faktiskt kan leverera mer om man uppgraderar den, vilket kommer att kunna ske de kommande åren, men vi kommer också att behöva bygga ut – vilket vi nu är överens med regeringen om när det gäller en del havsbaserad vindkraft. Frågan är bara vad Jessica Stegud och Sverigedemokraterna tycker om detta, för vi hör ju varenda gång ett sådant beslut fattas hur fel det är, vilka problem det skapar och hur vedervärdigt det blir om vi går den vägen.

Det är bra om regeringen orkar stå emot. Det kanske man gör en stund till, men risken är väl att man får betala dyrt i någon förhandling så att det blir lite sämre för Sverige på ett annat sätt i stället.

(Applåder)

Anf. 108 MATS GREEN (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till budgeten och till det som denna debatt ska behandla, nämligen regeringens förslag till nytt energipolitiskt mål om 100 procent fossilfritt i stället för förnybart, då förnybart bara är en kod för att utesluta kärnkraft, och det har inte Sverige eller klimatet råd med. De partier här inne – Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – som motsätter sig detta med all kraft behöver också reflektera över vad det innebär.

Fru talman! Elräkningar för maj månad har landat i brevlådorna runt om i Sverige. Boende i södra Mellansverige och norrut kanske när räkningen öppnas får intrycket av att de senaste två åren av elkris har passerat, för där väntar lägre räkningar för de flesta. Men detta är dessvärre inte fallet. Det kan södra Sverige, elområde 4, intyga om. Där har priserna fortfarande varit mer än det dubbla jämfört med ett normalt år.

Situationen är mycket allvarlig, och den senaste kraftbalansrapporten från Svenska kraftnät fick Energisverige att sätta kaffet i halsen. Den situation vi befinner oss i är en direkt konsekvens av den förra regeringens misslyckade energipolitik och avsaknad av en långsiktig plan. Det är egentligen vad det handlar om. Därför är jag glad över att den moderatledda regeringen och våra kollegor i Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna nu lägger om energipolitiken för att återuppbygga ett fungerande, stabilt och rent elsystem.

Att återuppbygga energisystemet och sedan planera för att det ska stå starkt i en lång framtid är ett omfattande projekt som inte görs över en natt. Det första tydliga steget togs när Tidösamarbetet formerades, där alla ingående partier var i brett samförstånd om vikten av ett långsiktigt, stabilt och teknik- och klimatneutralt energisystem. För att uppnå detta är kärnkraften av största vikt. Den är i dagsläget det enda kraftslag som kan placeras där elen behövs, som kan producera när elen behövs och som kan producera el med minsta möjliga utsläpp. Detta är inte bara något som alla

partier i regeringssamarbetet förstår utan även en mycket stor del av det svenska folket.

Fru talman! Därför tar vi just denna dag nästa steg på denna långa väg. Efter denna dag sätter vi på papperet att kärnkraften är en välkommen del i framtidens samhälle, där den inte längre befinner sig under det konstanta hotet av politiskt satta stoppdatum.

Trots dagens mödosamma energiläge finns det flera representerade partier i denna församling som inte har lärt sig något av sina tidigare misstag.

Att dra lärdom av sina misstag och i synnerhet att föra dessa lärdomar vidare till kommande generationer är av yttersta vikt. Därför tvingas jag nu att kort beröra ett antal historiska fakta om hur Sverige, där världens kanske bästa elsystem fanns, hamnade i denna ansträngda sits. Jag nämner detta bara för att det spelar en enorm roll för nuläget, för framtiden och för hanteringen här och nu att allt detta har gjorts.

Under 20 års tid monterade Socialdemokraterna med hjälp av Miljöpartiet ned svensk kärnkraft. Tolv kärnkraftsreaktorer har blivit sex. Samtidigt stoppade de rödgröna Vattenfalls planer på att bygga två nya reaktorer vid Ringhals, som annars i princip hade varit färdiga att tas i drift exakt nu, när de hade behövts som bäst.

Karlshamnsverket har inte bara under ansträngda vintrar behövt elda 140 000 liter olja i timmen, utan man har även behövt göra så i augusti månad för att förse södra Sverige med el. Fossil olja behöver alltså användas för att södra Sverige inte har tillräckligt med elproduktion. Och var låg då den kärnkraft som Socialdemokraterna lade ned? Jo, i södra Sverige. Om dessa reaktorer hade varit kvar i dag hade Sverige varit betydligt mer motståndskraftigt mot den kris som hela Europa har försatts i genom Rysslands invasion av Ukraina.

Utöver att man monterade ned kärnkraften, med uppenbara konsekvenser för både klimatet och elpriserna, försvårade man för kraftvärmens och för vattenkraften genom en räckta nya och höjda skatter, som vi avskaffade i den tidigare höstbudgeten. Man införde också en räckta tillståndsprocesser ägnade att riva ut mängder av elproducerande vattenkraft, återigen främst i södra Sverige, där denna vattenkraft behövs som bäst.

Magdalena Andersson ägnade åtta år i regeringsställning åt att bland annat montera ned grunden för svensk elproduktion och vill nu alltså att en ny regering rensar upp efter henne på åtta månader. Det säger ganska mycket om vad vi pratar om, fru talman.

Jag tänker inte ägna mer tid i det här anförandet åt att beskriva konsekvenserna av den tidigare rödgröna regeringens energipolitik, för fakta och verklighet talar för sig själva. Vi hade annars inte stått här och diskuterat detta. Framför allt kommer jag att tala om det som vi i regeringen nu rivstartat med på både kort och lång sikt, men hade jag varit socialdemokrat eller miljöpartist i den här församlingen hade jag varit betydligt mer ödmjuk än vad vi har sett från dessa partier hittills.

Fru talman! Den situation Sverige befinner sig i är långt ifrån hållbar för vare sig hushållen, företagen eller klimatet. Att elpriserna gång på gång slår nya rekord och att elräkningarna är oberäknliga är inte godtagbart. Att företag dessutom inte kan bygga ut sin verksamhet på grund av att det saknas tillräckligt med ren el är bedrövligt. Energikrisen är ett hot mot Sverige som modernt industriland. Så kan vi verkligen inte ha det längre.

Låt mig bara beskriva en liten del av allt det som vi nu gör på kort och lång sikt. Jag börjar med den korta sikten.

Svenska kraftnät fick ett tydligt uppdrag att säkra tillgången på effekt i Skåne. Öresundsverket stod i begrepp att skeppas helt nedmonterat till Sydostasien. Detta har nu stoppats, och verket kommer nu att stå i beredskap från 2025 för att stötta södra Sverige. I går presenterades uppdraget till Svenska kraftnät och Energimarknadsinspektionen för att förkorta anslutningstiderna till elnätet. Veckan innan tillsattes en utredning för att se över strukturen av alla myndigheter som är involverade i svensk energiförsörjning för att säkerställa att de är redo för kommande utmaningar.

Kraftvärmeskatterna, som den tidigare regeringen införde eller höjde, är avskaffade – både avfallsförbränningsskatten och koldioxidskatten för kraftvärme. Detta innebär att man snabbt kan öka elproduktionen i befintliga kraftvärmeverk. Vi talar alltså om outnyttjad elproduktion motsvarande minst ett kärnkraftverk. Det är de mängder som har skattats bort och blivit olönsamma på grund av den tidigare regeringens och dess stödpartiers politik.

Regeringen har även beslutat om ett nytt stöd för energieffektivisering, som går till ungefär 150 000 småhus i hela landet som är uppvärmda med direktverkande el. Skattereduktionen för installation av solceller höjs från 15 till 20 procent. Detta är satsningar på 1,2 miljarder som på riktigt berör många människor över hela Sverige.

Regeringen har även pausat tillståndsprövningarna för befintlig elproducerande vattenkraft. Detta är viktigt för både elproduktionen och landsbygden och, inte att förglömma i dessa tider, krisberedskapen.

Låt mig tillägga att de utrivningar som man har genomfört har varit ett rent övergrepp på den svenska landsbygden. Men det blir mer diskussioner om det i andra sammanhang.

Det jag har räknat upp är som sagt bara en liten del av det som görs på kort sikt. Nu, fru talman, ska jag säga några ord om den långa sikten.

Den tidigare regeringens kanske största synd är att man inte brydde sig om framtiden. Svenska kraftnäts balansrapport, som jag berörde tidigare, är en mardrömläsning. Den visar på risken för ett katastrofalt effektunderskott när behovet är som störst kommande år. Frågan är då: Kunde detta förutses?

Jag tog en titt tillbaka i tiden och tittade på vad Svenska kraftnät skrev i sin rapport 2018. Jag citerar:

”Effektbalansen under toppplasttimmen kommer sannolikt försämrats, då stor volym planerbar produktion försvinner och i huvudsak ersatts av vindkraft och till viss del solkraft.”

För fem år sedan skrev alltså vår expertmyndighet detta. Klart och tydligt står det att problemen lär förvärras när den planerbara kärnkraften stängs.

Fru talman! Informationen fanns. Trots det lämnade den tidigare regeringen hyllorna tomma på planer för Sveriges energisystem. Inte en tanke på framtiden för detta energisystem fanns.

Vi Tidöpartier har en helt annan syn. Vi siktar mot ett långsiktigt planerat och stabilt energisystem. Därför börjar vi nu med att öppna upp för all fossilfri elproduktion. Energimyndigheten beräknar att elbehovet kommer att fördubblas till år 2045 – minst. Av den anledningen är 300 terawattimmar årligen planeringshorisonten, vilket också beskrivs i Tidö-

avtalet. Tidöavtalet är inte slut där, utan det ingår även i vår plan att införa ett leveranssäkerhetsmål för att säkerställa den svenska elförsörjningen.

För att det ska finnas den allra minsta chans att klara ett dubblerat elbehov behöver Sverige mer elproduktion – elproduktion som är fossilfri men också planerbar.

Mer elproduktion i en så stor skala kan vi få genom kärnkraft. Vi behöver nya reaktorer, och vi kan absolut inte lägga ned de reaktorer vi har, som vissa i denna sal vill. För att ny kärnkraft ska kunna komma på plats behövs såväl politiska som juridiska och ekonomiska förutsättningar. Vi satsar på nya gröna kreditgarantier på 400 miljarder för detta. Staten ska inte motverka ett fossilfritt, stabilt och planerbart energisystem – tvärtom.

Fru talman! Låt mig avsluta med att konstatera att de politiska förutsättningarna handlar om att man från politikens sida tydligt visar att alla fossilfria energislag behövs. Därför ska vi ha ett energipolitiskt mål om 100 procent fossilfri elproduktion där även kärnkraften är inkluderad. Branschen måste kunna känna sig trygg i att investera i kärnkraften utan att behöva vara rädd för att en framtida regering fattar beslut som framtvingar nedläggning av reaktorer.

Vi behöver även nya regler för energimarknaden. Det handlar om likvärdiga spelregler för alla kraftslag, där kraftslag som bidrar med viktiga stödtjänster ersätts för det av producenter som inte bidrar med dessa.

Fru talman! Tidöpartierna har bara påbörjat den massiva kursomläggningen av energipolitiken över hela linjen för mer energi till Sverige på både kort och lång sikt. Det är ett paradigmskifte om något, fru talman.

Jag vill använda den tid som jag egentligen inte har till att önska talmannen en trevlig sommar. Jag vill också konstatera att vi inte har klimatproblem i näringsutskottet. Vi har en god och respektfull samverkan över alla partigränser. Jag vill framför allt passa på att önska mina kollegor en riktigt skön och härlig sommar.

(Applåder)

Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Ledamoten Mats Green pratar om att det är viktigt att hålla sig till fakta. Därför blir jag väldigt nyfiken när han säger att Karlshamnsverket har körts för att stötta det svenska elsystemet. Jag har en mycket rak fråga där: När kördes Karlshamnsverket senast för att stötta just det svenska elsystemet? Det vore trevligt att få höra det.

Nu tar vi ställning till ett nytt mål om ett 100 procent fossilfritt elsystem till 2040. Det är ett mål som i princip redan är uppnått i dag. Vi har med något enstaka undantag uppnått det. Jag tror att elsystemet var 98,2 procent fossilfritt senast.

För mig sätts detta snarast i ett sammanhang med en regering som höjer utsläppen och därmed börjar tumma på klimatmålet. Man vill införa mål som i praktiken redan är uppnådda.

Då blir min fråga: Kan ledamoten nämna några andra mål som har lagts fram för riksdagen som redan är uppnådda när de införs, trots att det är nästan 20 år kvar till måldatumet?

Anf. 110 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det är alltid intressant när Centerpartiet ska framstå som the voice of reason i energidebatten. Jag välkomnar verkligen det, för his-

toriskt har Centerpartiet i energidebatterna egentligen tillhandahållit dogmatism, åttalsexercis och tankeförbud. Jag är glad att vi nu har kommit bort från det.

När det gäller Karlshamnsverket kan jag ha fel, men det eldades väl i Karlshamnsverket senast i vintras. Jag anar att Rickard Nordin vill komma till att en del av Karlshamnsverkets el tillsammans med övrig el också går på export. Så är det, men det är inte det som är poängen här. Man har också fått elda i Karlshamnsverket för att se till att man mäktar med energibehovet i Skåne och i andra delar av Sverige.

Tycker man verkligen på fullt allvar att 140 000 liter olja i timmen som spyr ut koldioxid och andra miljögifter är ett tecken på en lyckad energipolitik? Jag ställer frågan till Centerpartiet eftersom de i allra högsta grad har varit involverade i den energipolitik som innebär att man har avvecklat sex av tolv fullt fungerande reaktorer i Sverige. Alla de reaktorerna avvecklades av socialdemokratiska regeringar. Inte en enda av dem har avvecklats av en moderatledd regering.

När det gäller det energipolitiska målet är det inte alls så att vi nu har uppnått det. Vi pratar om en fördubblad produktion av fossilfritt till 2045.

Jag skulle vilja ställa en fråga där. Centerpartiets nuvarande partiledare har sagt att man visst inte stänger dörren för kärnkraft och till och med uttalat sig mer positivt där än vad Socialdemokraterna har gjort. Hur kommer Centerpartiet nu att ställa sig till ett nytt mål om 100 procent fossilfritt och ny kärnkraft?

Anf. 111 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Ja, det är lika säkert att moderater och andra kommer att prata om kärnkraft oavsett vilken fråga man ställer som att Sverigedemokraterna på samma sätt brukar prata om invandring.

Jag ställde frågor om målet och om det finns andra mål som man kan se redan är uppnådda när man inför dem och om Karlshamnsverket.

Jag kommer att återkomma till Centerpartiets ställning när det gäller kärnkraften, men ledamoten kunde kanske själv läsa i tidningen i dag att vi inte har något problem med att man skulle prata om detta. Men det är helt orimligt att införa mål som redan är uppnådda. Om man på riktigt vill vara ambitiös ska man göra ett 100 procent fossilfritt energisystem. Ledamoten är orolig för 140 000 liter olja i timmen. Det är 4 miljoner liter diesel om dagen som regeringen ökar utsläppen med på drivmedelssidan. Det är energisystemet som är viktigt.

På sommaren har Karlshamnsverket körts på kommersiella villkor, inte alls för att stötta elsystemet, för man har inget sådant uppdrag över huvud taget. Det beror ju på att vi har haft höga gaspriser och kärnkraft som har legat nere för revision i Sverige och att man har haft problem i Frankrike. Det har egentligen inget att göra med vad man tycker om annat. Det handlar om marknaden. I så fall får man ha marknadssynpunkter.

Det Centerpartiet har varit tydliga med när det kommer till just Karlshamnsverket är att det borde köra med bioolja. Möjligheterna att upphandla det finns, men denna regering och även tidigare regering har helt enkelt valt att inte göra det.

Det som jag blir mest orolig för är att man säger att man måste ha detta mål för att vi ska fördubbla elsystemet. Det måste betyda att Moderaterna ser en risk för att vi ska få mer fossilt. Det är faktiskt den vägen man har gått när man har sänkt skatter på fossilt, även elproduktion, och inte ställt krav på förnybara bränslen i effektreserv, exempelvis. Jag blir väldigt förvånad över den inställningen och över att man ska ha oambitiösa mål som redan är uppnådda.

Min fråga blir återigen: Kan man nämna när Karlshamnsverket har körts för att stötta det svenska elsystemet? Det har inte hänt. Det har snarare varit Polen som man har stöttat. Det var väldigt länge sedan Karlshamnsverket kördes. Låt oss hålla oss till fakta! Sedan vill jag gärna höra om ett annat mål som redan är uppnått när man inför det, för det är det som vi faktiskt röstar om nu i riksdagen.

Anf. 112 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det handlar om ett fossilfritt mål i stället för ett mål om förnybart. Förnybart är bara kod för att plocka bort kärnkraften i alla delar, fullt ut. Centerpartiet säger att de visst kan tänka sig ny kärnkraft. Jag välkomnar det. Sedan får vi se hur många partiledarskiften det blir – det vet vi inte riktigt. Men jag välkomnar den omvändningen.

Jag hoppas att Centerpartiet stöttar regeringen i att det ska vara 100 procent fossilfritt 2045 och att vi dessutom har en fördubblad elproduktion.

Vi kan alltid diskutera reduktionsplikten. Vi kunde ta del av en intressant rapport från Riksrevisionen. Om man läser hela rapporten kan man konstatera att det finns ganska skarp kritik framför allt när det gäller konsekvenserna för miljön av den reduktionsplikt som har införts. Det behöver man på något sätt erkänna.

Sedan till frågan om Karlshamnsverket. Karlshamnsverket eldades bland annat för att stötta en hopplös elsituation i södra Sverige. Att en del av det gick på export, precis som en del annan el går på export, är en fråga för sig. Elmarknad är en del av EU:s inre marknad.

Det eldades också för att hantera alla skadeverkningar av att bland annat Centerpartiet har varit med och monterat ned de mest basala delarna av det svenska kraftsystemet.

Återigen: Man har lagt ned kärnkraften, man har skattat bort kraftvärmen och man har rivit ut vattenkraften. Det är de problem som vi nu lägger en enorm kraft på att försöka lösa.

Det kommer inte att gå att lösa över en natt. Det är just därför som arbetet behöver fortsätta och som vi i dag behöver fatta beslut om ett nytt energipolitiskt mål för Sverige.

Anf. 113 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten!

Jag vill tala lite grann om kärnkraft, ett kärt ämne. Ledamotens eget parti drev en gång i tiden frågan om avveckling av kärnkraft. Nu känns det som att det var väldigt länge sedan. Ibland är det som att det råder en viss minnesförlust rörande historiken om kärnkraft.

Vi hade en folkomröstning 1980 som var ett resultat av en kärnkraftsolycka i Harrisburg i USA. Det gjorde att svenska folket lade sin röst på att avveckla kärnkraften.

Min fråga är egentligen kopplad till det replikskifte som ledamoten hade med den socialdemokratiska ledamoten. Där hävdade ledamoten att Socialdemokraterna lade ned kärnkraften. Jag har jobbat med energifrågor länge. Jag visste inte ens att Socialdemokraterna ägde kärnkraft. Det var nyheter för mig.

Dessutom talade ledamoten om att det hade blivit ökade kostnader för kärnkraften. Det stämmer. År 2011 inträffade en olycka i Fukushima som motsvarade 168 Hiroshimabomber. Efter det beslutade man att man skulle ha oberoende härdkyllning. Det hade inte de svenska kärnkraftverken, så de var tvungna att uppgradera.

Jag undrar om ledamoten tycker att det var en onödig åtgärd. Samtidigt undrar jag varför ledamotens parti valde att lämna energiöverenskommelsen där man balanserade den extra kostnaden genom att ta bort effektskatten för kärnkraften. Det var kanske inte något som mitt parti i första hand hade valt.

Anf. 114 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Det kan vara så att jag på dessa minuter inte kan svara på de cirka 36 frågor som jag fick av kollegan, men jag ska göra ett gott försök.

Som väldigt stolt konservativ kan jag säga att Moderaterna aldrig har velat lägga ned den svenska kärnkraften. Det vore intressant att få ett exempel på detta. Det är första gången jag hör det. Det skulle vara en paradox.

När vi ändå är inne på paradoxer är det ett faktum att också Miljöpartiet är ganska stora vindkraftsmotståndare. I en rapport för två veckor sedan, tror jag det var, kom man fram till att i de styren där Miljöpartiet ingår ökar sannolikheten med 11 procent för att man säger nej till vindkraft. Jag har full förståelse för det. Man säger förmodligen nej till det av korrekta skäl. Men det säger ganska mycket om miljöpartisterna där.

Det är också intressant att konstatera att när det gäller havsbaserad vindkraft har regeringen sagt ja till dubbelt så många havsbaserade vindkraftsparker under åtta månader som den tidigare S-MP-regeringen sa ja till under åtta år. Det säger ganska mycket. Det är dessutom fakta.

Det ställdes en fråga om jag har några synpunkter på att man vidtar ytterligare säkerhetsåtgärder när olika olyckor sker inom olika kraftslag och i det här fallet kärnkraften. Självklart inte. Man ska alltid se till att inte något sparas för att ha så hög säkerhet som möjligt.

Det är intressant när miljöpartisterna tycker att vi är osjysta som anklagar Socialdemokraterna för att ha avvecklat kärnkraften. Jag noterar att alla som tidigare gått och skanderat på gator och torg att kärnkraften ska bort, och dessutom sagt att de har tagit bort kärnkraften, nu säger: Det har vi aldrig sagt. De vill inte plåga oss med någon form av faktakunskap här.

Vi kan också konstatera att Magdalena Andersson lovade att avveckla kärnkraften 2013. Det var kanske det enda löfte hon höll.

Anf. 115 MARIELLE LAHTI (MP) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte riktigt fick svar på alla frågorna, men det kanske vara många.

Det är visst så att ledamotens parti drev linje 1 om successiv avveckling 1980. Å andra sidan fanns det inget alternativ som sa nej till avveckling.

Min fråga återstår. De kostnadsökningar som drabbade kärnkraftsproducenterna hade att göra med olika typer av säkerhetsmekanismer som man var tvungen att inrätta efter Fukushima. De kostnaderna ska man som producent bära själv menar vi.

Jag vill också fråga lite grann om uranbrytning. Jag frågade tidigare den sverigedemokratiske ledamoten. Var i Sverige anser ledamoten Mats Green att vi ska bryta uran? Eller ska vi vara beroende av att importera uran från till exempel Ryssland?

Anf. 116 MATS GREEN (M) replik:

Fru talman! Var i Sverige ska man bryta uran? Det är naturligtvis en mängd faktorer som får ingå i den bedömningen. Men har vi uran och behöver uran tycker jag att vi ska bryta det.

Jag kan väl återgälda frågan. Sverige är väldigt rikt på jordartsmetaller. Jordartsmetaller behövs i nästan all miljöteknik. Var anser Miljöpartiet att de ska brytas?

Man anser inte att de ska brytas i Sverige. Då säger sig vän av ordning: Då vill Miljöpartiet bara bryta jordartsmetallerna i länder med vidriga miljöförhållanden och vidriga arbetsförhållanden. Det är naturligtvis helt ohållbart.

Vi säger precis samma sak som kollegan Jessica Stegrud här tidigare. Behöver vi mineral och jordartsmetaller för vår gröna omställning och vi har dem i Sverige ska vi inte ha något fundamentalistiskt förbud mot att bryta dem här där det är lämpligt.

Sedan ska man konstatera att det svenska uranet tyvärr inte är så högvärdigt som till exempel det kanadensiska. Men vi måste fortfarande få bort alla tankeförbud och stopplagar som finns i Sverige om vi verkligen tror på den gröna omställningen.

Sedan ska jag säga några ord om effektskatten och kärnkraften. Det var effektskatten som man använde för att stänga ned svensk kärnkraft utöver ett antal andra verktyg, bland annat överenskommelser 1997.

Där var inte Miljöpartiet med. Men Centerpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna gjorde en överenskommelse 1997 om att stänga ned Barsebäck. Då började man med allt detta, och sedan fortsatte man.

Vattenfalls tidigare ansvariga säger att effektskatten var den enskilt största anledningen till att man tvingades börja stänga ned fullt fungerande klimatsmart kärnkraft i Sverige. Det är fakta, fru talman.

Anf. 117 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Nu blir det lite svårt att hålla mig till manuset efter allt jag har hört. Men jag ska försöka.

Debatten handlar om vårändringsbudgeten. Det är lite ovanligt att jag från näringsutskottet blandar mig i debatten om ändringsbudgeten.

Regeringen överlämnar två förslag till ordinarie ändringsbudget per år till riksdagen. Det är förslaget till vårändringsbudget som läggs fram i samband med den ekonomiska vårpropositionen och förslaget till höständringsbudget som läggs fram i samband med budgetpropositionen.

Vänsterpartiet presenterar givetvis sitt budgetalternativ genom att motionera på budgetpropositionen. Regeringens ändringsbudgetar läggs fram i förhållande till budgetpropositionen.

Vänsterpartiet brukar normalt inte motionera på regeringens två ordinarie ändringsbudgetar. Den främsta anledningen till det är givetvis att förslagen till ändringsbudget läggs fram i förhållande till regeringens budgetproposition, som Vänsterpartiet inte kan ta ansvar för. För att kunna lägga fram meningsfulla förslag till ändringsbudget skulle Vänsterpartiet alltså snarast behöva lägga fram dem som förslag om ändringar i sin egen budgetmotion, vilket givetvis inte är möjligt.

Fru talman! För att förverkliga vår politik behövs sammantaget en annan inriktning än den som regeringen föreslår, och vi deltar därför inte i beslutet om vårändringsbudgeten för 2023.

Regeringen har dock valt att lägga fram ett nytt energipolitiskt mål. Jag vet inte hur många gånger de partier som i dag ingår i regeringen och dess stödparti har basunerat ut detta med 100 procent förnybart. Det har jag hört i flera år, och jag skulle inte ha brytt mig om att reagera om partierna som företrädare den linjen åtminstone hade varit ärliga i sin argumentation. Men man påstår gång på gång att politiken har stängt reaktorer. Ibland har man hänvisat till några uttalanden från Miljöpartiet, och jag kan hålla med om att alla uttalanden kanske inte har varit så genomtänkta. Men om ägarna till dessa reaktorer hade haft samma bild av varför de tagits ur drift skulle ersättningskraven på regeringen ha kommit som ett brev på posten.

Vänsterpartiet ställer sig bakom reservationen under beslutspunkten om ett nytt energipolitiskt mål samt reservationen under beslutspunkten om breda energipolitiska samtal under innevarande mandatperiod. Jag vill alltså göra klart att vi yrkar bifall till båda de reservationer vi har i betänkandet, fru talman. Jag hoppas att någon annan lyfter den andra, så slipper jag lyfta två.

Vår reservation gällande ett nytt energipolitiskt mål handlar om att främja långsiktighet inom energipolitiken. Vi vill dock lyfta några avgörande aspekter när det gäller ett nytt energipolitiskt mål och vad samtal om energipolitiken bör beröra. För Vänsterpartiet är det viktigt med tydligt utformade etappmål för att bygga ut vindkraft och solenergi i den utsträckning och med den intensitet som krävs.

Vänsterpartiet har under lång tid fört en politik som främjar ett 100 procent förnybart energisystem och som ger oss billig och konkurrenskraftig elenergi. Jag och Vänsterpartiet delar inte reservanternas tilltro till marknadsprissättningen, alltså hur elenergi ska prissättas för att undvika oskäligt höga priser på svenskproducerad el. Därför kommer vi även framgent att fortsätta att driva kravet på Sverigepriser.

Hushåll och företag knäcks av de höga elpriserna. De är visserligen låga nu, men vi får se när hösten kommer. Samtidigt är Sverige den största exportören av el i Europa. Det behövs helt enkelt en annan prismodell, som får tillbaka elpriset till normala nivåer – ett slags prisskydd för svenska konsumenter.

Sverigepriser innebär att vi reglerar marknaden genom att frikoppla de svenska elpriserna från de skyhöga exportpriserna för el som säljs till kontinenten. Vi hörde till exempel varför Karlshamn var igång – det fanns ekonomi i att sälja elen dyrt till Polen under de timmarna. Med Sverigepriser får vi betydligt lägre elpriser för hushållen och snabbar på klimatomställningen. Vi anser att denna modell är den bästa lösningen i närtid för att mota de prischocker som kommer i spåren av den elprismodell vi har nu.

Elförsörjningen är fundamental för ett fungerande samhälle, och det är nödvändigt med större nationell kontroll över både energin och priserna. Elen kan inte behandlas som vilken marknadsvara som helst, frikopplad från geografi och historia. Den ingår i ett historiskt och strategiskt sammanhang med nationell industri- och boendestruktur och investeringar i produktion och överföring, nu och i framtiden. Detta måste utgöra en utgångspunkt för energipolitiken.

Att EU:s gemensamma marknad och prissättning inte fungerar som det är tänkt tycker jag att det senaste årets höga elpriser med all tydlighet har visat. Eftersom priset på elen sätts utifrån vad det kostar att producera den sist köpta elen på marknaden – det är det som kallas marginalprissättning – innebär det att den dyra fossilelen sätter priset hos alla konsumenter. Det vill vi komma ifrån.

Sverige ska givetvis fortsätta att exportera elenergi till våra grannländer, men konsumenter och industrier i Sverige ska inte behöva drabbas av att andra länder misslyckats med sin inhemska energiförsörjning och därmed drivit upp elpriserna för alla. Det som händer i dag är att vi betalar dessa priser till elbolagen, som gör stora vinster. Jag tycker att det är hög tid att ta tillbaka kontrollen över en så samhällsviktig funktion som hur el prissätts – och framför allt över åtminstone vår egenproducerade el, som går till våra konsumenter, företag och industrier.

Fru talman! Jag lyssnade tidigare i dag på debatten om riktlinjer för den ekonomiska politiken. Jag lyssnade på några replikskiften där regeringens stödparti Sverigedemokraterna frågade sig var all den elenergi ska komma ifrån som behövs för att genomföra den omställning som är på gång när det gäller stål utan kol och allt annat. Och det är klart – med regeringens politik att aktivt bromsa förnybar el till marknaden uppstår faktiskt frågor som denna. Men man inser inte att det är just den förda politiken, som SD själva stöder, som gör att det blir mer osäkert.

I och med incitamentsutredningen tog man till exempel bort det verktyg som skulle ha gjort skillnad på så sätt att fler kommuner skulle säga ja till mer vindkraft. Regeringen tyckte nämligen att de pengar som fastighetsskatten skulle ha bidragit med i statsbudgeten behövdes bättre till att sänka skatten till de mest välbärgade.

Jag tycker faktiskt att regeringen är skadlig för konkurrenskraften och framför allt för framtidens industri, som nu ser sig omsprungna av industrin i länder som inser att billig energiproduktion kan byggas i närtid. Industrin kan inte vänta på kärnkraft som kanske kommer på plats om 15 år.

Anf. 118 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Birger Lahti för anförandet.

Ledamoten pratar om målet om 100 procent förnybart och att det är ett viktigt mål för Vänsterpartiet. Jag fortsätter, min vana trogen, att ställa helt

konkreta frågor. Hur ska det gå till? Vad ser Vänsterpartiet för kraftslag i stället? Vad tänker man sig för balans-, reserv- och effektkraft? Och när i tiden skulle detta kunna vara genomförbart?

Prot. 2022/23:128
20 juni

Vårändringsbudget
för 2023

Anf. 119 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Jessica Stegrud för frågorna.

Vi har i dag ett system där kärnkraft är en mycket viktig del. Den tuffar på, och Vänsterpartiet är inte för att med politiska medel stänga den. Den kommer säkert att tuffa på ett bra tag. Men jag tycker att Sverigedemokraterna missar något i sin iver att bedriva politik för kärnkraft.

Om man lyssnar på industrin hör man att de vill ha en billig elproduktion, vilket i dag faktiskt innebär vindkraft. Den är volatil när det gäller priserna, och industrin vill ha ett stort överskott – för då gör de vätgas. Det är vätgasen som är nyckeln till industriomställningen. Det är inte så att industrin behöver effekt under några timmar en viss tid, utan strategin för att komma ifrån kol i produktionen bygger helt enkelt på vätgasen.

Det är detta som inte kommer på plats med denna iver att bromsa förnybar vindkraft i tron att allt kommer att lösas med kärnkraft. Om vi får investerare som är villiga att satsa på kärnkraft är det mycket möjligt att vi har den på plats om 15 år, men industrisatsningarna i norra Sverige behöver billig elproduktion – och gärna volatil, för då kan man göra mycket vätgas när priserna är låga.

Den diskussionen tar Sverigedemokraterna aldrig. Man pratar om målarfärg som lossnar från vingarna på vindkraftverk, men man pratar ingenting om de tusentals ton avfall från Sveriges kärnkraft som vi ännu inte har något svar på hur vi ska hantera. Det tycker jag är lite märkligt. Man silar mygg och sväljer kameler.

Anf. 120 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar att det inte går att få ett svar i den här frågan. Jag kan inte dra någon annan slutsats än att det handlar om väldigt utopiska mål som inte går att nå. Åtminstone går det inte att sätta någon tidsram eller något pris för dem eller säga hur det ska gå till.

Detta är ju den ständiga frågan när man pratar om vätgas. Jag höll ett alldeles för långt anförande tidigare – jag beklagar det, fru talman – och lade en stor del av tiden på att förklara hur otroligt mycket el som krävs för att ta fram den vätgas som Vänsterpartiet gärna pratar om att använda i elproduktionen och även för lagring. Detta kräver enorm kapacitet. Frågan kvarstår: Var ska denna el komma ifrån?

Vi behöver ju någonting att reglera med i dag. Det finns en anledning till att det ser ut som det gör i södra Sverige. Man kan stå och skryta om att vi leder exportligan, men det hjälper ju inte. Det är volatil, och det blandas. Effektbrist blandas med elöverskott. Detta är inte tecken på en sund marknad.

Vänsterpartiet vill gå in och ändra prismodellen och köra planekonomi i ett försök att stabilisera priserna. Det kan man kanske göra, men jag tror inte att det kommer att leda till incitament för att rätt kraftslag etableras i de delar av landet där vi behöver dem.

Den ständiga frågan kvarstår: Hur ska det gå till? Vilken balans- och reservkraft tänker man sig i en övergång? Allt detta med vätgas ligger ju oändligt långt fram i tiden. Det har heller inte provats på storskalig nivå, så vi vet faktiskt inte om det ens kommer att fungera.

Jag har också en sista fråga. Hur ser Vänsterpartiet på det faktum att det kraftslag som man förordar, det vill säga vindkraften, till allt större del ägs av den kinesiska staten och kinesiska investerare? Är detta ett problem för Vänsterpartiet?

Anf. 121 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Jag yrkar bifall till båda de reservationer som vi är med på.

Ja, Vänsterpartiet tycker att det är ett problem att kineserna äger mycket vindkraft. Där har vi missat någonting – det sa även Säpo under en utfrågning i utskottet.

Det är inte lika lätt att bygga ut havsbaserad eller landbaserad vindkraft med den politik som denna regering bedriver. Med precision tar man bort de incitament i utredningen som skulle ha gjort att kommuner säger ja. Då blir det svårare.

Apropå vätgaslagring är det inte framför allt lagringen vi behöver i dag, utan det vi behöver är vätgas för industrins omställning. Man ska använda den i reduktionen i stålproduktionen.

Jag lyssnade på Stegruds anförande, och historieber beskrivningen var rätt i sig – från att vara ett av de fattigaste länderna blev Sverige det där industrilandet. Jag är övertygad om att vi inte skulle ha lyckats om vi hade haft ett parti som Sverigedemokraterna i riksdagen då när vi behövde invandring. Vi tog in så mycket folk – du kan inte ens räkna dem. Sverige har varit ett öppet land, och det har gjort att Sverige har blivit framgångsrikt. Vi skulle inte ha lyckats med den politik som denna regering med hjälp av Sverigedemokraterna driver. Ledamoten riktar in sig bara på energiproduktion, men det fanns andra pusselbitar som var ack så viktiga på den tiden.

Anf. 122 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! I dag har det önskats en särskild inriktning på debatten när det gäller vårändringsbudgeten. Detta beror på att det i denna vårändringsbudget föreslås ett nytt energipolitiskt mål från regeringen som innebär att det ska vara 100 procent fossilfritt i stället för 100 procent förnybart, som så många före mig har sagt i denna talarstol under den senaste timmen.

Energipolitiken engagerar verkligen, och det gläder mig. Energi och elproduktion är en kärnfråga för vårt samhälle och har varit det väldigt länge, men vi har varit så bortsämda med att ha ett system i världsklass att vi knappt ens har tänkt på det.

De senaste åren har vi dock haft många anledningar att inte bara tänka utan också agera för att återupprätta vårt lands förmåga att producera stabil, leveranssäker och fossilfri el till ett konkurrenskraftigt pris. Därför är jag glad över att vi nu har en regering som förmår peka ut ett förtydligt mål om att all elproduktion ska vara fossilfri. Formuleringen ”förnybar” fungerar inte om vi på allvar tror att vi ska kunna fördubbla elproduktionen.

Fru talman! Det är mycket positivt för Sverige att Socialdemokraterna och regeringen har en samsyn avseende behovet av att snabbt bygga ut fossilfri elproduktion i Sverige. Att politiken är överens om att alla goda krafter behövs är en bra grund för den gröna omställningen.

För att vi ska lyckas genomföra den omfattande elektrifiering som krävs för att nå klimatmålen och möjliggöra den gröna industriella omställningen behövs verkligen alla fossilfria kraftslag, vilket jag har pratat om så många gånger i denna kammare under väldigt många år.

Den beskrivning av behoven som Socialdemokraterna gör i sin motion, inklusive behoven på kortare sikt än till 2040, håller regeringspartierna med om helt och hållet. Dessvärre är det med stor sannolikhet inte praktiskt möjligt, hur gärna vi än hade velat det, att åstadkomma ett så stort tillskott som 60 terawattimmar redan till 2030. Regeringen arbetar målmedvetet för att korta tillståndsprocesserna för all fossilfri energiproduktion och för elnät och tar bort de hinder som finns när det gäller att bygga ny kärnkraft. Ett riksdagsbundet mål som inte är realistiskt är dock inte till glädje för någon.

Fru talman! Utifrån en översiktlig analys av myndigheternas senaste scenarier kan man säga följande: År 2022 var elproduktionen ungefär 170 terawattimmar, och elanvändningen var 137 terawattimmar. Nettoexporten var alltså 33 terawattimmar. Energimyndighetens senaste scenarier slår fast ett behov på omkring 35 terawattimmar ny elproduktion mellan 2021 och 2030.

Eftersom ökningen i närtid främst kommer från vindkraft krävs ett fortsatt överskott – export – över året för att täcka behovet. Enligt beräkningar ser det ut som att produktionen 2030 hamnar någonstans omkring 210–220 terawattimmar. Det innebär alltså en ökning med 40–50 terawattimmar från 2022.

När det är vindkraft som står för majoriteten av utbyggnaden kommer det inte att ge en markant ökning i effekttilldelning till nya industrier. Vindkraften bidrar med energi och förmodligen till lägre elpriser sett över ett år, men den bidrar inte med någon större mängd effekt – alltså megawatt – och kommer därför inte heller att möjliggöra omställningen till 2030 så som Socialdemokraterna verkar se framför sig.

Vindkraften har ungefär 9 procent kapacitetsfaktor, medan kärnkraften och vattenkraften har närmare 100 procent. Exempelvis skulle 1 000 megawatt kärnkraft möjliggöra cirka 1 000 megawatts anslutning till nya elkunder, medan 1 000 megawatt vindkraft möjliggör mindre än 100 megawatt i tilldelning till nya industrier.

Det räcker alltså inte att endast ha en plan om terawatt, utan det är viktigt att vi utöver 100 procent fossilfritt och planeringsmål tar höjd för fysikens lagar och utvecklar ett effektivt elsystem som levererar stabil el till stabila priser under årets alla timmar. Det är ett mål för leveranssäkerhet.

Lägg därtill alla vindkraftverk som måste förnyas eftersom deras livslängd är 15–20 år för de lite äldre verken och möjligtvis 25 år för de lite nyare och högre vindkraftverken. Det här kommer inte att investeras i av sig självt, och debatten om avfallet från detta är i stort sett obefintlig i Sverige.

Fru talman! När näringsutskottet för några veckor sedan debatterade energifrågorna sa jag följande, och jag vill upprepa det:

Jag noterar att flera partier i oppositionen efterlyser breda energipolitiska samtal. Jag säger bara: Vad väntar ni på? Sitt inte på händerna och vänta på att bli uppbadna! Dansen är redan igång, och golvet är fritt att beträda! Snart behövs det heller inte ens danstillstånd för att dansa.

Det är hög tid att politiken ansluter sig till det näringslivet och medborgarna vill, det vill säga att vara konstruktiva och arbeta för att skapa förutsättningar där marknadens aktörer ska våga och vilja plöja ned miljarder för att ge vårt land den el som behövs för att vi ska klara klimatmål och välfärd och kunna fortsätta att vara konkurrenskraftiga.

Regeringen ger samtliga politiska partier i riksdagen denna chans, för ni är alla inbadna att komma med inspel inför den energipolitiska proposition som ska läggas fram i höst. Det vi inte har tid med är att skapa samlingsberedningar där tiden bara går utan att något egentligen händer. Det är faktiskt dags att gå från ord till handling.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Cecilia Engström och Camilla Rinaldo Miller (båda KD).

Anf. 123 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! I dag röstar riksdagen om förslaget till vårändringsbudget. Det är en ganska ovanlig budget eftersom den inte bara handlar om själva budgeten, utan genom närmast en bisats vill regeringen ändra Sveriges energimål. I stället för att förankra det nya energimålet har regeringen valt en väg som skapar ännu mer osäkerhet.

Sverige behöver oerhört mycket el de kommande åren till elektrifiering av transporter och till de gröna industrier som investerar i produktion av fossilfria produkter. Prognoser från Energimyndigheten visar att elbehovet kan fördubblas redan till 2035, och Energiföretagen bedömer att Sveriges elbehov 2045 kommer att vara 330 terawattimmar, vilket kan jämföras med vår nuvarande produktion på cirka 170 terawattimmar.

Nyligen kom en rapport om att bara industrin kan behöva över 70 terawattimmar 2030, och då ter sig Socialdemokraternas nya mål om 60 terawattimmar till 2030 som lite oambitiöst. Men jag blir ännu mer oroad när Kristdemokraterna säger att 60 terawattimmar till 2030 är orealistiskt och omöjligt. Vill regeringen och Kristdemokraternas energiminister sända budskapet till näringslivet att dess behov är orealistiskt? För mig är detta häpnadsväckande. Näringslivet, den gröna industrin och energibranschen är otroligt tydliga med att för att klara energiförsörjningen och börja investera krävs inte bara nya förutsättningar utan långsiktiga spelregler. Men detta raljerar Kristdemokraterna om i talarstolen och pratar om danstillstånd.

Om vi ska klara klimatmålet och energiförsörjningen behövs alla fossilfria kraftslag. Det är inget konstigt. Ända sedan energiöverenskommelsen 2009 har Centerpartiet accepterat att det får byggas ny kärnkraft. Det bekräftades också i den breda energiöverenskommelsen 2016, och där står vi fast. Det är dock logiskt att börja med det som går snabbast och är billigast att bygga, och vi ser hur investerare i hela Europa satsar

mer på vindkraft på land och till havs, som har blivit mycket billigare och effektivare.

Sverige har en enorm vindkraftspotential motsvarande flera gånger dagens totala elproduktion. Men medan våra grannländer i EU snabbspårar ny vindkraft drar regeringen vindkraften i långbänk och till och med försvårar för den, uppenbarligen under tryck från Sverigedemokraterna, samtidigt som man här i kammaren gärna pratar om att det är problem på olika sätt.

De flesta nya vindkraftsprojekt på land stoppas också i brist på beslut om vettiga ersättningar lokalt till kommuner och närboende. Nu finns en utredning, och jag förväntar mig att regeringen går fram med den men också tittar bredare på elnät och annat. Problemet är att det många gånger är Tidöpartierna som stoppar utbyggnaden lokalt, inte sällan tillsammans med Miljöpartiet. Därför ser vi att utbyggnadstakten faller kraftigt.

Vi har sollägen som motsvarar Tysklands, och det ligger mängder av projekt om solkraft och väntar på myndigheternas bord. Om regeringen hade tydliggjort regelverket, vilket länsstyrelserna efterfrågar, hade de kunnat prioritera detta tydligare. Inte minst i Skåne väntar en enorm potential på att realiserar. Och solskatten som beskattar egen konsumtion finns fortfarande kvar.

Pausen i miljöprövningen av vattenkraft är viktig. Centerpartiet har tydligt drivit på för denna här i kammaren. Vi har tagit utskottsinitiativ och annat som Tidöpartierna följt upp, vilket är utmärkt. Men regeringen har inte gjort något konkret. Man har skickat ut ett par utredningsuppdrag men inte kunnat besvara tydliga frågor om vad man faktiskt tänker göra. Det är bråttom eftersom prövningarna går igång igen den 1 februari nästa år, och vi ser redan nu hur det rivs ut potential. Man håller alltså på att sjabbla bort en viktig chans att ställa saker till rätta.

Den kraftvärmestrategi som vi och Tidöparterna var överens om och gjorde tillkännagivande om säger man redan är avklarad trots att det inte finns några förslag. Det enda som finns är det uppdrag som förra regeringen gav till Energimyndigheten. Ändå tycker regeringen att det är läge att avskryta tillkännagivandet.

Regeringen har också aktivt försvårat för dem som vill använda flexibilitet och lagring och med lagstiftning gjort detta svårare och mindre lönsamt, bland annat genom att gå längre än EU-kraven kräver. Trots att man från regeringssidan sa för bara någon vecka sedan att man inte ska överimplementera har man alltså redan gjort det.

Utredningen om energieffektivitet lade man ned trots att potentialen är enorm och att realiserandet av denna potential är helt avgörande för att köpa oss tid under utbyggnaden av ny produktion.

Jag kan fortsätta. När det gäller energigemenskaper, där många privatpersoner samlas för att bygga ut elproduktion, gör regeringen ingenting. Lagring, nät och annat som man kan göra med egna medel trodde jag att en frihetligt sinnad regering skulle välkomna, men borgerlig, liberal politik är det nog bara Centerpartiet som står för numera.

Det enda regeringen på riktigt har omfamnat är kärnkraften, och det finns en hel del saker man kan göra där. Centerpartiet har lyft fram inte minst effekthöjningar så att man löser ut de nätproblem man haft i Forsmark. Det stora problemet är dock att Tidöpartierna gång på gång ställer kärnkraft mot vindkraft. I debatten har vi hört att kärnkraften måste byggas

ut för att vindkraften ska kunna byggas ut eller att vindkraften inte ska byggas ut för att kärnkraften måste byggas ut först. Detta stämmer helt enkelt inte.

Regeringen säger att man accepterar all fossilfri kraft. Men det gör man inte i verkligheten, och det är problemet. I stället för att bara vänta in ny kärnkraft, som kanske kommer när andra förutsättningar ges för att bygga den, kan man väl åtminstone göra det som går att göra under tiden och skapa långsiktiga spelregler i breda energiöverenskommelser. Detta hörde vi till och med Sverigedemokraterna lyfta fram som viktigt. I stället för en frågelåda att dansa runt är det väl rimligt att vi samlas för riktiga samtal. Det behöver inte ta speciellt lång tid att komma överens.

Samtidigt som Sverige ser ut att missa sina klimatmål skrotar regeringen klimatinsatser utan att ersätta dem med något annat, trots att vi hör hur näringslivet skriker efter insatser.

Dagens omröstning är ett tydligt exempel på hur regeringen försöker skapa konflikt i stället för samarbete i energifrågan. I stället för att lägga in det i vårändringsbudgeten och nästan tvinga oppositionen att som brukligt är rösta nej till regeringens vårbudget hade man kunnat bjuda in till breda samtal. Nu klämmer man in ett mål om en helt fossilfri elproduktion till 2040 för att markera hur mycket man står bakom kärnkraften. För mig är det en konstig hantering. Varför ska vi ha ett mål för 2040 som vi i princip redan uppnår i dag? Vi producerar ju nästan bara fossilfri energi i form av vattenkraft, kärnkraft, biokraft, solkraft och vindkraft. För mig blir detta bara ytterligare ett led i regeringens slappa klimatambition där man sänker miljömässigheten.

Det kan i sammanhanget vara passande att citera Verner von Heidenstam som likt regeringen började som liberal och sedan gick i mer konservativ riktning: ”Det är skönare lyss till en sträng, som brast, än att aldrig spänna en båge.” Den här regeringen spänner ingen båge; man har knappt tillverkat den ens. Med ett sådant mål känns det mer som att man jobbar med att anfall är bästa försvar, för i det svenska energisystemet är fossilfri elproduktion inget nytt under solen.

Dessutom, om man verkligen vill ha långsiktighet och bred förankring, varför lägger man då målet i en bisats? Detta är politisk teater, och det är också därför vi yrkar bifall till reservation 1.

Den gröna omställningen är en möjlighet för Sverige, men regeringen verkar tro att det handlar om grön fernissa som spelar mindre roll och att det inte är så viktigt att gå före. Men inget kunde vara mer fel. Den gröna omställningen är helt avgörande för Sveriges och näringslivets konkurrenskraft. Från näringslivet är man solklar med att 2030-målen på klimatsidan är de viktigaste. Det var hundra procents uppslutning när det gjordes en undersökning med alla deltagare från näringslivet på regeringens klimatmöte i fredags.

Dessa mål skapar helt enkelt ett omställningstryck – det gör inte ett redan uppnått mål till 2040. De skapar ett omställningstryck, och de ger möjlighet att exportera klimatsmarta produkter till världen efter att de har testats på en stabil hemmamarknad. Regeringens slapphet hotar både klimatet och jobben.

Låt mig vara solklar: Centerpartiet har inget emot ett mål om ett fossilfritt elsystem 2040. Men det logiska vore att ha ett mål som faktiskt betyder något, som att hela energisystemet, inklusive transporter, uppvärmning och insatsvaror till industrin, ska vara fossilfritt till 2040. Det hade varit ett mål som vi på riktigt kunde jobba mot. Det hade varit ett betydligt bättre mål. Då hade man visat att man förstår de sektorskopplingar som vi nu ser. Vi ser en elektrifiering inte minst av värme, drivmedel och insatsvaror, men ibland kanske man borde plocka bort eluppvärmning till förmån för andra sektorer, kraftvärmens eller fjärrvärmens till exempel. Efterfrågan kommer att finnas på många olika fossilfria kraftslag framöver. Det är ingen tvekan om det. De fyller olika roller i vårt energisystem. Därför är det dumt att blockera lönsam kraft nu i väntan på kärnkraft senare.

Min uppmaning till Ulf Kristersson, Ebba Busch och mina kollegor från Tidöpartierna är: Om ni menar allvar med att säkra långsiktig tillgång på fossilfri el i Sverige, då vet ni var ni har oss. Ni behöver inte smyga in meningslösa mål i vårändringsbudgetar. Se till att den inbjudan ni nyligen skickade inte bara blir en fikapaus med förslagslåda utan att det i stället blir seriösa samtal. Vi är beredda att göra vår del. Det är avgörande för klimatet, för hushållens elpriser och för svensk konkurrenskraft.

Anf. 124 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Om det är någon energipolitisk talesperson som förtjänar respekt så är det Rickard Nordin. Jag håller i mångt och mycket med om allt han framför.

Fru talman! Jag begärde replik för att jag glömde önska en riktigt trevlig sommar till fru talmannen, kansliet och mina kollegor. När jag nu har chansen vill jag önska en riktigt fin sommar och respekt till Rickard Nordin. Jag tänkte inte använda min andra replik.

Anf. 125 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Birger Lahti. Jag var väldigt nyfiken på vad jag skulle få för replik. Jag såg fram emot den.

Men jag kan också önska Birger Lahti, kollegorna och talmannen en glad sommar när jag snart kliver ned efter nästa replik.

Anf. 126 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Rickard Nordin för anförandet, och nu står vi åter här.

Jag hörde att ledamoten – och jag har hört det även i andra sammanhang – gärna pratar om Centerpartiet som ett liberalt, borgerligt parti. Jag läste i dag, eller om det var i går, Centerpartiets förslag för EU och klimatmålen i EU. Det fick mig att tänka på ett planekonomiskt alternativ. Det kändes inte särskilt liberalt eller borgerligt.

Jag har en konkret fråga om EU-politiken, som ju också speglar hur ni ser på politiken här hemma. Det gäller förslaget om att det till 2040 inte ska finnas någon fossilbaserad energiproduktion inom EU. Vi pratar alltså om att det om lite drygt 15 år inte ska finnas något fossilt i energiproduktionen. Vi har väldigt stora länder, som Polen och Italien, som är 80 till 85 procent fossilberoende.

Min fråga är hur det rent konkret och realistiskt ska gå till. Vad skulle det kosta, och vilka skulle konsekvenserna bli? Jag tänkte naturligtvis pris-
mässigt och rent konkret för konkurrenskraft och så vidare. Jag förstår att
man inte kan gå in på detaljer här, men jag skulle gärna höra resonemanget.
För det är ju onekligen ett extremt ambitiöst mål som jag personligen fin-
ner väldigt orealistiskt.

Anf. 127 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner om att ämnet är vårändringsbudgeten för 2023.

Anf. 128 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det var onekligen ett skarvande från ledamoten. Men jag
kan upplysa ledamoten om att dessa länder som ledamoten hänvisar till
står bakom detta. Det handlar inte bara om ett mål som Centerpartiet har.
Men jag tycker att det är ett rätt bra mål. Jag tycker att vi borde ha samma
mål i Sverige, det vill säga ett som dessutom gäller hela energisystemet
och inte bara elproduktionen.

All elproduktion ingår i EU:s utsläppshandel. EU:s utsläppshandel går
mot noll 2039 till och med, och det har dessa länder skrivit under på. Detta
är alltså inte en konflikt inom EU.

Tycker ledamoten att det är orealistiskt får det stå för Sverigedemokra-
terna. Jag tycker snarare att det är helt nödvändigt. Detta behövs för att
fasa ut de fossila bränslena där vi vet att det finns alternativ och där vi
behöver göra allt vi kan för att ta vårt ansvar i klimatfrågan. Jag ser detta
snarare som fullt realistiskt och fullt möjligt, och det har också de andra
länderna skrivit under på. Det finns alltså ingen konflikt här.

Anf. 129 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag vill passa på att göra det som jag missade i mitt anfö-
rande, nämligen att önska alla en glad sommar och tacka för ett gott sam-
arbete i utskottet.

Anf. 130 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Jessica Stegrud för detta. Vi får väl hoppas att
nästa riksmöte, som öppnar i september, kommer att innebära mer samar-
bete och mindre konflikt och att de inbjudningar vi har fått är på riktigt
och leder till de breda överenskommelser som vi hörde Jessica Stegrud
efterlysa. Det tycker jag hade varit något att glädjas åt under sommaren.

Anf. 131 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Sverige behöver en ny energipolitik. Det tror jag att vi alla
i det här rummet kan enas om. En sådan vinter som vi gick igenom vill vi
aldrig komma tillbaka till. Vi såg effektbrist, vi hade skenande elpriser och
vi hade en produktion som inte alltid fanns där den behövdes geografiskt.
Därför är det så viktigt att vi nu får på plats ett nytt energipolitiskt mål där
vi ändrar den energipolitiska målformuleringen från 100 procent förnybart
till 100 procent fossilfritt. Genom denna förändring återställs teknikneut-
raliteten i och med att inget fossilfritt kraftslag diskrimineras. Därmed ökar
vi möjligheterna till investeringar i all slags energiproduktion. Detta är na-
turligtvis alldeles utmärkt.

Fru talman! Produktionen, distributionen och användningen av el kommer att behöva fördubblas inom 20 år. Vi har de senaste timmarna hört en rad siffror, och jag kommer inte att upprepa dem, men det är tydligt att om vi ska klara den gröna omställningen och nå de mål vi har satt kommer vi att behöva bygga ut elproduktion av olika slag i balans samtidigt som elnätet stärks. Vi har därmed ett stort och ansvarsfullt arbete framför oss.

Vi behöver investera åtskilligt, inte bara i energiproduktionen utan även i en utbyggnad av både transmissionsnätet och de lokala och regionala näten. Det är bara genom en sådan utbyggnad som vi klarar av att hantera energiutmaningen, både på lång och på kort sikt. Som har sagts här flera gånger tidigare handlar det på lång sikt just om att bygga ut kapacitet och produktion så att vi kan möta det fördubblade behovet. Här är kärnkraften och i viss mån den havsbaserade vindkraften avgörande. Som också har sagts här tidigare har den här regeringen faktiskt lyckats åstadkomma en rad fler tillstånd för just havsbaserad vindkraft än vad den tidigare regeringen lyckades med.

Här och nu behöver vi samtidigt åtgärda de omfattande problem vi har med energiförsörjningen, främst i södra Sverige. Det gäller att ta vara på alla energislag, inte minst att bättre ta vara på kraftvärmens potential. Det gäller att, som Svenska kraftnät nu har gjort med Öresundsverket, säkra upp en effektreserv, och det gäller att se till att investeringarna i näten fortsätter. Naturligtvis måste vi även fortsätta med den energieffektivisering som vi såg äga rum i hela landet under förra vintern. Även här har regeringen levererat incitament för att fortsätta det arbetet. På kort sikt behöver vi stärka energisystemet, och på lång sikt behöver vi bygga ut det kraftigt.

Fru talman! Mot bakgrund av detta betonar jag än en gång vikten av att vi sätter ett nytt energipolitiskt mål. Det har här i kammaren lite viftats bort att det skulle behövas. Jag delar inte alls den bilden. Tvärtom är den förändrade målsättningen viktig som ett signalvärde till energiproducenter, till näringslivet och till hela svenska folket om att vi behöver säkra energiproduktionen framöver.

Kärnkraften har en särställning då det är det enda fossilfria energislag som både kan byggas ut i stor skala och är planerbart. För att elsystemet ska fungera krävs det elproduktion som kan möta behovet oavsett väder. Det är därför regeringen nu lägger så mycket kraft på att se till att de hinder som finns mot att bygga ny kärnkraft tas bort.

Svenska elkunder har i decennier kunnat lita på att elen fungerar. Kostnaden har också gått att förutse. Det är den ordningen vi behöver komma tillbaka till. Att ändra det energipolitiska målet så att vi nu åter kan använda oss av alla de kraftslag som finns tillgängliga är ett stort och viktigt steg för att Sverige ska kunna fortsätta att vara både ett industriland och en välfärdsnation.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 132 MARIELLE LAHTI (MP):

Fru talman! Det svenska energisystemet står inför enormt spännande utmaningar, som vi har hört förut här i dag. På lite drygt tio år, till 2035, kommer Sveriges elbehov att dubblas samtidigt som vårt befintliga bestånd måste ersättas då det kommer att bli för gammalt. Därefter kommer

elbehovet att fortsätta att öka, allteftersom Sveriges industri och fordonsflotta blir eldriven i stället för fossil.

Det är viktigt att understryka att denna utmaning på många sätt är något positivt. Den är resultatet av att svenska och internationella företag väljer Sverige för att etablera nya industrier och företag. Det är verksamheter som bidrar till Sveriges ekonomiska välbefinnande och till svenska gröna jobb. Det är verksamheter som i förlängningen skapar förutsättningar att bo och leva i hela vårt avlånga land. Dessa verksamheter är grunden i den samhällsomställning som vi står inför.

Utan aktiv politik kommer dock inte denna vision att bli verklighet. Miljöpartiets politik vilar på tre energipolitiska ben: ny produktion, energieffektivisering och smarta nät – flex.

Först måste vi satsa på den kraftproduktion som går fort att bygga ut i tillräckligt stor skala för att möta behoven, och det är vindkraften, både på land och till havs. Till skillnad från regeringen, som på punkt efter punkt försvårar för vindkraftsbolagen, vill vi i stället öka utbyggnadstakten för vindkraften och skapa förutsättningar för kommuner, närboende och lokalsamhällen att tjäna pengar på etableringar av vindkraft. Det ska vara en motor i den lokala ekonomiska utvecklingen och ge välbehövliga pengar till skola, vård och omsorg.

Men att bara bygga ny kraftproduktion räcker inte. Vi har hört företrädare för regeringen och Tidöpartierna stå här och prata om de enorma energibehov som vi har framöver. Och så pratar man ständigt om produktion. Den liberala ledamoten nämnde energieffektivisering, vilket var bra, men detta lös med sin frånvaro hos de andra.

All energiproduktion har en miljöpåverkan. Om vi ska hålla våra samhällen inom alla planetära gränser måste även klimat- och energiomställningen förhålla sig till det faktum att vi bor på en planet med ändliga resurser där våra ekosystem redan i dag är under enormt stor press.

Vi måste lära oss att göra mer med mindre. Sättet vi använder energi på måste helt enkelt bli smartare, effektivare och bättre utan att detta per automatik betyder att det blir mer komplicerat för våra hushåll och företag.

För att det här ska bli verklighet måste vi välkomna, inte motarbeta, den teknologi, de affärsmodeller och de företag som kommer att existera och verka på framtidens energimarknad. Vi måste välkomna aggregatorer och flexmarknader, både nationellt och lokalt. Då kommer elkunder att kunna tjäna pengar, inte bara på lägre priser utan också på flex i kronor.

Jag ska tala lite mer om energieffektivisering. Det finns många rapporter som visar på stora vinster med att energieffektivisera. Industrin kan spara så mycket som 10 terawattimmar, och när det gäller potentialen från bebyggelse pratas det om 53 terawattimmar. Det handlar om en stor del av den förbrukning som vi har i dag, som faktiskt kan tas bort och användas för både omställningen av industrin och elektrifieringen av transportsektorn. Det handlar alltså inte bara om att lägga till ny produktion utan också om att använda energin smartare.

Om vi ska kunna hålla jämna steg med näringslivet måste politiken öka takten. Annars kommer varken hushåll eller företag att kunna skörda frukterna av ett smart och modernt energisystem. Och vad betyder det i praktiken? Jo, dyrare el för alla.

Fru talman! Regeringen har lagt fram ett förslag på nytt energipolitiskt mål: 100 procent fossilfri el till 2045. Jag vill börja med att uppehålla mig vid hur regeringen väljer att presentera det energipolitiska målet.

Sverige AB står som sagt inför en spännande utveckling med en omställning av industrisektorn och transportsektorn. Denna omställning kommer att hjälpa Sverige en bit på vägen för att vi ska nå våra klimatmål.

När fem partier ingick en överenskommelse 2016 drog både energiaktörer och näringsliv en lättadens suck över att en sådan central del av svensk infrastruktur äntligen fick långsiktiga spelregler. Målet sattes till 100 procent förnybar elproduktion till 2040. Vårt att notera är, som har sagts många gånger i denna kammare, att detta i sig inte innebär ett stoppdatum för befintlig svensk kärnkraft.

Det är därför anmärkningsvärt att regeringen väljer att i en vårändringsbudget föreslå ett nytt energipolitiskt mål utan att detta har föregåtts av något initiativ till blocköverskridande samtal. Frågan om vårt energisystem samt de långsiktiga investeringar som krävs för att skapa korrekta förutsättningar för samhällets behov förtjänar att behandlas med större ansvarskänsla än så. Det är av oerhörd vikt att aktörer kan känna sig trygga med att göra de betydande investeringar som krävs på lång sikt utan oro för vad som händer över fyraårscykler.

För ungefär en kvart sedan meddelade Tidöpartierna att oppositionspartierna gärna får skicka in förslag på energiområdet. Det känns ju seriöst. Är det verkligen att ta frågan om energisystemet på allvar och att inse vikten av långsiktiga överenskommelser?

Sedan har vi själva målet i sig, som tidigare talare har varit inne på. Detta mål är märkligt av flera skäl, inte minst eftersom Sveriges el i allt väsentligt redan är fossilfri. Det måste vara den minst ambitiösa positionsförflyttningen i svensk politisk historia – lite pinsamt faktiskt.

Enkelt uttryckt handlar detta om symbolpolitik. Jag skulle vilja rikta blicken mot det som faktiskt spelar roll: energimarknaden. Näst intill all elproduktion som byggs globalt är i dag förnybar. Även i Sverige är det förnybar energiproduktion som marknaden efterfrågar, framför allt vindkraft.

Vindkraften producerar billig energi, och ökade volymer vindkraft leder till sänkta elpriser för hushåll och företag. Ny kärnkraft är många gånger dyrare och leder faktiskt till ökade priser för kunder. Utöver alla andra frågor som talar emot kärnkraften – tidsaspekten och säkerhetsaspekten – borde detta vara skäl nog. Vi vill ge svenska hushåll och företag Europas billigaste el. Då finns bara en väg framåt, och det är bland annat med en kraftigt utbyggd vindkraft.

Miljöpartiet vill att regeringen ska använda pengarna där de gör mest nytta för hushållen, företagen och klimatomställningen. Detta innebär att vi inte ska använda skattebetalarnas pengar för att göra dyra investeringar i ny kärnkraft, en teknologi som utsätter våra samhällen för enorma risker och vars samhällsnytta är starkt ifrågasatt jämfört med exempelvis vindkraft.

Därför vill Miljöpartiet fortsatt att målet för Sveriges energiproduktion ska vara 100 procent förnybart till 2040. Miljöpartiet vill dock inte verka för att med politisk styrning stänga kärnkraftsreaktorer i förtid, så länge de möter högt uppställda säkerhetskrav och inte kräver stora statliga stöd.

Jag vill avslutningsvis uppehålla mig lite extra vid frågan om kärnkraft. Som jag nämnde tidigare innebär samtliga produktionsslag en miljöpåverkan. Men man får nog ändå säga att kärnkraften utmärker sig lite extra. När det sker en kärnkraftsolycka, till exempel genom en direkt attack eller den mänskliga faktorn, blir konsekvenserna ofantliga med död och strålningsskador. Dessutom omintetgörs möjligheten att bo, leva och odla i det drabbade området.

Låt oss lämna den detaljen just nu och i stället göra en liten tillbakablick.

År 1979 inträffade en kärnkraftsolycka i Harrisburg i USA. Det ledde till en folkomröstning om kärnkraft i Sverige 1980. Samtliga tre alternativ var för en avveckling av kärnkraft, även linje 1 som talade om en successiv avveckling.

Som ett resultat av omröstningen kom en hel del regelverk på plats för att verka i resultatets riktning, till exempel sådant som är kopplat till uranbrytning.

Vad var det egentligen som hände när energiöverenskommelsen kom på plats? Vi hör ju ibland slängar om att den rödgröna regeringen har lagt ned kärnkraft. Det var faktiskt Vattenfall som i januari 2016 gjorde ett utspel om att de skulle stänga ned samtliga kärnkraftsreaktorer före 2020 om effektskatten inte togs bort. De hänvisade till de stora investeringar som behövde göras för att uppnå kraven om oberoende härdkyllning, ett krav som kom efter olyckan i Fukushima.

Kärnkraftsägarna stod alltså inför ett beslut att antingen säkerhetsupgradera befintliga anläggningar eller avstå och därmed lägga ned anläggningarna 2020. Men då samlade sig politikerna, tog ett krafttag och slöt en energiöverenskommelse. Sverige fick därmed en plan för en ordnad övergång där kärnkraften skulle ersättas av förnybar energi och energieffektivisering. Det skulle följas av en plan för genomförandet.

Precis som olja gör oss beroende av diktaturer som Saudiarabien och fossil gas gör oss beroende av Ryssland finns motsvarande problem med kärnkraften, eftersom Ryssland är ett av de länder i världen som producerar mest uran.

Det var nog många som blev glada i Västra Götaland, södra Storsjöområdet i Jämtland, Närke, Östergötland, Öland och Skåne efter klimatministerns besked om att vi ska öppna urangruber i Sverige. Vi har nämligen 27 procent av Europas urantillgångar, och i dessa regioner finns ju uranrik alunskiffer.

Det låter kanske lovande, men exempelvis tycker inte LRF att det ska vara tillåtet att prospektera och bryta alunskiffer. Skiffern sammanfaller nämligen med våra bördigaste jordbruksområden, och de behövs på lång sikt för att producera mer livsmedel och energi. Behovet av livsmedel kommer att öka med 50 procent till år 2030 och 100 procent till år 2050.

Det finns alltså en hel del orsaker till att det blev en folkomröstning och till att det finns stora nyttor med ambitionen om 100 procent förnybart. Vi menar att det är rimligt och nödvändigt att arbeta mot ett mål om 100 procent förnybar energi. Det ska ske genom en ansvarsfull och planerad övergång, men då krävs det att politiken tar ansvar och går in för att diskutera en långsiktig energiöverenskommelse med en plan för genomförandet.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 1. Jag vill som tidigare talare även önska kollegor, kansli och fru talmannen en glad sommar.
(Applåder)

Prot. 2022/23:128
20 juni

Vårändringsbudget
för 2023

I detta anförande instämde Camilla Hansén, Daniel Helldén, Annika Hirvonen, Katarina Luhr, Jan Riise och Jacob Risberg (alla MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.15 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.25, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.25.

§ 7 Beslut om ärende som slutdebatterats den 15 juni

MJU18 Livsmedelspolitik

Punkt 1 (Offentlig upphandling av livsmedel)

1. utskottet

2. res. 2 (MP)

Votering:

225 för utskottet

15 för res. 2

63 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L

För res. 2: 15 MP

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Ursprungsinformation på restauranger och i andra storhushåll)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

225 för utskottet

63 för res. 4

14 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L
För res. 4: 62 SD, 1 -
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 4 MP, 2 L

Punkt 13 (Beredskapsarbetet inom livsmedelskedjan)

1. utskottet
2. res. 19 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 19

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 19: 94 S, 21 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 14 (Regelförenkling)

1. utskottet
2. res. 21 (C)

Votering:

219 för utskottet

21 för res. 21

63 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L

För res. 21: 20 C, 1 MP

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 juni

UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022

Punkt 5 (Ekocid)

1. utskottet
2. res. 8 (S, V, MP)

Votering:

174 för utskottet

129 för res. 8

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 8: 93 S, 21 V, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Kadir Kasirga (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 10 (Terroristlistning av Wagnergruppen)

1. utskottet

2. res. 14 (S, V, C, MP)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 14

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 14: 94 S, 21 V, 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 11 (Israel)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 15 (V, MP)

Votering:

266 för utskottet

36 för res. 15

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 19 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 15: 21 V, 15 MP

Avstod: 1 C

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Anna Lassés (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 16 (S)

Votering:

155 för utskottet

94 för res. 16

54 avstod

46 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 2 MP, 14 L, 1 -
För res. 16: 94 S
Avstod: 21 V, 20 C, 13 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 13 (Iran)

1. utskottet
2. res. 19 (S, C)
3. res. 20 (SD)

Förberedande votering:

113 för res. 19
64 för res. 20
126 avstod
46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 19.

Fredrik Olovsson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

125 för utskottet
114 för res. 19
63 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 16 KD, 14 MP, 14 L
För res. 19: 94 S, 20 C
Avstod: 61 SD, 1 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 11 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Amanda Lind (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 14 (Kuba)

1. utskottet
2. res. 21 (C)

Votering:

260 för utskottet
20 för res. 21
23 avstod
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 1 V, 16 KD, 13 MP, 14 L, 1 -
För res. 21: 20 C
Avstod: 1 S, 20 V, 2 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Louise Thunström (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Samuel Gonzalez Westling (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU26 Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden

Punkt 1 (Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 1

14 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 1 MP, 14 L, 1 -

För res. 1: 21 V

Avstod: 14 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Stärkt diskrimineringslag)

1. utskottet
2. res. 4 (MP)

Votering:

267 för utskottet

15 för res. 4

21 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 4: 15 MP

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

JuU27 Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 3 (Stärkt straffrättsligt skydd för opinionsbildare m.fl.)

1. utskottet
2. res. 3 (MP)

Votering:

288 för utskottet

15 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 3: 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU29 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU30 Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU13 Trafiksäkerhet

Punkt 7 (Trafiksäkerhet vid vägarbeten och räddningsinsatser)

1. utskottet
2. res. 10 (S)
3. res. 11 (SD)

Förberedande votering:

96 för res. 10

63 för res. 11

144 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Elisabeth Thand Ringqvist (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

146 för utskottet

94 för res. 10

63 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L

För res. 10: 94 S

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 9 (Trafiksäkerhet för mopedbilar och A-traktorer)

1. utskottet

2. res. 14 (C)

Votering:

219 för utskottet

20 för res. 14

63 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 21 V, 15 KD, 15 MP, 14 L

För res. 14: 20 C

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 4 KD, 3 MP, 2 L

Camilla Rinaldo Miller (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 13 (Synkontroller och andra trafikmedicinska frågor)

1. utskottet

2. res. 19 (V, C, MP)

Votering:

184 för utskottet

56 för res. 19

63 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 60 M, 16 KD, 14 L

För res. 19: 21 V, 20 C, 15 MP

Avstod: 62 SD, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 15 (Vissa frågor om körkortsbehörigheter)

1. utskottet

2. res. 20 (C, MP)

Votering:

268 för utskottet

35 för res. 20

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 62 SD, 60 M, 21 V, 16 KD, 14 L, 1 -

För res. 20: 20 C, 15 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU14 Järnvägsfrågor

Punkt 2 (Organisering av järnvägsunderhåll)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

3. res. 3 (SD)

4. res. 4 (C)

Förberedande votering 1:

63 för res. 3

20 för res. 4

219 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 2:
130 för res. 2
63 för res. 3
110 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Huvudvotering:
153 för utskottet
130 för res. 2
20 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 2: 94 S, 21 V, 15 MP
Avstod: 20 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (C)
5. res. 4 (MP)
Förberedande votering 1:
20 för res. 3
15 för res. 4
267 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 2:
21 för res. 2
20 för res. 3
261 avstod
47 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.
Amir Jawad (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.
Förberedande votering 3:
94 för res. 1
22 för res. 2
187 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Ann-Christine From Utterstedt (SD) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:
153 för utskottet
94 för res. 1
56 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 1: 94 S
Avstod: 21 V, 20 C, 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

FiU21 Vårändringsbudget för 2023

Punkt 2 (Ett nytt energipolitiskt mål)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, C, MP)
Votering:
153 för utskottet
150 för res. 1
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 1: 94 S, 21 V, 20 C, 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 3 (Ett energipolitiskt mål om kraftproduktionsutbyggnad)

1. utskottet
2. res. 2 (S)
Votering:
209 för utskottet
94 för res. 2
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 21 V, 20 C, 16 KD, 15 MP, 14 L, 1 -
För res. 2: 94 S
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Punkt 4 (Blocköverskridande energisamtal)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, C, MP)
Votering:
153 för utskottet
150 för res. 3
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 16 KD, 14 L, 1 -
För res. 3: 94 S, 21 V, 20 C, 15 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 3 V, 4 C, 3 KD, 3 MP, 2 L

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 10 Årsredovisning för staten 2022

Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU30
Årsredovisning för staten 2022 (skr. 2022/23:101 och redog.
2022/23:RR4)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 11 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om bekämpning av korruption

Justitiekommitténs utlåtande 2022/23:JuU33
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om bekämpning av korruption (COM(2023) 234)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 12 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU21
Ändrade transparensregler inom energibeskattningen (prop.
2022/23:112)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 13 Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU

Prot. 2022/23:128
20 juni

Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU22
Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU (prop. 2022/23:104)
föredrogs.

*Skatteverket som
behörig brottsbekäm-
pande myndighet vid
förenklat uppgifts-
utbyte inom EU*

Anf. 133 HANNA WESTERÉN (S):

Fru talman! Vi har samlats här i afton för att debattera informationsutbyte som har syftet att förhindra och beivra brott. Under vårterminen i riksdagens kammare har vi socialdemokrater vid ett flertal tillfällen tagit upp arbetslivskriminaliteten. Jag vill även i kväll ta tillfället i akt att prata om den grasserande arbetslivskriminaliteten.

Fru talman! Under de senaste decennierna har kartan ritats om för svenska arbetstagare. Sedan jag var barn på tidigt 90-tal har Sverige blivit fullvärdig och aktiv medlem i Europeiska unionen. Fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital har gett Sverige många fantastiska affärsmöjligheter och gett många svenskar en mycket större och mer spännande arbetsmarknad. Det har också blivit smidiga gränsövergångar på många håll.

Dock har friheten sina baksidor. Det är fortfarande alltför lönsamt att slarva med bokföring, personalliggare och säkerhet på svenska och europeiska arbetsplatser. Det är fortfarande alltför lönsamt att exploatera utsatta människor från såväl andra EU-länder som tredjeländer.

Fru talman! Det är helt uppenbart att verktygslådan för att bekämpa skattefusk, skatteflykt och arbetslivskriminalitet behöver utökas. I och med den proposition som i dag läggs på riksdagens bord får Skatteverket ytterligare ett verktyg för att leverera på det uppdrag man fått från politiken. Syftet med förslaget är att förbättra Skatteverkets möjligheter att bedriva effektiv brottsbekämpande verksamhet och utbyta information med andra brottsbekämpande myndigheter i EU.

Detta är ett viktigt steg framåt, men förhoppningsvis stannar man inte här utan följer upp det från regeringens sida med fler åtgärder för att täppa till kryphålen för de krafter som ständigt är på tårna för att utnyttja systemen och undanhålla resurser som behövs för att möta våra gemensamma behov. Det ska alltid straffa sig att fuska med skatten, att utnyttja arbetskraft och att illegitimt profitera på den fria rörligheten.

Jag som socialdemokrat vill därtill att det alltid ska löna sig att teckna kollektivavtal och att vara med i facket. För mig är det en väldigt viktig faktor i kampen för sund konkurrens. Vi är inte riktigt där än, men vi socialdemokrater ger oss inte.

Arbetet med att förse Skatteverket med det här verktyget inleddes under Socialdemokraternas skift i Regeringskansliet. Nu blir det verklighet, och det är bara att applådera. Varje parti som säger sig vilja bekämpa de kriminella gängen – det är ett område som av förklarliga skäl ofta debatteras i riksdagens kammare i dag – måste också ta varje chans att vrida åt den kran som förser gängen med resurser. Brottsligheten av i dag är brutal, organiserad och internationellt förgrenad och skyr inga medel. Att vi poli-

tiskt ökar transparensen och bryter sönder sekretesshinder är och måste förbli prioriterat.

Fru talman! Jag vill därmed yrka bifall till proposition 2022/23:104, *Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU*, och önska en glad sommar.
(Applåder)

Anf. 134 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! I själva ärendet är utskottet enigt. Vi behöver säga ja till Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU. Men utskottet går lite längre i sitt ställningstagande. Därför har Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet lagt fram ett alternativt förslag till ställningstagande för utskottet. Det ändrar ingenting i sak i själva ärendet, men jag vill här och nu yrka bifall till vår reservation.

Eftersom det är min sista debatt före sommaruppehållet vill jag passa på att tacka utskottets ledamöter för ett gott samarbete och tacka ordföranden för ett väl lett utskott. Jag tackar också utskottets kansli samt talmanen och talmannens kansli.

Anf. 135 MARIE NICHOLSON (M):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till skatteutskottets förslag i SkU22 och därmed till regeringens förändrade regler som gör att Skatteverket blir behörig brottsbekämpande myndighet.

Internationella kopplingar vid olika typer av brottslighet, skattebrottslighet såväl som annan, har ökat. Hälften av alla rapporter som skattebrottsenheten lämnar vidare innehåller kopplingar till utlandet.

Organiserade kriminella grupper blir också alltmer gränsöverskridande i sin verksamhet. Med borttagna gränskontroller är det allt svårare inom EU att komma åt den här typen av brottslighet. Här behövs en högre grad av internationell samverkan. Men för att den ska fungera på ett effektivt sätt behöver svenska Skatteverket samma möjligheter att dela information som sina europeiska och internationella motsvarigheter.

De regelförändringar som härmed föreslås möjliggör för Skatteverket att lämna sekretessklassad information och sekretessklassade underrättelser till utländska motparter för att effektivisera den brottsbekämpande verksamheten. Personuppgifter kommer att kunna lämnas till Interpol och Europol, till polismyndigheter och åklagarmyndigheter i stater anslutna till Interpol samt till tull- och skattemyndigheter inom EES. Informationsutbytet får ske i syfte att förebygga, förhindra eller upptäcka brott eller fullgöra förpliktelser som följer av internationella åtaganden om det är förenligt med svenska intressen.

Detta innebär naturligtvis också att motsvarande information kan inhämtas från våra internationella samverkanspartner. Förslaget omfattar såväl privatpersoner som företag.

Fru talman! Ekonomisk brottslighet och skattebrott är problem i sig. De kan även vara en del av ett större problem och tjäna som ett sätt att finansiera annan illegal verksamhet. Förslaget som ligger framför oss i dag löser tyvärr inte hela den utmaningen, men vår sekretesslagstiftning får inte lägga ”snabelben” på oss själva. Det här är ett gott steg i rätt riktning.

Fru talman! Jag önskar alla närvarande en trevlig och – sagt i all välmening – lite lagom regnig sommar.

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 14 Läkemedel och tandvård

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU15
Läkemedel och tandvård
föredrogs.

Anf. 136 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Den nya moderatledda regeringen har inte kommit till ett dukat bort. Läget i Sverige är som vi alla vet allvarligt. Långa vårdköer, alltför få bemannade vårdplatser och en sjukvård som inte är jämställd är tre stora problem och utmaningar som förtjänar politikens uppmärksamhet och reformvilja. Nu är tid att få ordning på sjukvården – för både patienternas och medarbetarnas skull.

Fru talman! Framtagandet av nya läkemedel och behandlingsterapier går mycket snabbt, kanske snabbare nu än någonsin tidigare. Det är bra. Läkemedel förbättrar och förlänger liv, och därför är tillgängligheten till dem så avgörande. I det här sammanhanget vill jag säga att tillgänglighet är en mycket bred fråga. Det handlar om att nya behandlingar ska godkännas i Sverige. Det handlar om att införandet ska ske på ett likvärdigt sätt i regionerna, att leveranser ska fungera och att uppföljning kring behandling ska ske.

Det är mot bakgrund av det som den nya regeringen bland annat har lagt stort fokus på att stärka upp informationskedjan så att patienter och sjukvården ska ges en förvarning när det finns risk att bristsituationer ska uppstå. Vi har tidigare under året debatterat just detta, då i samband med Riksrevisionens rapport kring partihandel med läkemedel.

Fru talman! Moderaterna och våra samarbetspartier vill säkra tillgången på läkemedel i Sverige och se till att vi är rustade för kriser som kan uppstå. Krig i vårt närområde, nya pandemier och oförutsägbara störningar i försörjningskedjan är tre viktiga saker att fortsätta att bevaka noggrant. Det är högt prioriterat av både ministern för civilt försvar och sjukvårdsministern, vilket vi ser i de initiativ som också har tagits under våren.

Vi vill också skapa förutsättningar för en industri inom life science i Sverige som bidrar till nya innovationer, skapar arbetstillfällen och exportintäkter och dessutom förlänger och förbättrar människors liv. Då behövs fler kliniska prövningar och snabbare godkännandeprocesser. Peter Asplunds nyligen presenterade utredning om life science-sektorn blir i det sammanhanget en viktig del, och vi ser fram emot att statsrådet Busch och statsrådet Forssmed tar den vidare.

Vi vill dessutom kontinuerligt utvärdera och anpassa de ganska tekniska processer som ligger bakom godkännande, finansiering och distribution

Prot. 2022/23:128
20 juni

*Skatteverket som
behörig brottsbekämpande myndighet vid
förenklat uppgiftsutbyte inom EU*

*Läkemedel och
tandvård*

av läkemedel så att de fungerar i det nya landskap som växer fram inom life science. Här är det värt att nämna att EU:s nya läkemedelsstrategi innehåller mycket goda intentioner. Socialutskottet och EU-nämnden kommer dock att behöva göra ett stort jobb den kommande tiden så att slutprodukten inte hämmar svensk konkurrenskraft.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att ett tiotal statliga utredningar det senaste decenniet, som alla haft bäring på läkemedelsförsörjningen, inte har resulterat i att fler och större politiska förslag har lagts fram på riksdagens bord. Förklaringen ligger delvis i frågornas komplexitet, delvis i att andra saker har hänt på vägen som man tvingats att prioritera. Men när EU-ordförandeskapets börda lättar från Regeringskansliet, samtidigt som vi har fyra ministrar på Socialdepartementet, finns det skäl att ha både gott hopp om och höga förväntningar på att mer ska bli gjort på området.

Fru talman! Den nya regeringen har på kort tid lagt om kursen för Sverige. Men vi vill också göra mer. I det avtal som vi har slutit mellan våra fyra samarbetspartier slår vi till exempel fast att apotekens roll i vårdkedjan behöver utvecklas. Vi vill att vissa tjänster, exempelvis hälsoundersökningar och inte bara blodtryckskontroller och liknande, ska kunna erbjudas på apoteken. Vi kommer också att gå fram med förslag om ett nytt farmaceutsortiment som ska vara ett mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt. Därutöver ska ett högkostnadsskydd i tandvården utredas för att mer efterlikna det som finns i övrig vård.

Fru talman! Jag konstaterar att vi har ett stort jobb att göra för att säkra tillgången till framtidens läkemedel och behandlingar i Sverige. Men vi har löst stora problem förr, och steg för steg ska vi nu ta oss an detta. Med en arbetslinje som skapar resurser att dela på, med regelförenklingar som stärker konkurrenskraften och en reformagenda som säkrar jämlik tillgång tar vi ansvar för att få ordning på Sverige.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 137 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Läkemedelsfrågorna har renderat ett väldigt stort engagemang i kammaren, inte minst under den förra mandatperioden då Centerpartiet och Moderaterna med flera drev fram ett antal tillkännagivanden.

Ett av dem handlade om en av de kanske mest upprörande delarna vad gäller läkemedel här i landet, nämligen att vi har ett sätt att värdera sär läkemedel för några av de mest sjuka individerna. De har diagnoser för vilka det är väldigt få som har behov av läkemedel, och det gör att de inte har fått tillgång till dessa läkemedel. Det var inte en enig riksdag men inte långt ifrån, och Moderaterna var väldigt drivande i att det var tvunget att hända någonting.

Nu säger Jesper Skalberg Karlsson att nu, minsann, har den moderata, SD-ledda regeringen lagt om kursen vad gäller den svenska sjukvården. Då undrar jag: Varför har man över huvud taget inte lagt om kursen för att se till att människor med sällsynta diagnoser kan få tillgång till sär läkemedel? I fråga om det har det nämligen inte kommit ett enda aktivt beslut från den här regeringen.

Nu avslår man motioner på det här temat och pekar på att den förra regeringen för ett år sedan gav TLV ett uppdrag att se om man kunde hitta en lösning. Det, fru talman, är inte vad jag kallar att en nytillträdd regering lägger om kursen. Man tar över huvud taget inte några initiativ utan säger

att det som den gamla socialdemokratiska regeringen gjorde på det här området, det är plötsligt helt tillfredsställande.

När det fanns ett så starkt engagemang från Moderaternas och flera andra partiers sida, varför, Jesper Skalberg Karlsson, har ni då inte lagt om kursen?

Prot. 2022/23:128

20 juni

Läkemedel och
tandvård

Anf. 138 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Jonsson, för frågan!

Engagemanget för att fler ska få tillgång till de behandlingar och läkemedel som de behöver är fortsatt starkt. Man kan också i sammanhanget nämna att de sällsynta diagnoser som vi talar om kan vara sällsynta i sig själva, men det är inte så alldeles sällsynt att ha just en sällsynt diagnos. Gruppen är totalt sett fortsatt ganska stor, och det är viktigt att hålla koll på dessa begrepp.

Jag kan bara vidmakthålla det jag sa i talarstolen, alltså att det är rimligt att ha fortsatt gott hopp och höga förväntningar på den nya regeringen när det gäller att komma framåt i fler frågor än vad man gjort tidigare. I det aktuella fallet gällande TLV ser jag fram emot att TLV levererar på de uppdrag som man har fått både under den förra och den här mandatperioden och också kommer fram med nya förslag på hur det här kan skötas på ett bättre sätt.

Det är prioriterat att fler läkemedel ska godkännas i Sverige och att de ska komma patienterna till del, men som ledamoten också vet är det ett komplext system, och det kommer att ta sin tid.

I det sammanhanget kan man nämna att TLV behöver komma till rätta med sin egen personalförsörjning. Det är svårt för TLV att behålla kompetent personal, eftersom de blir så otroligt attraktiva på den marknad där även life science-bolagen finns. När man träffar svenska läkemedelsutvecklare är det inte ovanligt att några i ledningsgruppen eller av de anställda faktiskt kommer från just TLV.

Mycket handlar om att ge TLV arbetsro, men det handlar också om att fortsatt ligga på så att fler behandlingar och terapier kan bli godkända i Sverige. Det är målet, och jag är övertygad om att det är något som vi delar med Centerpartiet och oppositionen.

Anf. 139 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! För den som har följt den här debatten under en tid är Jesper Skalberg Karlssons svar anmärkningsvärt. Det var alltså ett högt tonläge här i kammaren, och man krävde snabba åtgärder från den dåvarande regeringens sida, just för att det handlade om människor som faktiskt dog på grund av att de inte fick läkemedel – läkemedel som fanns till hands men som vi inte hade ett svenskt system för att kunna tillhandahålla. Inte minst moderata företrädare var väldigt pigga på att peka finger åt den socialdemokratiska regeringen – med rätta, tycker jag – eftersom det inte hände någonting.

Nu frågar jag Jesper Skalberg Karlsson varför den nya regeringen inte har lagt om kursen på det här området. Att lägga om kursen för den svenska sjukvården tycks ju vara ledorden, men här har man alltså inte gjort någonting över huvud taget.

Det som händer nu är att vi väntar på att TLV ska fullfölja ett uppdrag som den gamla socialdemokratiska regeringen gav. I så fall borde ju Mo-

deraterna i valrörelsen ha sagt: Just när det gäller den här frågan är vi helt nöjda med vad sosseregeringen har gjort. De har gett ett uppdrag till TLV, och vi inväntar det.

Det är ju det som den här regeringen har gjort. Det finns ingenting konkret i handling för att hjälpa den här gruppen utsatta människor.

När jag nu ställer frågan till Jesper Skalberg Karlsson och försöker få ett svar på varför det inte har hänt någonting får jag höra att sällsynta diagnoser är det många människor som har och att de därmed nog inte är sällsynta. Nej, det vet alla. Dessutom får jag nu höra att TLV tydligen har personalförsörjningsproblem.

Svaret på frågan är alltså att vi inte har lagt om kursen beroende på att TLV har personalförsörjningsproblem och att sällsynta diagnoser som grupp dessutom inte är sällsynta. Därför behöver vi inte lägga om kursen, utan därför är den moderatledda regeringen nu helt och hållet nöjd med vad den förra regeringen gjorde, det vill säga att den gav ett uppdrag till en statlig myndighet. Det är beklämmande.

Anf. 140 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Jonsson för det uppföljande inlägget!

Det kan vara frestande att använda upprördhet som debatteknik, och jag är säker på att människor med olika partifärg har gjort det i den här kammaren under många år. Jag tror däremot inte att det är det som för oss framåt i diskussionen. Mycket av det agg som ledamoten verkar känna tror jag egentligen riktas mot dem som var ledamöter i socialutskottet under förra mandatperioden och inte mot mig som person.

Jag vill med detta ändå säga att det är angeläget att vi får fler läkemedel och behandlingsterapier godkända i Sverige. Precis som ledamoten nämner behöver fler få tillgång till läkemedel som räddar, förlänger och förbättrar liv. Det finns ett stort jobb att göra på området. Jag ser fram emot att de fyra statsråden på Socialdepartementet, men också andra statsråd som har bäring på området, inte minst statsrådet Busch som tog emot Asplunds utredning, gör mer.

Alla goda krafter behövs för att det här ska bli bättre, och jag ser fram emot att följa en interpellationsdebatt där Anders W Jonsson riktar frågorna till dem som under förra mandatperioden satt i socialutskottet.

Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tänker att hälso- och sjukvården kommer att få leva med det här. Inflationen slukar vårdens pengar. Det är exakt det vi kommer att prata om i dag och kommande dagar framåt nästa år.

Nu pratar vi om läkemedel. Det finns fantastiskt potenta läkemedel, som kan göra otroliga saker när det gäller att rädda svårt sjuka människor. Det här var någonting vi diskuterade mycket före valet, och de partier som nu står bakom Tidöavtalet var väldigt progressiva när det gällde just läkemedel och vad som skulle hända och inte hända. Man kan väl säga att det inte direkt blev walk the talk.

Jag har några frågor. Det handlar först om svårt sjuka personer som behöver exempelvis precisionsmedicin. För dem är det väldigt ojämnt i dag. Det handlar om vilken region man bor i och vilken klass man tillhör. Jag kan inte se att den nya regeringen har något svar på detta.

Det andra är kliniska prövningar, fru talman, som är väldigt svåra att genomföra i en stressig arbetsmiljö. Det har vi hört länge, och det lär inte bli mindre stressigt för personalen. Läkemedelsbolagen, läkare och alla som arbetar med frågorna har varit väldigt tydliga med att så länge sjukvården ser ut som den gör – och nu ser det faktiskt värre ut – är det svårt att göra kliniska prövningar. Är det någonting som ledamoten kan svara på?

Det tredje jag vill fråga om handlar om tänderna och högkostnadsskyddet, som det står om på sidan 8 i Tidöavtalet. Jag undrar: Hur långt ned på priolistan står detta?

Anf. 142 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Rågsjö för en kavalkad av frågor! Om jag missar någon är det såklart möjligt att återkomma i inlägg nummer två.

För det första är inflationen löntagarnas och regeringens absolut största fiende. Med den höga inflation vi har haft den senaste tiden behöver statens budget vara svagt åtstramande eller åtminstone neutral. Den budget som riksdagen har antagit är den som mitt parti och samarbetspartierna lade fram. Det är vår uppgift att hålla tillbaka och se till att vi inte kastar mer pengar på inflationsbrasan och att prioritera inom det reformutrymme som expertmyndigheterna bedömer att vi har. Det är det ena.

När det gäller det andra, utredningen kring högkostnadsskydd för tandvården, är Tidöavtalet ett avtal som reglerar vad vi ska göra under en mandatperiod. Jag kan inte i dag ge ett datum för när utredningen om högkostnadsskydd tillsätts eller blir klar, men detta är en del av Tidöavtalet och ska såklart genomföras.

Jag får återkomma till den tredje frågan, om Karin Rågsjö kan upprepa den.

Anf. 143 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Frågan handlar om kliniska prövningar, som är det man måste göra när det gäller nya typer av läkemedel, precisionsmedicin och så vidare. Det är väldigt svårt att genomföra kliniska prövningar i en arbetsmiljö där människor i hög grad springer omkring och har dåliga förutsättningar för att göra sitt jobb inom hälso- och sjukvården. Jag tror inte heller att det kommer att bli lättare nu.

Det var ju trist att ni – och vi alla – skulle hamna i en inflation. Men jag tror inte att välfärd och satsningar på den, typ satsning på skola, på hälso- och sjukvård och på patienter, är det som driver inflationen. Jag tror inte heller att ledamoten Skalberg Karlsson och jag ska ha en diskussion om just detta, men det finns flera som säger att det är så. Vi står i ett väldigt dåligt läge när det gäller hälso- och sjukvården i regionerna, och det hoppas jag att den SD-beroende regeringen kommer att titta på lite extra.

När det gäller tandvård är det något som också Vänsterpartiet har skrivit fram förslag till. Det finns också ett förslag som ligger i en utredning som man kan titta på. Det här är en reform som verkligen behövs, eftersom just tänder är en fruktansvärt stark klassmarkör på olika sätt. Det visar sig att ju mindre pengar man har i plånboken, desto mer sällan kommer man till tandvården.

Tandvården i sig är också i kris. I norra Sverige saknas det tandläkare och andra förutsättningar. Det kanske inte är något som den här regeringen

kan lastas för, utan det är ett gemensamt ansvar att se till att vi får en tandvård i hela Sverige som fungerar.

Anf. 144 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till Karin Rågsjö för det andra inlägget! När det gäller kliniska prövningar har det under ett antal år varit ett mål i den svenska life science-strategin att vi ska ha fler kliniska prövningar. Det tycker jag i grund och botten är bra. Det som har varit problemet är just att det inte har funnits så många aktiviteter kopplade till detta mål.

Vi kan se runt om i landet att på de platser där man gör kliniska prövningar är det ofta personberoende, det vill säga att det finns enskilda eldsjälar som får igång sådana här projekt. Men det finns alltså inget sammanhållet system och ingen sammanhållen struktur. Det är mot bakgrund av detta som jag nämner Peter Asplunds utredning, som nyligen presenterades för statsrådet Busch och statsrådet Forssmed. Jag ser fram emot att man tar det vidare.

Slutligen kan jag säga att jag håller med Karin Rågsjö om att vi behöver fler tandläkare i Sverige. Vi behöver också fler professorer som lär upp en ny generation tandläkare. Det kommer att vara svårt, och det kommer att vara krävande. Vi kommer också att behöva jobba mer med att validera tandläkare från andra länder och se till att de genomgår kunskapsprov när de kommer till Sverige med sin examen så att vi vet att de håller en hög kvalitet.

Det finns mycket att säga om tandvården, men i grund och botten handlar det om detta: Vi behöver fler tandläkare i Sverige.

Anf. 145 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Jonsson tog i ett tidigare inlägg upp en stor del av den fråga jag hade tänkt ställa till ledamoten Jesper Skalberg Karlsson om avsättning av resurser för medicinsk behandling av sällsynta diagnoser.

När jag lyssnade på ledamotens anförande lät det storstilat: Vi har lagt om kursen! Om man använder en sådan terminologi, fru talman, får man också stå till svars för vad som har skett med den kursändringen.

Ledamoten kan inte läggas till last vad hans partikamrater tidigare sagt i dessa debatter, men Moderaterna har varit oerhört tydliga med att de när de kom till regeringsmakten skulle avsätta pengar särskilt för sällsynta läkemedel, fru talman. Det lämnades också på förslag av utskottet två tillkännagivanden till regeringen förra mandatperioden i den riktningen, det sista för bara drygt ett år sedan. Där lyfte bland annat de nuvarande Tidöpartierna att vi skulle avsätta pengar särskilt till den gruppen.

Min fråga till ledamoten Jesper Skalberg Karlsson blir då följande: När kommer den här pengapåsen? Regeringen har styrt ett år, och nu börjar vi vilja ha leveransbesked.

Anf. 146 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten Dahlqvist för den frågan! Jag har egentligen inget annat svar än att tillkännagivanden ska behandlas enligt den process som finns i riksdagen. Jag ser fram emot att regeringen levererar svar på denna fråga. Flera av ministrarna var ju ledamöter i social-

utskottet under den förra mandatperioden, och jag vet att deras engagemang i dessa frågor är väldigt stort.

Sedan är både ledamoten Dahlqvist och jag medvetna om att det har varit en intensiv vår med det svenska EU-ordförandeskapet. Det är många andra processer som tagits i hamn under våren. Det har skett ett stort arbete på Regeringskansliet. Som jag sa i mitt anförande finns det skäl att ha gott hopp och stora förväntningar på regeringen i de här frågorna. Den åsikten delar jag med ledamoten Dahlqvist.

Anf. 147 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, Jesper Skalberg Karlsson, för ditt svar!

Det är förstås alltid enkelt att vara i opposition, men nu när man har hamnat i regeringen ser man kanske att situationen är mer komplicerad än vad man trodde. Med tanke på debatten under förra mandatperioden efterlyser jag med flera kanske en större ödmjukhet inför svårigheterna. Tyvärr möttes vi då av retoriken att den förra regeringen var för långsam, för seg och så vidare. Det kanske är en erfarenhet som ledamoten kan ta med sig inför framtiden att det är lite skillnad på att styra och att inte styra landet.

Jag ser fram emot de särskilda pengar som ni har lovat. Det är många i Sverige som väntar på dem.

Jag ska bara kort ställa ytterligare en fråga, fru talman. Det här med glesbygdsapotek kommer jag att ta upp i mitt anförande. Det är ett sorgsbarn, men jag vill ställa en fråga där. Vi tycker att det är jättebra att ni utreder det här med farmaceutsortiment, att man som patient kan ha möjlighet att få tillgång till fler läkemedel. Men min enkla fråga är: Hur tänker ledamoten Jesper Skalberg Karlsson lösa situationen i glesbygden, där vi inte har farmaceuter? Om den här reformen genomförs, vilket jag är övertygad om att vi kommer att ställa oss bakom, hur ser vi till att man i inlandet i Sverige där det inte ens finns apotek får ta del av denna tillgänglighetsreform, om jag får kalla den så?

Anf. 148 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag har suttit i opposition i riksdagen. Det är väldigt givande. Jag har suttit i opposition i Region Gotland. Jag har också suttit i styret i Region Gotland. Nu sitter jag här och stöttar den sittande regeringen. Det är kul med omväxling. Omväxling förnöjer, som man brukar säga. I opposition kan man naturligtvis använda den här kammaren som en skådeplats, och det har ju sin plats och sin charm. Men det är först när man är med och styr som man kan göra skillnad på riktigt med de beslut man tar. Så är i alla fall den enkla modellen; sedan vet vi att det händer saker på vägen. Man har inte alltid en majoritet och så vidare.

Fru talman! Frågan gällde apotek i glesbygd.

(MIKAEL DAHLQVIST (S): Farmaceutsortiment.)

Det finns ett särskilt stöd för apotek i glesbygd. Det är också värt att notera att vi har fått fler apotek men framför allt mer öppna apotek de senaste tio åren, vilket är mycket välkommet. De gånger man lägger ned apotek i glesbygd har det oftast att göra med att vårdcentralen lägger ned. Det är det som slår undan benen för det lokala apoteket.

Detta är en fråga som jag vet att sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson arbetar intensivt med. Naturligtvis behöver vi säkra en jämlik tillgång i hela landet och också titta på nya lösningar på hur läkemedlen kan komma fram till dörren och i handen på patienten. Det är en intention som jag vet att vi är många som står bakom. Sedan finns det en hel del byråkratiska hinder som vi kanske kommer att behöva riva på vägen mot det.

Anf. 149 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag motioner från allmänna motionstiden som handlar om apoteks- och läkemedelsfrågor samt tandhälsa.

Pandemin och det pågående kriget i vår närhet har utmanat oss rejält, även om situationen naturligtvis är värre för den ukrainska befolkningen.

Den omvärldssituation vi befinner oss i just nu har blottlagt ett antal svagheter i vårt samhälle. En av dessa, fru talman, är tillgången till läkemedel och medicinsktekniska produkter, skyddsutrustning och dylikt.

Antalet restanmälda läkemedel ökade under 2022 med 54 procent från föregående år. Restnoterade läkemedel, vill jag förklara för lyssnarna, är alltså vad det handlar om när du kommer till ett apotek och har ett recept och så finns inte din produkt i lager – den är slut. De restanmälda läkemedlen uppgår till 4,6 procent av det totala antalet läkemedel i Sverige. De finns alltså inte på apoteket när man behöver dem.

Detta är naturligtvis ett enormt problem för den enskilda människan, speciellt om man lider av en allvarlig sjukdom, om man till exempel har diabetes och det är slut på insulin. Det är ett problem för vården, för apoteket och för alla.

Både den förra regeringen och den nuvarande har givit ett antal uppdrag för att försöka se över vad som händer och hur man kan mildra effekterna. Det är naturligtvis bra. Dock fick vi under förra mandatperioden ofta kritik även i denna fråga. Den förra socialdemokratiskt ledda regeringen var för långsam och för seg, hette det. Därför ställer jag mig nu frågan, fru talman, om det bara var tomma ord från de nuvarande regeringsföreträdarna. Regeringen har snart styrt ett år – ett riksdagsår i morgon – och vi väntar på leverans.

Fru talman! En annan viktig fråga jag vill lyfta utifrån vår kommittémotion är konsekvenserna av avregleringen av apoteksmonopolet, vilken har medfört bristande apotekstillgänglighet i vissa delar av landet. Jag vet att apotekstillgängligheten och öppettiderna är bättre i städerna. I glesbygd och på mindre orter är det dock tvärtom; det är bara att titta på tillförlitlig statistik. Här finns också en sammanblandning mellan ägare och andra roller som vi behöver styra upp.

Nyligen gick Apoteas vd Pär Svärdson ut i en debattartikel med rubriken ”Svensk beredskap närmast obefintlig”. Det han syftade på var läkemedelstillgången ute i apoteken.

Jag tycker att frågan om tillgången till läkemedel och till glesbygdsapotek måste höjas på vår dagordning. Även om det finns ett apotek på en mindre ort, fru talman, ser vi nu en tendens att man ofta stänger under sommaren när personalen har semester.

En annan fråga som jag ställde i mitt replikskifte med ledamoten Skalberg handlade om farmaceutsortiment. I grunden tycker jag att det är ett

bra förslag, men hur kommer det att fungera ute i landet där man inte ens har apotek?

Fru talman! I vår kommittémotion lyfter vi också sällsynta diagnoser och tillgången till läkemedel. Här måste vi hitta en ordning där TLV ser till att det finns en god tillgång och även hitta en långsiktig finansiering. Som jag sa i replikskiftet har tidigare regeringar fått detta tillkännagivande två gånger. Vi väntar med spänning på resultat när det gäller avsättning av medel till detta.

Fru talman! Avslutningsvis finns den stora frågan när det gäller läkemedelsfrågorna fortfarande kvar: finansieringen. Regeringen måste komma med förslag på hur vi ska säkra långsiktig finansiering för svenska läkemedel och dessa behandlingar. Det handlar framför allt om att se över processerna för läkemedelshanteringen i landet. Eller kommer regeringen, som hittills, att prioritera skattesänkningar före välfärdens behov och utveckling?

(Applåder)

Anf. 150 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Läkemedel och medicintekniska produkter är en integrerad del av hälso- och sjukvården och omsorgen. När man blir sjuk och behöver vård är det viktigt att snabbt få en medicinsk bedömning. Kan jag klara av det själv med hjälp av egenvård, eller behöver jag få del av primärvårdens eller slutenvårdens insatser?

Om det är egenvård som är bäst är apoteken en omistlig del i fråga om att tillhandahålla godkända läkemedel och medicintekniska produkter. Apoteken kan också bidra med rådgivning i större omfattning än i dag mot bakgrund av farmaceuternas höga kompetens. Om jag behöver ta del av primär- eller slutenvårdens insatser kommer läkemedel och medicintekniska produkter förmodligen att vara en viktig del i behandlingen.

Inom omsorgen är apotek, läkemedel och medicintekniska produkter lika viktiga delar för att upprätthålla en god kvalitet och för att ge omsorgstagarna goda livsvillkor. Kristdemokraternas syn på läkemedel och medicintekniska produkter, apoteken och farmaceuternas roll i hälso- och sjukvården samt en trygg läkemedelsförsörjning är att de är viktiga för att helheten ska fungera. Samtliga delar behövs också om vi ska klara av att ha behovsstyrd vård och omsorg på lika villkor till hela befolkningen.

Apoteksbranschen är inte vilken bransch som helst. Den som tar på sig ansvaret för en verksamhet i denna stora sektor tar också på sig ansvaret för att tillhandahålla många livsnödvändiga läkemedel och medicintekniska produkter till befolkningen. Kristdemokraterna vill säkra kvaliteten och tillgängligheten genom att slå vakt om och utveckla omregleringen av apoteken.

Genom att ge fler möjlighet att starta och driva egna apotek frigörs företagsamhet och initiativkraft. Det handlar också om att stärka apotekens och farmaceutens roll i hälso- och sjukvårdskedjan. Det är en viktig utveckling, inte minst för att locka fler till farmaceutyrkena.

När Kristdemokraterna 2006, i dåvarande alliansregeringen, tog över ansvaret för apoteken låg Sverige i OECD-områdets botten i fråga om antal apotek per invånare. År 2009 genomfördes omregleringen av apoteks-

marknaden med målet att säkerställa en trygg och god läkemedelsförsörjning. Över hela landet finns i dag apotek med generösa öppettider och högt utbildad personal. Medborgarna har ett högt förtroende för apoteken.

Fru talman! Sedan omregleringen av apoteksmarknaden har apotekstätheten och tillgängligheten ökat. Siffrorna i Sveriges Apoteksförnings branschrapport från oktober 2022 visar att antalet apotek har ökat från drygt 900 år 2008 till strax över 1 400 i dag. Det är en ökning med cirka 50 procent. Det tycker vi kristdemokrater är en positiv utveckling. Därtill erbjuder samtliga apotekskedjor e-handel via internetapoteken.

Den omreglerade apoteksmarknaden är fortfarande en relativt ung marknad som kan utvecklas ytterligare. Aktörerna i dag är både stora och små, statliga och privata, och alla uppfyller de stränga krav som reglerar marknaden.

Sammantaget visar den ökade tillgängligheten, kundnyttan och serviceutbudet tillsammans med den stabila och höga kundnöjdheten att omregleringen av apoteksmarknaden var en framgångsrik och uppskattad reform. Kristdemokraterna ser dock att vi måste fortsätta stärka tillgången till apotek också i glesbygden. Antalet apotek i dessa områden i dag är ungefär oförändrat jämfört med före omregleringen. Det har startats en del, men de senaste åren har några tyvärr också lagts ned.

Fru talman! Apotekens e-handel spelar, enligt en analys från Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, stor roll för gles- och landsbygdsbornas tillgång till apotek. E-handeln kan därför ses som ett bra komplement till de fysiska apoteken i såväl tätbebyggda som glest befolkade områden. Men de kan inte fullt ut ersätta de fysiska apoteken, bland annat eftersom vissa läkemedel, exempelvis narkotikaklassade läkemedel och antibiotikalösningar, måste beredas i samband med expediering. De kan inte hanteras på samma sätt via e-handel.

Kristdemokraterna anser också att det är viktigt att även personer i glesbygden får möjlighet att besöka ett fysiskt apotek. Det finns en trygghet i att besöka ett apotek och få råd av apotekets kompetenta personal om användningen av receptbelagda läkemedel och om egenvård.

Anf. 151 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! I valrörelsen försökte KD framställa sig som glesbygdens stora förkämpar. Man slogs för landsbygden. Men efter valet har det varit betydligt tystare om det. I det här betänkandet blir det som någon partiledare sa uppenbart – man säger en sak före valet, och efter valet är det något helt annat.

Dan Hovskär berörde ett av de riktigt stora problemen: tillgången till läkemedel i glesbygden. I betänkandet finns konkreta förslag på vad man skulle kunna göra. Det första man borde göra är att snabbt gå in och se över det särskilda bidrag som utgår till apotek i glesbygden. Det är den ratt som vi kan skruva på för att det ska bli mer lönsamt att driva apotek även på de mindre orterna. Det säger KD nej till.

Det andra är att öppna möjligheten att använda sig av farmaceut på distans. Bristen på farmaceuter och receptarier är ett stort problem. Det skulle man kunna åtgärda om man i lagstiftningen sa att receptarier inte behöver finnas på plats fysiskt på apoteket, utan man kan ha digital tillgång till det. Det är ett förslag som vi har lagt fram. Även det skulle drastiskt

förbättra glesbygdens och landsbygdens situation. Men det säger KD nej till.

Det kanske mest förvånande är att höra Dan Hovskär säga att e-handel är en viktig del, utom när det gäller narkotiska preparat och antibiotika som måste tillredas. De ingår ju inte i e-handeln. Men just nu sitter Läke- medelsverket och filar, med regeringens goda minne, på ett förslag som skulle sätta totalt stopp för e-handeln. Man måste vara hemma under kanske sex åtta timmar och stå vid dörren och vänta med sin legitimation för att kunna få ut antibiotikan man har fått på recept. Det verkar KD vara beredda att släppa igenom helt och hållet.

Varför är KD så fientliga till att förbättra tillgången till läkemedel på landsbygden?

Anf. 152 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! När det gäller Kristdemokraterna och jobbet med lands- bygdsfrågor behöver man inte vara så ängslig som Anders W Jonsson är. Vi jobbar med de här frågorna i olika delar. När det handlar om glesbygds- bidrag finns det ju ett sådant nu som jag tror att 44 apotek fick 2022. Man betalade ut 12 miljoner kronor för det. Det finns alltså i dag. Jag vet att ni också jobbar med den här frågan och vill stärka den.

Vad gäller receptarier digitalt har vi vad jag vet inte sagt nej till det förslaget. Men man har tittat på olika möjliga lösningar.

Ledamoten pratar om e-handel och TLV:s nya utredning. Det har man inte tagit ställning till än. Jag vet att det finns rätt många delar som ger problem, men enligt de uppgifter jag har fått har man inte kommit fram till någon slutlig inställning till det än.

Anf. 153 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kanske uttryckte mig lite otydligt. Det finns tre skarpa förslag för att förbättra tillgängligheten till läkemedel i glesbygden.

Det första handlar om att direkt se över hur stödet är konstruerat. Stödet har funnits sedan 2008/2009 och måste reformeras. I betänkandet finns ett sådant förslag från Centerpartiets sida. Det tänker KD rösta nej till och avslå.

Det andra handlar om förslaget om farmaceut på distans. Det måste utredas beroende på att det kräver en lagändring. I betänkandet har Centerpartiet lagt fram ett konkret förslag om att man ska kunna ha en farma- ceut på distans, det vill säga inte ha någon farmaceut närvarande under hela öppettiden på apoteket i det lilla samhället. Den tillgången ska man i stället kunna ha på distans. Det röstar KD nej till. Ni ställer inte upp på Centerpartiets förslag.

Det tredje handlar om att Läke medelsverket – inte TLV – tänker sätta tvärstopp för möjligheten till distanshandel med läkemedel på landsbyg- den. Det gör de genom att säga att om man ska ta emot läkemedel på lands- bygden ska man stå där i sin dörr mellan klockan 13 och 19 med legitima- tionen i högsta hugg. I städerna kan det fungera, beroende på att det är betydligt tätare där, men för landsbygden kommer det att innebära tvär- stopp för möjligheterna att på ett enkelt sätt – inte minst för de äldre och dem som kanske inte ens är bilburna – få läkemedel hem.

Alla dessa tre förslag har vi lagt fram. Det är konkreta förslag som ganska snabbt skulle förbättra situationen. Alla tre säger KD nej till. När

det gäller det tredje om att stoppa e-handeln låter man visserligen Läke-
medelsverket hålla i yxan, men jag begriper inte hur ett parti som sa i val-
rörelsen att man är för den svenska landsbygden så konsekvent kan stoppa
förslag som innebär bättre tillgång till läkemedel på den svenska lands-
bygden.

Anf. 154 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! När det gäller e-handeln har ledamoten helt rätt i att det
handlar om Läkemedelsverket, inte TLV. Man tittar nu på om det går att
hitta nya lösningar så att människor inte ska behöva vara hemma, för det
skulle ju vara ett dråpslag mot bland annat landsbygden och glesbygden.
Jag vet att man tittar på om det går att hitta andra lösningar i den frågan.
Vi får väl återkomma när slutförslaget kommer.

Anf. 155 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! När den forna alliansen sålde ut Apoteket AB hade det
kanske varit bra med lite direktiv kring den affären. Man pratade väldigt
fint om små apotek. Nu blev det inte så, utan det är stora affärskedjor och
kluster som hänger ihop på olika sätt. Det är till exempel livsmedelsaffärer
med apotek, apotek med vårdbolag, digitala läkare – you name it. Det är
en jättemarknad.

Man kan fundera på vart folkhälsoaspekten tog vägen i detta. Det går
exempelvis inte att kolla av hela läkemedelstillgången bland apoteken.

När det gäller glesbygden och att tro att marknadskrafter ska ta ansvar
för landsbygden tycker jag att det är ganska naivt. I en etableringsanalys
som gjordes 2022 kan man se minskningen av apotek som varit lokali-
serade mer än 6 kilometer från ett annat apotek. Enkelt förklarar: Antalet
apotek på landsbygden, där tillgången redan är som sämst, har minskat.
I stället ökar de i städerna, där jag själv bor. Jag har en extrem tillgång till
apotek, måste jag säga! Jag bor i Stockholms innerstad.

Jag undrar om det här inte är någonting man måste åtgärda på något
sätt. Tillgängligheten blir ju bara sämre och sämre om man bor i glesbygd
eller lite längre ut från städerna. Vad tänker Tidöpartierna, alltså den SD-
stödda regeringen, göra åt det här?

Anf. 156 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! I mitt anförande berörde jag frågan om att sedan hela den
här reformen genomfördes har man i stort sett fått en ökning med 50 pro-
cent av antalet apotek – från 900 år 2008 till ungefär 1 400 i dag. Det gör
ju att tillgängligheten har ökat markant, även vad gäller öppettiderna som
har blivit betydligt bättre.

Jag nämnde också att ett antal apotek i glesbygdsområdet har lagts ned.
Oftast är det kopplat till att vårdcentraler försvunnit, för då är det svårt för
apotek att överleva.

Detta är frågor som vi bevakar för att se hur man kan jobba vidare. Jag
nämnde vidare att det är viktigt att på något sätt kunna besöka ett apotek i
sitt närområde för att få rådgivning och så vidare. Det är alltså en viktig
fråga som Karin Rågsjö tar upp och som är viktig att bevaka framåt.

Anf. 157 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Den här utvecklingen har man sett under flera år. Det är ingenting som har dykt upp nu. Jag har påtalat detta sedan 2014 då jag hamnade i riksdagen och fick jobba med vårdfrågor.

Det är klart att det finns massor av nya apotek. Alla som bor i innerstaden eller i större förorter som till exempel Täby kan se att hoppсан vad många apotek det har blivit. Det är färre apotek om man kommer utåt. Jag tänker på exempelvis Birger Lahti, min kamrat i Vänsterpartiet, som bor i Pajala. Hur många apotek finns det där?

Vad gäller kopplingen till vårdcentraler handlar det väl också om marknaden. Var vill marknaden placera sig någonstans? Var är det lönsamt att placera sig?

Om man öppnar dörren för marknaden blir det marknadsmässigt. Man behöver inte ha gått på Handelshögskolan för att förstå det. Det blir större förutsättningar för marknaden att öppna här på Kungsholmen eller Södermalm eller nere i Göteborgs innerstad. Det är inte så mycket cash att tjäna på att öppna i Pajala. Det här har alltså blivit en marknadsfråga.

Fru talman! Jag anser att det alltid är så att om man lämnar över något till marknaden blir det på marknadens villkor. Som politiker får man då sätta sig på läktaren och hoppas att det går någorlunda bra, om man inte hittar styrinstrument. Jag undrar alltså fortfarande vad den SD-beroende regeringen tänker göra.

Anf. 158 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Vi har sett en fördubbling, Karin Rågsjö, av antalet apotek sedan den nya reformen trädde i kraft. Det är tack vare att marknaden har öppnats. Även du måste se att det har blivit många fler apotek, och det är en positiv effekt av att marknaden har fått utrymme. Det har blivit fler apotek och längre öppettider. Både statliga och privata bolag har varit med i utvecklingen.

Precis som jag lyfte fram finns farhågor. Vi måste fortsätta att bevaka glesbygdsetableringarna. Där behöver mer göras. Men marknaden har varit positiv för apoteksutvecklingen.

Anf. 159 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Rågsjö tog upp marknadens villkor, och jag delar hennes uppfattning fullständigt. Det är klart att vi ska glädjas åt att det har blivit fler apotek – i vissa delar av landet. Men det hjälper inte dem som bor i glesbygd eller landsbygd.

Själv kommer jag från en relativt liten ort som heter Hagfors. Vi har ett apotek med samma öppettider, och vi har inte fått fler apotek. Det vore klädsamt om ledamoten hade en idé om hur politiska beslut ska fattas som marknaden inte behöver ta hänsyn till. Marknaden styrs ju av tillgång och efterfrågan. Så är det över huvud taget i offentlig sektor. Det är Socialdemokraternas farhåga i fråga om utförare. Det är inget snack om att det finns jättemånga bra utförare. Problemet är vem som tar hänsyn till eller ansvar för helheten.

Precis samma fråga gäller apoteksmarknaden. Marknaden kommer aldrig att etablera ett apotek i Sysslebäck i norra Värmland. Här efterlyser jag mer aktivitet och kreativitet från regeringens företrädare.

Fru talman! Kristdemokraterna är ett parti som håller sjukvårdsfrågorna högt på sin agenda, och partiet ska hedras för det. Men läkemedelsfrågor handlar till stor del om finansiering, och det fattas pengar. Regionerna betalar en stor del av läkemedelskostnaderna. Vi vet att vi står inför en välfärds kris i Sveriges Kommuner och Regioner. I prognosen för 2024 visar siffrorna att det fattas 31 miljarder. Det kommer naturligtvis att påverka möjligheten att köpa in läkemedel. Hur tänker Kristdemokraterna i regeringen se till att välfärden finansieras?

Anf. 160 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael Dahlqvist för frågan.

Alla vet att vi lever i en tuff ekonomisk verklighet. Vi har sett till att kommuner och landsting har fått 12 miljarder det här året. Stora delar av Kommun- och Regionsverige har haft stora överskott de senaste åren. Jag har jobbat i Västra Götalandsregionen och i Falköpings kommun. Många kommuner har stora överskott. Men nu befinner vi oss i tuffare tider, och det kräver åtgärder.

Regeringen har under det här året tillfört 12 miljarder. Sedan ska vi titta på vad som behövs framåt. Det tillkommer stora utgifter. Inflationen skenade tidigare, men nu dippar den nedåt. Och det är positivt.

Den första frågan gällde hur man kan stimulera etablerandet av fler apotek till glesbygden. Jag nämnde tidigare att det finns ett så kallat glesbygdsbidrag. Vi betalade ut 12 miljoner 2022 i glesbygdsbidrag. Men jag sa ärligt tidigare att vi behöver titta över vilka ytterligare stimulanser som behövs. Det finns alltså ett bidrag, och regleringen av bidraget har gjort att 44 apotek fick bidraget förra året.

Anf. 161 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Dan Hovskär för svaret.

Politik handlar om att prioritera. Sant är att ni har gett 12 miljarder extra till Sveriges Kommuner och Regioner. Sant är också att Socialdemokraterna i sin budgetmotion har dubblat den summan. Politik handlar om att prioritera. Det skulle vara intressant att höra hur ledamoten ser på den prioritering som gjordes, där man valde att sänka skatten för dig och mig med höga inkomster i stället för att stoppa indexeringen och ge pengarna till exempelvis sjukvården.

Fru talman! Ledamoten säger att Kristdemokraterna värnar och står som garant för hälso- och sjukvården. Men i mina ögon är ni en garant för höginkomsttagarnas ekonomier. Politik handlar om att vilja och prioritera.

Sedan är det bra om regeringen kommer tillbaka i höstbudgeten. Läget är akut. Det är sant att den förra S-ledda regeringen fick historiska anslag, och det var överskott ett antal år. Men nu får ledamoten komma ihåg att det just nu råder inflation. Sedan finns ett pensionsavtal som kostar miljarder extra. Hela överskottet i den sektorn är borta. Det är därför man prognostiserar för 31 miljarder i underskott 2024 om inget görs från regeringens sida. Det är viktigt att ha det i åtanke.

Fru talman! Jag tror inte att jag kan få svar från ledamoten om man avser att lämna besked före midsommar om prioriteringar till sektorn. Det vore välkommet eftersom kommuner och regioner redan nu håller på att säga upp personal. Det är lite sent att komma med besked i november.

Anf. 162 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Politik handlar om att ta ansvar. Det kan vi båda hålla med om.

Det har varit en gigantisk inflation i vårt samhälle, och det förlorar vi alla på – även låginkomsttagare samt kommuner och regioner. Därför måste vi prioritera att försöka få ned inflationen och få balans i ekonomin. Det har vi jobbat med.

Det ska också löna sig att arbeta. Genom att få fler i arbete mår vårt land bättre. Därför menar vi att om fler har tillgång till arbete mår Sverige och den enskilde bättre. Därför jobbar vi med många olika delar. Sedan får vi återkomma till hur budgeteten ser ut för nästkommande år. Jag tror inte att ledamoten kommer att få besked innan riksdagen slutar i morgon. Men vi får se!

Anf. 163 JOHNNY SVEDIN (SD):

Fru talman! Läkemedel och tandvård ser vi lite olika på. Jag har som specialistsjuksköterska med inriktning på psykiatri mött och behandlat barn och unga med de flesta typer av läkemedel inom psykiatrins väggar. Vi vet hur stor nytta medicinering kan ha för barn så att de kan fungera i en värld som i dag kan vara extremt stressande och påfrestande. Och ännu värre är det om du har någon form av NPF-diagnos, det vill säga neuropsykiatrisk diagnos.

Men medicinering med antidepressiva läkemedel får aldrig vara det slentrianmässiga förstahandsvalet för att få bukt med barns problem. Det är något som i dag tyvärr görs i alltför stor utsträckning. Detta sker på grund av för långa köer inom psykiatri och bup, vilket gör att samhället inte har tid att ta itu med dem som behöver hjälp.

Fru talman! Hur ser det då ut? Antalet barn i åldern 0–17 år som förskrivs adhd-läkemedel ökade från nästan 28 000 barn 2011 till nästan 77 000 barn 2022. Men det som oroar mer är att förskrivningen av antidepressiva läkemedel till barn har ökat från nästan 12 000 barn 2011 till drygt 37 000 barn 2022.

Detta bekymrar inte bara mig utan även FN:s barnrättskommitté. I en granskning av hur Sverige lever upp till barnkonventionen har kommittén bland annat noterat de höga nivåerna av depression, oro och självskador bland barn samt den långa väntetiden till psykiatri.

Fru talman! De senaste tio årens ökning har gjort att det i dag är tre gånger vanligare att barn förskrivs antidepressiva läkemedel i Sverige än i våra grannländer Norge och Danmark, och skillnaden mellan länderna uppges ha ökat under lång tid.

Psykiatri, barn- och ungdomspsykiatri och vården för barn och unga är ansträngd i Sverige till följd av föregående regeringars nedmontering och bortprioritering under lång tid. De som söker sig till vården får inte hjälp i tid utan hamnar i årslånga köer. Samtidigt ökar den psykiska ohälsan och sprider sig allt längre ned i åldrarna.

Omkring 70–80 procent av barn och unga vuxna som diagnostiseras med depression påbörjar behandling med antidepressiva läkemedel. Andelen har varit oförändrad åtminstone de senaste tio åren. Motsvarande situation råder för olika lugnande eller ångestdämpande medel och sömnmedel, där förskrivning görs till 20 procent av barn och 35 procent av unga vuxna vid depression och ångestsyndrom. Detta tyder på att behandlings-

praxis vid psykisk ohälsa inte har förändrats. Men eftersom antalet sjukdomsfall har ökat kraftigt har den totala förskrivningen också ökat.

Fru talman! Den ökade användningen av antidepressiva läkemedel måste ses över för att komma till roten med problemet. Vi måste vara helt säkra på att det verkligen är depression som ligger till grund för att barn och unga förskrivs mer och mer antidepressiva läkemedel. Det är oacceptabelt och direkt inhumant om antidepressiva läkemedel skrivs ut som en enklare lösning i brist på resurser inom psykiatri när unga som mår dåligt främst behöver erbjudas det stöd, den behandling och den vård som de är i behov av.

Sverigedemokraterna anser att regeringen bör se över den ökade användningen av antidepressiva till unga och kartlägga orsakerna till detta. Alla förtjänar en trygg och frisk framtid.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 4.

Fru talman! Jag vill även lyfta fram en annan läkemedelsfråga nu när vi berör ämnet, nämligen hanteringen av läkemedel och miljöaspekten av läkemedel.

Läkemedel utgörs av ämnen som är uppbyggda och designade för att ha biologisk effekt. Som sådana kan de potentiellt ge effekter i naturen när de släpps ut. Många läkemedelssubstanser är så pass stabila att de passerar igenom människokroppen ganska oförändrade eller i en annan biologiskt aktiv form. Läkemedel som kommer ut i naturen påverkar fiskar och vattenlevande djur redan vid mycket låga halter. Antibiotika i miljön kan dessutom allvarligt hota vår hälsa.

Vi anser att det behövs mer kunskap om läkemedlens påverkan på miljön. Läkemedel är en speciell grupp kemiska ämnen eftersom vi behöver dem för att bota och lindra sjukdomar. Andra ämnen som påverkar miljön kan förbjudas, men det gäller inte för läkemedel.

Läkemedel utvecklas och används i stora mängder. Det gäller inte minst receptfria läkemedel. Stora utsläpp görs av ämnet diklofenak, som ingår i gruppen smärtlindrande läkemedel. Även utsläpp av ämnen som ingår i hormonpreparat såsom p-piller är omfattande.

Flera skadliga ämnen har påvisats ha negativa effekter på fåglar. Relativt nyligen visade en svensk forskargrupp på stora förekomster i svenska vattendrag. Fynden belyser frågan om huruvida en miljöprövning bör göras i något skede. Det bör åtminstone vara aktuellt gällande receptfria läkemedel. Läkemedlens viktigaste funktion, att rädda liv och förbättra människors och djurs hälsa, ska givetvis väga tyngst. Givet utvecklingen av utsläpp och risker för miljön måste prövningar övervägas. En sådan prövning skulle kunna påskynda utvecklingen av medicinskt likvärdiga preparat med lägre miljöeffekter och alternativa behandlingsmetoder.

Fru talman! Sverigedemokraterna anser att en utredning behöver tillsättas för att se över hur en miljöprövning skulle kunna utformas som en del i godkännandeprocessen för läkemedel och som en del i förskrivningen av sådana samt vilka konsekvenser olika regleringsformer kan få.

Fru talman! I valrörelsen lyfte Sverigedemokraterna fram behovet av en ny tandvårdsreform, och även tandvården är presenterad i Tidöavtalet.

Sverigedemokraterna vill se att tandvårdens högkostnadsskydd görs om för att mer efterlikna det som finns inom hälso- och sjukvården, vilket skulle göra tandvården mer jämlik och tillgänglig så att även äldre med låg

inkomst eller pension har möjlighet att göra besök hos tandläkaren innan munhälsan blir alltför dålig och kostnaderna ännu större.

Exakt hur en sådan reform ska se ut är ännu inte färdigt, utan det kommer Tidöpartierna att återkomma med efter att frågan utretts. Men Sverigedemokraternas ståndpunkt är att munnen är en del av kroppen och att detta bör återspeglas i systemen.

Anf. 164 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag noterade att det var några meningar på slutet där Johnny Svedin från Sverigedemokraterna berörde tandvården. Jag kan förstå att det inte var många meningar, för här kan man ju se hur ett skarpt vallöfte förvandlas till en tummetott eller kanske inte ens det.

I valrörelsen var Sverigedemokraterna oerhört tydliga med att det skulle införas ett högkostnadsskydd. Det skulle vara av den typ som är i övriga hälso- och sjukvården. Det skulle kosta 7 miljarder kronor, och pengarna skulle man få in genom att dra ned på biståndet och dra ned på klimatarbetet. Dragit ned på klimatarbetet har man gjort; dragit ned på biståndet har man gjort, men det finns inga pengar till ett högkostnadsskydd.

När det här kom till Tidöavtalet hade det förändrats. Då skulle man utreda frågan och prioritera de äldre.

I budgetpropositionen för 2023 skulle man under mandatperioden se över och utreda, och då handlade det inte längre om alla äldre personer utan de äldre personer som har sämst munhälsa.

Från ett generellt högkostnadsskydd för 7 miljarder har man alltså hamnat i att utreda ett högkostnadsskydd för de äldre som har sämst munhälsa.

Alla här inne vet ju att om man ska införa ett nytt högkostnadsskydd krävs det att regeringen tillsätter en utredning, att man tar fram ett utredningsdirektiv och att man tillsätter en utredare som sedan kommer att behöva ha säkert två år på sig att arbeta innan det finns ett färdigt förslag som ska remitteras, behandlas i Regeringskansliet och kanske passera Lagrådet innan det möjligtvis blir en proposition. Det är alltså uppenbart att det inte blir något av vallöftet om ett högkostnadsskydd under den här mandatperioden.

Man kan undra vad det beror på. Antingen var det så att för er i Sverigedemokraterna var det här ett ganska ointressant vallöfte som ni släppte på en gång i förhandlingarna, eller också är det så att ni har blivit grundlurade av de andra partierna. Jag undrar varför ni inte har drivit den här frågan hårdare om den var så viktig att den till och med skulle in i valmanifestet.

Anf. 165 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, ledamoten!

Ja, det var ett vallöfte som vi hade och gick till val med. Vi sa att vi skulle göra en tandvårdsreform av något slag, helt riktigt.

Det ligger fortfarande i Tidöavtalet, och därmed räknar vi med att det ska genomföras under mandatperioden.

Anf. 166 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är ju en uppenbar förändring från vallöftet om ett högkostnadsskydd för alla till en kostnad av 7 miljarder, som då innebär att alla får högkostnadsskyddet, till de allt svagare formuleringarna och dess-

utom slutligen att man ska utreda och att det handlar om de äldre som har sämst munhälsa.

Alla som kan någonting om hur man ändrar lagstiftning och jobbar med budget i Sverige vet ju att det inte går att från en dag till en annan snyta fram ett nytt lagförslag ur näsan och tro att det ska bli verklighet några månader senare. Om man sätter sig och tittar på det här och räknar på de ledtider som finns blir det uppenbart. Det finns inget regeringsbeslut, det finns inget direktiv och det finns ingen utredare, så det här kommer att vara något som möjligtvis hamnar på andra sidan valet 2026.

Återigen är min fråga varför ni har släppt det här. Hade det varit en angelägen fråga för Sverigedemokraterna hade man ju sett till att inte bara ha en lös formulering i budgetpropositionen för 2023 utan en faktisk tidsplan där det står klart att direktivet ska vara framtaget före maj 2023 och utredaren tillsatt före juni 2023 med leveransdatum två år senare för att åtminstone ha ett tidsschema som gör det ens teoretiskt möjligt att få detta på plats under den här mandatperioden. Men det har man helt struntat i.

För min del finns det bara två möjliga tolkningar av det här.

Den ena är att Sverigedemokraterna är medvetna om att det här inte var något viktigt vallöfte. Man har inget emot att det sopas under mattan och placeras någonstans långt fram i tiden. Den andra är att ni helt enkelt har blivit blåsta på den här frågan – att andra partier inte tycker att detta är viktigt och därför har kunnat hantera Sverigedemokraterna på det här sättet.

Jag tycker att det vore intressant att höra en förklaring, alternativt ett besked nu om att detta kommer att verkställas i närtid, som det brukar heta när statsråd pratar. Vad är förklaringen till att detta i valmanifestet centrala vallöfte inte ens bidde en tummetott?

Anf. 167 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Anders W Jonsson har naturligtvis rätt i att det tar tid. En sådan här reform låter sig självklart inte göras över en natt.

För det första har vi inte sopat något under mattan – det kan jag säga direkt. Detta är en viktig reform; den behövs. Och vilka är det som behöver den mest? Jo, förmodligen äldre med dålig tandhygien och tandhälsa. Vi är fullständigt medvetna om att de dessutom har svårast att ta sig till tandvården. Här skulle vi givetvis vilja se att det görs mycket mer. Det är alltså inte fråga om att nedprioritera detta på något sätt, utan frågan är när det hamnar på agendan.

Vi har ungefär 28 punkter i Tidöavtalet som berör socialutskottet på ett eller annat sätt. För andra utskott är det förmodligen fler punkter. Det är en prioriteringsfråga vad vi behöver satsa på just för tillfället. Jag tror att denna fråga kommer att hamna på agendan rätt snart.

Anf. 168 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är ju en del av regeringen nu. De sitter inte fysiskt i regeringen, men de styr regeringen, anser jag – med hjälp av Tidöavtalet, ett kansli och ledande poster man har här i riksdagen. Man har alltså stor påverkan på den nuvarande regeringens politik och även på vissa frågor som är reglerade i Tidöavtalet.

Jag vill säga till ledamoten Johnny Svedin att jag håller med om mycket i ditt anförande. Köerna till barn- och ungdomspsykiatri är ett dilemma och har varit det i många år. När det gäller detta med behandlingsmetoder vet även du, Johnny Svedin, som själv jobbar inom branschen, att det också har med kompetens och tillgång till resurser att göra.

Jag reagerar över en sak i ditt anförande, Johnny Svedin, nämligen att den förra regeringen skulle ha nedmonterat sjukvården. Jag vill bara påminna ledamoten om att vi tillförde över 100 000 nya offentliga jobb när vi satt i regeringen. Det ska bli intressant att se hur det ser ut när den här regeringen tillsammans med SD gör sitt bokslut.

Vi hade historiska anslag till hälso- och sjukvården. Vi till och med värdesäkrade statsbidragen, enligt SKR.

Jag vill ställa en enkel fråga till ledamoten Johnny Svedin, fru talman. Vi står inför en välfärdskris. Det fattas 31 miljarder för nästa år. Regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna har prioriterat skattesänkningar för ledamoten och mig. Hur kommer ledamoten att se till att man tillför de resurser som behövs till Sveriges Kommuner och Regioner?

Anf. 169 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för frågorna! Du hävdar att ni har tillfört 100 000 nya offentliga jobb under er regeringsperiod, och även en massa anslag till hälso- och sjukvården. Jag antar att de har gått till de 100 000 offentliga administrativa jobben i stället för till sjukvårdspersonal. Detta är ett jätteproblem i dag. Vi sitter med en stor administrativ kloss men väldigt få människor som jobbar ute i verksamheten. Tack för det!

När det gäller budgeten är den satt för det gångna året, och det är stora satsningar på gång. Sedan är pengar inte alltid lösningen på en fråga, utan det handlar också om hur man hanterar pengarna. Det är bevisligen så att om man tillför mycket pengar ökar administrationen; det har vi sett under dessa åtta år. Och pengarna går inte till vårdnära yrken, som vi är i störst behov av och där vi i dag saknar personal.

Anf. 170 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack, Johnny Svedin, för ditt svar! De som lyssnar och har fått jobb inom sjukvården eller äldreomsorgen funderar nog lite grann på ditt uttalande nu om att pengarna bara har gått till administrativa jobb. Jag tycker att man ska vara oerhört försiktig med att dra sådana slutsatser i den här kammaren, fru talman. Jag håller med om att de administrativa jobben ökar snabbare än de borde göra. Det är ett problem; det ser även vi. Vi är också ett av de partier som vill ta bort en hel del av regionerna, men då sa den borgerliga sidan nej tidigare. Det är ett problem med administration, men sådana här generaliseringar och myter, som jag vill kalla det för, gagnar inte den politiska debatten, Johnny Svedin.

Hur tror ledamoten att köerna till bup ska bli kortare om man inte tillför mer pengar? Ledamoten säger själv att det handlar om hur man jobbar och hur man administrerar. Ja, jag håller med. Jag vill påstå att om man har för mycket pengar slösar man och om man har för lite pengar blir man smart. Jag har själv styrt och jobbat på olika nivåer, så jag har också erfarenhet av detta.

Men se nu sanningen i vitögat, Johnny Svedin! Det fattas tiotals miljarder. Det står varje dag i tidningen att man varslar personal, både inom hälso- och sjukvården och inom kommunerna. Detta kommer till syvende och sist, gällande det område vi debatterar här i dag, att påverka läkemedelsbudgeten. Och vilka blir då konsekvenserna?

Anf. 171 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack igen, Mikael Dahlqvist, för frågorna! Vi kan tala om den administrativa biten hur mycket som helst, men i min hemregion Kalmar län var ökningen betydligt större för de administrativa posterna än för den vårdnära personalen. Detta blir inte lite, och det är nog ganska jämförbart över hela landet.

Du erkänner själv att ni med oro har sett att administrationen har vuxit och blivit större, vilket är ett problem. Man behöver jobba med det problemet. Vad behöver vi ha? Ytterligare någon administrativ tjänst som inte är vårdnära eller en ny sjuksköterska, undersköterska eller omsorgsassistent på golvet? Jag tror att valet är självklart.

Vi behöver folk som jobbar nära de sjuka och behövande. Förmodligen finns det också pengar att hitta där. Det är upp till regionerna att bestämma sådana saker. Det kan inte vi göra här, utan vi pratar om det stora hela.

Men som jag sa innan: Vi har 28 punkter i Tidöavtalet som på ett eller annat sätt berör socialutskottet och syftar till att förbättra hälso- och sjukvården i den riktning vi önskar. Bland annat pratar vi om att äntligen försöka ta tag i detta med primärvårdens roll i sjukvårdskedjan. Vi pratar om apoteken. I Tidöavtalet står det också att vi ska utveckla apotekens roll i vårdkedjan.

Det kommer alltså. Jag är inte ett dugg orolig för det. Jag känner mig faktiskt ganska säker på att detta är bra åtgärder som kommer att gynna svensk hälso- och sjukvård i det långa loppet.

Anf. 172 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag undrar lite, ledamoten Johnny Svedin. Jag står här med en tidning, Dagens Medicin, där det står: "Inflationen slukar vårdens pengar." Att gömma sig bakom att det bara är administratörer som får gå från vården tycker jag inte känns okej. Detta är en kris i hela hälso- och sjukvården.

Ledamoten tog upp detta med barn som har olika psykiska diagnoser och far ganska illa. Där är vi helt överens. Det sker en enorm förskrivning av exempelvis antidepressiva läkemedel och även läkemedel mot adhd. Vad man förskriver ser väldigt olika ut runt om i landet.

Vi hade några enkla små förslag i vår lilla motion, nämligen att regeringen bör genomföra en nationell översyn av förskrivningen av antidepressiva läkemedel och att regeringen bör ta initiativ till en genomgång av riktlinjer för medicinering av barn och unga. Men det var bara vi i Västerpartiet och Miljöpartiet som var positiva till detta, vilket var lite tråkigt.

Jag undrar förstås om ledamoten kanske tycker att det är något som han kan föra vidare, eftersom Sverigedemokraterna har en enorm impact på den här regeringen. Det är på grund av er som det över huvud taget finns en regering just nu, så att säga.

Min andra fråga handlar om den tandvårdsreform som ni gick ut och sa skulle genomföras. Precis som Anders W Jonsson sa lät det väldigt

svulstigt: Nu ska det bli en tandvårdsreform! Sedan har den sjunkit ihop till väldigt lite. Nu gäller den äldre personer med sämst munhälsa, och det är något helt annat än en generell tandvårdsreform, som vi tycker behövs.

Hur tror ledamoten Johnny Svedin att detta kommer att bli i slutändan?

Anf. 173 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Karin Rågsjö får samma svar som den föregående talaren fick när han frågade hur jag såg på detta. Jag är ganska trygg med att det här ska genomföras under denna mandatperiod. Vi behöver göra en utredning. Det kommer absolut att ta lite tid. Men det är inga tomma löften.

Att vi sedan talar om äldres munhälsa eller äldres brist på god munhälsa är ganska naturligt, för så är det i dag. Detta är ett jätteproblem i äldreomsorgen, och därför har vi också lyft fram det som ett av de stora problemen och en anledning till att vi ska genomdriva denna tandvårdsreform.

Sedan var det frågan om neuropsykiatri och sådant. Ja, hur kommer vi till rätta med det? Det finns en hel del åtgärder inom Tidöavtalet som kommer att leda oss åt det hållet.

Jag håller med Karin Rågsjö, och hon håller säkert med om det jag sa i mitt anförande också, om att vi behöver göra någonting här. Vi behöver verkligen se över vad det är som gör att barn mår så dåligt, varför det dåliga måendet ökar och framför allt också varför medicineringen ökar i stället för den vård som de egentligen skulle behöva.

Ett förslag är att vi ska tydliggöra läkarens roll i vårdkedjan. Det ingår i Tidöavtalet. Det kan också ligga i utredningen. Vi ska även ha en utredning om huvudmannaskap. Det kan också bli en del i detta.

Det är alltså flera åtgärder som saxar in i den här frågan. Det finns inget direkt förslag på papper som ska komma till rätta med exakt allt. Men jag tror att om vi slår ihop dessa olika åtgärder kommer vi också att se en förbättring. Vi kommer att se till att det hamnar bland det som vi planerar för.

Anf. 174 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tror ju inte att barn och unga kommer att må bättre av de nedskärningar i skolan som vi nu ser lite runt om i landet. Jag kan också referera till en undersökning som Friends har gjort, som visar att mobbningen på grund av etnicitet har ökat otroligt. Det kanske man ska fundera över. Det kan inte vara något positivt.

Låt mig gå tillbaka till detta med tandvårdsreformen. Den här SD-be-roende regeringen har ju spottat ur sig utredningar av diverse slag. Det är exempelvis en utredning på gång om angiveri. Det finns massor med utredningar. Men detta ligger alltså i något slags byrålåda.

Om man då ska genomföra den stora reform som detta ändå är – jag menar att det inte bara handlar om äldre, utan dålig tandhälsa har kanske att göra mer med klass än med ålder – kan det ändå hända att det inte blir något av den. Det blir återigen något som kommer väldigt nära nästa val, och då vet vi att det inte är något som någon kommer att lyfta i nästa regering. Men vi kommer att kämpa för det, kan jag säga.

Jag är orolig över utredningen. När man går ut och säger saker och ting före ett val är det väldigt bra att sedan förhålla sig till det man har sagt. I alla frågor som har att göra med invandring, brottslighet och så vidare

har ni ju följt det som ska göras till punkt och pricka, Johnny Svedin, men just detta med tandvårdsutredningen och generell stöd, som ska likställas med det vi har för kroppen, finns det ju ingenting av just nu.

Anf. 175 JOHNNY SVEDIN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågan! Återigen kan jag bara säga att detta är något vi gärna vill genomdriva. Det är en fråga som har kommit från oss. Det är en fråga som vi har använt i valrörelsen och kommer att genomföra i Tidöavtalet. Där står det.

Att det inte är påbörjat än kan bero på att vi har prioriterat annat just för tillfället. Jag vågar inte svara på det. Jag kan inte ge ett datum för när detta exakt kommer att ske, men det är en viktig fråga. Det kan Karin Rågsjö vara helt säker på att vi anser att det är. Vi kommer inte att släppa detta på något sätt. Så är det.

Vad gäller satsningar håller jag med Karin Rågsjö: Man måste börja någonstans. Det sa jag också i mitt anförande, och jag har sagt det tidigare också. Vad behöver vi göra för att minska exempelvis medicineringen av barn och unga, och vad behöver vi göra för att de ska må bättre och inte behöva komma till BUP? Skolhälsovården är en av de saker jag vet att nuvarande regering satsar på.

Jag vet också av egen erfarenhet att bland det första man tittar på ute i kommunerna när det gäller sådant man kan dra ned lite på i skolan finns skolhälsovården. Det är enkla pengar att plocka. Detta måste ledamoten bevaka precis som jag och se till att sådant inte sker, för det är otroligt viktigt att vi har en fungerande skolhälsovård.

Detta ingår i den totala satsningen på de 28 punkterna. Vi kommer att bevaka detta. Vi ska stärka svensk hälso- och sjukvård och vården för barn och unga. Detta är vad jag kan säga.

Anf. 176 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! På det här området blev jag väldigt glad över regeringsförklaringen och regeringens prioriteringar. Som apotekare blev jag glad, som invånare blev jag glad och som liberal blev jag väldigt glad. Vi får en apoteksreform och en tandvårdsreform. Det känns väldigt bra.

Vad gäller apoteken vill jag säga att det är hög tid att utveckla deras roll i vårdkedjan. Under den här mandatperioden ska regeringen se till att vissa tjänster ska kunna erbjudas, till exempel hälsoundersökningar. Vi kommer också att införa ett farmaceutsortiment, ett mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt.

På läkemedelsfronten pågår dessutom väldigt mycket avgörande arbete, skulle jag vilja säga, för alla människor som behöver läkemedel på ett eller annat sätt. Det handlar om uppdateringar och en ny läkemedelsstrategi. Vi får äntligen en nationell strategi när det gäller sällsynta tillstånd – i bred bemärkelse, men där läkemedel givetvis ingår.

Det handlar också om arbete för att läkemedel ska finnas där de behövs när de behövs. Det ska vara färre restnoterade läkemedel. Vi arbetar också för att införa en miljöpremie i förmånssystemet och väga in miljöaspekter när det handlar om receptfria läkemedel. Det är något som Liberalerna har arbetat väldigt länge för.

Det är alltså mycket som pågår. Det blir väldigt roligt att se detta.

Sedan har vi detta med tandvårdsreformen, där en utredning tillsätts för att stärka tandvårdens högkostnadsskydd. De som har den sämsta munhälsan ska prioriteras. Det är otroligt viktigt. I dag är det dyrt för den som har dålig munhälsa. Dessutom går ofta skör munhälsa hand i hand med skör ekonomi.

Vi ska alla ha kunskap för att kunna förebygga. Vi ska alla ha råd att förebygga och behandla. De med störst risk ska prioriteras högst.

Jag är jätteglad över att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram underlag för en nationell riskbedömning. Det är viktigt.

Arbetet för en jämlik tandvård för barn och vuxna i hela landet pågår nu. Arbetet för bättre läkemedelsförsörjning och klokare läkemedelslagstiftning pågår. Jag ser verkligen fram emot de färdiga förslagen.

Anf. 177 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Diskussionen på läkemedelssidan handlar mycket om att vi ska öka tillgången så att alla människor kan få tillgång till läkemedel. Men det man glömmer då är att det finns en annan sida av svärdet, nämligen felaktigt använda läkemedel. Det kanske mest upprörande är de människor som drabbas av beroendesjukdomar på grund av felaktig förskrivning av narkotiska preparat. Detta kan ske av ren okunskap, men det finns i Sverige ett antal läkare som tjänar väldigt grova pengar på att skriva ut narkotiska preparat åt människor som har beroendesjukdomar.

Här är tänderna alldeles för svaga. Det är väldigt svårt för Ivo att hitta dessa individer, beroende på att Ivo först måste få en misstanke om att det finns en individ som ägnar sig åt detta, ska vi säga, kriminella beteende. Sedan kan man begära ut information om just den individen.

Man skulle på ett ganska enkelt sätt kunna fånga in dessa fula fiskar genom att helt enkelt ändra lagstiftningen så att E-hälsomyndigheten med jämna mellanrum rapporterar in förskrivningsmönster när det gäller narkotiska preparat. Vilka förskriver mer än fem gånger mer än de andra läkarna i landet? Sedan skulle man ganska enkelt kunna plocka ut dem som jobbar på onkologkliniker och så vidare. Det skulle vara ett träffsäkert sätt att faktiskt tillsynas och sätta stopp för detta.

Det förslaget har vi lagt fram. Det kommer Liberalerna att rösta nej till. Man kommer också att rösta nej till något annat, och det förstår jag inte. I dag är det tillåtet för en läkare att skriva ut narkotiska preparat till sig själv. Det borde sättas stopp för det.

Min fråga till Lina Nordquist, som har ett engagemang i dessa frågor, är: Varför bidrar inte Liberalerna till att stävja skador som faktiskt orsakas av oseriösa läkare i detta land?

Anf. 178 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag är glad att detta ämne kommer på tal, för det är ett väldigt viktigt område. Där ser vi också att HSAN har haft alldeles för tunna muskler. Liberalerna drev under förra mandatperioden tillsammans med bland annat Centerpartiet igenom att man, när man misstänks för allvarliga förseelser, inte ska kunna arbeta som läkare. Man ska inte kunna fortsätta med de felaktigheter som man har ägnat sig åt när de faktiskt innebär risker för andra människors liv och hälsa.

Vi har också länge arbetat just för att man enklare ska kunna upptäcka när en läkare förskriver läkemedel så att det för patienten blir direkt farligt. Det kan för all del också vara flera läkare tillsammans som gör det, utan att de egentligen vet vad den andra gör, så att säga.

Där har det tidigare funnits ett oerhört hårt motstånd från just läkarkåren, som inte alls har velat att någon lägger sig i vad de skriver ut. Men nu äntligen, med den nya infrastrukturen, kommer det att på ett helt annat sätt bli möjligt.

Jag är glad för ledamotens engagemang. Jag är glad för motionerna. Sedan är det så att Liberalerna nu är ett regeringsparti. Då väcker man inte motioner, utan man bereder sakerna i Regeringskansliet. Men jag håller helt med ledamoten om att arbetet med att få ut information om vilka yrkespersoner i sjukvården som kan vara en direkt risk för patienterna och som stjälper snarare än hjälper är mycket, mycket viktigt. Och jag kan försäkra att det pågår.

Anf. 179 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det handlar helt enkelt om att Ivo i dag inte har möjlighet att hitta dessa individer. Ivo måste nämligen få en rapport om att det är en enskild läkare på en läkarmottagning som tjänar pengar på att göra på detta vis och som har en helt felaktig förskrivning.

Ska man kunna hitta dessa individer krävs det en lagändring. Det krävs att Ivo får möjlighet att en gång per månad begära in denna statistik från E-hälsomyndigheten.

Det är obegripligt för mig att man inte går vidare med dessa förslag. Man avslår dem från majoritetens, Tidöpartiernas, sida och hänvisar till SOU 2022:72. Men jag har läst den framlänges och baklänges. Det står inte ett ord om detta. Det handlar om försäljningsstatistiken, som ska rapporteras till Socialstyrelsen och annat.

Jag gläds ändå åt att Liberalernas företrädare nu är positiv till detta, och jag hoppas att det lyfts från Liberalernas sida i diskussionerna på Socialdepartementet. Detta är nämligen ett stort problem i Sverige, och det är något som man faktiskt skulle kunna åtgärda.

Den andra delen i detta är helt absurd. Som läkare ska man inte behandla sig själv i ett läge där man har svåra sjukdomar. Det säger sig självt. Man ska inte behandla sin familj heller. Men här har vi alltså en lucka som gör att en läkare som har ett narkotikaberoende kan sitta och skriva ut, inte med sin penna men med sin telefon, obegränsade mängder narkotika till sig själv, och ingen sätter stopp för det.

Jag tar det som Lina Nordquist har sagt här till intäkt för att dessa två konkreta förslag kommer upp på agendan – låt vara att de avslås i morgon av Tidöpartierna. Detta kan inte få fortsätta längre. Det skadar många människor, och det finns enkla metoder som skulle kunna stoppa det.

Anf. 180 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Jag kan naturligtvis inte lova att regeringen kommer att välja att genomföra exakt Centerpartiets förslag i en motion. Men jag kan absolut lova något när det handlar om trygg vård. Det stora arbetet behöver handla om att man ska ha sin sjukvård nära sig. Det ska vara kunniga människor, som har rätt till fortbildning och som får den fortbildningen. Det ska vara ett ansvar för den som anställer sjukvårdens yrkesgrupper att till-

handhålla fortbildning. Och som ledamoten är inne på: När det väl dyker upp rötägg ska de personerna upptäckas. De ska nagelfaras, och en del av dem ska inte längre vara kvar i vården. Man ska inte kunna utsätta en patient för risk vare sig genom okunskap eller med vilje – så enkelt är det. Det kan vi absolut skaka hand på, och jag ser fram emot att driva detta vidare oavsett om jag är i opposition eller om jag är i majoritet.

Prot. 2022/23:128

20 juni

Läkemedel och
tandvård

Anf. 181 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Detta är den sista debatten om hälso- och sjukvård under det här året, så att säga. Det har varit ganska många debatter, och det som har färgat detta år och som kommer att färga nästa år är det som står i en tidningsrubrik: Inflationen slukar vårdens pengar.

Jag tror att vi kommer att få läsa fler artiklar av detta slag. Vi står nämligen inför en välfärdskris, och kommuner och regioner kommer att få skära ned. Det gör man redan nu. Detta kommer självklart att drabba patienter. Det kommer också att drabba förebyggande insatser.

Många barn mår dåligt psykiskt – det har vi diskuterat tidigare. Det handlar om mycket: hemförhållanden, skola och fritid. Men det handlar också om väldigt tydliga signaler. Har du rötter i ett annat land är du en belastning – det är vad väldigt många barn känner i dag på olika orter runt om i Sverige. Exempelvis står angiveri på agendan. Det är kanske inte så lyckosamt för ett barn som bor i en invandrartät miljö. Sådant skrämmer. Familjen kan vräkas och så vidare.

Nu ska jag prata om antidepressiva läkemedel till barn och unga. Ökningen av förskrivningen av antidepressiva läkemedel de senaste åren är tydligast för barn. Andelen flickor i åldern 10–14 år som fått antidepressivt läkemedel förskrivet ökade med nästan 60 procent mellan 2014 och 2018 och med ytterligare 9 procent mellan 2019 och 2020. För pojkar i samma ålder var ökningen drygt 40 procent mellan 2014 och 2018. Det är exempelösa siffror. Även förskrivningen av läkemedel för adhd har ökat. Under 2017 hämtade 5,6 respektive 2,6 procent av alla pojkar och flickor i åldern 10–17 år ut minst ett adhd-läkemedel på recept. Det är höga siffror och något som vi behöver fundera på.

Enligt Socialstyrelsen är de stora regionala skillnaderna i förskrivningen väldigt oroande. Skillnaderna kan bero på överbehandling i vissa regioner med hög förskrivning och på underdiagnostisering och underförskrivning i andra regioner. Forskningen på området, när det gäller denna typ av behandling, är väldigt osäker i fråga om effekten och de långvariga konsekvenserna av barns och ungdomars bruk. Detta borde man undersöka.

Vi har lagt fram ett förslag. Vi vill att regeringen genomför en nationell översyn av läkemedelsförskrivningen när det gäller antidepressiva läkemedel och adhd-medicin till barn och unga och att regeringen tar initiativ till en genomgång av riktlinjer för medicinering av barn och unga. Jag yrkar bifall till reservation nummer 5.

Då går vi vidare till apoteken – det är väldigt spretiga debatter i dag. Syftet med apoteken är att man ska lindra och så att säga läka sjukdom genom godkända läkemedel. Jag tycker att man kanske kunde ha gett bra direktiv till Apoteket AB i stället för att göra utförsäljningen. Efter att Alliansen sålt ut apoteken har nya affärsmodeller utvecklats. Det är olika kluster. Det är kedjor. Det är livsmedelsaffärer som ligger nära apotek –

man får bonus om man handlar i det apoteket. Man går samman, så att säga. Det är inte små gulliga familjeapotek, som man pratade om när man genomförde denna reform, utan det är stora kluster.

Själva folkhälsoarbetet när det gäller apoteken har skjutits i bakgrunden. Det är också för att det är konkurrerande enheter. Det är en marknad, helt enkelt.

Det är ingen nyhet att Vänsterpartiet vill titta över förstatligande. Det är vi inte ensamma om. När Novus gjorde en undersökning 2020 ville sex av tio svenskar återförstatliga apoteken.

Tillgången till läkemedel måste säkras även på landsbygden. Det har vi också talat om. Att tro att marknadskrafterna ska ta ansvar för att landsbygd och glesare landsbygd ska ha tillgång till medicin är att blunda för verkligheten och inte ta sitt politiska ansvar.

Enligt en etableringsanalys 2022 minskar samtidigt antalet apotek som varit lokaliserade mer än sex kilometer från ett annat befintligt apotek. Enkelt förklarar minskar antalet apotek på landsbygden, där tillgången redan är knapp, och ökar i städerna.

Det har varit en enorm ökning för oss som bor i storstäderna. Vi har inga problem att få medicin när som helst på lördagar, söndagar och kvällar. Det är väl jättebra. Men bor du någon annanstans i Sverige är det mer problematiskt.

Nu lämnar vi apoteken och åker vidare till tänderna. Vi anser att tänderna är en klassfråga. I Tidöavtalet står på sidan 8: Tandvårdsreform. En utredning tillsätts för att stärka tandvårdens högkostnadsskydd för att mer efterlikna det som finns i övrig vård. Äldre personer med sämst munhälsa ska prioriteras.

Det var inte riktigt det som sades under valrörelsen från Sverigedemokraterna. Det har vi redan talat om. Man kan fundera på när utredningen kommer och om den kommer över huvud taget. Det är en enorm jämlikhetsreform.

Det är inte heller obekant att Vänsterpartiet vill ha ett verkligt högkostnadsskydd i tandvården som det i sjukvården. Under de senaste decennierna har välfärden urholkats. Vi ser neddragningar och passivitet, och en naiv tro på marknaden har fått styra. Det vill vi vända.

Det är dags att bygga välfärd. En tandvårdsreform vore väldigt välkommen för väldigt många. Det kostar mycket att gå till tandläkaren i dag. Det kan jag intyga.

Det är alltid de med låga inkomster, oavsett ålder, som inte går till tandläkaren. De har ingen nytta av dagens högkostnadsskydd eftersom det bara gäller kostnader över 3 000 kronor, och det är endast halva kostnaden som ersätts. Bra tänder har alltid varit en klassfråga.

Vi har reformplaner för tandvården i Sverige. De syftar till ökad jämlikhet, förbättrad tillgänglighet och en bättre generell tandhälsa i befolkningen. Det förebygger också allvarliga sjukdomar, som vi också har berört här.

Tandhälsa skulle genom denna reform bli en del av den universella svenska välfärdsmodellen och skulle tveklöst innebära en progressiv landvinning. Men vi fattar. Vi tror inte att den SD-beroende regeringen kommer att ta det som står på sidan 8 i Tidöavtalet vidare.

Anf. 182 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det är en intressant debatt vi har haft i dag. Det gäller två väldigt viktiga frågor. Det är läkemedelshanteringen i Sverige och dessutom tandvården. Det har varit en hel del detaljer i diskussionen. Jag skulle vilja lyfta fram två områden där det är betydligt större problem.

Låt oss titta på läkemedelsområdet. Sverige är ett av världens rikaste länder. Vi är inte alls bäst ens i Europa på att introducera nya läkemedel. Det tar alldeles för lång tid innan ett nytt läkemedel når en hel patientgrupp i det här landet.

Det beror på att det till alldeles för stor del är fritt valt arbete för den enskilde läkaren vilka läkemedel man skriver ut. Det är den ena delen.

Den andra delen är att vi har ett antal läkemedel där man redan nu vet att de inte har någon effekt. Men de förskrivs fortfarande, och de betalas och bekostas av skattekollektivet.

Det är minst lika viktigt att introduktionen av nya läkemedel sker på ett effektivt sätt och jämlikt över hela landet som att vi utmönstrar de läkemedelsterapier som inte längre är aktuella och som inte ska förekomma. Det handlar om utskrivning av antidepressiva till de äldre och så vidare. Det finns ett antal exempel på det.

Det leder till en ojämlig sjukvård som väldigt mycket beror på var du är född i landet, om du är född i ett annat land, vilken utbildningsnivå du har, hur dina föräldrar ser ut och så vidare. Det gör att det varierar. Så skulle det inte behöva vara.

På läkemedelsområdet, till skillnad från andra områden inom sjukvården, har vi otroligt bra statistik. Vi kan i princip följa momentant vilka läkemedel som skrivs ut och också till vilka patientgrupper.

Problemet är att vi inte har tillräckligt starka nationella styrinstrument. Det är inte möjligt för Ivo att utöva tillsyn över det och kunna se att man använder ett läkemedel som inte över huvud taget ska användas på den patientgruppen.

För mig är det ett så tydligt exempel på att det vi behöver väldigt mycket mer av i svensk hälso- och sjukvård är nationell styrning. Socialutskottet besökte för ett antal år sedan Intermountain Health i Utah i USA. Det är ett av världens absolut bäst fungerande sjukvårdssystem.

Där kunde man i Salt Lake City i princip momentant se om förskrivningsmönstret ändrades och om man följde de rekommendationer som fanns eller inte. Det är dit vi måste nå, herr talman.

Jag hade önskat att Tidöregeringen i stället för att nu tillsätta en utredning som ska titta på förstatligande av den svenska sjukvården hade valt att tillsätta en utredning som mer precist skulle titta på vilka områden det behövs mycket mer av nationell styrning på.

Där kan det inte längre vara fritt valt arbete och upp till den enskilda läkaren eller kliniken hur man ska agera. Det problemet finns på alla områden i sjukvården. Men just när det gäller läkemedel har vi egentligen verktygen. Det som saknas är både piskan och moroten och möjligheten att skarpt intervensera från tillsynsmyndighetens sida.

Det andra området som vi har diskuterat i motionsbetänkandet, där det finns ett antal förslag från enskilda och partier, är tandvården. Diskussionen har här lite grann handlat om högkostnadsskydd.

Ledamoten Karin Rågsjö lyfte fram att det är en klassfråga hur tandhälsan ser ut. Det kan vi nog alla hålla med om. Det går att titta i munnen.

Vi fick det beskrivet väl för oss när utskottet var på Ekerö och besökte ett Sis-hem. I princip alla ungdomar som kom dit hade en bedrövlig tandhälsa.

Men det är inte så enkelt som att om man bara gör tandvården gratis så löser man det eller håller nere kostnaderna. Det ser vi beroende på att barn-tandvården i Sverige är gratis. Trots det är det oerhört stora klasskillnader i hur tandhälsan är hos barn i utsatta socioekonomiska miljöer i förhållande till andra.

Jag skulle säga att det kanske inte är de ekonomiska villkoren för tandvården som är det mest akuta problemet vi har. Det stora problemet nu är att vi inte har personal i den svenska tandvården och framför allt i folk-tandvården. Det gör att man inte ens hinner med sitt grunduppdrag.

Där har staten ett ansvar beroende på att det är staten som reglerar utbildningsvolymen. Vi kan bara hoppas att man snart får till stånd ytterligare en tandläkarhögskola i Sverige. Det är Jönköping som står på tur att kunna erbjuda den utbildningen. Här har staten ett ansvar, och det ansvaret måste vi ta.

Det som är tråkigt där är förstås att det Tidöpartierna och den moderat-ledda regeringen gör på det området är snarast att se till att hålla borta personal från andra länder. Det kommer att drabba både sjukvården och tandvården.

Man höjer inkomstkravet och säger: Du är inte välkommen hit om du inte har en månadslön på mer än 33 000–34 000 kronor. Det kommer att göra att det blir betydligt svårare att rekrytera, herr talman, till både tandvården och hälso- och sjukvården.

Någon kan invända och säga att det inte finns en tandläkare eller för den delen en läkare som tjänar under 33 000–34 000 kronor. Men när man rekryterar personal från länder utanför EU går den aldrig in på en full tandläkarlön eller full överläkarlön, utan den börjar betydligt lägre.

Om man då begränsar möjligheten till arbetskraftsinvandring kommer det inte att vara en positiv kraft för den svenska tandhälsan och inte minst den svenska folktandvården.

Jag står bakom alla reservationer som Centerpartiet har i betänkandet men yrkar för tids vinnande endast bifall till reservation 12.

Anf. 183 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jonsson för hans mycket engagerade anförande.

Precis som ledamoten Jonsson ser jag att svensk sjukvård behöver utvecklas, och om den ska utvecklas behöver man göra någonting annorlunda. En av de lärdomar som jag tog med mig efter coronapandemin när jag var regionråd på Gotland var att fler saker bör lyftas upp till ett statligt ansvar. Staten behöver ta ett ökat ansvar för styrningen av vården. Jag uppfattar att Anders W Jonsson håller med om det, åtminstone i delar.

Det blir därför märkligt när ledamoten Jonsson säger att regeringen bara ska dra ett streck och sedan ska all sjukvård plötsligt vara statlig. I de uppdrag som man har gett till kommittén för utredningen om statlig vård heter det att man ska analysera och belysa för- och nackdelar med helt eller delvis statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården. Man ska lämna förslag som säkerställer ett mer effektivt hälso- och sjukvårdssystem som utgår från patienter och tar hänsyn till medarbetares behov.

Är inte detta egentligen precis det som Anders W Jonsson och jag själv efterlyser? Man ska ju förutsättningslöst titta på hur det skulle kunna fungera bättre med ökad statlig styrning. Man håller förvisso öppet för att den kan vara helt eller delvis statlig.

Anf. 184 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för en väldigt intressant fråga.

Jag tror att det finns en stor uppställning i Sverige för att det behövs en ökad nationell styrning på ett antal områden. Men att bara åstadkomma en ökad nationell styrning är ett oerhört omfattande arbete. Det kräver ändringar i ett stort antal lagar. Man måste också titta på vilka delar av infrastrukturen i sjukvården som bör vara statliga, det vill säga ha statligt huvudmannaskap. Bara det är ett oerhört stort reformarbete. Där tror jag att det kan finnas en bred uppställning bland de olika partierna, vilket vi har hört i diskussionen under många år. Frågan om ett statligt huvudmannaskap är dock något helt annat.

Jag antar att Jesper Skalberg Karlsson noga följer det som händer på Ratio, som är ett svenskt forskningsinstitut. De har under flera år lagt ned ett mycket stort arbete på att gå igenom forskningen om huruvida det är mer effektivt att ha hela det svenska hälso- och sjukvårdssystemet under en enda huvudman, styrt av en generaldirektör som väl skulle sitta på Kungsholmen. Det vore det mest förödande man kunde göra för svensk hälso- och sjukvård.

I Sverige har vi två sådana processer i färskt minne.

Det ena är förstatligandet av Försäkringskassan, vilket ledde till att Försäkringskassan inte fungerade på tio år. Det var i och för sig befogat att göra det med en verksamhet som styrs av en lagstiftning där det ska vara exakt samma beslut i Vittangi som det är i Ystad. Där är det rimligt att ha en enda organisation under en generaldirektör. Men hälso- och sjukvården är ju otroligt komplex.

Det andra exemplet i Sverige är förstatligandet av polisen. Vi gick från ett antal olika polismyndigheter till en enda. Även för det fanns det otroligt tunga skäl.

Att skapa ett NHS i Sverige med 455 000 anställda och en budget på ungefär lika mycket i miljarder är en återvändsgränd. Det hade varit bättre att fokusera på det som ger resultat.

Anf. 185 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Jonsson för svaret.

Jag ser fram emot kommitténs arbete där man ska titta på hur man delvis eller helt kan ta ett större statligt ansvar, komma framåt och lösa riktiga problem. Då får man många verktyg i verktygslådan som man kan använda.

Herr talman! Min uppföljande fråga handlar inte om detta. Vi har i debatten hört att vi har en SD-styrd regering. Precis som Sverigedemokraterna är ett stödparti till nuvarande regering var Centerpartiet ett stödparti till den förra regeringen.

Man talar här om att det ska gå mycket fortare och att allt ska hända på en gång. Det spelar ingen roll att Tidöavtalet reglerar en mandatperiod; allt ska vara genomfört det första året. Då är det intressant att höra mer om hur fort det egentligen gick under föregående mandatperiod.

En fråga som ledamoten berörde i sitt anförande var den nationella läkemedelslistan. Jag undrar varför det tog sådan tid om allt gick så fort när Centerpartiet var stödparti. Varför var det inte färdigt när Moderaterna äntade Rosenbad i höstas?

Anf. 186 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Herr talman! Den nationella läkemedelslistan var inte en del av januariavtalet. Däremot hade vi lärt oss hur regeringssamarbete går till. Det avtal vi hade var därför oerhört noga preciserat med vilka utredningar som skulle tillsättas, vilka datum som gällde, när utredningarna skulle leverera och så vidare.

När man ser hur ert samarbete är upplagt är det så uppenbart att det inte är på samma vis. Det är det som gör att Sverigedemokraternas viktiga krav på ett högkostnadsskydd sannolikt inte kommer att kunna bli verklighet under perioden för att det är nedprioriterat i en byrålåda långt ned och för att Sverigedemokraterna inte har legat på och fått tillräckligt skarpa utfästelser på dessa områden.

Om man ska åstadkomma någonting måste man först tillsätta en utredning, och det tar tid. Det tar tid att förändra Sverige, och det måste man inse.

Att den nationella läkemedelslistan har tagit tid beror på att det som från början var ett initiativ från alliansregeringen, vilket ledamoten Skälberg Karlsson vet om, gång på gång stötte på hinder för att det inte var lätt att genomföra. Det slutliga stoppet för processen under förra mandatperioden kom när SKR, som då styrdes av Alliansen, sa ett samfällt nej till att forcera processen. Annars hade vi riskerat patientsäkerheten. Det gjorde att dåvarande regering slog ned på takten för tidsplanen för ett införande av den nationella läkemedelslistan, vilket även den nuvarande regeringen har gjort.

Detta visar att saker tar tid. Därför måste man vara väl förberedd och använda utredningsresurserna till sådant som verkligen gör skillnad.

Avseende nationell styrning finns hur mycket som helst att göra i fråga om lagstiftningsarbete. Men att lägga tid på att ta reda på huruvida ett förstatligande av hela den svenska hälso- och sjukvården är möjligt är ett villospår.

Anf. 187 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Problemet med felaktig läkemedelsanvändning har flera varit inne på i debatten. Jag vill ta oss tillbaka till något som hände för ganska länge sedan, men som fortfarande förtjänar uppmärksamhet.

Äldre är ofta särskilt utsatta. För cirka 15 år sedan fick problematiken stor uppmärksamhet genom ett fall med en kvinna som hette Gulli Johansson. Man trodde att hon låg för döden, och när hon i sitt tillstånd inte längre kunde ta de läkemedel som hon var ordinerad började hon helt oväntat pigga till. Det rullades upp att hon under många år hade varit helt övermedicinerad och knappt vid medvetande av läkemedlens sammantagna effekter och biverkningar. När hon några år senare dog, beskrevs hennes situation som att hon hade förlorat elva år av sitt liv på grund av felaktig medicinering.

Miljöpartiet föreslog i samband med fallet ett inrättande av en lex Gulli. Tanken med den var att införa en anmälningsskyldighet om persona-

len misstänker läkemedelsvanvård genom att någon drabbas av allvarliga läkemedelsrelaterade problem som en följd av felaktig förskrivning.

Någon lex Gulli infördes aldrig, men ett antal andra åtgärder som förbättrar situationen för äldre med koppling till läkemedel har vidtagits. Enligt patientsäkerhetslagen, som kom 2011, ska förväxlingar, felaktiga förskrivningar och feldoseringar av läkemedel anmälas. Det är tänkt att de närstående ska få möjlighet att delta i patientsäkerhetsarbetet. Klagomål kan anmälas till Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har också kommit med föreskrifter som ställer krav på att personer som är 75 år eller äldre och som har fler än fem läkemedel förskrivna minst en gång per år ska erbjudas regelbundna läkemedelsgenomgångar. Hur detta i praktiken fungerar är svårt att säga, och helt klart är det många äldre som inte känner till att detta är en rättighet och något som ska ske. Arbetet med att säkerställa att detta fungerar måste alltså förbättras.

Miljöpartiet anser även att begränsningen avseende ålder och antal läkemedel bör ses över när det gäller rättigheten till förenklad läkemedelsgenomgång. Läkares ansvar bör också tydliggöras när det gäller frågan om att genomföra en enkel läkemedelsgenomgång vid varje ordination av läkemedel samt vid andra behandlingssituationer där det bedöms lämpligt. Slutligen bör fördjupade läkemedelsgenomgångar genomföras när äldre flyttar in i ett vård- och omsorgsboende och därefter årligen. Regeringen bör se över alla dessa frågor. Kanske är det ändå dags för en lex Gulli.

Herr talman! Som också har nämnts av kollegor här tidigare har FN:s barnrättskommitté nyligen granskat Sverige gällande hur väl vi lever upp till barnkonventionen. Granskningen publicerades i mars, och kommittén noterade med oro nivån av depression, oro och självskador bland barn samt den långa väntetiden till psykiatrisk vård. Enligt en artikel i DN, som bevakade det här, har antalet barn upp till 17 år som tar antidepressiv medicin ökat med 190 procent på tio år, vilket är mycket högre än i våra grannländer.

Det är oerhört viktigt att alla barn och unga som har problem med psykisk ohälsa får den hjälp de behöver. Köerna måste kortas och rätt hjälp sättas in i tid. Rätt hjälp kan vara medicin, men det kan också finnas andra åtgärder och insatser som kan hjälpa. Resurser för att korta köerna och säkerställa att alla unga får rätt hjälp i tid måste alltså säkerställas. Samverkan mellan olika vårdinsatser måste fungera, och det ska finnas tydliga riktlinjer och gränsdragningar mellan bup och andra instanser i samband med läkemedelsförskrivning. Därför bör regeringen ta initiativ till en genomgång av gällande riktlinjer för medicinering av barn och unga.

Herr talman! Vi verkar ta upp ungefär samma frågor i den här debatten. Nu tänkte jag säga någonting om tandvården. Sverige borde få ett sammanhållet hälso- och sjukvårdssystem. Ingen ska behöva avstå från förebyggande eller nödvändig tandvård av ekonomiska skäl. Vi lever i dag allt längre, och allt fler äldre har kvar fler av sina egna tänder. Detta ökar behovet av regelbunden tandvård. Arbetet med att skapa en jämlik tandvård som är tillgänglig för alla måste fortsätta.

Regeringen har aviserat att man avser att under mandatperioden se över tandvårdens högkostnadsskydd för att det mer ska efterlikna det högkostnadsskydd som finns i övrig vård. Man har också sagt att de äldre personer som har sämst munhälsa ska prioriteras. Vi tycker att det är mycket positivt

att regeringen klargör att man vill göra något åt de höga kostnadsnivåer som drabbar enskilda och att man lyfter frågan om högkostnadsskydd. Miljöpartiets målsättning är att tandvården ska ingå i samma högkostnadsskydd som vården i övrigt för alla på det sätt som är möjligt utan att tandvårdens nuvarande möjligheter att till exempel ligga i teknisk framkant och bedriva friskvård hotas. Det är angeläget att få på plats den utlovade utredningen, där man kan ta hänsyn till alla dessa utmaningar.

Herr talman! Slutligen vill jag säga något om läkemedlens miljöpåverkan. Det finns mycket att göra för att se hur denna kan reduceras. Regeringen bör vidta åtgärder för att EU ska ställa strängare miljökrav på läkemedelstillverkningen i syfte att eliminera fler skadliga ämnen än i dag. Regeringen bör också verka för att EU ska tillåta medlemsstaterna att besluta om att direkt miljöfarliga läkemedel inte ska få säljas receptfritt.

Här har ofta läkemedlet diklofenak nämnts. Regeringen borde låta utreda hur försäljningen av produkter som innehåller diklofenak kan regleras hårdare. Nu har jag sett flera gånger på apoteket att de själva har märkt hyllorna och påpekat att det här är ett mycket miljöfarligt läkemedel, men här finns det mer att göra. Det ligger i allas intresse att motverka skadlig miljöpåverkan på alla områden. Läkemedelsproduktion och användning av läkemedel får inte göra människor sjuka.

Jag yrkar bifall till reservation 6 men står självklart bakom alla Miljöpartiets reservationer.

Anf. 188 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! God tandhälsa är en viktig del av människors välbefinnande och hälsa. Dålig tandhälsa kan inte bara upplevas som stigmatiserande utan även leda till allvarliga följsjukdomar. Tack vare den fria barn- och ungdomstandvården och tandvårdsförsäkringen har tandhälsan blivit allt bättre jämfört med tidigare generationer.

Samtidigt som tandhälsan på befolkningsnivå fortsätter att förbättras kvarstår dock skillnader i tandhälsa mellan olika socioekonomiska grupper. Besöksfrekvensen skiljer sig stort mellan olika grupper i befolkningen. Personer med hög utbildningsnivå och de med hög inkomst besöker tandvården oftare än personer med lägre utbildningsnivå och låg inkomst. Alldeles nyligen har det kommit två nya myndighetsrapporter som visar på ganska allvarliga brister i informationen om priser till patienter, vilket också kan bidra.

Det råder brist på tandläkare och tandhygienister. År 2022 rapporterade 17 respektive 19 regioner att de hade sådan brist. Det finns fortfarande stora regionala skillnader. Tandvården har rekryteringsproblem som visar sig i hela landet, men särskilt i de norra delarna av Sverige. Regeringen hänvisar gärna till Nationella vårdkompetensrådet när de får frågor om kompetensförsörjningen i tandvården, men vad jag kan se har rådet inte fått något särskilt regeringsuppdrag att arbeta med den här frågan. Ett sådant kanske behövs.

Vi socialdemokrater tycker att den utredning som vår förra regering tillsatte och som presenterade sitt mycket utförliga förslag 2021 bör vara en grund för att ta fram ett nytt högkostnadsskydd. Men regeringen och SD vill i stället tillsätta en ny utredning för att se över tandvårdens högkostnadsskydd, enligt Tidöavtalet. Vi tycker att det är onödigt och att rege-

ringen borde ta arbetet vidare utifrån det redan lämnade förslaget och remissvaren.

Herr talman! Det förekommer också olika utsagor av Sverigedemokraterna och regeringen om införande av ett nytt högkostnadsskydd. I Tidöavtalet finns som jag nämnt bara en punkt om en ny utredning. Men under våren har representanter för Sverigedemokraterna uttalat i medier att ett införande av högkostnadsskyddet redan är förhandlat och att det till 99 procent ska införas under mandatperioden. Detsamma sades här i talarstolen av Sverigedemokraternas representant. Om regeringen och Sverigedemokraterna är överens om det, varför står det då inte i Tidöavtalet? Det blir väldigt oklart vad som egentligen gäller. Om det skulle vara så att ett införande kommer att bli aktuellt under mandatperioden blir frågan också varför en ny utredning ska tillsättas när det redan finns en väldigt utförlig utredning. Det ser ut som att syftet med den nya utredningen är att begrava frågan.

Mot bakgrund av det folkhälsopolitiska målet att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation är det viktigt att även inkludera tandhälsan i arbetet. Ett viktigt sätt att öka tillgängligheten till god tandvård för alla och därmed bidra till förbättrad tandhälsa i befolkningen är att sänka de ekonomiska trösklarna till tandvården. Det var därför den förra regeringen tillsatte tandvårdsutredningen, vars förslag ligger remitterade, redo att användas.

Vi står bakom alla våra reservationer men yrkar bifall endast till reservation 20.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 15 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.

Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU18
Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.
föredrogs.

Anf. 189 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! I en familj är den viktigaste uppgiften att med kärlek och ansvarsfulla krav stötta varandra. I den fungerande familjen grundläggs den trygghet och de värderingar som gör det möjligt för oss att växa och utveckla vår potential. Där lär vi oss vad som är rätt och fel och att behandla andra med respekt.

Tyvär händer det att hemmet, som ska vara en plats av trygghet, i stället förvandlas till en brottsplats. Alltför många kvinnor blir slagna av sina män. Inte sällan sker det framför ögonen på små barn. Våldet, hoten och rädslan gör att självkänslan försvinner hos dem som utsätts och att deras osäkerhet och oro tilltar.

När vuxna inte längre klarar av att ta ansvar och inte erbjuder den trygghet som resten av familjen behöver, när hot och våld i stället präglar vardagen, då är det övriga samhällets ansvar att bryta in till de utsatta familjemedlemmarnas försvar. Det behöver finnas skyddade boenden att till-

Prot. 2022/23:128
20 juni

*Läkemedel och
tandvård*

*Socialtjänstens ansvar
för våldsutsatta m.m.*

gå över hela landet – säkra boenden där de utsatta är säkra på att de kan känna sig trygga.

Det är därför regeringen nu bereder förslag som syftar till att stärka kvaliteten på våra skyddade boenden och förbättra skyddet för personer med skyddade personuppgifter. Vi avser också att stärka de individuella rättigheterna och även stödet för de barn som tvingas ryckas upp från sin tillvaro för att följa med sin mamma till ett skyddat boende.

Herr talman! Särskilt allvarliga riskerar konsekvenserna av våldet att bli när det inte bara är en person utan hela familjen eller släkten som utövar våldet och förtrycket. Islamism och hederskultur har fått breda ut sig i Sverige på senare år, och i vissa områden kan kvinnor inte längre röra sig fritt. I Rinkeby, 20 minuter härifrån, har det larmats om hur torget tömts på kvinnor eftersom det inte sägs höra till kulturen att kvinnor fikar på egen hand. Andra flickor vittnar om hur de blir spottade på ute på stan för att de vägrar att bära slöja.

Tusentals unga flickor tvingas leva under hederskulturens förtryck i vårt land. Flickor luras utomlands för att giftas bort och kommer aldrig tillbaka till skolbanken efter sommarlovet. Andra misshandlas eller mördas i hederns namn.

Herr talman! Värderingar har betydelse. Kampen mot hederskultur och hedersrelaterat våld handlar om att vara tydlig med vilka värderingar som Sverige fortsatt ska bygga på. Det handlar om att stå upp för svenska värderingar om frihet och jämställdhet. Det handlar om att stå upp för västerländsk kultur. Framför allt handlar det om att försvara enskilda människors frihet och att stå upp för några av samhällets mest utsatta. Därför behöver vi göra mer för att bekämpa hederskulturen och hedersvåldet.

En särskild brottsrubricering för hedersförtryck kom äntligen på plats under förra året, och regeringen har nu aviserat att man ska skärpa straffen ytterligare för den här typen av brott. Jag tycker att det är väldigt positivt att Länsstyrelsen i Östergötland har fått ett förstärkt uppdrag att stödja utvecklingen av regionala resurscentrum för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns framgångsrika exempel redan, men det behöver sprida sig till fler delar av landet. Jag menar också att socialtjänsten behöver ett tydligare uppdrag och bättre förutsättningar att motverka den typen av radikaliserings och extremism som banar väg för islamism och hederskultur i Sverige.

Jag skulle också vilja nämna några ord om prostitutionen och människohandeln i Sverige. Vissa prostituerar sig för att de inte vet hur de annars ska försörja sina barn eller finansiera droger. Andra föddes kanske i en familj där de såldes av sina föräldrar redan som barn. Ytterligare någon har lurats hit av en man som kanske sa att han älskade henne, men nu tvingas hon i stället att sälja sin kropp här i Sverige.

Tyvärr är det samtidigt alldeles för många män i Sverige som är beredda att utnyttja andra människors utsatthet genom att köpa sex. Det handlar om alltifrån unga killar till småbarnsföräldrar och äldre. Sexköp-arna finns i alla samhällsskikt, och jag tror att vi behöver tala mer om värderingarna som gör att vissa män är beredda att ta sig den rätten i stället för att behandla andra med respekt.

Det är ju så att de flesta som prostituerar sig gör det av tvång eller för att de befinner sig i en väldigt svår och utsatt situation. Många har tidigare utsatts för sexuella övergrepp och våldtäkter. De allra flesta uppger att de

skulle lämna prostitutionen om de kunde. I värsta fall handlar det om någon som fallit offer för trafficking och människohandel.

Beslutet att begå brottet att köpa sex är fel därför att man riskerar att utnyttja en extremt utsatt person när det man i stället borde göra är att hjälpa henne eller honom bort från utsattheten. Vi behöver erbjuda bättre stöd till de prostituerade och hårdare straffa dem som köper sex och upprätthåller människohandeln.

Därför vill jag passa på att lyfta fram regeringens pågående arbete med handlingsplanen mot prostitution och människohandel, som är en del av regeringens bredare satsning för att förebygga och motverka mäns våld mot kvinnor. Jag ska också säga att jag ser fram emot utredningens resultat när det gäller att ta fram ett exitprogram för personer som är utsatta för prostitution.

Att motverka prostitution och människohandel handlar för oss kristdemokrater om att ta socialt ansvar. Det handlar om att stå upp för några av samhällets mest utsatta, och vi bidrar gärna för att förstärka det arbetet.

Jag ska avslutningsvis yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet men vill också passa på att tacka talmannen, presidiet, utskottskansliet och mina kollegor i utskottet för arbetet under riksmötet.

Jag vill först och främst önska alla en glad midsommar och därefter också en fortsatt trevlig sommar! Jag ser fram emot ett fortsatt gott samarbete i höst.

Anf. 190 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Jag har jobbat som elevassistent och inom hemtjänsten. Jag har arbetat på domstol och inom kriminalvården. Jag har även varit juridiskt ombud. I olika roller har jag mött brottsoffer som kämpat med sitt liv. Ibland har jag anat vad de har råkat ut för. Ibland har jag vetat. Ibland har jag gett stöd till den som drabbats, och ibland har jag varit med och dömt förövaren.

Jag har sett fotografier av blåmärken, sår och avslitna hårtussar. Jag har sett barn som ålar sig igenom inspelade förhör, där de berättar om övergrepp. Jag har sett hur kvinnor brutits ned efter år av terror.

Jag har många gånger på allvar reflekterat över hur brutal och orättvis den här världen kan vara och hur det ryms så mycket lidande även i ett land med fred och välstånd. Det tror jag att många av er också har gjort.

Men är det något land som har möjligheten att förebygga brottslighet och hjälpa brottsoffer så är det Sverige. Vårt samhälle är starkt. Våra resurser är stora. Vi måste tro på det, och vi måste satsa på det. Politik handlar om att vilja och att välja. I slutändan är det inte politikens kunskap och engagemang som är avgörande utan politikens förmåga att se till att samhället tar till vara den kunskap och det engagemang som finns i samhället.

Herr talman! Alla engagerade människor som bokstavigt talat räddar liv på landets kvinnojourer förtjänar rätt förutsättningar för sitt arbete. Framför allt förtjänar utsatta kvinnor långsiktiga och stabila lösningar för att de ska få den hjälp som de behöver. Regeringen måste därför verka för att kvinnojouren finansieras långsiktigt genom statligt stöd.

I dag krävs inget tillstånd för att tillhandahålla insatsen skyddat boende. Krav på ordning och reda borde vara en självklarhet i sådan viktig verksamhet. Förslag finns, men lagstiftning dröjer. Det är viktigt, herr talman, att de utredda förslagen om stärkta rättigheter för barn och vuxna i

skyddat boende snabbt kommer på plats. Insatsen skyddat boende ska enligt förslaget omfattas av både särskilda kvalitetskrav och en tillståndsplikt. Detta är viktigt. Detta är brådsakande.

Herr talman! Ibland sägs det att diamanter är kvinnans bästa vän. Vilket sexistiskt nonsens! Det är inte diamantringar från uppvaktande män som har gjort att kvinnor har rösträtt, social trygghet utanför äktenskapet eller möjlighet att arbeta och försörja sig. Kvinnlig frigörelse har skett i och med framväxten av sjukvård, barnomsorg och annan välfärd. Det är krav som inte minst har ställts av en stark kvinnorörelse. Är det något som är kvinnans bästa vän är det i så fall välfärdsstaten, som kvinnorörelsen har varit med och byggt upp i detta land.

Men vad händer när vi går in i en ekonomisk kris och regeringen står bredvid och tittar på? Vad händer när jobben försvinner från värden, när bostadsköerna växer och när socialtjänsten saknar resurser? Vad händer när det rent praktiskt blir svårare att lämna en skadlig relation och när kollegorna plötsligt inte finns där?

Vi socialdemokrater prioriterar välfärden i vår budget. Miljarder i skattesänkningar skulle kunna ha varit miljarder till välfärden om vi hade fått bestämma. Vi lade 12 miljarder i generella statsbidrag till kommuner och regioner i vår budget. Regeringen lade 6 miljarder. Vi lade en halv miljard på specialsatsning till socialtjänsten. Regeringen lade 10 miljarder kronor. Vi avsatte 50 gånger mer. Men det är regeringen som styr detta land och som har anförtrots skattepengarna. Det är deras vilja och deras val vi alla får leva med.

Herr talman! Bostadsmarknaden skapar stora hinder för kvinnor som tvingas leva med skyddade personuppgifter och kvinnor som måste flytta till annan ort. Vi vet för lite om deras situation. Men vi vet att vi måste veta mer för att kunna göra mer. Kommunernas insatser för att hjälpa våldsutsatta personer att ordna ett stadigvarande boende efter vistelse i skyddat boende måste kartläggas noggrant.

Herr talman! Fadime Sahindal har sin egen plats i Uppsala – både i medvetandet hos oss som bor där och rent fysiskt på Bangårdsgatan, där Fadimes plats finns. Tack vare hennes kamp och på grund av hennes död vet vi så mycket mer om hedersvåld i allmänhet i det här landet. Denna kunskap måste hela tiden omvandlas i bättre insatser från socialtjänsten. Regeringen har ett särskilt ansvar att driva på detta arbete – för Fadimes skull och för varenda en som långt efter hennes död drabbas av hedersvåldets vidrigheter.

Herr talman! Sverige behöver av den anledningen, och av många andra, en ny socialtjänstlag – en som ger socialtjänsten bättre verktyg i vår tid. Socionomer trivs bäst på tårna, men lagen tvingar dem ofta att stå på hämlarna. Släpp deras kraft fri och låt oss få en socialtjänst som lyhört och snabbt kan förebygga katastrofer i stället för att endast tvingas reda i dem när de väl har hänt!

Förslag finns, men lagstiftning dröjer. Regeringen har skjutit upp den nya lagen. Tiden tickar, och vi i oppositionen räknar varje dag som går innan vi har en ny socialtjänstlag på plats. Planen var att vi skulle besluta om en ny lag i år, men regeringen har meddelat att det inte kommer att hända. Jag hoppas att vi nästa år ges möjlighet att besluta om en ny socialtjänstlag här i riksdagen. Inga fler förlorade år!

Herr talman! Eftersom detta är mitt sista inlägg för i år skulle jag vilja passa på att önska alla en glad sommar. För min del väntar hårda oväntade klossar under fötterna, kräk på axlarna och brysk väckning av en fot i ansiktet mitt i natten, men också oändligt med kärlek. Snart är jag föräldraledig.

Med det yrkar jag bifall till reservation 27.
(Applåder)

Anf. 191 MALIN HÖGLUND (M):

Herr talman! I dag debatterar vi socialutskottets betänkande 18 gällande socialtjänstens ansvar för våldsutsatta. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Socialtjänsten har en viktig roll när det gäller att hjälpa och skydda våldsutsatta personer. Det är viktigt att socialtjänsten är tillgänglig och lyhörd för att kunna ge stöd och skydd till dem som behöver det.

I vårt Sverige ska ingen flicka eller pojke känna sig rädd för sina föräldrar, rädd för att gå hem på kvällen när de har varit på träning eller hos en kompis eller rädd för att åka på sommarlov. I vårt Sverige ska inga föräldrar känna sig otrygga i sitt föräldraskap.

Herr talman! I budgetpropositionen för 2023 anger regeringen att föräldrar eller i förekommande fall andra vårdnadshavare har det primära ansvaret för barns uppväxtvillkor. Det står också att det är angeläget att föräldrar får kunskap om barnets rättigheter och stöd i föräldraskapet. Vidare skriver man: Regeringen avser att stärka föräldraskapsstödet och att öka antalet föräldraskapsstödsprogram. Regeringen föreslår en satsning på förstärkt föräldraskapsstöd. Anslaget föreslås öka med totalt 400 miljoner kronor från 2023.

Stöd till föräldrar är en av de bästa insatser en kommun kan göra för sina invånare. Genom trygga föräldrar får vi också trygga barn.

Herr talman! En av socialtjänstens huvuduppgifter är att skydda och stödja utsatta människor, inklusive våldsutsatta. Tidiga insatser är några av de absolut viktigaste insatser vi kan göra för barn och unga.

Det har funnits kritik mot socialtjänsten för att den inte gör tillräckligt för att hjälpa våldsutsatta personer. Det är viktigt att ta denna kritik på allvar och se över hur socialtjänsten kan bli bättre på att hjälpa dem som behöver det. Det handlar inte bara om att ge akut hjälp utan också om att ge stöd och skydd på lång sikt. Det är viktigt att socialtjänsten har tillräckligt med kunskap om olika former av våld och hur man kan hjälpa dem som utsätts för det.

Herr talman! Det är också viktigt att socialtjänsten samarbetar med andra myndigheter och organisationer för att kunna ge den hjälp som behövs. Det handlar om att samarbeta med polisen, sjukvården och olika ideella organisationer för att kunna ge det bästa möjliga stödet till våldsutsatta personer.

Det finns flera utredningar som är på gång, som vi har tagit del av. Det kommer till exempel en ny socialtjänstlag, som flera av er har berört. Utredningen är klar nästa år och ska sedan vidare ut på remiss. Det kommer en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn. Det finns också en utredning om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution.

Herr talman! Nästan varje dag hör vi på radio och tv eller läser i olika medier om nya skjutningar. Justitieminister Gunnar Strömmer sa i en intervju att ”det kommer att bli värre innan det blir bättre”.

Regeringen ska se över straffskalorna, påföljderna och systemet för straffmätning. Straffen för våldsbrott och sexualbrott – där livstid ska övervägas för de grävsta brotten – och straffen för angrepp mot polisen och annan brottslighet som hotar rättsstatens och samhällets fundament ska skärpas ytterligare i förhållande till andra brottstyper.

Herr talman! Det finns en hel del pågående arbete inom området, som vi har tagit del av.

I Tidöavtalet står det att utredningen ska se över olika möjligheter att förstärka föräldraansvaret och möjliggöra tidiga insatser för barn som begår brott eller är i riskzonen. Det handlar bland annat om att se över möjligheterna till ytterligare stöd för barn.

Satsningen på föräldrastödsprogram byggs ut, och målet är att det ska finnas i alla kommuner i landet. Socialtjänstlagen ändras i syfte att ge socialtjänsten utökade befogenheter att besluta om tidiga och obligatoriska insatser för barnen eller deras vårdnadshavare.

Till sist: När ett barn är placerat måste vi säkra upp för en fungerande skolgång. Detta kunde vi alla ta del av när vi i förra veckan besökte Sis-hemmet Rebecka. En skolgång är så otroligt viktig om livet som ung vuxen ska fungera. Vi fick också ta del av att två flickor hade tagit studenten, vilket var glädjande att höra.

Innan jag avslutar vill jag passa på att tillönska presidiet och herr talman en glad midsommar och tacka kansliet och socialutskottet för de två terminer vi har haft tillsammans.

Anf. 192 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för ett initierat anförande! Jag håller med om väldigt mycket av det som ledamoten lyfter fram om socialtjänstens ansvar och att man måste stödja socialtjänsten och ge den redskap att utvecklas för att kunna omfamna hela sitt uppdrag, som är enormt stort. Jag är mycket beklämd över den kampanj som bedrivs mot socialtjänsten.

Ledamoten nämnde mycket: arbetsformer, samverkan, nya exitprogram och straffskalor. Jag har vissa åsikter om innehållet i en del av ståndpunkterna, men det vi kan konstatera – framför allt i år – är att vi har misslyckats. Socialtjänsten har misslyckats, polisen har misslyckats och alla vi har misslyckats eftersom antalet mord på kvinnor är så extremt högt i år.

Det är därför Centerpartiet har föreslagit ett nationellt lämnprogram. Det står frigörelsestöd i betänkandet, men vi har jobbat vidare med ett nationellt lämnprogram. Det är faktiskt det enda som vi vet räddar liv, eller förhindrar fler mord, nämligen att kvinnor kan ta sig bort från en våldsam relation med allt det stöd som faktiskt behövs.

Vi vet att flera olika verksamheter måste vara med och att flera olika myndigheter måste samverka. Det finns olika verksamheter som jobbar med detta runt om i landet. Kommunerna är med i de allra flesta. Polisen är med i många men inte alla. Det viktiga är dock att nyckelaktörer är med.

Detta är inget som görs av sig självt. Vi måste skapa ett program och en struktur som är likartad över landet och som stöder kvinnor, oavsett var de bor, och ger dem det skydd och stöd som de behöver, både innan de bryter upp och efter att de brutit upp, samt ett långsiktigt ekonomiskt stöd.

Jag tycker inte att utskottets text berör detta. Det är lite för fluffigt. Hur ser ledamoten på det här?

Prot. 2022/23:128
20 juni

*Socialtjänstens ansvar
för våldsutsatta m.m.*

Anf. 193 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Helena Vilhelmsson, för viktiga frågor!

Det ska inte vara ett postkodlotteri, som vi sa när vi pratade om hjälpmedelsfrågor, vilken kommun man bor i när man ska få hjälp. Det ska vara likvärdigt i landet. Dock ser det inte ut så. Vi har 290 olika kommuner i landet. Vissa är väldigt små, vissa är större och vissa ligger på medianen. Det är kanske dessa som är mer fungerande, när man har ungefär 20 000 invånare och det är lätt att se varandra.

Socialtjänsten har ett stort ansvar i detta med att finnas tillgänglig, kanske inte bara på kontorstid utan även på andra tider. Men det ska också vara evidensbaserat när man väl tar hand om kvinnorna så att vi inte gör på olika sätt. Det ska vara likvärdigt i våra kommuner, tycker i alla fall jag.

Vi har alltså en del att göra här. Vi har också en ny socialtjänstlag som kommer nästa år och innan dess ska ut på remiss. Vi får se vad som kommer med den.

Anf. 194 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Återigen håller jag med om de synpunkter som framförs. Men, också återigen, detta är ingenting som på kort sikt gör att morderna på kvinnor upphör. Det enda sättet att åstadkomma det är att på en gång forma ett lämnaprogram, likartat över landet, med det skydd och stöd som behövs.

Det är lite märkligt. Det finns ju exitprogram för män som vill lämna kriminella miljöer med tre och ett halvt års strukturerat stöd i form av terapi, sysselsättning, fritidssysselsättning, vård, behandling och ekonomiskt stöd. Kvinnor som lämnar våldsamma relationer får i princip inget av detta. I bästa fall får de ett skyddat boende. I värsta fall får de en skyddad identitet som de får leva med under lång tid av sitt liv. Det är helt horribelt hur olika vi ser på män och kvinnor och hur olika vi tar för givet vem som ska få vilken sorts stöd.

Jag har lyft den här frågan med jämställdhetsministern. Jag har lyft den med justitieministern. Det är lite därför jag riktar frågan till just ledamoten från Moderaterna. Nu handlar inte det om socialtjänsten, men Moderaterna sitter ju på Justitiedepartementet.

Mina frågor är alltså återigen: Tycker inte ledamoten att detta är anmärkningsvärt? Vilka förslag kan ledamoten tänka sig att föra vidare till regeringen för att åstadkomma ett nationellt lämnaprogram, likartat i hela landet, för att rädda kvinnors liv och för att inga fler kvinnor ska bli mördade?

Anf. 195 MALIN HÖGLUND (M) replik:

Herr talman! Jag har varit socialnämndens ordförande i Mora i Dalarna i åtta år. Jag har mött flera av de här kvinnorna. Socialnämnden hade ansvaret för socialtjänsten och för äldreomsorgen. Jag har träffat flera kvinnor på olika boenden. Flera kvinnor ville ha hemlig identitet, för att sedan röja den några veckor eller månader senare.

Jag håller med om att detta är problematiskt. Vi har nu många olika utredningar på gång, och vi får se vad de leder till. Men jag känner ändå

stor förhoppning med den regering och det Tidöavtal vi nu har. Jag har inte gett upp hoppet.

Anf. 196 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! I afton debatterar vi socialutskottets betänkande nummer 18 *Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta*. Jag vill börja med att tala om att vi i Sverigedemokraterna står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag endast bifall till reservation nummer 13.

Herr talman! Ingen ska behöva bli utsatt för våld, inte i någon form. Men våld drabbar både kvinnor, män, barn, unga och gamla. Våld förekommer inte bara ute på gator och torg, på offentliga platser, utan även i privata hem och relationer. Våld i hemmet och våld i nära relationer är ett allvarligt problem som drabbar människor i deras egna trygga miljöer, i deras hem, där man borde både känna sig och faktiskt också vara trygg och säker. Både fysiskt, psykiskt, sexuellt och ekonomiskt våld förekommer.

Men det finns också en annan typ av våld i nära relationer som tidigare inte varit en del av Sverige men som växt fram de senaste åren på grund av regeringars kravlösa politik. Hedersrelaterat våld och förtryck har med anledning av stor invandring från kulturellt avlägsna länder fått ett allt starkare fäste i vårt land och är ett stort och växande samhällsproblem. Ofta är det också flera förövare, från både familj och släkt med flera.

Våld och kontroll används för att upprätthålla familjens eller släktens heder. Framst är det flickor och kvinnor som kontrolleras och utsätts. Förutom fysisk och psykisk misshandel och hot kan det även inkludera barn-äktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av flickor och kvinnor. Flickor eller kvinnor har "fallit" från balkonger eller på annat fruktansvärt och tragiskt vis blivit bragta om livet i den så kallade hederns namn. Socialstyrelsen uppskattar att 68 000 kvinnor och flickor i vårt land kan ha utsatts för kvinnlig könsstympning och att 13 000–23 000 flickor befinner sig i risk att utsättas.

Herr talman! Sverigedemokraterna är tydliga: Alla former av våld och förtryck ska med kraft motverkas och bekämpas! Vi måste ha en nolltolerans mot våld och arbeta för att säkerställa att rättssystemet fungerar både effektivt och rättvist för att skydda offren och förhindra ytterligare övergrepp.

Jag är därför glad att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringspartierna i Tidöavtalet har kommit överens om en rad viktiga åtgärder, reformer och satsningar för att komma till rätta med de stora problemen som är en del av många kvinnors och mäns vardag. Hit hör en ny socialtjänstlag där det brottsförebyggande arbetet särskilt prioriteras, där brottsoffer och potentiella brottsoffer ska få kännedom om sina rättigheter och där deras möjligheter till hjälp och stöd ska öka.

Riktade insatser ska ges till personer i särskilt utsatta situationer, såsom barn, unga, äldre samt personer som är utsatta för hedersrelaterat förtryck.

Föräldraansvaret stärks, och lagstiftningen mot hedersrelaterat förtryck skärps. Det blir möjligt att införa vistelseförbud. En bred reform ska stärka elevhälsan och möjlighet ska finnas att i större utsträckning skydda utsatta barn.

Det är i första hand föräldrar eller vårdnadshavare som ansvarar för barnens uppväxtvillkor. Jag har upprepade gånger här i talarstolen pekat på vikten av tidiga och förebyggande insatser och vikten av trygga famil-

jer. Det kan inte nog understrykas. Samhället behöver därför erbjuda stöd och resurser för föräldraskap och familjeliv.

Det måste finnas en handlingsplan eller åtgärdsplan i varje kommun för att identifiera och stoppa hedersrelaterat förtryck. Det ska finnas årlig nationell statistik över antalet barn som lever under hedersrelaterade förhållanden, utökad kartläggning och fler undersökningar för att motverka barnäktenskap.

Konsekvenserna av våld i nära relation är omfattande och långvariga. Ibland slutar det tragiskt nog även med dödsfall. Det påverkar inte bara dem som drabbas direkt utan också deras familjer och vänner, inte minst barn som växer upp i en våldsam miljö och som bevittnar eller själva utsätts direkt för våld.

Herr talman! Vi i Sverigedemokraterna anser att det är oerhört angeläget att arbetet med att förhindra våld i nära relation stärks. Det finns i dag stora brister, och samhället i stort behöver få ökad förståelse och kunskap om våld i nära relation i alla former och om hedersrelaterat våld och förtryck. Det behöver säkerställas inom fler yrkesgrupper.

Socialtjänsten har bland annat en viktig roll att spela när det gäller att hantera och stödja dem som är utsatta för våld i nära relation och för hedersrelaterat våld och förtryck. Det gäller även att identifiera dem som befinner sig i sexuell utsatthet och prostitution. Det handlar bland annat om att erbjuda skydd, stöd, boendalternativ, rådgivning, terapi och juridiskt stöd.

För att bekämpa våld i nära relation behöver vi också samarbeta över olika sektorer, inklusive rättsväsendet, hälso- och sjukvården, skolan och frivilligorganisationerna. Samhället behöver erbjuda stöd och säkerställa att offren får den hjälp de behöver för att lämna en våldsam situation och återbygga sina liv.

Landets kvinnojourer är en viktig resurs och en viktig del av det stöd som ges till våldsutsatta. I sitt arbete tar de emot några av samhällets mest utsatta som behöver skyddas. Därför lyfter vi i Sverigedemokraterna bland annat i detta betänkande upp att en översyn av samhällets stöd till kvinnojourer och stödboenden bör göras och att de ska certifieras, för att säkerställa att verksamheten håller god kvalitet och att det finns kompetens. Vidare bör barnperspektivet stärkas, och barn som placeras bör omfattas av ett eget beslut.

Förutsättningarna förbättras nu också för kvinnoorganisationer att bedriva mer långsiktig verksamhet genom att en del av bidraget fördelas som organisationsbidrag och får avse en tidsperiod om två bidragsår.

Vidare har vi föreslagit att kommuners studier om och utvärderingar av våld i nära relationer även ska innefatta äldreomsorgen. Tragiskt nog utsätts även äldre för våld i nära relation, både av närstående och av andra i omgivningen. Jämställdhetsmyndigheten har nu också fått i uppdrag att kartlägga kunskapen och identifiera kunskapsluckor hos bland annat kommuner om våldsutsatta äldre som fyllt 65 år.

Herr talman! Slutligen vill jag noga poängtera att vi måste få stopp på våld i nära relationer. Jag är glad över att vi i denna kammare och i detta utskottet är överens, kanske inte alltid om tillvägagångssättet men om de gemensamma målen om en nollvision när det gäller våld i nära relation.

Herr talman! Det finns mycket mer att tillägga, men jag stannar här.
Jag vill passa på att tacka talmannen, presidiet och utskottsledamöterna för detta gångna år. Jag önskar er trevlig midsommar och en riktigt trevlig sommar.

Anf. 197 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, Carita Boulwén, för ett engagerat anförande!

Inte minst det som ledamoten tog upp på slutet, att det måste bli ett stopp för våld i nära relationer, tror jag att alla i den här församlingen kan skriva under på. Det är oerhört viktigt, herr talman.

Mäns våld mot kvinnor känner inga gränser. Det förekommer överallt i världen, i alla länder och i alla delar av Sverige. Det förekommer både bland ungdomar och bland äldre, vilket också angavs i anförandet. Det förekommer i alla socialgrupper och bland alla olika bakgrunder. Det är inte ett problem som är kopplat till en viss grupp, en viss plats eller en viss ekonomi. Det är ett problem som är kopplat till män som inte kan kontrollera sitt beteende men som har ett starkt behov av att kontrollera andras beteende och av att trycka ned andra människor. Det måste, precis som ledamoten säger, få ett stopp.

Det här är inte en debatt om hårdare straff. Men det är något som vi håller med om – hårdare straff, ökade polisiära insatser och begränsningar för förövarna. Det vi debatterar här är i huvudsak de sociala insatserna.

När man tittar på Tidöavtalet och innehållet i det ser man just att det inte är särskilt mycket bevänt med de sociala insatserna. Det pratas om hårdare straff, inte kopplat specifikt till mäns våld mot kvinnor men över huvud taget. Det pratas om kameraövervakning och olika repressiva åtgärder.

Herr talman! Min fråga till ledamoten är hur det ser ut hos Sverigedemokraterna och hos Tidöpartierna när det gäller det förebyggande arbetet. Där har vi nämligen inte fått några riktiga svar.

Anf. 198 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack för din fråga, Christofer Bergenblock!

Det förebyggande arbetet, som jag lyfte upp i mitt anförande och lyfter upp konstant, är oerhört viktigt. Jag lyfter också upp just behovet av att se till att familjen mår väl. Det handlar om att erbjuda föräldrastöd, att ha fungerande skolor och att det finns närvarande vuxna runt barnet och den unge. Det är viktigt.

Vad gäller just socialtjänsten har vi en rad förslag. Till att börja med ser vi fram emot en ny socialtjänstlag. Åtgärder för att minska barns utsatthet ska också tas fram. Vi har även fritidskortet som ska göra det möjligt för fler att delta i aktiviteter.

Lagen om vård av unga ska användas oftare, just för att bland annat skydda utsatta barn och unga. Och en nationell social insatsstyrka ska inrättas. Den ska göra omvärldsanalyser och förmedla beprövade metoder för att förebygga brott.

Vi har också 24-timmarsregeln. Man ska kalla föräldrar till socialtjänsten inom 24 timmar från att deras barn har begått ett brott eller när man anser att det finns risk för att barnet är utsatt för någonting.

Anf. 199 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Det är ju väl att det här presenteras en del förslag när det gäller det förebyggande arbetet. Det särskilt viktiga i ett förebyggande arbete är just att inrikta sig mot pojkar och män som behöver lära sig tidigt i åldrarna och förstå hur man beter sig mot andra människor.

Vi vet att mäns våld mot kvinnor är ett av våra största samhällsproblem i dag. När vi tittar på dödligt våld i samhället i dag kan vi konstatera att gängskjutningar fram till den 15 juni i år har orsakat 20 dödsfall i Sverige. Mord i nära relationer har orsakat 22 dödsfall i Sverige. Ändå hålls den stora debatten om gängkriminaliteten och gängvåldet.

Man har sett Sverigedemokraterna flankera regeringspartierna på presskonferenser om gängvåldet men inte på presskonferenser om mäns våld mot kvinnor. Det kan få en att fundera över hur prioriteringen ser ut. Det är inte på det sättet att arbetet mot gängen ska prioriteras ned. Det är ett jätteviktigt arbete. Men arbetet mot mäns våld mot kvinnor och att motverka det våldet är lika viktigt. Men det har inte synts och hörts lika mycket om de frågorna.

För att en kvinna ska kunna lämna en destruktiv relation där hon utsätts för våld krävs det insatser. Min kollega Helena Vilhelmsson presenterade nyss förslaget till ett lämnprogram från oss i Centerpartiet. Hur ställer sig Sverigedemokraterna till det förslaget, till att bygga upp ett konkret exitprogram även för kvinnor som behöver lämna en destruktiv relation bakom sig?

Anf. 200 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Det ledamoten lyfter fram är oerhört viktigt, och jag håller med om att det ena inte utesluter det andra. Vi måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt.

Allt våld ska absolut motverkas med full kraft, oavsett vem som är förövare och oavsett vem det är mot. Jag håller med ledamoten om att vi måste hitta sätt för att de kvinnor – och även män, även om de inte är lika många – som utsätts för våld i en nära relation har någonstans att ta vägen. Det är fullständigt rimligt och någonting som vi naturligtvis måste arbeta för.

Vi måste stärka familjen. Det handlar om förebyggande arbete för att få trygga familjer. Där har vi bland annat förslag på exempelvis föräldraskapsstödprogram. Det kan vara digitala verktyg att använda vid till exempel separation, just för att föräldrarna ska kunna ha någonstans att vända sig för att få råd, tips och stöd kring hur de ska agera och verka för att det ska bli så bra som möjligt och för att motverka splittrade familjer. Där har man det största arbetet att göra. Det är oftast i trasiga familjer våldet föds.

Väldigt ofta ser vi pojkar och män som i avsaknad av fadersgestalt utövar mycket våld och hamnar snett i livet. Där måste vi arbeta betydligt mer.

Anf. 201 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Dagens debatt handlar om våldsutsatta människor och socialtjänstens ansvar. Den rådande våldsutvecklingen i Sverige har inte undgått någon. Nyhetsrapporteringen präglas av brottsoffer som utsätts för våld, skjutningar och sprängningar. Men det våld vi pratar om i dag är det som män utövar och som oftast sker inom hemmets fyra väggar. Det är

våld utan utomstående vittnen. Kvinnor och barn hotas och misshandlas av partner och pappor som borde erbjuda kärlek och trygghet.

Vi diskuterar hedersrelaterat våld och förtryck och sexuella övergrepp på barn. Det finns ingen anledning att sätta olika typer av utsatthet mot varandra, men det är enkelt att konstatera att detta våld åtminstone är lika allvarligt och lika alarmerande och ständigt närvarande men aldrig får lika stor uppmärksamhet. Det handlar om brottsoffer som många gånger inte vågar berätta om sin utsatthet och som saknar stöd. Det är brottsoffer som lider i sin ensamhet och utsatthet. Mörkertalet är enormt.

Vart tionde barn i Sverige har upplevt våld i hemmet. Andelen barn som förs ut ur landet för att giftas bort eller könsstympas ökar. Aftonbladets granskning visar att mellan 2000 och 2020 dödades 325 kvinnor av en man de hade eller hade haft en relation med. 596 barn förlorade sin mamma.

Våldet fortsätter. Våldsutsatta flickors och kvinnors lidande fortsätter. Barnens utsatthet fortsätter. Barn tvingas till umgänge med en våldsutövande pappa. Redan utsatta flickor placeras på statens låsta boenden och riskerar att utsättas för våld och sexuella övergrepp av personal.

Det krävs ett perspektivskifte så att man alltid sätter brottsoffrens och barnets bästa i första rummet. I dag är ett sådant perspektivskifte på gång. Nyligen beslutade regeringen att det våldsförebyggande arbetet ska skrivas in i lag. Det är ett viktigt politiskt beslut. Den naturliga frågan blir då att ta reda på vad det förebyggande arbetet ska innehålla genom att identifiera riskfaktorer. Tidiga och tydliga insatser är avgörande.

För att det våldsförebyggande arbetet ska få effekt måste vi öka kunskaperna om vilka riskfaktorerna är för att kunna sätta in effektiva åtgärder för att motverka att unga killar och män tar till våld som maktmedel. Trots att vi i dag ser en enorm våldsutveckling är det viktigt att komma ihåg att den stora majoriteten pojkar och unga män inte utsätter sin partner eller sina barn för våld. De flesta unga killar tar inte till skjutvapen och går över alla gränser, oavsett vilket område de bor i.

Debatten som rör unga kriminella har enögt präglats av fokus på socioekonomiska faktorer. Rädslan för att prata om normer och värderingar har lett till att vi valt att stämpla alla familjer i vissa bostadsområden, vilket får förödande konsekvenser. Vi måste se och ta in fler perspektiv. Ett av dessa är att se och förstå vad våldsutsatthet under barndomen riskerar att leda till. Våld skapar våld, och våld ger djupa sår. Normer och värderingar påverkar barnet från födseln. Sveket när ingen ser, förstår eller vidtar åtgärder påverkar våldsutsatta barn.

Våldsutsatta mammor tvingas till svåra målkonflikter när de utsätts för våld. Ska jag lämna en våldsutövande man för att själv undkomma våldet men med risk för att den våldsutövande mannen får fortsatt vårdnad om barnet?

När det kommer till hederskulturens normer och värderingar fostras söner tidigt till att ta ansvar för sina systrars och närstående släktingars beteende. Där är rätten att använda hot och våld sanktionerad av familjen och släkten för att någon ska kunna utöva kontroll av systrar och andra närstående flickors beteende.

Vad leder en barndom präglad av våld till? Våldet blir den starkes rätt och medel. De normer och värderingar barn omges av från födseln får betydelse. Sveket att de som såg valde att vända bort blicken och valde att inte agera påverkar barn. Jag är ibland förundrad över att det finns så många barn som klarar sig bra trots en barndom präglad av våld.

”Jag har så mycket undanträngd ilska och maktlöshet i min kropp så det känns som jag kan explodera när som helst”, förklarade en ung kille vars uppväxt präglats av en pappa som utsatt hela familjen för våld. Vi måste se sambanden mellan att själv utsättas för våld och den ökade risken för att det leder till att man utsätter andra för våld.

För att förändra måste vi förstå. För att kunna förstå måste se verkligheten. Vi måste klara av att ha flera perspektiv på bordet samtidigt. Den som utövar våld har ett eget ansvar och ska mötas av kraftfulla konsekvenser, men vi som politiker har ansvar för att se och skydda de barn som utsätts för våld, för att motverka att våldsutsatta barn växer upp och väljer att utöva våld som medel för att få makt och för att våldsutsatta barn ska ges rätten att bearbeta konsekvenserna av våldet.

Liberalerna välkomnar att socialtjänstlagen nu ska reformeras. Dagens socialtjänstlag är skriven i en annan tid när utmaningarna var helt annorlunda. Vi måste ge socialsekreterare rätt förutsättningar att göra insatser som är effektiva och gör skillnad.

Orosanmälningar till socialtjänsten ska även bli sökbara. Det ska finnas ett socialtjänstdataregister för att man ska veta var barn är placerade och vilka insatser som gjorts för att man ska bli bättre på att se vad som fungerar och vilka åtgärder som inte får den effekt som eftersträvas.

Liberalerna är stolta över att till slut ha fått den tidigare regeringen att ta fram underlag till en nationell strategi mot våld mot barn. Den är nu ute på remiss.

Barns liv går inte i repris. Vi liberaler kommer att fortsätta att kämpa för alla barns rätt till en trygg och god uppväxt och för att alla våldsutsatta kvinnor ska veta att det finns stöd och skydd. Ett liv fritt från alla former av våld och förtryck är en rättighetsfråga.

Anf. 202 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, Juno Blom, för anförandet! Det är alltid inspirerande att lyssna.

Jag skulle vilja lyfta fram samma fråga som i en tidigare replik: Problemet vi står inför med att samhället har misslyckats så kapitalt med att skydda kvinnor. Antalet mord är extremt stort.

Jag hade en interpellationsdebatt med jämställdhetsministern förra veckan om just lämnaprogram för att höra hur ministern och regeringen ser på den frågan. Jag vet inte om ni lyssnade eller tog del av svaret, men där nämndes mycket av det som Juno Blom tar upp, till exempel en tioårig nationell strategi, åtgärdsprogram fram till 2023 och därefter ett nytt åtgärdsprogram som ska komma till stånd. Man beskrev socialtjänsten och vikten av att myndigheter samverkar och att ingen ska falla mellan stolarna. Man förstärker Socialstyrelsens uppdrag och kommunernas arbete med stadigvarande boende, vilket är jättebra. Det handlar även om länsstyrelsernas samordningsfunktion och så vidare.

Det är dock få operativa åtgärder, insatser eller verksamheter som nämns. Frågan gällde hur vi ska förhindra att fler kvinnor mördas, och jag tror att vi måste vara mer hands-on för att lyckas.

Socialtjänsten har ett ansvar för, och vi har ansvar för att skapa förutsättningar för, både förebyggande arbete, operativt arbete och finansiellt stöd när kvinnan väl lyckas ta sig därifrån. Delar av lämnprogram, och som förekommer på en del håll i landet, kan genomföras snabbt i form av finansiellt stöd, fuck off-kapital, stöd till boende och så vidare.

Jag skulle vilja veta hur ledamoten resonerar. Tycker Liberalerna att arbetet är gott nog för att på kort sikt förhindra att fler kvinnor ska mördas?

Anf. 203 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Det finns väl ingen som kan tycka att det är tillräckligt med den ordning vi har i vårt samhälle i dag.

Sedan kommer frågan om vad som ska göras. Jag har grubblat mycket över detta i många år. När jag jobbade mer konkret med dessa frågor var jag mycket i Norge och tittade på deras arbete. Det skulle vara mycket intressant – något jag också driver – att titta på deras krisesenter. För många år sedan gick man in med en statlig finansiering initialt. Sedan kopplades kommunerna på. Detta har lett till att kvinnor i Norge inte behöver ett beslut för att få tillgång till ett skyddat boende.

Om vi verkligen är ute efter att våldsutsatta kvinnor och deras barn ska få ett snabbt och säkert skydd tycker jag personligen att det skulle vara den mest effektiva modellen. Sedan måste kvinnorna och barnen självklart få bearbeta våldsutsattheten. Boendeformen är uppbyggd på ett fantastiskt sätt.

Här finns kvinnojourer som har jobbat med dessa frågor under lång tid. Det finns alltså något att bygga på, vilket är viktigt och bra.

Under tiden jag utredde den nationella strategin fanns förslag. I samma veva lade den tidigare regeringen under sin första mandatperiod fram stödet. Jag tror att det behövs en mycket tydligare statlig finansiering för att få en långsiktighet. På Länsstyrelsen Östergötland byggde vi upp Kompotten. När jag slutade där ingick 67 kommuner i Kompotten. De kunde byta våldsutsatta kvinnor och barn mellan kommunerna. Men det fanns inget intresse från regeringens sida att följa upp detta. Det var något vi gjorde vid sidan av.

Jag delar Vilhelmssons uppfattning att mer måste göras. Det görs bra saker, men man måste komma åt grunden på ett bättre sätt än i dag.

Anf. 204 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag kommer ihåg diskussionen om Kompotten. Jag har för mig att vi var delaktiga, och både Liberalerna och Centerpartiet drev på regeringen. Det var en katastrof att den inte formaliserades.

Gång på gång lyfter jag upp lämnprogram. Det finns fungerande verksamheter i samverkansform mellan polisen, kommunala myndigheter och alla aktörer som behövs i landet. Men de är projektverksamheter – inte ordinarie verksamheter. Delar av dem kan genomföras snabbt medan andra samverkansformer tar lång tid att få till. Det är inte något där man trycker på en knapp för att köra ut på linjen i olika verksamheter. Det är så oerhört viktigt att inte förlora några erfarenheter.

Det är återigen märkligt att det finns lämnaprogram med allt vad det innebär för män men inte för kvinnor. Jag ska återge lite ur Jämställdhetsmyndighetens rapport.

En person som vill hoppa av det kriminella livet erbjuds ett 18 månader långt behandlingsprogram på uppdrag och finansierat av socialtjänsten. Därefter följer två års eftervård och uppföljning som är kostnadsfri för kommunen. Första året finns stöd dygnet runt och innefattar insatser avseende bostad, terapi, drogberoende, sysselsättning, skuldsanering och fritidssysselsättning. Därefter följer ett sex månader långt utslussningsprogram för att klienten ska bli mer självgående.

Jämställdhetsmyndigheten kan konstatera att skillnaden på insatser och resurser jämfört med våldsutsatta kvinnor och barn som lever med skyddade personuppgifter är påtaglig. Inte minst blir vikten av en samordnad aktör tydlig för att personer som lever med skyddade personuppgifter ska få ett så bra stöd och skydd som möjligt.

Jag tycker att det är helt horribelt att se de strukturerade och seriösa insatserna som sker gentemot män som vill lämna kriminella miljöer jämfört med kvinnor som vill lämna våldsamma miljöer som de själva inte har valt. Jag hoppas verkligen att Liberalerna och ledamoten kan pusha på regeringen så att det går att få en samordnad verksamhet i hela landet.

Anf. 205 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Ledamot Vilhelmsson behöver absolut inte övertyga mig om att det är helt horribelt. Det har varit ett oerhört starkt gärningsmannaperspektiv till skillnad från alla kvinnor som måste springa från sina hem. Mannen får bo kvar, och det är svårt att ordna besöksförbud. Den våldsutövande mannen kan i stort sett röra sig fritt över hela landet. Jag har haft ärenden där man har kunnat vistas i en del av Göteborg. Jag är helt med på noterna.

Sedan är frågan vad som exakt ska göras och hur boende ska ordnas. Utsatta kvinnor hör av sig till mig även nu när jag sitter i riksdagen. De har just denna typ av problem. De vänder sig till kommunen och får vädja om rätten till en insats, trots att det finns en tillräckligt tydlig lagstiftning så att det borde vara en självklarhet. Precis som ledamoten säger är skillnaderna enormt stora. En viktig fråga att komma åt är våldsutsatta kvinnors rätt att vända sig till ett skyddat boende utifrån deras egen bedömning av sin utsatthet. Det ska inte handla om ekonomisk finansiering. Det är precis i samband med uppbrott som risken för dödligt våld ökar avsevärt. Om en våldsutsatt kvinna fattat beslutet ökar risken.

Jag ägnar min tid till att göra vad jag kan för att påverka. Jag vet också att intresset och viljan finns att just hitta formerna för att våldsutsatta kvinnor inte ska behöva stå med mössan i hand medan våldsutövande män ska få tillgång till avhopparverksamheter. Den ordningen kan ingen acceptera i det här landet.

Anf. 206 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Det är ju ingen som lyssnar på en hora. Så lyder en mening på Instagramkontot Inte Din Hora.

Texten börjar med att konstatera att sexköp har pågått under extremt lång tid och utförts av män från alla samhällsklasser – ja, till och med bland riksdagsledamöter. Under alla dessa år har män utnyttjat såväl barn som

vuxna och utgått från att ingen skulle veta, för ingen skulle ju ändå lyssna på en prostituerad.

Texten fortsätter dock med att deklarerar att inget varar för evigt; trenden är på väg att vända. I dag möter inte de sexköpande männen en människa ingen ser, utan i dag möter de framtidens opinionsbildare, författare och ledare. Det är människor som nu vägrar att vara tysta.

Det här är en fantastisk revolution som jag inte tvekar en sekund att ta fasta på. I dag ska även ni i kammaren få lyssna till dem som utsätts för sexuell exploatering. Och jag kan redan nu säga att jag kommer att överträda min uppsatta talartid.

År 1999 blev Sverige det första landet i världen att förbjuda köp av sexuella tjänster utan att kriminalisera den som säljer sex. Det är ett kraftigt ställningstagande från Sveriges sida. Vi vet att detta att utsättas för kommersiell sexuell exploatering är en av de yttersta formerna av våld mot kvinnor. Med vår lagstiftning är vi inte bara skyldiga att förebygga våldet och döma förövare, utan vi har dessutom skyldighet erbjuda vård och stöd till den som är ett brottsoffer. En människa som blivit utsatt för sexuellt våld för att samhället inte har gjort sitt ska aldrig lämnas ensam, ska aldrig själv bära vare sig ansvar eller skuld.

Men dessvärre är hjälp mycket svårt att få, och skuld är just det den som säljer sex ofta får bära, herr talman.

År 2021 dömdes noll personer till fängelse för utnyttjande av barn, men minst 17 tjejer dömdes till inlåsning på Sis efter att ha utsatts för just det brottet. I mars i år släppte Sveriges Radio en granskning som visade att sexuella övergrepp tas upp i domar om tvångsvård av flickor betydligt oftare än för pojkar. För var tredje flicka men bara för var sextonde pojke anges sexuellt beteende, relationer eller övergrepp som skäl till LVU.

I domarna kan vi också tydligt se att flickorna inte bara bedöms utifrån övergreppen de utsatts för utan också får bära skulden för dem. Ingen kan väl ha glömt den makabra mening som går att läsa i en av domarna om en flicka som blivit omhändertagen: ”Genom sitt beteende har hon låtit sig utsättas för sexuella övergrepp.” Ett brottsoffer på bara 14 år fick bära skulden för det brott hon blivit utsatt för.

Kanske kan inga ord tydligare än så beskriva vilka utmaningar vi har innan vi kan hävda att samhället betraktar den som blivit utsatt som ett brottsoffer och att vi därmed ger det stöd som den som utsätts ska ha rätt till. Det är inget snack om att samhället och politiken behöver stappa upp för att vi ska leva upp till det som faktiskt är vår skyldighet.

Herr talman! Vittnesmålen från dem som klarat den hårda strid det är att lämna livet där de säljer sex, de som är överlevare, är en hård smäll mot samhället och ett brutalt underbetyg till politiken. Ofta är det unga tjejer som berättar om vilka fruktansvärda övergrepp de blivit utsatta för, vilka trauman det skapat och vilka hänsynslösa förövare som åsamkat dem dessa. Som om det inte räckte är det mer regel än undantag att samhället svikit dem rejält när de behövt det som mest.

För mig är det helt oförlåtligt att dessa människor inte blivit lyssnade på, inte sedda och definitivt inte hjälpta, inte ens när de bett om det. I stället har de ofta blivit misstrodda. Ibland blir de, som vi vet, till och med dömda.

Därför är det hög tid att vi lyssnar nu och att vi agerar. Sex mot ersättning är inte ett fritt val, som många verkar vilja tro, utan det är ett vidrigt resultat av att samhället inte agerar tillräckligt för att sätta stopp eller ge några alternativ och rättmätiga stödinsatser som ger en väg ut för den som blir utsatt.

Vi i Vänsterpartiet har därför lagt fram en omfattande motion om att såväl förebygga som ge rätt hjälp i tid. I detta betänkande har vi åtta reservationer som alla bygger på den kunskap som den som säljer sex tvingats erfa. Här följer några av dem.

För det första lyfts det i rapporten *Ingen hörde ropen på hjälp* fram att mer än varannan utsatt uppger att man inte fått professionell hjälp att bearbeta sina upplevelser. I stället har man skickats runt i systemet, där de olika problem personen har behandlas var för sig utan hänsyn till helheten. Situationen är så illa att Istanbulkonventionens expertgrupp har riktat hård kritik mot Sveriges brist på vård anpassad efter sexualbrottsutsattas behov. Därför vill vi att utbudet av behandlingar utvecklas och att specialiserad traumabehandling erbjuds.

För det andra behöver stödet och skyddet för dessa personer förbättras, i synnerhet eftersom behoven generellt kan vara svåra att upptäcka. Det finns ett särskilt behov av stöd som anpassas till komplex problematik eftersom det är en riskfaktor för utsatthet för sexuellt våld och exploatering. Socialtjänsten har ett stort ansvar gällande att identifiera sexuell utsatthet och prostitution och erbjuda stöd. För att säkerställa att de sociala insatserna för att hjälpa och stödja personer som har sex mot ersättning finns och är likvärdiga över landet bör kommunernas ansvar förtydligas. Utbudet av stödinsatser behöver utvärderas och utvecklas. Kommunernas ansvar för att arbeta uppsökande måste också förtydligas.

För det tredje är det angeläget för Vänsterpartiet att personer som vill lämna prostitution ska ges möjlighet till det och att de får ett likvärdigt bemötande och bästa möjliga behandling i hela landet. Regeringen bör ta initiativ till att utarbeta ett nationellt exitprogram för personer som vill lämna prostitution.

För det fjärde har Vänsterpartiet under lång tid framfört att det behövs samlade kraftåtgärder för att minska prostitution och människohandel. I utvärderingen av sexköpslagen konstateras att det finns flera goda exempel på samverkan mellan myndigheter men att det saknas strukturer för samarbete och kunskapsöverföring. Enligt utredningens förslag bör därför ett nationellt centrum med uppgift att leda arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål inrättas.

För det femte vill vi att regeringen tar initiativ till en nationell handlingsplan mot sexualiserat våld där man tar ett helhetsgrepp om sexuellt våld i alla led. Det är inte möjligt att stoppa våldet bara genom lagstiftning, utan problemet behöver angripas på bred front över hela samhället. En av tio män har någon gång gjort sig skyldig till brottet köp av sexuell tjänst. Då krävs uppenbarligen betydligt mer än det vi gör i dag för att stoppa våldet.

För det sjätte är den enda konkreta insats som specificeras från socialtjänstens sida för att en ung person som är utsatt ska få hjälp omhändertagande enligt LVU. Detta är utifrån definitionen att sexuell exploatering är ett ”socialt nedbrytande beteende”. För Vänsterpartiet är det helt orimligt att den enda insats som rekommenderas för målgruppen syftar till att

tvångsvårda ungdomarna när de i själva verket har blivit utsatta för våld och övergrepp. Därför vill vi att Socialstyrelsen får i uppdrag att upprätta nationella riktlinjer för barn och vuxna som utsätts för kommersiell sexuell exploatering. Alla barn och unga som blivit utsatta ska få värdig vård och behandling, inte placeras på institution.

Herr talman! Några av de Instagramkonton jag följer citerar vad sexköpare har sagt till dem de utsätter under själva brottet. Många av dessa uttalanden är så grova att jag inte kan läsa upp dem här utan att talmannen skulle behöva ge mig bannor för mitt vidriga språkbruk. Det våld som offren vittnar om att de utsätts är så brutalt och hänsynslöst att jag ibland nästan tappar hoppet om mänskligheten.

Särskilt illa berörd blev jag av ett inlägg som polisen Simon Häggström skrev om för någon månad sedan. Det handlade om ett fruktansvärt fall som ovanligt nog lett till åtal. De 37 åtalpunkterna rörde 16 män som utnyttjat en 16-årig flicka, alltså 16 män på ett barn.

Att vi inte kunnat stoppa dessa förövare är ett enormt svek som knappast mildras av att vi inte ens kan garantera att denna flicka kommer att få bästa möjliga hjälp och stöd. Att våldet ska kunna pågå utan att vi agerar, utan att samhället finns där när det behövs, måste vara helt otänkbart.

Den lagstiftning vi har är mycket bra. Den visar tydligt vår ståndpunkt. Men som vi ser är den ensam inte tillräcklig för att stoppa våldet. Det är därför minst sagt hög tid att vi tar nästa steg när det gäller det förebyggande arbetet men också stödinsatserna.

Vi står självklart bakom alla våra reservationer men yrkar i dag bifall endast till reservation 1.

Även jag vill passa på att önska talmannen, presidiet och utskottet en fin sommar.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Vi tackar för sommarhälsningen.

Sedan måste jag för formens skull påpeka att talartiden överskreds med mer än 50 procent, men det var ju inte alldeles oväntat.)

Anf. 207 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 14 under punkt 7 om våld i nära relationer.

Fram till den 15 juni i år uppger Polismyndigheten att 20 personer blivit dödade i skjutningar i Sverige. Våldet från de kriminella nätverken tar sig även uttryck i sprängningar och andra våldsdåd, men det som allra mest fastnar på näthinnan är förstås de urskillningslösa skjutningarna där oskyldiga drabbas. Man har passerat alla gränser.

Men samhället kraftsamlar för att möta våldet. Politiken tar det på allvar. Polismyndigheten tar det på allvar. Medierna tar det på allvar. Alla är överens om att gängvåldet måste stoppas med alla till buds stående medel.

Fram till den 15 juni i år har 22 kvinnor mördats av en nära anhörig. Våldet från männen tar sig uttryck i psykisk och fysisk misshandel, sexuellt våld och hedersrelaterat våld. Men att det sker i det egna hemmet och ofta med barn närvarande är nog det som mest fastnar på näthinnan. De här männen har passerat alla gränser.

Ändå kraftsamlar inte samhället för att möta våldet. Politiken tar det inte på tillräckligt stort allvar. Polismyndigheten tar det inte på tillräckligt stort allvar. Medierna tar det inte på tillräckligt stort allvar. Om alla faktiskt var överens om hur illa det här är skulle samhället kraftsamla mot våldet mot kvinnor på samma sätt som mot gängvåldet och konstatera att det måste stoppas med alla till buds stående medel.

Herr talman! Centerpartiet efterlyser en samhällsdebatt om mäns våld mot kvinnor, med samma dignitet, upprördhet och frenesi som debatten om våldet från de kriminella gängen. Likheterna är nämligen många. I båda fallen är det nästan uteslutande män som står för våldet. I båda fallen handlar det om att sprida skräck och rädsla till sin omgivning. I båda fallen handlar det nästan alltid om förövare som polisen är väl bekant med innan de mördar.

Det eskalerande gängvåldet ska på intet sätt förminska, men vi får inte heller förminska våldet mot kvinnor i nära relationer. Den största skillnaden mellan gängvåldet och kvinnovåldet är att medan det tidigare är ett relativt nytt problem i det svenska samhället har kvinnovåldet funnits i alla tider och tyvärr aldrig tagits på tillräckligt stort allvar. Det är hög tid att vända den trenden nu och på allvar kraftsamla för att stoppa mäns våld mot kvinnor och skydda barnen, som också drabbas av detta våld.

Centerpartiet har en rad förslag om polisiära insatser, ingripande insatser mot förövarna och hårdare straff, men i det här betänkandet från socialutskottet är det förslag inom det sociala området vi lyfter fram. Jag tänker peka på fyra av dem.

För det första, herr talman, måste samhället bli betydligt bättre på att upptäcka våld i nära relationer och följa upp misstankar om våld. Centerpartiet menar att det behövs kompetensutveckling inom sjukvård, polis, skola och socialtjänst, dels för att bli bättre på att upptäcka pågående våld, dels för att bli bättre på att följa upp när man vet att våld förekommer. Vi vill också se en uppsökande verksamhet för att stötta de utsatta i att lämna en destruktiv och våldsam relation i tid.

För det andra måste kvinnor som utsätts för våld ges betydligt bättre möjligheter att lämna sin relation. Centerpartiet vill därför införa ett nationellt lämnaprogram. Välorganiserade exitprogram är en självklarhet för den som vill lämna den gängkriminella världen men har inte funnits för kvinnor som vill lämna en destruktiv och farlig relation bakom sig – detta trots vetskapen om att den absolut farligaste tiden i en kvinnas liv är när hon bestämt sig för att lämna en relation.

Vårt förslag handlar om att ge kvinnorna rätt till en samordnare som håller ihop myndighetskontakterna, rätt till ett lämnabidrag som gör det ekonomiskt möjligt att lämna och tillgång till en nationell bostadskö för våldsutsatta.

För det tredje, herr talman, ska det offentliga ta ansvar för att det finns trygga boenden att tillgå för den som flyr från en våldsam relation, ensam eller tillsammans med barn. Centerpartiet vill se att skyddat boende blir en insats reglerad i lag, precis så som föreslagits i utredningen *Ett fönster av möjligheter* från 2018. Genom att det lagstiftas om insatsen kommer det även att behöva göras en individuell bedömning av det medföljande barnet och dess skyddsbehov, vilket stärker barnets rättigheter i den uppkomna situationen. Det kommer också att ge möjlighet att ställa krav på kvalitet

och tillståndsplikt för de skyddade boendena. Det är nu hög tid att utredningen resulterar i en proposition från regeringen.

För det fjärde behöver även barn få ett starkare skydd än i dag när det gäller utsatthet för våld. Man räknar med att omkring 200 000 barn varje år tvingas bevittna våld i hemmet och att många av dem också själva utsätts för våld. Detta måste få stor påverkan vid en senare bedömning om vårdnad och umgänge. Centerpartiet menar att den som har misshandlat sin partner, inte sällan inför ögonen på ett barn, tydligt har visat sig vara olämplig som förälder och vårdnadshavare. Centerpartiet menar att den som har mördat sin partner, inte sällan inför ögonen på ett barn, har förverkat sin rätt att någonsin igen bli aktuell som vårdnadshavare.

Herr talman! Ett vanligt år misshandlas omkring 75 000 kvinnor av en man som de har eller har haft en nära relation till. Av dessa kvinnor mördas ett tjugotal – varje år, år efter år. Under 2023 har redan 22 kvinnor mördats trots att halva året återstår.

Detta borde vara en huvudnyhet i radio, tv och tidningar. Det borde vara ett givet ämne i en partiledardebatt. Det borde leda till en nationell kriskommission. Men så sker inte därför att mäns våld mot kvinnor under alltför lång tid inte tagits på det allvar som krävs.

Nu har vi chansen att på en rad punkter tillkännage riksdagens syn på detta för regeringen. Låt oss ta den chansen! Mäns våld mot kvinnor måste få ett slut.

Med detta, herr talman, vill jag tillönska alla en trevlig sommar!

Anf. 208 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman och kära kollegor, som håller ut denna sena timme! Det är mycket glädjande att många åtgärder har vidtagits för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Men mer behöver göras för att hjälpa akut utsatta och förhindra att barn förs ut ur landet för att giftas bort, könsstympas eller utsätts för andra former av våld och tvång, inklusive så kallade uppfostringsresor som bland annat kan innebära omvändelseförsök riktade mot hbtq-personer. Det behöver också göras mer för att underlätta för barn som bortförts att komma hem. Det bör inrättas ett permanent samordningscentrum som kan hjälpa barn och ungdomar som förts utomlands att komma tillbaka hem till Sverige.

Det behöver också säkerställas att socialtjänsten inte lämnar ut information om barnet till vårdnadshavaren om det kan innebära en akut risk för att barnet utsätts för brott. För att upptäcka och hjälpa fler barn som utsätts för eller skolas in i att utöva hedersförtryck bör det regionala och kommunala arbetet förbättras, liksom stödet till civilsamhällets organisationer. Samverkan mellan myndigheter behöver förbättras, och tidiga ingripanden måste säkerställas. Det bör också inrättas ett resurscentrum i varje län för att utöka tillgången till hjälp för utsatta.

Alla aktörer behöver ha kompetens att identifiera hedersförtryck och agera så tidigt som möjligt för att upptäcka och hjälpa fler barn och unga som utsätts för eller skolas in i att utöva hedersförtryck. Det är centralt i arbetet att alla utsatta nås. Samtliga aktörer måste säkerställa att alla unga nås, oavsett kön, könsidentitet eller könsuttryck eller sexuell läggning. Regeringen behöver vidta åtgärder i enlighet med detta.

Herr talman! Våld mot kvinnor och annat våld i nära relationer är ett mycket allvarligt samhällsproblem. Det är fullständigt oacceptabelt att vi

inte lyckas bättre med att stoppa ett våld som i värsta fall till slut blir dödligt.

I Aftonbladets pågående granskning om dödligt våld mot kvinnor uppgavs i maj i år att 350 kvinnor i Sverige dödats mellan 2000 och 2022 av en man de haft en relation till. Detta måste få ett slut.

Stödet till våldsutsatta måste också förbättras på många områden. Jag vill nämna några av dessa.

Kvinnor kan utsättas för dödligt våld efter det att de signalerat att de vill lämna förövaren, vilket också har påpekats av tidigare talare. I det skedet ska det räcka med en kontakt för att snabbt få det skydd som behövs. Regeringen bör därför arbeta för att en kvinna som lämnar en våldsam relation får en samlad ingång till samhällets stöd.

Det är också viktigt att våldsutsatta får stöd när det gäller eftervåld. Mäns våld mot kvinnor slutar nämligen inte när den våldsutsatta lämnar relationen utan kan i stället övergå i det som nu brukar benämnas eftervåld. Eftervåldet kan bestå av fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt eller juridiskt våld.

Regeringen bör tillsätta en bred utredning som kartlägger eftervåldets uttryck och lämnar konkreta förslag på lösningar. Utredningen bör omfatta de vanligaste formerna av eftervåld, med särskilt fokus på ekonomiskt eftervåld. I utredningen bör även ingå att göra det möjligt för våldsutsatta att hitta en trygg lösning för sina husdjur. Som allt fler aktörer har betonat på senare år är det vanligt att också djur utsätts för våld av samma förövare.

Våldsutsatta kvinnor som lever med skyddade personuppgifter bör erbjudas en kontaktperson av kommunen. Kontaktpersonen ska bidra med stöd och vägledning både vid myndighetskontakter och i praktiska vardagsfrågor. I nuläget är det ofta civilsamhällets organisationer som står för detta stöd, ofta på helt ideell basis. Jag misstänker att vi är flera här inne som har träffat många av dessa civilsamhällesorganisationer och sett hur de kämpar för att hjälpa personer som har hamnat helt utanför samhället och inte vet vad de ska göra härnäst för att få bästa stöd.

En kontaktperson skulle även kunna ansvara för att hjälpa kvinnan att hitta ett tryggt och stadigvarande boende. Kontaktpersonen ska finnas så länge skyddsbehovet kvarstår.

Stödet från kommuner och myndigheter ser olika ut beroende på var våldsutsatta kvinnor och barn med skyddade personuppgifter bor. För att garantera samma höga nivå av skydd och stöd i hela landet och minska risken för misstag behöver nationella riktlinjer för hur myndigheter och andra aktörer kan arbeta med målgruppen utarbetas.

Att leva med skyddade personuppgifter ger ofta negativa ekonomiska konsekvenser för våldsutsatta personer. Många får extra kostnader på grund av till exempel dubbla boenden och att de kan bli tvungna att säga upp sig från sitt arbete i samband med att de flyr. Det bör därför inrättas ett särskilt stöd för personer som lever med skyddade personuppgifter som ska kunna sökas av den enskilda personen. Det är också viktigt att det inte förekommer att man tar ut avgift för skyddat boende. Den avgiften bör tas bort i hela landet.

Herr talman! De bidrag som kvinnojourerna får i dag är inte tillräckliga. Det behövs ett permanent och statligt stöd för att säkerställa kompetensen och uppnå stabila verksamheter som kan ge våldsutsatta kvinnor och barn möjlighet till hjälp och stöd av god kvalitet oavsett var i landet

de bor. Regeringen bör därför verka för att kvinnojourerna finansieras långsiktigt genom statligt stöd. Det bör också finnas stöd för jouter som har andra målgrupper, till exempel våldsutsatta hbtqi-personer.

I dag krävs inget tillstånd för att tillhandahålla insatsen skyddat boende. Avsaknaden av enhetliga krav medför uppenbara risker för berörda barn och vuxna och försvårar dessutom utvecklingsarbete i verksamheterna. I promemorian *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende* föreslås bland annat att insatsen skyddat boende ska omfattas av särskilda kvalitetskrav och tillståndsplikt. Detta förslag tycker vi är bra, och det bör genomföras skyndsamt.

Jag vill också nämna något om en särskild grupps utsatthet. Myndigheters och huvudmäns medvetenhet om våld mot äldre behöver öka. Åtgärder för att motverka våld i nära relation bland äldre bör därför ingå som en viktig del i ett nationellt äldrehälsovårdsprogram. Även förebyggande insatser för att förhindra våld och övergrepp när det gäller äldre personer bör omfattas av programmet. Regeringen bör se över hur ett nationellt äldrehälsovårdsprogram där detta ingår lämpligast kan etableras.

Jag yrkar bifall till reservation 15 men står självklart bakom samtliga reservationer från Miljöpartiet. Jag vill naturligtvis också önska alla en glad sommar och så vidare och hoppas att midsommarfirandet blir trevligt.

Anf. 209 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Det här betänkandet handlar ju om väldigt många olika ämnesområden som är väldigt intressanta, och det finns mycket att säga. Men jag kommer som hittills att fokusera på det dödliga våldet mot kvinnor.

Kvinna hittat död i frysbox – man häktad. Kvinna i Halmstad avliden, polisen utreder misstänkt mord. Gravida Soliana död efter fall från balkong. Kvinna död i Örebro – man anhållen för mord. Kvinna hittat död i Luleå, man anhållen misstänkt för mord. Man anhållen för mord och mordförsök på mor och dotter.

Detta är några rubriker i tidningarna under årets tre första månader. Med ungefär lika många till som jag har utelämnat blev det ungefär tolv mördade kvinnor på tolv veckor. Samtliga är misstänkta relationsbrott, alltså kvinnor mördade av män som de hade eller hade haft en relation med. Samtliga hade ett namn, en familj och en vardag, och kvar finns bara en trasig vardag i dessa kvinnors närhet.

Och om tolv kvinnor på tolv veckor inte var nog kan vi fortsätta in i den trettonde veckan:

Kvinna hittat död i lägenhet i Falkenberg – förundersökning om mord. Kvinna hittat död i husvagn i Dalsland, misstänkt mord. Misstänkt mord på kvinna i Fagersta. Man misstänks ha mördat sin fru i Falkenberg. Kvinna hittat död i skogen utanför Filipstad, misstänkt mord. Äldre man misstänks för mord på kvinna i Ljusdal.

Det här var en dokumentation över sex mördade kvinnor på sju dagar. Som vi har hört var vi redan i april månad uppe i nästan 20 kvinnor, det vill säga de senaste årens snittsiffra för antalet misstänkta mord i parrelation bara fyra månader in på året.

Herr talman! Jag undrar också vad de stora rubrikerna är om den här frågan. Jag undrar också vad regeringens krisplan är, för det här är förstås

en kris. När kommer inbjudan till krissamtal med riksdagens samtliga partier? Vad är regeringens förslag för att åtgärda detta på kort sikt?

Att prioriteringarna är olika har vi fått höra mycket om här i kväll. Motsvarande händelseutveckling i gängkriminella kretsar, vilket vi nyligen har upplevt, följs av pressträffar från regeringen med information om åtgärder. Det är bra, men det är katastrof att de uteblir med anledning av att kvinnor mördas.

Centerpartiet har kallat ministrar till utskotten för att få information om regeringens arbete mot mäns våld mot kvinnor och vad man ska göra för att stoppa morderna. Vi har hört om förebyggande åtgärder, och vi har läst debattartiklar i tidningar. Jag vet inte om vi blev så mycket klokare av det.

Vi hör om förebyggande åtgärder. Vi hör om repressiva åtgärder, vilket är lite symptomatiskt för Tidöavtalet. Det är bra. Vi behöver skärpta straff också, men det räddar inga liv.

Om vi ska sätta stopp för mord på kvinnor i år hjälper ju inte arbetet med nya åtgärdsprogram, vilket vi också har hört om. Då hjälper inte skärpta straff, för vi utdömandet av straff har ju våldet och morderna redan skett.

Det enda som räddar liv är att få kvinnor att lämna den våldsamma relationen tidigt, och för att de ska klara det behöver samhället finnas där med ett samlat, strukturerat stöd som inte är avhängigt om det finns eldsjälarna på arbetsplatsen, i polisen, i socialtjänsten eller i ideella organisationer. Det ska vara ett stöd som funkar i hela landet, oavsett om man bor i Nordmaling, i Trelleborg eller i Stockholm.

Det behöver finnas en kontaktperson som följer kvinnan. Kvinnan ska inte behöva söka något slags bidrag. Hon ska få ersättning för det lidande och den katastrof hon utsätts för. Det handlar om anmälan, skyddat boende, skola, arbete, bostad och finansiellt stöd. Det är precis sådant som det jobbas med i till exempel Igor-projektet i södra Stockholm, som ju har varit ganska uppmärksammat på senare tid. Det finns andra projektverksamheter som jobbar på liknande sätt, men de är just projektverksamheter. Hur bra är det?

Att lämna en våldsam relation är det farligaste. Det är inget man gör lättvindigt. Barn, husdjur, boende och skola har vi pratat om. Den farligaste perioden är ju precis när hon lämnar. Ändå finns det inget strukturerat och likartat stöd över landet för detta, trots att det finns där för män som lämnar våldsamma miljöer som de själva har valt att gå in i.

Jag tycker att den jämförelse som Jämställdhetsmyndigheten slog fast är frapperande. Jag finner inte riktigt rätt ord för att beskriva den skevhet som vi faktiskt accepterar. Detta måste vi göra något åt.

Vi röstar ju faktiskt om detta i den här kammaren i morgon. Det är ett tips. Ni kan fundera på det över natten.

Slutligen vill jag säga några ord om detta med att skifta fokus. Det hör vi ju ofta från både Tidöpartierna och den övriga oppositionen, och det är bra. Självklart är det inte kvinnan som ska få sitt liv och sin frihet begränsad, utan det är mannen som slår som ska få sin frihet begränsad. Men det är svårt att nå dit, jag vet det, men vi måste försöka tänka om i våra hjärnor.

Ett tips är att tänka på vem det är som ska betala det som en förövare ställer till: Är det förövaren själv eller är det kvinnan, barnet och det övriga samhället som ska betala? En tanke kan vara att låta förövaren faktiskt betala för sina brott så småningom. Tänk om förövaren fick en faktura av

kommunen för varje våldstillfälle, i stället för att kvinnor och barn och samhället ska betala våldet.

Tänk så här: Han bryter hennes arm och puttar in henne i en vägg. Hon flyr med barnen till ett boende. Tänk om det kommer en faktura till mannen:

- Traumaterapi, tiotusentals kronor.
- Akutvård, 1 200 kronor.
- Läkemedel mot smärta, 500 kronor.
- Arbetsterapeut när armen läkt, 1 400 kronor i timmen gånger tio.
- Förlorad inkomst, sjukskrivning, förlorad pensionsavsättning.
- Polisutryckning med två poliser, tiotusentals kronor.
- 14 dygn för kvinnan och deras barn på skyddat boende i väntan på kontaktförbud.
- Handläggning av kontaktförbud. Återigen är vi uppe i tiotusentals kronor bara där.
- Skyddslarm, 5 000 kronor, får kvinnan betala själv.
- Ny telefon, för hennes gick sönder vid misshandeln. Det får kvinnan betala själv, 10 000 kronor.
- Mat och akuta kläder till barnen.
- Skjuts till och från sjukvård och skola under 14 dagars skyddat boende.

Vi är uppe i hundratusentals kronor, som samhället får betala när mannen, eller förövaren, utövar våld. Dessa räkneexempel kan man naturligtvis använda när det gäller alla former av brott.

När man tänker på kostnaderna för våldet, specifikt mäns våld mot kvinnor, ter det sig lite fånigt, tycker jag, att det är männen som får stöd i ett exitprogram men inte kvinnor. Då tycker inte jag att det funkar att, som i detta betänkande, föreslå att socialtjänsten ska utreda brottsofferstöd, att kvinnor ska få ansöka om bidrag eller att vi ska förbättra statistiken. Vi behöver få till ett samlat program som ser likadant ut över hela landet för att förhindra att fler kvinnor dör.

Därmed vill jag tacka för i dag och önska alla en trevlig kväll och en trevlig sommar. Tack, kammarens personal, för ett mycket väl utfört arbete!

Anf. 210 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Tack, Helena Vilhelmsson, för ditt anförande! Det var mycket i det som jag kan instämma i. Som jag tidigare nämnde är just det förebyggande arbetet av oerhört stor vikt, och det är något som jag lyfter i nästan varje anförande jag har här när det gäller socialtjänstens arbete.

Ni pratar mycket om kvinnor och om att de ska ha möjlighet att ta sig någonstans när de har blivit utsatta för våld, vilket borde vara en självklarhet. Men jag tänker också på att våld föder våld. Många som utsätter andra

för våld i nära relationer har själva bevittnat eller blivit utsatta för våld. Vad har Centern för förslag på förebyggande åtgärder för att detta inte ska ske? Det handlar inte bara om åtgärder när det redan har skett, utan det handlar också om åtgärder för att det inte ska ske.

Prot. 2022/23:128

20 juni

*Socialtjänstens ansvar
för våldsutsatta m.m.*

Anf. 211 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för en jätte viktig fråga. Jag vill understryka att vi naturligtvis tycker, som jag tror att jag nämnde i något replikskifte, att det arbetet är precis lika viktigt. Det handlar om det förebyggande, om det operativa och om det finansiella stödet efteråt för att ta sig ur detta. Allt är lika viktigt. Det jag har valt att fokusera på just nu är det dödliga våldet, eftersom det är extremt omfattande i år.

Jag tror att man måste börja tidigt för att kunna förebygga våld. Vi har en fantastisk verksamhet som heter *ungarelationer.se*. I början var denna regering faktiskt lite svävande med sitt stöd. *Ungarelationer.se* har funnits ett par år. Unga människor kan ringa. De har en fantastisk verksamhet som möter jättemånga killar men också unga tjejer.

Jag kommer ihåg vad som träffade mig mest när jag läste deras redovisning. Den vanligaste frågan de fick var: Måste man ha strypsex?

Alltså det tog.

Det är jätte viktigt att man ger alla möjligheter att prata om detta. Vi tycker också att vi har kommit en lång bit på väg i och med att vi har en ny sexualundervisning i skolan. Jag tycker att man måste börja prata normer och värderingar redan i förskolan. Vi måste framför allt utbilda alla som jobbar med barn och ungdomar, för det är där vi ska börja. Man börjar inte slå när man går in i ett förhållande när man är 25 eller 30 år, utan det är precis som ledamoten säger: Man har sett detta tidigare.

Det handlar om en kraftfull och fortgående fortbildning och utbildning för personal som möter barn och unga för att de ska se signalerna och för att man ska sätta stopp för unkna normer och språk. Språket är otroligt viktigt.

Anf. 212 CARITA BOULWÉN (SD) replik:

Herr talman! Digitalisering i all ära, men det är också så att allting blir väldigt tillgängligt. I dag möter vi ungdomar som själva säger att de är en porrskadad generation. Det är våldsamt sex – du nämnde detta med strypsex. Det är våld som kommer in på barn tidigt. De nås av det i digitala forum.

Jag tänker att alla vuxna har ett ansvar för hur de uppför sig, hur de betar sig, hur de pratar med varandra och vad de själva gör för någonting.

Jag tänker på radio och tv. Vi har pratat om gangsterrappen, där man glorifierar våld, och så vidare. Det finns mycket som påverkar barn och unga och som vi behöver hantera.

I utredningsbetänkandet *Att bryta ett våldsamt beteende* nämns möjligheten att införa en frivillig stödboendeform för potentiella våldsverkare för att de ska få hjälp att bryta sitt beteende. Hur ser Centerpartiet på det?

Anf. 213 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att nämna något som jag faktiskt glömde förut. Jag räknade inte upp det, men ledamoten och många andra från regeringspartierna gjorde det. Det gäller stödet till föräldrarna, vilket

naturligtvis är jätte viktigt. Vi kan inte säga att allt ansvar ligger hos de tjänstepersoner som möter barn och unga. Det handlar förstås också om föräldrarna. De behöver allt stöd de kan få, inte minst när det gäller digitaliseringen.

Jag är glad att ledamoten tar upp frågan om den våldsamma pornografin. Den unga generationen i dag kan betraktas som en experimentgeneration. Jag är glad att vi har fått vårt parti att ta steg för steg mot förflyttning. Numera talar vi om webbfilter. Vi talar till och med om ett slags bank-id eller verifikation för att man faktiskt ska kunna titta på material. Det har man i andra länder. Vi kan titta på det här också.

Jag har personligen, tillsammans med ledamöter från de gamla allianspartierna, haft jättefruktbara samtal med teleoperatörerna, vilka också har ett ansvar. Man ska inte glömma näringslivets ansvar här. Vi ställde dem mot väggen och frågade: Marknadsför ni era webbfilter i telefonerna när föräldrar köper telefoner till sina barn? Är det kostnadsfritt? Det är ju ingen stor summa för dem. Det var jättebra samtal.

Avslutningsvis lyfter ledamoten den otroligt viktiga frågan om hur vi ska se till att våldsutövarna faktiskt aldrig slår igen. Ja, jag tycker självklart att man ska titta på olika behandlingsformer. I den mån vi tror att det är värdefullt får det naturligtvis också kosta samhällets resurser, för det är värt allting att våldsutövarna aldrig slår igen. Jag välkomnar alla former av verksamhet för detta. Det finns också kommuner som har testat detta med att det är våldsutövaren som får flytta. Det är också intressant att titta på det och att lyfta upp det vidare.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2022/23:131 Valfärdsteknik inom äldreomsorgen
2022/23:133 Ett hållbart mediestöd för hela landet

Skrivelse

2022/23:140 2023 års redogörelse för företag med statligt ägande

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelse skulle förlängas till och med *onsdagen den 20 september*.

Motioner

med anledning av prop. 2022/23:126 Hemliga tvångsmedel – effektiva verktyg för att förhindra och utreda allvarliga brott

2022/23:2402 av Rasmus Ling m.fl. (MP)

2022/23:2403 av Gudrun Nordborg m.fl. (V)

2022/23:2404 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 juni

2022/23:799 Folkhögskolestudier i glesbygd

av *Åsa Eriksson* (S)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2022/23:800 Tillgången till apotek i hela Sverige

av *Malin Larsson* (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2022/23:801 Länder i utredningen om internationella adoptioner

av *Martina Johansson* (C)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

§ 18 Kammaren åtskildes kl. 21.58.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 38 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 51 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 5 anf. 76 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 108 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.48,
av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 182 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	2
§ 5 Riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	2
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU20	2
Anf. 1 EDWARD RIEDL (M)	2
Anf. 2 ALI ESBATI (V) replik	4
Anf. 3 EDWARD RIEDL (M) replik.....	5
Anf. 4 ALI ESBATI (V) replik	6
Anf. 5 EDWARD RIEDL (M) replik	6
Anf. 6 MIKAEL DAMBERG (S)	7
Anf. 7 EDWARD RIEDL (M) replik	9
Anf. 8 MIKAEL DAMBERG (S) replik	10
Anf. 9 EDWARD RIEDL (M) replik	10
Anf. 10 MIKAEL DAMBERG (S) replik	11
Anf. 11 OSCAR SJÖSTEDT (SD).....	12
Anf. 12 ALI ESBATI (V) replik	14
Anf. 13 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	14
Anf. 14 ALI ESBATI (V) replik	15
Anf. 15 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	16
Anf. 16 MIKAEL DAMBERG (S) replik	16
Anf. 17 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	17
Anf. 18 MIKAEL DAMBERG (S) replik	17
Anf. 19 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	18
Anf. 20 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	18
Anf. 21 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	19
Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	19
Anf. 23 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	20
Anf. 24 MARTIN ÅDAHL (C) replik	20
Anf. 25 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	21
Anf. 26 MARTIN ÅDAHL (C) replik	21
Anf. 27 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik	22
Anf. 28 ALI ESBATI (V)	22
Anf. 29 HANS EKLIND (KD)	25
Anf. 30 MARTIN ÅDAHL (C) replik	28
Anf. 31 HANS EKLIND (KD) replik	28
Anf. 32 MARTIN ÅDAHL (C) replik	29
Anf. 33 HANS EKLIND (KD) replik	29
Anf. 34 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	30
Anf. 35 HANS EKLIND (KD) replik	30
Anf. 36 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	31
Anf. 37 HANS EKLIND (KD) replik	31
Anf. 38 MARTIN ÅDAHL (C).....	31
Anf. 39 EDWARD RIEDL (M) replik	34
Anf. 40 MARTIN ÅDAHL (C) replik	35
Anf. 41 EDWARD RIEDL (M) replik	35

Anf. 42 MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	36	Prot. 2022/23:128
Anf. 43 CARL B HAMILTON (L)	36	20 juni
Anf. 44 JANINE ALM ERICSON (MP).....	38	-----
Anf. 45 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	41	
Anf. 46 ALI ESBATI (V) replik	44	
Anf. 47 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	45	
Anf. 48 ALI ESBATI (V) replik	45	
Anf. 49 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	46	
Anf. 50 MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	47	
Anf. 51 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	47	
Anf. 52 MARTIN ÅDAHL (C) replik.....	48	
Anf. 53 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	48	
Anf. 54 MIKAEL DAMBERG (S) replik	49	
Anf. 55 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	50	
Anf. 56 MIKAEL DAMBERG (S) replik	50	
Anf. 57 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	51	
Anf. 58 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	51	
Anf. 59 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	52	
Anf. 60 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	52	
Anf. 61 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M) replik.....	52	
Anf. 62 BORIANA ÅBERG (M)	53	
Anf. 63 NIKLAS KARLSSON (S) replik	54	
Anf. 64 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	55	
Anf. 65 NIKLAS KARLSSON (S) replik	55	
Anf. 66 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	56	
Anf. 67 NIKLAS KARLSSON (S)	56	
Anf. 68 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	58	
Anf. 69 NIKLAS KARLSSON (S) replik	58	
Anf. 70 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	59	
Anf. 71 NIKLAS KARLSSON (S) replik	59	
Anf. 72 CECILIA RÖNN (L) replik.....	59	
Anf. 73 NIKLAS KARLSSON (S) replik	60	
Anf. 74 CECILIA RÖNN (L) replik.....	60	
Anf. 75 NIKLAS KARLSSON (S) replik	61	
Anf. 76 PER SÖDERLUND (SD).....	61	
Anf. 77 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	63	
Anf. 78 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	65	
Anf. 79 HELENA LINDAHL (C).....	67	
Anf. 80 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	70	
Anf. 81 HELENA LINDAHL (C) replik.....	70	
Anf. 82 BORIANA ÅBERG (M) replik.....	70	
Anf. 83 HELENA LINDAHL (C) replik.....	71	

Anf. 84 CECILIA RÖNN (L)	71
Anf. 85 MARIELLE LAHTI (MP)	73
(Beslut fattades under § 9.)	75
§ 6 Vårändringsbudget för 2023.....	75
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU21	75
Anf. 86 JESSICA STEGRUD (SD)	75
Anf. 87 RICKARD NORDIN (C) replik.....	78
Anf. 88 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	78
Anf. 89 RICKARD NORDIN (C) replik.....	79
Anf. 90 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	79
Anf. 91 MARIELLE LAHTI (MP) replik.....	80
Anf. 92 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	80
Anf. 93 MARIELLE LAHTI (MP) replik.....	81
Anf. 94 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	81
Anf. 95 FREDRIK OLOVSSON (S)	81
Anf. 96 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	83
Anf. 97 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	83
Anf. 98 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	84
Anf. 99 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	84
Anf. 100 MATS GREEN (M) replik.....	85
Anf. 101 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	85
Anf. 102 MATS GREEN (M) replik.....	86
Anf. 103 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	87
Anf. 104 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	87
Anf. 105 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	87
Anf. 106 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	88
Anf. 107 FREDRIK OLOVSSON (S) replik.....	88
Anf. 108 MATS GREEN (M).....	89
Anf. 109 RICKARD NORDIN (C) replik.....	92
Anf. 110 MATS GREEN (M) replik.....	92
Anf. 111 RICKARD NORDIN (C) replik.....	93
Anf. 112 MATS GREEN (M) replik.....	94
Anf. 113 MARIELLE LAHTI (MP) replik.....	94
Anf. 114 MATS GREEN (M) replik.....	95
Anf. 115 MARIELLE LAHTI (MP) replik.....	96
Anf. 116 MATS GREEN (M) replik.....	96
Anf. 117 BIRGER LAHTI (V)	96
Anf. 118 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	98
Anf. 119 BIRGER LAHTI (V) replik.....	99
Anf. 120 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	99
Anf. 121 BIRGER LAHTI (V) replik.....	100
Anf. 122 CAMILLA BRODIN (KD).....	100
Anf. 123 RICKARD NORDIN (C).....	102
Anf. 124 BIRGER LAHTI (V) replik.....	105
Anf. 125 RICKARD NORDIN (C) replik.....	105
Anf. 126 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	105
Anf. 127 TREDJE VICE TALMANNEN.....	106
Anf. 128 RICKARD NORDIN (C) replik.....	106
Anf. 129 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	106
Anf. 130 RICKARD NORDIN (C) replik.....	106
Anf. 131 LOUISE EKLUND (L).....	106

Anf. 132 MARIELLE LAHTI (MP)	107	Prot. 2022/23:128
(Beslut fattades under § 9.).....	111	20 juni
Ajournering.....	111	-----
Återupptaget sammanträde.....	111	
§ 7 Beslut om ärende som slutdebatterats den 15 juni	111	
MJU18 Livsmedelspolitik	111	
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 19 juni	112	
UU10 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022.....	112	
JuU26 Utökade polisiära befogenheter i gränsnära områden	115	
JuU27 Skärpt syn på brott mot journalister och vissa andra samhällsnyttiga funktioner	115	
JuU29 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2022	116	
JuU30 Sekretess hos Domstolsverket för enskildas kontaktuppgifter	116	
TU13 Trafiksäkerhet	116	
TU14 Järnvägsfrågor	117	
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	118	
FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	118	
FiU21 Vårändringsbudget för 2023.....	119	
Ajournering.....	120	
Återupptaget sammanträde.....	120	
§ 10 Årsredovisning för staten 2022.....	120	
Finansutskottets betänkande 2022/23:FiU30.....	120	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	120	
§ 11 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om bekämpning av korruption.....	120	
Justitiekommitténs utlåtande 2022/23:JuU33	120	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	120	
§ 12 Ändrade transparensregler inom energibeskattningen.....	120	
Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU21	120	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	120	
§ 13 Skatteverket som behörig brottsbekämpande myndighet vid förenklat uppgiftsutbyte inom EU.....	121	
Skatteutskottets betänkande 2022/23:SkU22	121	
Anf. 133 HANNA WESTERÉN (S)	121	
Anf. 134 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V).....	122	
Anf. 135 MARIE NICHOLSON (M).....	122	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	123	
§ 14 Läkemedel och tandvård.....	123	
Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU15	123	
Anf. 136 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	123	
Anf. 137 ANDERS W JONSSON (C) replik	124	
Anf. 138 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	125	
Anf. 139 ANDERS W JONSSON (C) replik	125	
Anf. 140 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	126	
Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	126	

Anf. 142	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	127
Anf. 143	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	127
Anf. 144	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	128
Anf. 145	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	128
Anf. 146	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	128
Anf. 147	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	129
Anf. 148	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	129
Anf. 149	MIKAEL DAHLQVIST (S)	130
Anf. 150	DAN HOVSKÄR (KD)	131
Anf. 151	ANDERS W JONSSON (C) replik	132
Anf. 152	DAN HOVSKÄR (KD) replik	133
Anf. 153	ANDERS W JONSSON (C) replik	133
Anf. 154	DAN HOVSKÄR (KD) replik	134
Anf. 155	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	134
Anf. 156	DAN HOVSKÄR (KD) replik	134
Anf. 157	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	135
Anf. 158	DAN HOVSKÄR (KD) replik	135
Anf. 159	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	135
Anf. 160	DAN HOVSKÄR (KD) replik	136
Anf. 161	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	136
Anf. 162	DAN HOVSKÄR (KD) replik	137
Anf. 163	JOHNNY SVEDIN (SD)	137
Anf. 164	ANDERS W JONSSON (C) replik	139
Anf. 165	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	139
Anf. 166	ANDERS W JONSSON (C) replik	139
Anf. 167	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	140
Anf. 168	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	140
Anf. 169	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	141
Anf. 170	MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	141
Anf. 171	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	142
Anf. 172	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	142
Anf. 173	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	143
Anf. 174	KARIN RÅGSJÖ (V) replik	143
Anf. 175	JOHNNY SVEDIN (SD) replik	144
Anf. 176	LINA NORDQUIST (L).....	144
Anf. 177	ANDERS W JONSSON (C) replik.....	145
Anf. 178	LINA NORDQUIST (L) replik.....	145
Anf. 179	ANDERS W JONSSON (C) replik.....	146
Anf. 180	LINA NORDQUIST (L) replik.....	146
Anf. 181	KARIN RÅGSJÖ (V)	147
Anf. 182	ANDERS W JONSSON (C)	149
Anf. 183	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	150
Anf. 184	ANDERS W JONSSON (C) replik.....	151
Anf. 185	JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik.....	151
Anf. 186	ANDERS W JONSSON (C) replik.....	152
Anf. 187	ULRIKA WESTERLUND (MP)	152
Anf. 188	ANNA VIKSTRÖM (S)	154
	(Beslut skulle fattas den 21 juni.).....	155
§ 15	Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta m.m.....	155
	Socialutskottets betänkande 2022/23:SoU18	155
Anf. 189	CHRISTIAN CARLSSON (KD)	155

Anf. 190 GUSTAF LANTZ (S)	157	Prot. 2022/23:128
Anf. 191 MALIN HÖGLUND (M).....	159	20 juni
Anf. 192 HELENA VILHELMSSON (C) replik	160	-----
Anf. 193 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	161	
Anf. 194 HELENA VILHELMSSON (C) replik	161	
Anf. 195 MALIN HÖGLUND (M) replik.....	161	
Anf. 196 CARITA BOULWÉN (SD)	162	
Anf. 197 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	164	
Anf. 198 CARITA BOULWÉN (SD) replik	164	
Anf. 199 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	165	
Anf. 200 CARITA BOULWÉN (SD) replik	165	
Anf. 201 JUNO BLOM (L)	165	
Anf. 202 HELENA VILHELMSSON (C) replik	167	
Anf. 203 JUNO BLOM (L) replik.....	168	
Anf. 204 HELENA VILHELMSSON (C) replik	168	
Anf. 205 JUNO BLOM (L) replik.....	169	
Anf. 206 MAJ KARLSSON (V)	169	
Anf. 207 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	172	
Anf. 208 ULRIKA WESTERLUND (MP)	174	
Anf. 209 HELENA VILHELMSSON (C).....	176	
Anf. 210 CARITA BOULWÉN (SD) replik	178	
Anf. 211 HELENA VILHELMSSON (C) replik	179	
Anf. 212 CARITA BOULWÉN (SD) replik	179	
Anf. 213 HELENA VILHELMSSON (C) replik	179	
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	180	
§ 16 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	180	
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	181	
§ 18 Kammaren åtskildes kl. 21.58.....	181	